VINDICIÆ CONTRA TYRANNOS, SIUE, DE PRINCIPIIS IN...

Philippe : de Mornay, Farnese

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXVI
B
3
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XXVI
B
3

Digitized by Google

VINDICIÆ, CONTRA TYRANNOS:

SIVE,

DE PRINCIPIS IN POPVLVM, Populique in Principem, legitima poteſtate,

STEPHANO JUNIO Bruto Celta, Auctore.

AMSTERODAMI,

Ex Officina Typographica Henrici Laurentii, Anno 1610.

BIBLIOTECA NAZIONALE V. EMANUELE III

HOC LIBRO INFRA SCRIptæ Quæſtiones explicantur.

I. An ſubditi teneantur, aut debeant Principibus obedire, ſi quid contra legem Dei imperent.

II. An liceat reſiſtere Principi, legem Dei abrogare volenti, Eccleſiámve vaſtanti. Item, quibus, quomodo, & quatenus.

III. An, & quatenus Principi Rẽpublicam aut opprimenti, aut perdenti, reſiſtere liceat, Item, quibus id, quo modo, & quo iure, permiſſum ſit.

An iure poſſint, aut debeãt vicini Principes auxilium ferre aliorum Principũ ſubditis, Religionis puræ cauſa afflictis, aut manifeſta Tyrannide oppreſſis.

Digitized by Google

IMP. THEOD. ET VALENTIN. CÆS. AD Voluſianum Præfectum Prætorio.

DIGNA *vox eſt maieſtate regnantis, legibus adligatum ſe Principem profiteri. Adeo de auctoritate iuris noſtra pendet auctoritas. & revera maius imperio eſt, ſubmittere legibus Principatum. Et oraculo præſentis Edicti, quod nobis licere non patimur, aliis indicamus. Dat. III. Id. Iun. Rauennæ, Florentio & Dionyſio. Coſſ.*

IVSTINVS LIB. II. DE Lycurgo Legislatore.

NON *habentibus Spartanis leges inſtituit, non inventione earum magis, quàm exemplo, clarior. Siquidem nihil lege vlla in alios ſanxit, cuius non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia Principum, Principes ad iuſtitiam imperiorum firmauit.*

L. SCRIBONIVS SPINTER, Belga, Lectori.

CONTEMTOR *Superûm Maculoſi nomine notus*
VELLERIS *Etruſcus ſcurra, Sophiſta loquax,*
Arte mala, Populi Harpiyas ſæuosq; Tyrannos
Inſtituit, Peſtis maxima Chriſtiadûm.
Iunius hoc Reges veros, Proceresque, libello
Efformat, Populos & ſua iura docet.
Nempe caput magno Ciuili in corpore Reges,
Corporis & Populum cetera membra, facit.
Membra, ſed ut languent, capiti ad verſantia: Sanum,
Tuſce, erit anne caput, quod ſua membra premit?
Sint igitur Reges Populis re, vt fœdere, Leges,
Nomine réque Patres, Iuſtitiæq; duces.
Totus ad exemplum Regis componitur Orbis,
Rex quoque ſic Populi ſe ſciat eſſe caput.
Hunc veteri Reges referant de more triumphum,
Quod Patriæ Patres, quod Populo ſocii.

CONO

CONO SVPERANTIVS VASCO PRINCIPIBUS Reipublicæ, Piis, Fidelibus.

NON eram neſcius, ô viri Principes, cum has Stephani Iunii Bruti, de vero Principis in Populum, & Populi in Principē, iure & poteſtate, Quæſtiones in vulgus emitterem: fore nonnullos, qui me reprehenderent. Pugnāt enim ex diametro cum Nicolai Machiauellii Florentini, quem in gubernanda Rep. ducem illi habent, malis artibus, prauis conſiliis, & falſa peſtiferaque doctrina. Mihi igitur, vt audaci, vitio vertent, opinor, quò aliquid ad calumniam rapiant, quod ego nulla vobis nominis fama cognitus, hiſce tantis de rebus ad vos, hoc tempore maximè, ſcribere non vereor. Sed conſtans in Rempublicam meus amor, & animus, quē in eam perpetuo defixum gero, hunc mihi metum excuſſerunt. Deinde iudicaui, has diſputationes vobis ſanè præcipuè deberi.

Nec enim de leuibus rebus habentur, ſed longè grauiſſimis, & in tot Reip. perturbationibus cognitu neceſſaaiis. Itaque diſſerunt de vera Principis & Regum, à quibus antiquum ducitis genus, tuenda Maieſtate, & de eo Populi conſeruando iure, quod optimæ leges, ac gentium probati mores vno omnium conſenſu conſtituerunt. Ac certè veſtrorum quidam, quo hæc Regis Maieſtas, & vetuſta Populorum iura in Galliis reſtituantur in integrum, Imperatores eò exercitum duxerunt, adverſus eam gentem, quæ cælitum & hominum contemptrix, calliditatis & perfidiæ viribus artibuſque ſubnixa, eo ingenium omne contulit, potentiam & robur, vt Gallos natura liberos, & omnis antiquitatis moribus, legibus, & inſtitutis penitus ingenuos, in barbaræ crudelitatis ſeruitutem redigat. In his autem Quæſtionum decurſibus veterem illam Regna gubernandi, nimirum perfectam effigiem, tanquam matronam legitimam, caſtam integram, nec vllis comptam calamiſtris. intuebimur, pro qua nobis Machiauelliani illi ſpuriam, fucatam impudicam & improbam, ſubſtituere non dubitant. Quæ vetus Provincias, Regna, & imperia adminiſtrãdi ratio Maiorum veſtrorum fuit, eamq; Principes omni Regiarũ virtutum

genere

genere cumulatiſſimi, vel vti per manus, traditam, quamdiu vixerunt, diligēter obſeruarūt, Merito ergo has à vobis Quęſtiones oportuit cognoſci. Poſtremò mihi iure perſuaſi, ſi vobis has diſſertationes inſcriberē, fore, vt à multis diligenter ob nominis, ac gentis veſtrę celebritatem legerentur, quas alioqui tamē non pauci cupidè propter invidiam & motus diſcutient, omnes peramanter ob elegātiam doctrinæ æquitatemq́ue cauſæ, etiam obviis vlnis excipient. Et quidem ea re ſtudioſiùs, quòd nulla quemquam inſectandi cupiditate, aut vllarum partium gratia ſcriptæ ſunt, ſed ſolo veritatis ob oculos ponendæ deſiderio, ex Gallicarum calamitatum neceſſitate, ac ruinis; quo promptum aliquod firmumq; remedium, perpetuumq; poſteritati quæratur, fuerunt diffuſius explicatæ. Id quod, qui eas attentè legent, etiam quocunque tempore legent, cuiuſcunque partis ii quoq; ſint, aut nationis, conditioniſve, modo tamen Chriſtianam Religionem, vel quam Pontificiam, vel quam Reformatam appellant, profiteantur, facilè certoq́ue perſpicient.

Itaque cum de Galliæ calamitatibus mihi multus cum Bruto, erudito, prudēte, nobiliq́ue viro, ſermo eſſet circiter ab hinc biennium, & vltro citroq; non pauca II.

ca de earum originibus, cauſſis, initiis & progreſſibus percurriſſemus, eo tandem ventum eſt, vt, inter cetera, ſtudio librorũ Machiauellii, maxime crederemus acui quorundam ingenia, quo, artes perturbandi Remp. ex eorum auctoritate, qui eam regunt, amplecterentur. Quarum artium fundamenta, eum in iis libris, ſparſim peſſimis ea de re præceptionibus editis ieciſſe, ſatis vtrique conſtitit. Remedium nullum certius promptiuſque fore, quam ſi Principum imperium, ac ius populorum, qui eis ſubſunt, ad ſua legitima certaque prima principia, referretur, intra certos fines, vtrorumque poteſtatem, ea ratione concluſum iri, quos vltra citraque recta Reip. adminiſtratio plane non poſſit conſiſtere; neque tradita à Machiauellio diſciplina, nempe ab iis principiis prorſus euerſa recipi. Mihi deinde harum Quæſtionum librum, in quibus hæc principia continentur, atque probantur, & exponuntur, miſit, quo eas ipſe legerem, & ſententiam de iis meam ſignificarem. Præclarè equidem Iunius Stephanus, qui nihil antiquius habuit, quam vt has Quæſtiones, publici cõmodi gratia, Chriſtianæq; Religionis ſarta tecta tuendi cauſſa, magnis laboribus ſtudiiſque perficeret. Eas ego, ô Principes viri, Machiauellianis & hominibus, & libris,

bris, quorum ſceleratis conſiliis Reſpublica in tot ciuiles diſſenſiones, partes, motuſque, diſſecta eſt, opponi poſſe cenſeo, tamquam Principia, quæ vocant, firmiſſima, vel columnas, aut Regulas, eius, hoc præſertim tempore, rectè reformandæ & collapſæ, legitima gubernandi ratione denuo ſurſum erigendæ, certe piis prudentiaque præſtantibus viris ſumme placituras eſſe confido.

III. Tametſi autem Machiauellianos quoſdam, vel Tyrannorum mancipia, in Iunium inſurrecturos, non abs re ſuſpicor; quia tamen id hoc nomine facturi ſunt, ꝙ per harum Quæſtionum Principes rationes, ſi vos eas audietis, metuunt malas ſuas artes in ordinem quaſi redactum iri; & ſe à vobis Regibus Principibuſque Populoq; detegendos: quid eorum iras Brutus, vir maganimus, aut clandeſtinos ſuſurros curet? Lætetur ille, eorum iniuſtitiam, ſcelera, rapinas, fraudes, tandem aliquando ad certiſſimam Regum Populorumque ſalutem, in quam vnam rem omnibus viribus incumbendum eſt, diligentia, curaq; ſua patefieri. Quod ſi falſa doceri dicunt, id oſtendant, neceſſe eſt. Sed id quomodo, quæſo, præſtabunt? Nam quæcunque in his Quæſtionibus adferuntur, ea claris equidem, non verò detortis Sacrarum lite-

rarum teſtimoniis eſſe certa, demonſtrantur; ex Morali, Politicéſq; ſcientiæ doctrina, & Naturæ, ac legum iuſſis, Iuriſconſultorum reſponſis, Imperatorumque reſcriptis confirmantur, diuerſarum Gentium moribus & inſtitutis adſtruuntur; in illuſtribus ac variis variorum Hiſtoricorũ exemplis, tanquam in ſpeculo, ſpectanda ꝓponuntur. Ad docendi rationẽ quod pertinet (Philoſophos, ac diſputatores alloquor) ille, quo planiùs & certius rem oſtẽdat, ex effectis & conſequentibus cauſſas & Maximas illas propoſitiones, ſive regulas, colligit, ob oculosq; ponit, & cognoſcendas exhibet, veluti gradibus quibuſbam ad ſumma conſcendens : vt Geometrarum more, quos hac in re imitari videtur voluiſſe, ex puncto lineam ducat, ex linea ſuperficiem, ex ſuperficie corpus cõſtituat. quo genere quidquam oſtendendi, vel probandi, quid clarius, aut breui⁹, quid denique certius firmiúſque eſſe poteſt? In quibus expendendis ſummã quandam animi moderationem attulit, inquirendæ diligenterque perſcrutandæ rei veritati, tanquam in puteum demerſæ, deditus. Quam erutam ex profundo, & omniũ oculis expoſitam, ſi qui nolint intueri, planè ſunt improbi : ſi qui, quam vniuerſi vident, eam conſpicere nequeunt, planè cæci

ci Ad

ci. Ad hunc ergo modum diſcuſſis illis noſtris Quæſtionibus dilucide neceſſarioque conſequitur; quodnam Principis in populum ſit munus; & quod populi in Principem ius & officium, & hæc munera inter ſe diſtincta eſſe, mutua tamen & reciproca. Porrò vtriuſque certos eſſe terminos à Deo & Natura, Gentiúmque moribus conſtituos: qui tranſibit ſuos, eum grauiter in Deum ac leges, iusque Gētium peccare. his metis tranſgreſſis, manere in Republ. rerum cōfuſionem: ab ea, ciuilis humaníque fœderis diſſolutionem; inde Tyrannidem; ex Tyrannide, immanem ſeditionem; ex ea, ciuile bellum radices agere. Conſtituto autem vinculo illo humanæ ſocietatis firmo, atque metis illis ac finibus poſitis, vt Quæſtiones oſtendunt; & eos veris iuſtisq; principiis decernunt, atq; ſtabiliunt, anne Machiauellii doctrina funditus, nullóque negotio, planè corruit? &, vti futilis, impia, & humano generi pernicioſiſſima, radicitus evellitur? Neque fulcra ei ſic ruituræ quiſquam poteſt ſubiicere, quæ illam vllo omnino modo munire queant. Veruntamē eſto liberum Machiauellianis in hanc arenam deſcendere: prodeāt. Illis, quæ diximus, ſcripturæ Sacræ, Philoſophiæ de moribus ac Reipublicæ, legum, Morum, Gentium, & Exem-

plorum

Digitized by Google

plorum veris ac legitimis armis vtemur, pedemque cum iis audacter conferemus. Si ſe congreſſuros negant, iam metum ſuũ prodent: ſeque eo victos teſtabuntur. Si ſingulare certamen propter arma, cum iuſta ſint tamen, detrectant: quid nos cum iis porro pugnemus? Confitemur, neque palam confiteri pudet, nos eſſe Chriſtianos, nec nobis cum ea gente, quæ hæc arma repudiet, commercium vllum, tanquã cum iis, quibus ſit aqua & igni interdictũ, eſſe velle. Iam verò, quoniam, æquitate cauſæ deſtituti, nihil equidem ſunt, quod obiiciãt, habituri, ſeditioſas eſſe Quæſtiones, fortaſſis exclamabunt, atque, falſa eſſe earum Principia diſſertabunt. rationib⁹ non gladiis, agant. Sin autem vera, cur ſeditioſas appellent? cur Principum manipulos in illas armẽt? An Princeps id, quod verum eſt, ignorẽt? in re maxime, quæ & ſua tanti, & Reip. quidem, intereſt? Veritas ſolis ſane Tyrannis, qui omnia non ex vtilitate publica, ſed ex propria libidine metiuntur, quos adeo operoſe illi inſtituunt, ſeditio eſſe poteſt: Sapienti autem, Pioque ac Fideli, Principi; quem Quæſtiones iſtæ docent, & erudiunt, ſumma tantum virtus.

IV. Sed, vt hæc Quæſtionum Principia, & decreta eſſe ſcitis, ô Principes Pii, Fideles,

les, multò iuſtiſſima: ſic etiam, ea vos, re ipſa probare, tot illuſtres veſtræ actiones, perpetuumque veſtrum Pacis conciliandæ ſtudium, & tot veſtræ demum expeditiones, clare teſtantur. Itaque par eſt, vt, indicato ex his decretis pharmaco, & vero remedio, coniunctis una omnes viribus, certe tandem aliquando medicandis huius temporis diſſidiis, & natis inde malis, ſalutares manus adhibeatis. Vos equidem Deus Optimus Maximus, iis animis & conſiliis erexit, & Imperatoribus armauit, atque tot gentium fauoribus eouſque beauit, vt & veſtram conſtantiam, noſtri temporis adulationibus, & veſtram fortitudinem noſtrorum Gygantum audaciæ, & huius denique ſeculi ſocordiæ, virtutẽ inclytæ veſtræ familiæ, ac gẽtis, in tot Gallicis perturbatis negotiis, rebus, prouinciis, Proceribuſque viris, oppoſuerit. Vos igitur harum Quæſtionum Principia ſecuti, iuſtitiam in Gallia defendendam ſuſcepiſtis; eo exercitum conſcripſiſtis, collegiſtis, duxiſtis. Demonſtrant vero illæ, vos non ſolum id iure potuiſſe, poſſeque facere; verum etiam debere. Nos igitur pro veſtra ſalute vota libenter concipimus, atq; ſperamus, vos piis victoriis & rebus illuſtres tandem aliquando compoſita firma pace, contra crudelem illum immaniſſimum

mum Tyrannum Turcam, diuino beneficio ex communi omnium ordinum (vos omnes compello Chriſtiani Principes) decreto, animum, copias, militarem ſcientiam, virtutem, auctoritatem, atque fortunam eſſe converſuros: quò vobis ducibus, Reſpublica Chriſtiana de hoſte potentiſſimo, longéq; ſuperbiſſimo ad ſummam Chriſti gloriam, Eccleſiæ ſalutem, & Reip. quietem triumphet. Id quod Deus Opt. Max. faxit, obteſtamur vniuerſi, ſupplicesque poſcimus. Valete. Kalend. Ian. M.D.LXXVII. Soloduro.

PRIMA QVÆSTIO,

AN SVBDITI TENEANTUR, aut debeant Principibus obedire, ſi quid contra legem Dei imperent?

VIDEBITVR fortaſſe prima frõte hęc quęſtio planè otioſa & invtilis, qua nẽpe Chriſtianorum axioma certiſſimum, totScripturę ſacræ teſtimoniis, tot ſæculorum exemplis, tot piorum Martyrum rogis comprobatum, quaſi etiamnum cõtroverſum in dubium vocari videatur. Vnde etenim, dices, tot tantæque piorum ærumnæ, ſi ex vna hac cauſa, quòd Deo ſimpliciter & abſolutè, Regib. verò, quatenus adverſus legem Dei nil imperẽt, obtemperandũ eſſe, perpetuò iudicarint? Quorſum verò alioqui Apoſtolorum reſponſum, Deo magis, q̃ hominibus parendum eſſe? Deinde, cùm ſola

vnius

vnius Dei voluntas perpetuò iuſta ſit, cæterorum iniuſta ſubinde eſſe poſſit; quis ambigat, quin illi vni abſq; vlla exceptione, his cum aliqua ſemper exceptione parendum ſit? At certe cũ hodie multi Principes exiſtant, etſi Chriſti nomẽ ii iactitãt, qui immenſam potentiam ne ab ipſo quidem Deo pendentem ſibi audacter arrogẽt, multi adulatores, qui quaſi Deos terrenos eos adorent, multi etiam, qui ſeu metu occupati, ſeu alia vi coacti, nulla in re denegandum eſſe Principibus obſequiũ aut cenſeant, aut cenſere videri velint; & vitium præterea noſtrorum temporũ hoc eſſe videatur, vt nil tam firmum ſit, quod non convellatur, nil tam certũ, quod non controvertatur, nil tam ſanctũ, quod non violetur: vereor ſane, ne cuiuis rem accurate perpendenti, non modo non inutilis hæc quæſtio, ſed plane neceſſaria, noſtro præſertim ſeculo, videatur. Mihi certe cauſam tot tantarumq; calamitatum, quibus ab hinc annis aliquot orbis Chriſtianus diuexatur, examinanti, ſuccurrit illud

Oſeæ c. 5. v. 10. Oſeæ Prophetæ: Principes Iudæi iis ſimiles fuerunt, qui terminum mouent. itaque iram meam aquæ inſtar in eos effundam. Ephraim verò conteritur in iudicio, quia impia mandata ſequutus eſt. Peccatum & Principum, & populi, vno verbo hic habes.

bes. Terminos vere movent ii Principes, qui illa iuriſdictione non contenti, quam ipſis tribuit Deus Opt. Maximus, eā, quā ſibi ſupremam in omnes retinuit, vi invadere conantur: quibus, inquam, non ſat eſt, bonis corporibuſque ſubditorum pro arbitrio & libidine vti, ni etiam miſerorū animas, quod Chriſti merum peculium eſt, ſibi vendicent, qui ſolo non contenti, cœlum etiam ipſum audacter aggrediuntur, admotiſque ſcalis invadere conantur: nimirum, vt ait Poeta Ouidius:

Qua licet, affectant cœlum iſti. Templa Quirinus,
Liber & Alcides, & modo Cæſar habent.

Populus vero impia mandata ſequitur, qui adverſus legem Dei quicquam iubentibus aut aſſentitur, aut aſſentatur, qui tāquam diis thura quodāmodo adolet, qui olium Dei affectantibus, cum poſſit, non epugnat, qui quæ proprie Dei ſunt, Cæari tribuere non veretur. Nemo vero eſt, ui hæc non videat. Si quis Principi impia ubenti non obtemperat, continuo rebel-s, perduellis, Maieſtatis reus habetur. Iis alumniis petebatur Chriſtus, iiſdē Apooli & primi omnes Chriſtiani. Si quis, Elræ, (4.) aut Nehemiæ (5. v. 7.) exemplo, emplum Domini extruere parat, regnū fectat, res novas molitur, in Remp. cu-

B niculos

Digitized by Google

niculos agit. Obſtrepere verò Regibus cō-tinuò adulatores innumeros audias, ſi ſemel reſtauratum fuerit Templum iſtud, actum eſt de regno: non eſt, quòd vlla amplius tributa, aut vectigalia ab iſtis hominibus expectes. Quæ verò iſthæc inſania eſt? Eæ demum Reſpublicæ firmæ cēſendę ſunt, quarum in medio Tēplum Dei collocatum eſt, quæ ipſæ Templum Dei ſunt. Ij principes verè regnant, qui cùm Deo regnant, cùm omnes omnino per ipſum regnent. At cōtrà quæ κακοζηλία hominum (Sapient. 7.) eſt, nec Rempublicam bene conſtitutam, niſi everſo Tēplo, nec Regnum, niſi expulſo, ſi fieri poſſit, Deo Opt. Max. tutum firmúmque putarit? Hinc verò tot Gigantæi auſus, & Gigantæorum conſimiles exitus, tot Principum exitia, tot Gētium excidia. Quod ſi noſſent ij quid inter Deum & Cęſarem interſit, inter Regem regum & Regem, inter Dominum & vaſallum, quid ſibi ille à ſubditis tributi nomine poſcat, q̄d ipſis in ſubditos permittat: proculdubio neque tot Principes Regnum Dei turbare conarentur, neq; etiam in ipſo conatu, iuſta Dei iudicis & vindicis ira, ꝓprio regno deturbarētur. Neq; verò verò præterea tot ꝑcclamitates, direptiones, vaſtationes Populus pateretur. Intereſt ergo Principum, ſcire, quatenus imperare debeant; ſubdi-

torum,

ſubditorum, quatenus parere, ne aut illi alienam iuriſdictionem invadendo, aut hi extra iuriſdictionem ius dicenti parendo, in pœnam incidant. Hic verò eſt Quæſtionis propoſitæ ſcopus, cuius Sacram præcipuè ſcripturam iudicem faciemus.

Quæritur, An ſubditi teneantur Regibus obedire, ſi quid adverſus legẽ Dei imperent? id eſt, vtri potius, Deo an Regi obediẽdum ſit. De Rege, cuius ampliſſima cenſetur poteſtas, ſi conſtiterit, de cæteris magiſtratibus eadem via conſtabit. Primùm docent Sacræ literæ, Deum ſuapte auctoritate regnare, Reges quaſi precariò: Deum per ſe, Reges per Deum: Deum iuriſdictione ſua vti, Reges delegata tantùm. Sequitur itaque, Sapient. 6. Proverb. 8. Iob. 12. &c. Dei immenſam eſſe iuriſdictionem, Regum dimẽſam: Dei infinitam potentiam, Regum præfinitam: Dei Regnum nullis limitibus circunſcriptum eſſe, Regum contrà certis regionibus regi, certis cancellis terminari. Deinde Deus ex nihilo creauit cœlum & terram. Itaque is iure cœli & terræ dominus eſt, & verè proprietarius. Quicunque verò terram inhabitant, eius tãquam coloni ſunt, & emphyteutæ: quicunque in terra ius dicunt, & aliqua ratione cæteris præſunt, Dei beneficiarij & clientes ſunt, ab eoq; inveſti-

tura capere & agnoſcere tenentur. Deus denique ſolus proprietarius eſt, ſolus dominus: homines omnino omnes, quo gradu tandem ij ſunt, coloni, villici, miniſtri, vaſalli, qui quo ampliores fructus percipiunt, eò maiorem cenſum debent: quò maiori authoritate potiuntur, eò ſeuerius rationem reddere tenẽtur, quò clariorem honorem conſequuti ſunt, eò grauiori oneri ſunt obnoxij. quod & Scriptura ſacra paſſim docet, & pij omnes, imò præſtantiſſimi quique Ethnici ſemper agnouere.

Pſalm. 24. Domini, ait Dauid Rex, eſt terra, & plenitudo eius: ac ne homines ſuis vomeribus ſacrificent, nil terra ipſa abſque cœli pinguedine proferre ſolet. Ideò verò Deus ſibi à ſuis omnium frugum primitias conſecrari poſcit. & Ethnici ipſi vltrò dicauere, quibus ſeſe colonos, ipſum verè Dominũ profiterentur. Cœlum Domini ſolium eſt,

Eſa. c. 66. *v.* 1. ait rex Salomon, terra ſubſellium. Itaque cum reges omnes eius pedib. ſubiecti ſint,

1. *Reg. c.* 8. nõ mirum, ſi Deus Rex regum, & Dominus dominãtium, Reges verò omnes, miniſtri regni eius, iuri dicundo conſtituti,

Sap. 6. *v.* 1. vocitentur. Per me, inquit Dei ſapientia,

prov. 8. *vis.* reges regnant, & Principes iudicant terrã.

Iob. 12. *v.* 16 *Daniel.* 2. At ni faxint, ſoluo ego baltheum regum,

verſ. 21. & cingo renes eorum cingulo. ac ſi diceret: meum eſt, ſtabilire reges in ſolio, au-

detur

deturbare pro meo arbitratu. Hinc ſolium Regum, ſolium Dei dicitur. Benedictus, ait Regina Sabæ Salomoni, Deus tuus, qui te poſuit ſuper ſolium ſuum, vt regem loco domini Dei tui, vt facias iudicium & & iuſtitiam. Sic & Salamonē alibi in throno Domini, aut in throno regni Domini collocatum legimus. Eadem ratione Populus ipſe, Dei Populus & hæreditas perpetuò dicitur: Rex verò adminiſtrator eius hæreditatis, & dux populi Dei. quo titulo Dauid, Salomon, Ezechias & cæteri pii Principes nominatim afficiuntur. Cùm verò ſancitur fœdus inter Deum & Regē, ea conditione ſancitur, vt Populus ſit, & perpetuò maneat Populus Dei, nempe vt oſtēdatur, Deum ſua ſe proprietate & poſſeſſione non exuere, cùm Populum regibus tradit, ſed regendum, curandum, paſcendum tradere, non ſecus ac is, qui gregi paſtorem eligit, gregis nihilominus dominus manet. Hoc perſpicuè agnouerunt pij reges, Dauid, Salomon, Ioſaphat & cæteri, qui etſi Deum Regnorum & Gētium Dominum agnoſcebant, nihilo tamē minus regnabāt: imò eò magis, quò alacrius Deo ſeruiebant. Hoc idem Nabuchodonozor ipſe, quantumvis Ethnicus & potēs Monarcha, tandem profitetur. quem cùm Daniel Regem regum vocaret, cui Deus

2. Chrõ. c. 9. ver. 8.
1. Chron. c. 29. v. 23.
1. Sam. c. 9. v. 16. c. 10. ver. 1.
2. Sam. c. 6. ver. 21.
2. Reg. c. 20. ver. 5.
2. Chrõ. c. 1. v. 9. &c.
2. Reg. c. 11.
2. Chrõ. c. 33 v. 16.
2. Chron. c. 20. v. 6.
1. Chron. c. 29. v. 11.

Digitized by Google

cœlorum, regum potentiam, & gloriam dediſſet: Quinimo, ait, ô Daniel: verè De⁹ tuus eſt Deus Deorum, & dominus Regum, qui regna tradit quibuſcumque vult, vel omnium hominũ viliſſimis. Proptereà verò & Xenophon [ipſe], in inaugurando Cyro, Deo imprimis litatum dicit: & paſſim Ethnici etiam authores Deũ Opt. Max. rege[m] ſummum prædicant. Hodie verò in Chriſtianorum Principum inauguratione, ij perpetuò Dei famuli, Populo ſuo regundo deſtinati nuncupantur. Cùm itaq; reges, Dei vicarij tantùm ſint, in Dei ſolio ipſo authore conſtituti, Populusque ſit Dei Populus: nec verò vicariis, niſi eorum, quorum perſonam gerunt, cauſa honos deferatur; ſequitur procul dubio, regibus propter Deum, nõ adverſus Deum, Deo ſeruientibus, non adverſantibus, Dei iura tuentibus, non invadentibus, obtemperandum.

Dan. c. 2. v. 37. c. 4. v. 14.

Hîc obiiciant fortè nobis Aſſentatores aulici, Deum ſuam omnẽ in reges authoritatem contuliſſe, cœlum ſibi retinuiſſe, terram agendam ferendamque pro libito regibus tradidiſſe: Cæſarem denique diuiſum cum Ioue imperium habere. Digna ſanè vox Cleone aliquo impuriſſimo Alexandri adulatore, aut Martiale, qui Domitiani edicta, Domini deique edicta vocare

care non veretur. Digna & nefandiſſimo Principe Domitiano, quem Dominum deumq́ue etiam vocari voluiſſe, Suetonius narrat. At certè & Pij Principis auribus & piorum ſubditorum ore prorſus indigna. Manet ſemper illa Dei omnipotentis ſententia: Non dabo nomen meum alteri, non transferam gloriam meam in alium, id eſt, non eam cuiquam potentiam tradam, quin ſummum ius mihi perpetuò recipiam. Deus ſua ſe potētia & authoritate nunquam exuit. Sceptrum in manu tenet, quo frementes reges compeſcat & contumaces conterat. Libram in altera, qua ius iniquè diſtribuentes examinet. Supremi verò imperij nulla certiora ſigna dari poſſunt. Quòd ſi aut Imperator, cum Regem aliquem creat, ſaluo ſemper ſummo imperio id facit, aut rex, puta, Franciæ, cum extraneo, vel etiam fratri filióve editionem regendam poſſidendámve tradit; caſus regios, animadverſionem Regiam & ſupremum dominatum perpetuò recipit. quin & ſi minus in formula inveſtituræ fiduciæve expreſſerint, ipſo iure excepiſſe putantur. Quantò verius Deus in omnes Reges, in ſeruos, inquam, & miniſtros, eam ſibi authoritatem retinet, à q̃bus & rationem eum repoſciturum, & pœnas de iis ſumpturum, ſi ſuo officio malè

Eſai. 48. ver. 11.

Pſal. 2. Sapient. 6.

ſungantur, toties legimus? Reges itaque Regis regum vaſalli sũt, per gladium regię authoritatis inſigne, inveſtiti, vt eo gladio legem diuinã tueantur, bonos protegant, malos perdant, non ſecus ac per enſem, ſcutum, vexillum, vaſallos à Domino ſuperiori fendo inveſtiri videmus, ea lege, vt ei iiſdem armis, quandocunque opus fuerit, militent. Vt verò vaſallos eos definiamus, ita & quæcunq; vaſallis, regibus, apprimè etiam cõveniunt. Vaſallus feudum à domino ſuperiore accipit, cum munere iuris dicendi & onere militiæ cõiunctum. Rex regnum à Deo, vt iudicet Populum

1.*Sam.c.*8. ſuum, & adverſus hoſtes tueatur. Vaſallus

& *c.*9.*v.*20. legem & conditionem à Domino ſuperiori accipit. Rex à Deo iubente, vt legem ſuã perpetuò obſeruet, & ante oculos habeat. Si fecerit, tum ipſum, tum poſteros regnũ diu poſſeſſuros; ſin contrà, contrarium experturos. Vaſallus ſeſe domino ſuperiori iureiurando devincit, fidemque & obſe-

*Deut.*17. quium promittit. Rex pariter ex legis diuinæ præſcripto ſeſe imperaturum iurat. Vaſallus denique, ni iuſiurandum ſeruet, feudum committit, ipſoq; iure ſeſe omni prærogatiua priuat. Rex quoque, ſi Deum negligat, ſi ad eius hoſtes transfugiat, ſi feloniam adverſus Deum committat, & ipſo iure regnum committit, & ex facto plerũ-

que

ue amittit. Hæc ex fœdere inter Deum & Regem fieri ſolito (confœderatorũ enim nomine ſervos ſuos dignatur Deus) perſpicua erunt. Duplex autem fœdus in Regum inauguratione legimus: primum, inter Deum & Regem & Populum, vt eſſet Populus, Dei Populus. Secundum verò, inter Regem & Populum, vt bene imperanti bene obtemperaretur. De ſecundo poſtea videbimus; de primo hîc nobis agendum eſt.

In Ioæ inauguratione legimus ſanctum fuiſſe fœdus inter Deum & Regem & Populum, aut, vt alibi dicitur, inter Ioradam ſummum ſacerdotem, & vniuerſum Populum & Regem, vt eſſet Populus Dei. Similiter Ioſiam & vniuerſum Populum fœdus iniiſſe cum Deo. Vnde intelligimus in hoc fœdere faciundo ſtipulatum fuiſſe ſummum ſacerdotem Dei nomine, à Rege & Populo, tanquam verbis conceptis, an non curaturi eſſent, vt Deus purè & ritè in Regno Iudaico coleretur. An nõ ſcilicet ita regnaturus eſſet Rex, vt populum Deo ſervire ſineret, inque Dei lege contineret. Deinde, an non ita populus Regi obtemperare vellet, vt nihilo ſecius Deo in primis obſequeretur. Regem verò & Populum tanquam reos promittendi, in legem Dei iuraſſe, ſeſeque ſolenni ſacramento

Fœdus inter Deum & Reges.

2. Reg. c. 11.
2. Chro. c. 23 ver. 16.
2. Reg. c. 23.

Digitized by Google

mento Deo colendo imprimis obligaſſe. Vnde ex facto, cum primum iſtud fœdus ſancitum eſt, Ioſias & Ioas deſtruunt idololatriam Baal, & cultum Dei reſtituunt. Capita verò fœderis hæc erant in ſumma:
2. Chron. c. 23. ver. 16. & 17. Vti tum Rex ipſe, tum etiam Populus vniuerſus, Deum ex legis ſuæ præſcripto, & ſinguli colerent, & vniuerſi colendum curarent. ſi facerent, Deum ipſis affuturum, reique publicæ illorum præfuturum. Sin minus, miſſos facturum & diſperditurum: quod ex multorum ſcripturæ locorũ col-
Deu. 29. 30. 31. cap. Deut. 31. v. 26. latione apparet. Moſes moriturus, eas cõditiones fœderis vniuerſo Populo recenſet, moxque legem, id eſt, ipſa pacta conventa Domini, in Arca fœderis aſſeruari
Ioſue c. 1. præcipit. Moſe vita functo, Ioſue conſtituitur dux Populi Dei. Dominus itaq; ipſe eum admonet, ſi res ſuas proſpere gerere
Deu c. 27. v. vlt. Ioſ. c. 5. Ioſ. cap. 24. velit, ne à lege latum vnguem recedat. Is verò cum primum Iſraelitæ terram Chanaan ingreſſi ſunt, vt palam eis faciat, qua conditione in eam poſſeſſionem à Deo mittantur, ſacrificiis ritè peractis, legem coram vniuerſo Populo legit, moxq; mira, ſi iis pactis ſtarent pollicitus, dira, ſi negligerent, minatus. In ſumma, ſi legem ſeruarẽt, proſpere rem geſturos: ſin ſecus, diſiectum ac peſſundatum iri obteſtatur. Idẽ quoque moriturus, & evidentius quidem.

Quotieſ-

Quotieſcunq; verò eam deſerunt, in ma-
us Charranæorum traduntur, & Tyran-
is mancipantur. Iam idem omnino fœ-
us, quod inter Deum & Populum ſub iu-
icibus fuit, ſub Regibus & cum regibus
btinuit. Poſtquam Saul vnctus, electus
planè conſtitutus eſt, Samuel his ver-
is Populum affatur; En Regem, quem e- *1.Sam.c.12.*
egiſtis, & petiiſtis. Ecce Deus poſuit eum
egem ſuper vos. Obedite & ſeruite Deo
am vos, quam Rex veſter, qui eſt ſuper
os. Alioqui & vos, & Rex veſter peribitis.
Quaſi dicat: Voluiſtis Regem, Deus hunc
obis Regem dedit. Ne tamen putetis
Deum quidquã de ſuo iure imminui vel-
, velim intelligatis, Regem non ſecus ac
os, huic legi cuſtodiendæ devinctum eſ-
,ac, ni fecerit, eãdem pœnam paſſurum;
enique, Saulem eſſe Regem quidem vo-
is datum, qui in bellum, vt cupiiſtis, vo-
is præeat, at ea lege, vt legem Dei interim
equatur.

Eiecto Saule, quòd pacto non ſtetiſſet, *1.Reg.c.2. ver.4.*
Dauid eadem lege Rex conſtituitur, vt & *1.Reg.c.6.*
alomon quoque Dauidis filius. Si legem *verſ.12.*
neam obſeruaris, ait Dominus, ego con- *2.Chro.c.6.*
rmabo tecum pactum, quod pepigi *v.16.c.7.*
um Dauide. Quodnam verò eſt hoc pa- *verſ.17.*
tum? Extat in libro Paralipomenon his
erbis: Nunquam avelletur à facie mea
ſucceſ-

Digitized by Google

ſucceſſor ex tua ſtirpe in ſolio Iſraelis, modò filii tui obſeruent legem meam tuo exemplo. Sin verò idolis ſeruiant, expellam vos è terra, quam vobis poſſidendam de- *2.Reg. c. 23. verſ. 2.* di,&c. Hinc liber Legis tempore Ioſiæ re- *Deut. 17. n. 18.* pertus, vocatˀ liber fœderis Domini, (quē Deus Sacerdotes Regi tradere iubet, pro- *1.Sam.c.10. v. 25.* indeq; Samuel Sauli tradit) ex cuius præſcripto Ioſias ipſe init fœdus coram Domino. Hinc etiam Lex, quæ in arca ſervabatur, vocatur Pactio Domini cum filiis Iſrael. Denique populus ſeruitute Babylo- *2.Chro. 6. v.11.* nica liberatus, fœdus cum Deo renouat, & quòd Pactum Domini violaſſet, tot ſe calamitates meritò paſſum agnoſcit. Perſpi- *Nehem. 9.* cuum ergo eſt, Reges, tanquam vaſallos in legem Dei tanquam ſuperioris omnium Domini, iurare. At verò, quod antea attigimus, ſi fidem non ſeruant, ſi legem violant, vt illos feudum propter feloniam, ſic hos regnum committere legimus.

Diximus idem eſſe fœdus inter Deum & Reges Iudæorum, quod antè inter Deū *Iudic. 9, v. 33.* & populum ſub Ioſue & Iudicibus. Vide- *Iudic.c.2.v. 24. c.4.v.2. &c.* mus verò paſſim populum, ſi quando legem neglexit, aut fœdus pepigit cū Baal, mancipatum fuiſſe ſeruituti Regum Cha- *1.Sam. c.13. v.13.* naan, Iabini, Eglonis & cæterorum. Vt autem idem fœdus eſt, ita eadem eſt fœdifra- *1.Sam. c.15. v. 26.* gorum pœna. Saul contra quàm lege Dei

ſanci-

ıncitũ erat, ſacrificia tractare audet, mox
tiam contra diſertum Domini mãdatum
Agagum Regem Amalecitarũ ſeruat. Pro-
ıterea & rebellis vocatur à Samuele, &
ebellionis demum pœnas luit. Sacrifica-
ti tu, ait. At præſtitiſſet te obſequutum eſ-
ſe Deo. Obſequium enim præſtat ſacrifi-
io. Reiecisti Dominum Deum tuum, at
pſe te reiicit, ne amplius regnes ſuper Iſ-
aelem. Adeo verò hoc iuris obtinet, vt nõ
ecus ac propter Maieſtatis, affectative ꝓ-
ꝓriè regni crimen filii paterno feudo pri-
uantur, non ipſi modo Reges, ſed ipſorum
deò liberi eaſdem ob cauſas regno ſpo-
ientur. Salomon à vero Deo ad idola de-
cit. Ahias Propheta, regnum Iſraeliti-
um cõtinuo ſub Roboamo filio diuiſum 2. *Reg. c.* 11.
ri prædicit. Completur denique verbum *v.* 33.
Domini, ac decem Tribus, pars regni po-
iſſima, à Roboamo, ad Ieroboamum ei9
eruum deficit. Cur ita verò? Quia, ait Do-
ninus, defecerũt à me ad Aſtaroth Deum
Sidoniorum, & Chamos Deum Moabita-
um, &c. diſrumpam ego viciſſim regnum
eorum. Ac ſi diceret Pactũ violarunt, con-
ditionem non impleuerunt: neq; ego ita-
que amplius teneor. Maieſtatem meã im-
minuere volunt: ego regnum ipſorum ve-
rè imminuam. Cũ ſerui mei ſint, me è meo
regno eiicere ſtudent. At ego per Ieroboa-
mum,

mum, per ſeruum, inquam, eos regno eiiciã. Quid verò, cum hic idẽ ſeruus veritus, ne Populus Dei colendi deſiderio, Hieruſalem revertatur, vitulos in Bethel erigit, & occaſionẽ peccandi Iſraeli offert? cum, inquam, Populum Dei à Deo, ſeruum ab hero abalienat & abducit? quænam tandem eſt tam ingrati clientis in patronum, tam nefandi plagiarij pœna? Morit᷑ ei primùm filius, deinde vniuerſa eius gens per Baaſæ facinus extirpatur ad vltimum maſculum vſque, Propheta illa idcirco fieri proteſtante, quod à domino ſuo defeciſſet. Eſt igitur cauſa hæc & frequens, & idonea, propter quam Rex feudo à Deo accepto priuetur, ſi legem Dei oppugnet, & à Deo, ad ipſius hoſtes, ad deos, inquam, gentium transfugiat. Et vt paria crimina pares pœnæ decent, conſimilem omnium Regum Iſraelis & Iudæ, qui talia patrarunt, exitum, ſummum, inquam, exitium in Sacris literis legimus. Tametſi mutata eſt Eccleſiæ Iudaicæ, & Regni quoque ipſius forma, cum quæ prius Iudæa terminabantur, per totum orbem diffuſa eſſe poſſint: de Regibus tamen Chriſtianis idem prorſus dicendum eſt. Euangelium ſucceſſit legi, Reges Chriſtiani Iudaicorum loco ſunt. Idem pactum eſt, eædem conditiones, eędem pœnæ, ni impleantur,

idem

dem vindex perfidiæ Deus omnipotens.
/t illi denique legi, ſic hi Euangelio ob-
ſeruando, tenentur. cuius propagationem
ingulì in primis & ante omnia ſe curatu-
os ſpondent, cum inaugurantur. Hero-
les Chriſti Domini Regnum, quod pro-
ehere debuiſſent, reformidans, Chriſtũ
pſum, quaſi regni affectati damnat. En ve-
ò & miſerè perit, & regnum ipſe ſuũ per-
it. Iulianus à Chriſto ad Gentiles trans-
ugit. At paulò pòſt idem Galilæi (ita enim
Chriſtum probroſè vocabat) vindicem
exteram experitur. Plenæ verò ſunt ſu-
eriorum ſæculorum hiſtoriæ conſimili-
us exemplis, quæ nec noſtro etiam ſæcu-
o nobis deſunt. Aliquot ab hinc luſtris
læríque Reges Babylonicis poculis ine-
riati, Chriſti hoſti adverſus Chriſtum,
upo adverſus agnum militarunt, vt et-
mnum plærique militant. Vidimus ve-
ò nonnullos, in flagrantii crimine, in ipſo-
ue adeo, quod agitabant, ſcelere periiſ-
: quoſdam etiam è triumpho in tumulũ
latos fuiſſe. Nec cæteros melior manet
xitus. Stat nempe perpetuò hæc ſenten-
a: Coniurent licet omnes reges terræ ad-
erſus Chriſtum, & Agnum noſtrum diri- *Pſalm. 2.*
ere conetur, neceſſe eſt tandem illos ma- *Pſalm. 110.*
um cedere, pedibus Chriſti ſubiici, &
gnum Regem Regũ, & Dominum Do- *Apoc. c. 19.*
minan-

Digitized by Google

minantium, velint nolint, conſiteri. Quid verò de Regibus Ethnicis ſtatuemus? Procul dubio & ſi ij extrinſecus non vnguntur à Deo, ſunt tamen eius vaſalli, & ab eo vno potentiam ſuam acceperunt ſeu ſorte, ſeu alia quavis forma eligantur. Si ſuffragio: Deus regit corda hominum, & dirigit quo ipſe vult. Si vel ſorte: ſors conii-citur in ſinum, inquit Salomon, & iudiciũ eius à Domino. Is perpetuò vnus eſt, qui pro ſuo arbitrio Reges tollit, & ſtatuit, firmat & evertit. Hac ratione Cyrum vnctũ Domini vocat Eſaias. Daniel verò Nabuchodonozor & cæteros à Deo potentiam accepiſſe ait, vt & Paulus, omnes omnino magiſtratus. Etſi enim Deus legem ſuam non ita diſertè his atque illis commendarit; eſt tamen quod agnoſcant, ſe, quod regnant, Deo ſupremo Regi debere. Itaque ſi tributũ eo nomine Deo perſoluere minus curent: ſaltem quod Deo à ſubditis debetur, intercipere & avertere ne tentent, aut vlla alia in re diuinam ſibi iuriſdictionem arrogent. Id verò propriè affectati regni crimen eſt, quod Deus in ipſos reges Ethnicos grauiſsimè vltus eſt. Principes, ne in tam atrox crimen incidant, ſuam à diuina iuriſdictionem in primis diſtinguant neceſſe eſt, & eò quidem accuratius, quod in eodem ſolo, in eadem re, in homine, inquam,

Prou.16. *Daniel 2. v.21.* *Eſa.c.45.* *Dan.4.* *Rom.13.*

quam, Deus & Rex, ius ſuum ambo capiunt. Conſtat homo ex corpore & anima, Deus corpus finxit & animam quoque inſpirauit. Vtroque ergo optimo iure vti ſolus poterat. Quod ſi liberaliter indulſit Regibus, vt ſubditorum corporibus boniſque, ad eorundem tamen conſeruationem, vti poſſint: meminiſſe ſanè debent, vſum, non abvſum, concedi. In primis verò nil quod animæ, tributi nomine impetent, habere ſe, qui ſuam ipſi Deo tributariam profiteri teneantur. Rex capit tributum censúmve à corpore, iiſque, quæ corporis miniſterio acquiruntur coluntúrve. Deus ab anima præcipuè, quæ ſuas etiam functiones per corpus exercet. Ad tributũ illud pertinent fructus, nummorum penſitationes, & cætera onera tum realia, tum perſonalia. Ad hoc preces, ſacrificia, conciones, cultúſque adeo diuinus, tum priuatus, tum publicus. Quæ quidem adeo diuerſa & diſtincta ſunt, vt neutrum alteri officiat; fiſcus Dei Cęſaris fiſco nil adimat, ſed cuique ius ſuum conſtet. Denique cœlum terræ miſceat, omniaq; in antiquum chaos reducere velit, qui hæc confundat. Hæc optime diſtinxit Dauid, qui alios officiarios deſtinauit in rem Dei, alios in rem Regis. Sic & Ioſophat alios in iudicium Iehouæ, alios in litem Regis, id eſt, alios,

1. Chron. 26 ver. 29.

2. Chr. 6. 19.

Digitized by Google

qui cultum Dei, alios, qui iura Regis tuerentur. Quod ſi vtrumque tributum ſibi vendicat Princeps, perinde ac ſi Gigantum more, cœlum petere & ſcandere conentur: Regni affectati reus eſt, & non ſecus ac vaſall⁹, qui regalia iura invadit, feudum committit, ac eo ſæpiſſimè ſpoliatur: & eo æquius, quod ea vaſalli ad dominum ſuperiorem aliqua: Regis ad Deum, homũcionis ad omnipotentem nulla poteſt eſſe proportio. Quotieſcunq; enim Princeps aliquis inſolenter dicit, Ego ſcandam cœlum, extollam ſolium meum ſupra ſtellas Dei, & ero ſimilis Altiſſimo: At ego cõtra, Deus inquit, extollam meipſum, inſurgam adverſus te, & excindam nomen tuũ ad vltimos nepotes vſque. Et tua quidem conſilia evaneſcent; quod verò ſemel decreui, mutari non poteſt, aut in caſſum cedere. Dicit Dominus Pharaoni: Dimitte populum meum, vt mihi ſeruiat, vt mihi ſacra faciat. Quia verò faſtu tumidus, Deũ illum ſibi notum non eſſe reſpondet, præceps ruit. Nabuchodonozor vult ſtatuam ſuam coli, ſibique diuinos honores exhiberi. Confeſtim effrenem miſeri homuncionis audaciam reprimit Deus. Qui Deus videri volebat, homo eſſe deſinit, & avia deſertaque loca aſini inſtar oberrat, Eo vſque dum, ait Daniel, Deum Iſraelis ſupremum

Eſa. c. 14. v. 22.

Exod. c. 5. & 8. &c.

Dan. c. 4.

mum omnium Dominum agnoſcat. Balthaſar eius filius, ſacris Templi vaſis diuino cultui dicatis, ad ſuam ebrietatem abutitur. En verò quia Deo gloriam nō tribuit, cuius in manu anima eius omnesque viæ erāt, regno peſſundato, eadem nocte trucidatur. Alexander Magnus adulatorum voce delectabatur, qui Iovis filium eum eſſe, & adorandum propterea affirmabāt. En verò inchoatos quaſi de domito orbe triumphos præpropera mors interſecat. Antiochus vniendi regni pretextu, vnumquenque Legē Dei miſſam facere, & ſuam ſequi iubet. Templum Iudęorum prophanat, altaria polluit. At multas calamitates, clades, ſtrages expertus, fractis proſtratísque viribus, animi mœrore tandem conficitur, in eoque, quod Iudæos ad impietatē adigere voluiſſet, tam grauia ſe pati profitetur. Denique ſi repetamus, quis Neronis exitus fuerit, qui Chriſtianis vrbis incendio inſimulatos ſcelerate contrucidarit: quis Caligulæ, qui ſibi ſacrificia inſtituit: quis Domitiani, qui Dominus Deúsque vocari voluit; quis Commodi & eorū omniū, qui honores ſoli Deo debitos, aut ſibi vendicare, aut Deo tollere voluerunt: exitialem eorum perpetuo exitum comperiemus. Contrà verò Traiani, Hadriani, Antonini Pij, & cæterorum eiuſmodi ſatis

Daniel. c. 5. v. 23.

1. Mach. 6. 1. v. 43.

3. Mach. c. 6

proſperum: qui ſi minus Deum coluerunt Chriſtianis ſaltem ſuo more colere permiſerũt. In ſumma, vt vaſalli rebelles regnũve affectantes, & ſuppliciũ extremum merẽtur, & feudũ ipſo iure cõmittunt: ita & hi, qui aut legẽ Dei ex pacto obſeruare nolũt. aut obſeruare volẽtes inaudita cauſa pſequuntur. Cũ itaq; videam⁹ eodẽ ferè modo Reges à Deo regno inveſtiri, quo vaſallos à domino ſuperiore, feudo, iiſdem de cauſis eo beneficio priuari, eodẽ ferme loco, hos, quo illos eſſe Reges omnes Dei vaſallos eſſe, omnino ſtatuendũ eſt. Hoc verò poſito, queſtio noſtra facilè finietur. Si enim De⁹ eſt Domini ſuperioris loco, Rex vaſalli: quis nõ Domino potius, q̃ vaſallo, obediẽdum pronunciet? Si Deus hoc præcipit, Rex cõtra quis Regi aduerſus Deum obſequium denegantẽ, rebellem iudicet? Imo verò quis non rebellionis damnet, ſi aut Deo ſegnius pareat, aut Regi ea in re pareat. Denique, ſi hinc Rex, illinc Deus ad delectum nos vocet: quis Regem, vt Deo militemus, deſerendum non ſtatuat? Ergo non modo non tenemur obedire Regi contra legem Dei quid imperanti, verum etiam ſi obediamus, rebelles ſumus, non ſecus ac ſi adverſus regem colonus, pro ſeniore Regis vaſallo, arma ſumeret, aut edicto inferioris, quàm ſuperio-

erioris, Vicarii, quam Principis, Mi-
iſtri, quàm Regis obedire mallet. Ac
ropterea incidimus in execrationem
Iicheæ Prophetæ, qui Dei voce eos o- *Michea 6. verſ. 16.*
nnes, qui impiis Regum mandatis obſe-
uuntur, deteſtatur, & diris devovet. Le-
em Dei quum dicimus, intelligimus duas
egis tabulas Moſi traditas, quibus tanq̃
nitibus immobilibus, authoritas Prin-
pum omnium circũſcribi debet. Prima,
ei cultus, ſecunda officium erga proxi-
um continetur: prima, inquam, Pietas,
cunda Iuſtitia Charitati coniuncta, qui-
ıs Euangelij promulgatio non modo nõ
rogauit, verùm etiam authoritatem ad-
nxit. Prima autem vt ordine, ita & digni-
te prima cenſetur. Si quem innocentem
inceps occidi iubeat, ſi quem ſpoliari, ſi
i vim inferri, nemo cui vel tantillum cõ-
entiæ ſuperſit, parere velit. Si ſcelus ſuũ,
adulterium puta, parricidium, aut quid
nile, comprobari flagitet, prodibit inter
os Ethnicos Papinianus aliquis, qui Ca-
callam coram reprehendat, & mori, quã
rere malit:

Phalaris licet imperet vt ſit
Falſus, & admoto dictet periuria Tauro,

ſum teſtimonium dicere non ſuſtine-
. Quid verò, ſi nos Princeps cum idolis
mmercium habere iubeat? ſi Chriſtum

crucifigere? ſi Deum eiurare, execrari, & quantum in nobis erit, cœlo pellere, annō multò æquius parere detrectabimus?

Quin potius quia nō ſatis eſt abſtinere à malo, ni faciamus etiam bonum, non modò idola non colemus, verùm Deum eo modo, quo præcipit, colemus: nec modò Baali non procumbemus, verùm Deo ſacra faciemus, qualia à nobis requirit. Etenim Deum quidem colere tenemur propter ipſum: at Principem honorare, vt & proximum amare, propter Deum. Quòd ſi verò proximum lędere, ſcelus eſt, ſi Principem violare, piaculum cenſetur: quo tādem nomine tantum tamq; atrox crimen cenſebimus, quo ipſa ſupremi omniū *Domini* Maieſtas petitur? In ſumma: vt longè grauius eſt creatorē, quam creaturam, hominem quam imaginem lædere, & in iure grauior eſt pœna eius, qui Maieſtatem Regiam læſerit, quam qui ſtatuam ei dicatam fregerit: ita non dubium eſt, quin eos, qui primam legis tabulam violant, grauior & atrocior vindicta, quàm qui ſecundam, maneat (etſi vna ab altera pendet) adeóque cautius adhuc in illa, quam in hac agendum ſit. Exempla verò maiorum docere nos poſſunt, quæ cautela hac in re ſit adhibenda. Achabus Rex, Iezabele vxore

1.*Reg.c.*18. inſtigante, Prophetas Dei vndequaque compre-

comprehēſos occidi iubet. Abdias nihilominus, Aulæ Magiſter, eos abſcondit & alit. In promptu excuſatio eſt, In omni obligatione, quantumvis ſtricta, Deus perpetuo excipitur. Achabus idem, omnes Baali ſacrificare iubet: Elias nihilo ſegnius arguit Regem, arguit populum, ſacerdotes *Baal* impietatis convictos ad necem poſcit. Invito deniq; Rege vxorio, fremēteq; impia vxore cultum veri Dei reſtituere conatur. Sin Achab obiicit, quod hodierni Principes ſolent, quod Iſraelem turbet, quod rebellis, quod ſeditioſus ſit, vt omnium, qui crimine vacant, hoc eſſe crimen ſolet: Imò verò, reſpondet, Tu is ipſe es, qui Iſraelem tua rebellione turbas, qui à Domino tuo ad hoſtes, à Deo vero ad deos alienos transfugeris, Eodem modo Sidrach, Miſach & Abdenago, Regi Nabuchodonozor parere nolunt, vt neque Daniel Dario, Eleazar Antiocho, & innumeri alij. Poſt verò Chriſti adventum, cum iubentur Apoſtoli Euangelij prędicationē omittere, Iudicate, aiūt, vtrum iuſtum ſit coram *Deo*, vobis potius, quam Deo obedire. Ita modo mandatū Chriſti impleāt, quid Reges ſentiant, ſusque deque habent. Ipſi denique Iudæi Aquilam argenteam ſtatuamque Caligulæ in templo collocari non ferunt. Quid verò Ambroſius,

1. Reg. c. 18. v. 17.

Daniel. c. 3.

Daniel. c. 6.

Act. 4. v. 19.

Ambr. Epiſtol. 33.

Euſeb.

iubente Valentiniano Imperatore, vt baſilicam Mediolanenſem Arrianis traderet? Conveniot, inquit, à Comitibus & Tribunis, vt Baſilicæ fieret matura traditio, dicentib, Imperatorem iure ſuo vti, eo quod in poteſtate eius eſſent omnia; reſpondi; Si à me peteret, quod meum eſſet, id eſt, fundum meum, argentum meum, ius huiuſmodi meum non refragaturum, quanquam omnia, quæ mea ſunt, eſſent pauperum: verum ea, quæ ſunt diuina, Imperatoris poteſtati non eſſe ſubiecta. Quid verò putamus reſponſurum eum fuiſſe, ſi de viuo Dei templo idolis mancipando conſultus fuiſſet? Exempla hæc & innumerorum Martyrum, qui mori, quã parere maluerunt, quibus plenæ ſunt Hiſtoriæ, legis diſertiſſimæ inſtar eſſe poſſint. At ſanè ne lex quidem diſertis verbis concepta nobis deeſt. Quotieſcunq; enim Apoſtoli Chriſtianos monent, vt Regibus & Magiſtratibus pareant, quaſi de induſtria faciãt, Deo parẽdum in primis & ante omnia præmonent: præpoſteri iſtius obſequii, ad quod adulatores Principũ ſimplices cohortantur, nuſquam ne leue quidem argumentũ reperias. Omnis anima, inquit Paulus, ſuperiori poteſtati ſubiecta eſto; nam nulla eſt niſi à Deo. (animam omnem dicit, ne cõditio vlla excipi videatur.) Satis ex hiſce verbis

Paul. c. 13. ad Rom.

erbis cōcludi poterat, Deo potius, quam
Legi parendum eſſe. Si enim regi propter
Deum, certè non contra Deum. At ambi-
uitatem omnē præcidere vult. Princeps
ſubiungit) miniſter Dei eſt, propter bo-
num noſtrum, ad faciendam iuſtitiam. Se-
quitur adhuc idem: quia Domino potius,
uam miniſtro, obtemperandum conſtat.
Necdum tamen ſatis eſſe putat. Reddite,
it ille tandem, cui tributum, tributum,
ui honorem, honorem, cui timorem, ti-
morem; ac ſi diceret, quod Chriſtus: Red- *Matth. 22. ver. 21.*
ite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; quæ Dei,
Deo. Cæſari tributum & honorem, Deo
imorem. Conſimiliter Petrus, Timete *Petr. Epiſt. 1. cap. 2.*
Deum, Honorate Regem. Serui obedite
Dominis etiam diſcolis. Hæc eodem, quo
icuntur ordine, facienda ſunt. Nempe vt
on tenētur dominis ſerui obedire, ſi quid
duerſus Regis mandata imperent: ita nec
bditi Regibus, ſi quid adverſus legem
ei. Obiiciunt nobis impij: In iis etiam, *Obiectiones.*
uæ ad conſcientiam pertinent, Regibus
bediendum eſſe, & Petrum Paulumque
obis, quaſi huius impiæ ſententiæ autho-
s, obtrudere non verentur. Ideq; quā- *Roman. 13. verſ. 5.*
unq; legem ſanciat Rex, parendū, quan- *1. Petr. c. 2.*
umque religionem ſuperſtitionemve ſe-
etur, obſequendum ſtatuunt. Quàm aut
eptè, aut impiè, nemo eſt, qui nō videat.

 Aiunt,

Digitized by Google

Aiunt, ibi diſertè obediendum eſſe Principibus non propter iram, ſed propter cõſcientiam erga Deum. Conſcientiam cum opponunt iræ, perinde eſt, ac ſi dicerent: non formidine pœnæ, ſed Dei amore, non verberum metu, ſed verbi diuini reverentia, parendum eſſe. Vt pari ratione Paulus, ad Coloſſenſes, ſeruos ita heris inſeruire iubet, vt non heri oculo, aut furcæ, ſed ipſi Deo ſeruire ſe putent, non vt heri gratiam demereantur, cuius oculos etiam fallere poſſunt, ſed vt officio ſatisfaciant, quod illis impoſuit Deus, quem nemo fallere poſſit. Deniq; aliud omnino eſt, propter conſcientiam obedire, aliud, in iis, quæ ad conſcientiam pertinent. Neque ij ſanè, qui crucem & tormenta quævis ſuſcipere, quàm Principibus impia iubentibus parere maluerunt, nos ita docuiſſent. Eiuſdem impudentiæ eſt, quod idiotis obiicere ſolent, obſequium præſtare ſacrificio. Nil enim eſt, quod cauſam ipſorum citius iugulare poſſit. Sunt illa verba Samuelis Prophetæ, Saulem Regem reprehendentis, quod præpoſtere ſacrificando, Dei mandatum ſecutus non eſſet. Quod ſi ipſe, quantumvis Rex, Deo obſequi tenebatur: ſequitur ſanè, ſubditos adverſus Deum Regi non teneri. In ſumma: qui Barbarorum Calucuthanorum more, Dei

Coloſſ. 5.3. v. 22.

1. Sam. c. 15. v. 22.

cultum

ctum ab hominis arbitrio, Religionem Rege, tanquam Telluris Deo pendere olunt, ſi Scripturæ ſacræ, quod opinor, ninus tribuunt; diſcant ſaltem ab Ethnio Oratore, in omni communitate quoſam eſſe officiorũ gradus, ex quibus quod uique præſtet, intelligi poſſit, vt prima, it, Diis immortalibus, ſecunda patriæ, ertia parentibus, deinceps reliqua reliuis gradatim debeantur. Vtcumque veo crimen læſæ Maieſtatis atrox ſit; proximum tamen ſacrilegio, quod in Deum diinasque res propriè committitur, à Iureonſultis vocari, adeò vt Templum effringere, quàm vitæ Principis inſidiari, grauius putetur. Et hæc quidem cuivis homini, modo non prorſus impio, ſufficere poſſe videntur.

Cic. 1. Offic.

L. 1. ad Leg. Iul. Maieſt. digeſt.

SECVN-

SECVNDA QVÆSTIO,

AN LICEAT RESISTERE Principi, Legem Dei violanti, & Eccleſiam Dei vaſtanti: quibus, quomodo, & quatenus.

HÆC Quæſtio prima fronte difficilis & ardua videtur, eò quidem magis, quod cum ſub piis Principibus ſupervacua, ſub impiis periculoſa videretur, vix quiſquam eam, niſi leuiuſcule attigerit. Ex facto quæritur, Principi legem Dei abroganti Eccleſiamve deſtruenti, aut extruendam impedienti, an reſiſtere liceat. Hoc verò, ſi eius iudicio ſtamus, Scriptura ſacra nobis definiet. Si enim, quod ex ea facile probabitur, vniuerſo Populo Iudaico licuit, imò ſi iniunctum fuit, nemo, credo, negabit, quin de vniuerſo Populo Chriſtiano alicuius Regni, idem planè ſtatuendum ſit. Conſiderandum eſt hic impri-

imprimis, Deum electo ex omnibus Populo Iſraelitico, vt eſſet ſibi peculiaris Populus, fœdus cum eodem pepigiſſe, vt eſſet is Populus Dei. Extat id paſſim in Deuteronomio. Vis autem huius Pactionis erat hæc, Vt curarent vniuerſi, vt Deus à ſingu- *Deut. c. 7. v. 6. c. 14. v. 1.*
lis Tribubus & ſingulorum contribulibus in terra Chanaan purè coleretur, Eccleſiámque ſuam in medio eorum perpetuò conſtitutam haberet. quod tum è multis aliis locis, tum diſertè Deuter. 27. apparet. Ibi Moſes & Leuitæ, quaſi Dei nomine ſtipulantes, vniuerſum Populum con- *Deut. 11. v. 29.*
gregant, híſque verbis affantur. Hodie, ô Iſrael, Populus Domini Dei tui ſis. Obſe- *Ioſue c. 24. diſertius.*
ruere ergo Deo tuo, &c. Cumque, ait Moſes, Iordanem tranſieris, ſtantibus hinc ad montem Garizim ſex Tribubus, illinc ad montem Hebal ſex reliquis, Leuitę legem Dei prælegent, ac obſeruaturis fauſta omnia, violaturis infauſta precabuntur. Vniuerſus verò Populus reſpondebit, Amē. Quod à Ioſue poſtea tū terram Chanaan ingreſſo, tum moribundo obſeruatum legimus. Hinc animadvertimus, vniuerſum *Ioſue 5. ver. 24.*
Populum obligatum eſſe legi Dei curandæ, Eccleſiæq; tuendæ, vt è contrario idolis Gentium exterminandis è terra Chanaan, quæ ſtipulatio ad ſingulos pertinere non poteſt, ſed ad vniuerſos tantùm.

Quo

Quo etiam & illud pertinere videtur, vt omnes Tribus circa Arcam Domini caſtra metarentur & tentoria ſua figerent: vt quę vniuerſorum curæ commendata eſſet, ab vniuerſis tegeretur. Vſus verò Pactionis iſtius demonſtrari poteſt. Ciues Gabaa è Tribu Beniamin Leuitę cuiuſdam vxorem vi conſtuprant ad necem vſque. Leuita in duodecim fruſtra cōciſam Tribubus duodecim mittit, vt tantum ſcelus in Iſraele patratum vniuerſi expient. Congregatur vniuerſus populus in Maſpha. Poſtulat à Beniamitis tanti ſceleris conſcios noxæ dedi. Recuſant illi. Ac demum Deo approbante, bellum in Beniamitas communi conſilio decernitur. Hoc modo ſecunda Legis Tabula in Tribum integram, quæ peccarat, vindicata. De prima verò habemus exemplum evidentiſſimum in libro Ioſue. Poſtquam Rubenitę, Gaditæ & Manaſſæi, cis Iordanem ad ſua ſe receperunt, eximium ſtatim altare in Galiloth propè Amnem extruunt. Videbatur hoc contra mandatum Domini, quo non niſi in Chanaan ſacrificare licebat. ac propterea ſuſpicio eſſe poterat, ne alienos deos colere vellent. Re vniuerſo Populo, qui trans Iordanē habitabat, nūciata, indicunt Comitia in Siloh, vbi erat Arca Domini. Conveniunt vniuerſi. Mittitur ergo ad illos Phi-

Num. 2.
Iudic. c. 19. & 20.
Ioſue c. 22.

nes

nes ſacerdos, Eleazaris filius, qui de pecca-
to in legem cõmiſſo corã agat. Vt verò pu-
blica authoritate hoc agi ſciant, eximij q-
que ex vnaquaq; Tribu legati mittunt, qui
cũ iis expoſtulẽt, cultũ Dei corrũpi eo mo-
do, Deũ ea rebellione infenſum fore, nec
ipſis modo, ſed Iſraeli vniuerſo, vt quondã
in Beelphegor: denique, ni deſiſtãt, bellũ
ɔublicè indicãt atq; denunciẽt. Quod p-
:uldubio cõſecutum fuiſſet, ni tribus illæ
ɔroteſtatæ fuiſſent, ſe altare illud monu-
nẽti tantũ inſtar extruxiſſe; ex quovis Ior-
lanis & trans Iordanis eandẽ eſſe ac ppe-
uo fuiſſe religionẽ appareret. Quotieſcũ-
ue verò in cultu Dei vindicando negligẽ-
ᵒ ſe geſſerũt, grauiſſimè afflictos eos fuiſ-
: videmus. Nec alia ſanè de cauſa bis à Bẽ-
mitis victi fuiſſe videntur, quàm quod,
ım iniuriam priuato factam vlciſci ſata-
:rent, dum ſtuprum punire, in iure Dei
ndicando adeò ſegnes eſſent, ac quoti-
e etiam adulteria cum idolis impunita
ıerent. Fuit ergo primum hæc Pactio in-
: Deum & Populum.

Iam ex quo Reges Populo dati ſunt, nõ *Fœdus inter Deũ & Populum.*
ɔdo non deſiit hæc eadem Pactio, verũ
am perpetuò cõfirmata & repetita fuit.
cimus in Rege inaugurando duplex *2. Reg. c. 11.*
dus initium fuiſſe. Et primum quidem *2 Chro. c. 23 v. 16.*
er Deum, Regem & Populum, ſive in- *2. Reg. c. 23,*
ter

ter ſummum Sacerdotē, Populum & Regem. (Populus enim II. Chron. primo loco ponitur.) Finem verò eius eum fuiſſe, vt Populus eſſet Populus Dei, id eſt, vt is Populus Eccleſia Dei eſſet. Quorſum ſanciretur inter Deum & Regem, oſtēdimus. Quorſum inter Deum & vniuerſum Populum, examinandum. Certiſſimum ſanè eſt, Deum non fruſtra hoc egiſſe. Ni enim aliqua authoritas & promittendi, & promiſſa præſtandi Populo ſuperfuiſſet, fœd⁹ planè ſupervacuum fuiſſet, Videtur ergò Deus feciſſe, quod in dubiis nominib. creditores facere ſolent, vt plures in eandem ſummam obligentur, vt eiuſdem rei duo pluréſve rei promittendi conſtituantur, à quorum vnoquoque, tanquam principali reo ſolidum peti poſſit. Eccleſiam vnico homuncioni committere lubricum erat. Eam itaque vniuerſo Populo commendat atque committit. Poterat Rex in tam lubrico gradu conſtitutus, facile in impietatem delabi. Ne itaque collaberetur Eccleſia, Populum intervenire voluit. In ea, de qua agitur, ſtipulatione, Deus, vel eius vice, ſummus Sacerdos eſt Reus ſtipulandi; Rex & populus vniuerſus, puta Iſrael, ſunt rei promittendi, ambo ex vna eademque cauſa, & quidem ex voluntate cōiunctim obligati. Stipulatur Sacerdos, an non promittant,

ittant, Populum fore Populum Dei: an
on operam ſe daturos, vt Deus Templū
um Eccleſiam ſuam in medio eorū per-
tuò habeat, vbi ritè colatur? Spondet
ex, ſpondet Iſrael, (vniuerſitas enim ho-
inum vnius perſonæ vicem ſuſtinet) &
iidem coniunctim, non diuiſim, vt ex
ſis verbis apparet; incontinenti, non ex
tervallo. Cōſtituuntur ergo hic duo Rei,
ex & Iſrael, ideoq; æqualiter in ſolidum
ligantur. Quemadmodum ergo, cum
aius & Titius eandem pecuniam Seio
pulanti coniunctim promiſerunt, ſin-
li ipſo iure in ſolidum tenentur, & ab
rum alterutro ſolidum peti poteſt: ita
netur Rex per ſe, Iſrael item per ſe, cu-
e cauere, ne quid detrimenti Eccleſia
piat. Vter verò negligat, Deus ab alter-
ro integram rem petere poteſt, & eo qui-
m magis à Populo, quàm à Rege, quo
ures, & difficilius labuntur, & magis ſol-
ndo ſunt, quam vnus. Item vt in duo-
s correis, præſertim Fiſcalis Tributi, v-
is ita in ſolidum tenetur, vt beneficio di-
ſionis per nouellam conſtitutionem Iu-
niani conceſſo vti nequeat: ita Rege &
aele, tributum Deo Regi Regum pro
ittentibus, vterque in ſolidum tenetur.
emum, quemadmodum in duobus reis
omittendi, in iis præcipue contracti-

L. mortuo. 22. D. de fideicommiſ.

L. ſi non ſinguli. C. ſi cert. pet. l. penul. D. de duob. reis. 2. & 3. §. 1. D. eod.

L. cum poſſ. D. de cenſib. & ibi Doctores.

bus, quorum obligatio ratione culpæ committitur, (qualis eſt hic) vnius culpa nocet alteri; ita ſi Iſrael Deum deſerat, Rex verò negligenter ferat, tenetur culpa Iſraelis. Conſimiliter, ſi Rex ad alienos Deos transfugiat, nec transfugiat modo, ſed alios etiam ſecum abducat: denique quovis modo Eccleſiam perdere conetur: ni Iſrael eum quaſi è fuga retrahat, aut etiam coerceat, eius culpa tenebitur. Breuiter: non ſecus ac ſi periculum ſit, ne vnus è reis promittendi, ſua bona progrediendo, ſoluendo eſſe deſinat, alteri datur in eum vtilis actio, ne correi culpa damnum patiatur: ita & Iſraeli in regem, Regi in Iſraelem, ſeſe idolis mãcipantem, aut quovis modo fœdus rũpentem, ne aut huius ille, aut viciſſim hic illius culpam luat. Quod verò ea ſtipulatio, de qua agimus, eius generis ſit, ex aliis ſcripturæ locis apparet. Saule Rege Iſraelis conſtituto, Samuel Sacerdos & Propheta Domini, his verbis Iſraelem affatur: Tam vos, quam Rex veſter, qui eſt ſuper vos, ſequimini dominum Deum veſtrum. quod ſi perſeueraueritis in malitia, (malitiam vocat, quod hominum imperium, quàm Dei maluiſſent) tam vos, quã Rex veſter peribitis. Addit verò rationem: quia placuit Deo, vos facere Populum ſuum.

L. cũ apparebit. D. locati. l. ſi diuiſa. C. eod.

1. Sam. c. 12. v. 14. & 25.

um. Hic vides duos reos manifeſtè con-
ngi in eiuſdem pœnæ ſtipulatione. Sic
ſa, Rex Iuda, Azariæ Prophetæ hortatu,
niuerſum Populum, Iudam nempe &
eniamin, in Hieruſalem convocat, fœ-
is cum Deo percutiendi cauſſa. Inter-
ant & multi ex Ephraim, Manaſſe, & Si-
eon, qui dei pure colendi cauſa eò ſe re-
perãt. Tum verò, ſacrificiis ritè peractis,
icitur fœdus, his tanquam conceptis
rbis: Quicunque non invocauerit Do- 2. Chro. c. 15. v. 13.
inum deum Iſrael, ſeu minimus, ſeu ma-
nus, morte moriatur. Cum maximum
cit, ne Regem quidem ipſum huic pœ-
eximi vides. Quis verò hãc à Rege pœ-
m repoſcere poſſit (de temporali enim
agitur) niſi vniuerſus populus, cui ipſe
at, non ſecus ac populus ipſi? Eodẽ mo-
legimus, Ioſiam Regem, viginti quin-
e annis maiorem, vniuerſumque popu-
n fœdus cum domino ſanxiſſe, promit-
ntibus ambobus, ſe legem & ſtatuta do-
ni cuſtodituros, continuoq; quaſi im-
ndi, aliqua ex parte, fœderis cauſa, Ba-
s idololatriam deſtructam fuiſſe. Et plu- 2. Reg. c. 23. v. 2.
forte accuratius legenti teſtimonia ſuc-
rrerent. Cur verò velimus vniuerſi Po- 2. Chron. c. 34. v. 29.
li conſenſum requiri, cur Iſraelem In-
m ve ad legis diuinæ obſeruationem a-
ngi, cur ſanctè promittere, ſe perpetuò

Digitized by Google

Populum dei fore, niſi velim⁹ pariter, authoritatem facultatémve ei cõceſſam, qua tum ſe à periurio, tum Eccleſiam à vaſtitate vindicet? Quorſum enim fœdus cũ Populo, vt ſit Populus Dei, ſi ſeſe ad alienos Deos per Reges abduci patitur, aut pati tenetur? Vt Deus purè colatur, ſi Populus ſerui loco eſt, quo cum nulla obligatio eſſe poſſit? Si denique non licet ei operam dare, vt id, quod promiſit, præſtet, Deuſne cum eo fœdus ſanxit, qui neq; promittendi, neque rem promiſſam præſtandi ius habuit? An verius, fœd⁹ cum Populo ſanciendo, remque eam fieri ſtipulando, ius ei eſſe, & rem promittendi, & pręſtandi, & præſtandam curandi, evidenter oſtendere voluit? Si ridemus enim & actione ſummouemus, qui cum ſeruo filióve familias contraxerit: an nõ impudentes ſimus, qui tale quid Deo tribuere velimus? Hinc verò eſt, quod Regibus fœdus violantibus, Prophetæ Iudam, domum Iacob, Samariam perpetuo alloquuntur, vt eos officii ſui admoneant. Nec id tantum, ne Baali ſacrificent, ſed vt Baalem etiam, eiusque Sacerdotes, Rege invito & reclamante, deturbent & exterminent. Sic cum Achab occidiſſet Prophetas Dei, Elias Propheta congregat Populum, & quaſi Concilium indicit, corripit, coarguit, convincit. Populus

L. quod attinet. 32. D. de reg. iur.

Ierem. c. 17. verſ. 20. & paſſim.

lus verò eius hortatu, Sacerdotes Baal
orte mulctat. Nempe officium ſuũ de-
ente Rege, eſt, quod ſuo fungatur Iſrael; *1.Reg. c. 28. v.19.*
c tumultuariè aut temere, ſed publica
uthoritate, Concilio habito, cauſa ordi-
cognita. At contra quotieſcunque Re-
cultum Dei violanti, nõ obſtitit Iſrael,
uod diximus de duobus reis, quorũ vni⁹
lpa alteri nocet, vſu veniſſe videmus. Vt
im Rex Idololatriæ & perfidiæ ſuæ, ita
ael negligentiæ, conniventiæ, ſocor-
æ pœnas dedit: & eo quidem ſæpi⁹ hoc,
àm illud accidit, quòd Regis plerunq;
emplum Principes, Principum populus
quatur, & vnius exemplo vniuerſi po-
is peccent, quàm vniuerſorum vnus re- *1.Sam. c. 31.*
iſcat. Exemplis res dilucidior fiet. Cur,
æſo, fuſum deletumque Iſraelis exerci-
m, vnà cum Saule Rege putemus? An
eus vlciſcitur peccata Principis in popu-
m? an Patris, in filium? Acerbũ eſt, aiunt
riſconſulti, parentis ſcelera filiorum
enis lui. Alieni ſceleris quenquam pœ-
s pati, iura non ſinunt. Abſit verò, vt is, *Geneſ. 18.*
i vniuerſam terram iudicat, inquit A- *v. 25.*
aham, perdat iuſtum cum impio. Quin-
o, ait Dominus, vt patris, ita & filij *Deut. 24. v.16.*
ima mea eſt. Nec pater filij, nec patris fi- *2.Reg. c. 14.*
s culpa patietur. Anima, quæ peccaue- *Ezech. 18.*
, morietur. An nõ ergo potius, quia po-

Digitized by Google

pulus Sauli legem Dei violanti, non reſiſtebat, & pios impiè perſequenti, Dauidem ſcilicet & Sacerdotes domini, applaudebat? E multis pauca ſimilia proferemus. Saul idem, vt tribus Iudæ poſſeſſiones amplificet, fidem publicam, iam
2.Sam.c.22 inde ab ingreſſu Chanaan Gabaonitis datam frangit, ipſoſque adeo Gabaonitas, quantum quidem poteſt, è medio tollit. Violabatur eo facto tertium legis præceptũ. Deus enim teſtis eiuſce Pactionis fuerat. Quin & ſextum, innocuos enim iniuſtè interficiebat. Vtraq; legis Tabula vindicanda erat. Et Saul eiusque familia quidem ea ſcelera perpetraſſe dicuntur. Interea tamẽ, Saule iam è viuis ſublato, Dauideq; Rege conſtituto, conſultus dominus reſpondet, tertium iam annum, propter idem ſcelus, terram Iſraelis vniuerſam fame laborare. Nec ea prius deſiit, quàm ſeptem è familia Saulis, Gaabonitis tan-
L.crimẽ.26. D.de pœnis. quam noxæ dederentur. Cur verò hic, cum vnuſquiſq; ex ſuo admiſſo ſorti ſubiiciatur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituatur quiſquam, vniuerſum *Iſraelem* ſceleris huius teneri dicas, ipſo reo iam vita functo, & actione cum reo quaſi extincta: niſi, quia cum deberet & poſſet publico & manifeſto ſceleri ſeſe opponere, ne-
L.ſancimus C.de pœnis. gligenter tulit? Cur pœnam irrogari vis,
quæ

uæ nemini abſque culpa iure infligitur,
iſi peccarit? Qua vero peccarūt, niſi qua-
enus peccatum tolerarunt? Eodem mo- 1.Sam.c.8.
o, cum Dauid mandat Ioabo & præfectis
opuli Iſraelitici, vt Populum recenſeant,
raue eo ipſo crimen commiſiſſe dicitur.
Nempe vt Iſrael dei iram provocarat, cum
Regem peteret, quòd in eius peritia ſalutē
iam collocare videretur: ita hoc facinore
Dauid, qui ex multitudine victoriam ex-
ectabat. Id enim propriè eſt, quod Pro- Abacuc 1.
heta vocat, ſacrificare retibus, & hamis v. 16.
hura adolere: quæ ſpecies idololatriæ eſt.
Præfecti quidē, quia prævidebant id Iſrae-
exitiale futurum, primum pauliſper re-
agantur: deinde etiam dicis cauſa & per-
unctoriè cenſum agunt. At populus vni- 2.Sam.c.
erſus plectitur. Nec Dauid modò, ſed & vlt.
eniores Iſraelis, qui vniuerſitatem repræ- 2.Chr. c.21.
entant, ſaccum induunt, ſeſeq; cinere cō-
pergunt. quod tamē propter Dauidis par-
icidium adulterio cumulatum neutiquā
ccidit. Hic quis non videt, vniuerſos &
eccaſſe, & pœnitere debuiſſe, & pœnas
enique luiſſe? Dauidem nempe impia
ręcipiendo, Deum provocaſſe: præfectos
Populi, quos tamquam imperij Conſor-
es & Aſſeſſores, Iſraelis nomine, recla-
nare oportuit, aut conniuēdo, aut ſegnius
epugnando, vniuerſos denique ad eum

 quaſi

quaſi delectum comparendo? Deum verò, non ſecus ac imperatorem, legionis vniuerſæ delictum, vniuerſali terrore, particulari quorundam ſupplicio, quadam quaſi decimatione caſtigaſſe? Cur verò tandem, Manaſſe Rege Templum Dei polluente, Deũ non ipſum modo Manaſſem, ſed vniuerſum populum alloquutum eſſe legimus, niſi vt Iſraelem, tanquam alterũ promittendi reum admoneret, ni Regem in officio cõtineret, ſuo damno futurum? Ecquid enim illud alioqui apud Ieremiã, domum Iuda propter impietatem & crudelitatem Manaſſis Aſſyriis mancipatam fuiſſe, niſi eo ipſo, quod ſceleri nõ reſtitit, ſceleris ream fuiſſe ſtatuamus? Propterea Auguſtinus & Ambroſius: Herodes & Pilatus condemnant Chriſtum, Sacerdotes neci tradunt: Populus ferè illachrymatur, vniuerſi tamen puniuntur. Cur ita? Quia, quem è manibus impiorum magiſtratuũ eripere poterant, quia non fecerunt, occiderunt. Plura verò in hanc ſententiam ex omnis generis Authoribus addi poſſent, ni Chriſtianis Sacræ ſcripturæ teſtimonia ſufficere deberent. Cæterum quia boni legiſlatoris eſt, non tam curare, vt delicta puniantur, quàm ne vlla committantur, cauere: vt boni Medici diætam præſcribere potius, quę morbos arceat, quàm remedia,

2.Chron.33. v.10.
2.Reg. c.24. v.4.
Iere.15. v.4.
Auguſt. in Pſal. 82.
Ambr. in offic.

ı, quibus coerceantur: pius certe Popu-
ı, non modo coercebit Principem Legẽ
ei impiè abrogantẽ, verum etiam in pri-
is cauebit, ne quidquam eius culpa ne-
igentiáve ſenſim introducatur, quod
emporis tractu, purum Dei cultum cor-
umpere poſſit, ne crimina in diuinam
Maieſtatem publicè commiſſa, nõ tolera-
bit modo, verum etiam criminum occa-
ſiones diligenter auferet. Quod in cõſtrin-
gendo æneo ſerpente, Ezechiam Regem,
in expoſtulando cum Cis Iordanis, de al-
tari erecto, Iſraelem convocato Concilio
publico, feciſſe legimus. Itaque licet Iſrae-
li, ſi Rex legem Dei Eccleſiámve evertat,
reſiſtere; nec id modo: verum, ni fecerit,
eiuſdem criminis tenebitur, & eandẽ pœ-
nam luet. Reſiſtet verò verbo, ſi verbo op-
pugnabitur; vi, ſi vi; arte, inquam, & Mar-
te. Quin & dolo bono, ſi dolo: cum nihil
interſit, vbi iuſtum bellum ſuſceperis, vtrũ
aperte pugnes, an ex inſidiis. ita tamen, vt
perpetuò dolum à perfidia, quæ nuſquam
licita eſt, accuratè diſtinguat. Verùm vi- *Auguſt. in Ioſuam. 23. q. 2. dominus. l. 1. D. de dolo malo.*
deo iam, quid hic opponi poſſit. Quid, in-
quies? An verò vniuerſam multitudinem,
belluam, inquam, illam innumerorum ca-
pitum, tumultuari & concurrere in eam
rem, quaſi agmine facto oportebit? Quis
verò in ea turba ordo eſſe queat? quæ Cõ-

ſilij, quæ rerum gerendarum ſpecies? Cum de vniuerſo Populo loquimur, intelligimus eos, qui à populo authoritatem acceperunt magiſtratus, nempe, Rege inferiores, à Populo delectos, aut alia ratione conſtitutos, quaſi imperij Conſortes & Regum Ephoros, qui vniuerſum populi cœtum repræſentat. Intelligimus etiam Comitia, quæ nil aliud ſunt, quàm Regni cuiuſque Epitome, ad quæ publica omnia negotia referuntur. Eiuſmodi erant ſeptuaginta in Regno Iſraelitico, quibus quodammodo pręerat ſummus Sacerdos, qui de rebus ſummis iudicabant, è LXX. familiis, quæ in Ægyptum deſcēderant, ſeni primum electi. Tum Duces, ſeu Principes Tribuum, in ſingulis ſinguli. Demum Iudices & Præfecti ſingularum vrbium, id eſt, Chiliarchę, Centuriones & cæteri, qui totidem familiis præerant. Denique fortes, Purpurati, & cæteri, è quibus conflabatur Concilium publicum, quod ſæpiſſimè indictum legimus, his verbis: Et congregati ſunt ſeniores in Rama, vt in ele-
1Sam. c.5. ctione Saulis. Et congregatus eſt vniuerſus
1.Chr. c.27. & 28. Iſrael, aut vniuerſus Iuda, & Bēiamin, &c.
2.Chr. c.13. cum vniuerſam turbam eo conveniſſe, veriſimile non ſit.

Eius generis ſunt in omni Regno benè conſtituto, officiarij Regni, Principes, Patres,

es,Patritij,Optimates,& cæteri ab ordi-
bus delegati,è quibus conſlatur aut Cō-
lium ordinarium, aut Concilium extra
dinem, Parlamentum, Diæta, cæteriq;
onventus, in diuerſis regionibus diuerſa
omina ſortiri; in quibus ne quid aut Reſ-
ubl. aut Eccleſia detrimenti capiat, pro-
dendum eſt. Illi verò vt ſingulis Rege in-
riores ſunt, ita vniuerſa ſuperiores. Vt
nim rectè Baſilienſis & Conſtantienſis
nodi, Synodū Oecumenicam Pontifi-
ſuperiorem eſſe ſtatuerunt, vt Capitu-
m Epiſcopo, Vniuerſitatem Actore, Cu-
am decurione, eum denique, qui ab ali-
io cœtu authoritatem accepit, eo cœtu
ferìorem eſſe, etſi ſingulis ſuperiorem;
dubium eſſe non poteſt, quin Iſrael, qui
egem petiuit & conſtituit, quaſi Actorē
blicum, Saule ſuperior ſit, *Iſraele* poſtu-
nte, Iſraelisque gratia conſtituto; vt plu-
bus poſtea oſtendetur. Itaque cum rebus
nè gerendis, ordine opus ſit, qui in tan-
turba ſeruari nequit: ea verò ſæpe acci-
nt, quæ multitudini abſque publico pe-
culo ac diſcrimine dici nō poſſint: quic-
id vniuerſo Populo concedi aut com-
itti diximus, officiariis Regni; quicquid
aeli, Principibus & Senioribus Iſraelis
nceſſum commiſſumq; dicimus, quod
vſus ipſe cōprobauit. Athalia Regina, *2.Chro.23.*
Ocho-

Digitized by Google

Ochozia filio Rege Iudæ mortuo, vniuerſam ferè ſtirpem Regiam delendam curat. Vix puer vnicus Ioas, in cunis adhuc vagiens, Ioſabæ amitæ prudẽtia ſimul & pietate, ſupereſt. Illa verò rerum ſummam inuadit, & ſex annos in Iuda regnat. Muſſabat tum fortè populus; nec enim promere, quicquid animo premebat, tutũ erat. Tãdem Ioiadas ſummus Sacerdos, vir Ioſabæ, conſilio cum Principibus Iſraelis clanculum inito, coniurationeq; ritè peracta, Ioam ſeptimo anno ætatis vngendum coronandumque curat. Matrem verò non modò è ſolio exturbat, verum etiam è medio tollit, Baalisq; idololatriam continuò deſtruit. Probatur Ioiadæ facinus, & meritò. Iuſta cauſa mouebatur. Tyrannidem enim, non regnum oppugnabat. Tyrannidem, inquam, primum ſine titulo, vt loquuntur Iuriſconſulti neoterici. Lex enim Regni Iudaici mulieres ad ſceptrum non vocabat. Deinde etiam exercitio. Invaſerat enim nepotum regnum ſummo ſcelere, & ſcelera innumera cõmittebat, quod verò caput ſcelerum erat, neglecto Deo vero, Baalem adorabat, adorarique iubebat. Iuſtè verò, & ab eo, cuius munus erat, vindicabatur. Ioiadas enim non erat priuatus, ſed Pontifex ſummus, ad quem rerum etiam ciuilium cognitio tum pertinebat.

Bartol. de Tyrannid.
Deut. 17.

it. Deinde, habebat aſſeclas Principes
dæ & Leuitas, denique erat affinis Re-
s. Quod verò non indicit de more comi-
i in Mizpah, nō culpatur, vt neq; etiam,
uod furtiuè conſilia iniret, & clanculum
niuraret. Alioqui enim res minimè ſuc-
ſſiſſet, & in incaſſum ceſſiſſet. Coniura- *Bartol. in Tract. de Guelph. & Gibel.*
autem bona maláve eſt, vt bonum, ma-
mve finem ſpectat, & ab iis, quorum eſt,
t ſecus, initur. Rectè ergo Principes Iu-
fecerūt; malè verò, ſi ſecus ſe geſſiſſent.
enim tutor cauere debet, ne pupilli bo-
depereant; ac, ni faciat, actione tutelæ
netur: ita & hi populi ſalutem tueri, qui
totum ipſorum curæ tradidit, & credi-
, ſuasque in ipſos actiones omnes quo-
mmodo tranſtulit. In ſumma: vt licet
iuerſo populo repugnare, ita & Princi-
bus Regni, qui vniuerſum repræſentāt,
ſecus ac decurionibus pro corporis vti-
ate, contrahere. Vt verò refertur ad vni- *Vlp. l. 160. D. de regul. iuris.*
ſos, quod publicè per maiorem partem
itur: ita, quod maior pars Principū ſeu
timatum fecerit, omnes; ꝙ omnes, vni-
ſus populus feciſſe dicetur. Verùm hic
nobis exoritur quæſtio.

Statuamus iam Regem aliquem, legem *An pars Regni reſiſtere poſſit.*
i Eccleſiámve abolere: Vniuerſitatem
ſentire, aut maiorem ſaltem eius par-
, Principes aut omnes, aut plures con-
niuere:

Digitized by Google

niuere partem interim aliquantulam Populi, vnum, inquam, aliquem ex Principibus Magiſtratibusque legem Dei retinere, Deumque rite colere velle: quid licere putes, ſi Rex aut eā partem ad impia ſacra cogere, aut ei piis ſacris interdicere velit? Hic de ſingulis, ſeu priuatis, non loquimur, qui vniuerſitatis partes non cenſentur, vt neque tabulæ, claui, paxilli, nauis, aut lapides, trabes, cæmenta, domus. Sed de aliqua Provincia vrbéve, quæ regni partem faciat, vt prora, puppis, carina, nauim; tectum, parietes, fundamentum, domum facere dicuntur. & de aliquo Magiſtratu, qui eius Provinciæ, vrbiſve curam gerat. Equidem ſi exemplis certandũ eſt, etſi ea propter aſſuetam hominum, in cultu Dei defendendo, deſidiam, rariuſcula
Ioſue c. 21. v. 13. ſunt: tamen non prorſus deſunt. LOBNA, vrbs Sacerdotalis, ſeſe ſubducit Ioramo
1. Chro. c. 6. v. 57. Regi Iuda, ab eoque quodammodo deficit, quia defecerat à Deo patrum ſuorum,
2. Chr. c. 21. v. 10. à quo ipſa deficere nolebat: & forte verebatur, ne Baali ſacra facere cogeretur. Cõſimiliter Antiocho iubente, vt Iudæi vniuerſi, legem ipſius ſequerentur, ſuamque à Deo acceptam desererent: reſpõdet Mathathias: Non obtemperabimus, vt tranſgrediamur noſtram Religionem. Nec verò id modò; verùm Zelo Phinees correptus,

is, eo ipſo, qui ad impia ſacrificia con-
tes ſuos adigebat, ſua manu interfecto,
na capit, in montes ſeſe recipit, manum
lligit. Denique pro Religione & patria, 1. *Mach. c.* 1. *v.* 43. *c.* 2. *v.* 22. *c.* 3. *v.* 43
aris, inquam, & focis, adverſus Antio-
um adeò proſpere, Deo fauente bellum
it, vt Hieruſalem recuperet, & armis
ntilium, in Eccleſiæ perniciem coniu-
is, fractis, & debilitatis, purum Dei cul-
n reſtituat. Quod ſi ſpectemus, quis il-
eſſet, erat Mathathias Machabæorum
ens, ex Tribu Leui. Itaque non licebat
iure ſanguinis, Regum à Tyrannide
dicare. Qui verò cum illo, initio mon-
næ, incolæ Modin, quibus vicini, aut
iam ex vniuerſa Iudæa, qui Eccleſiam
itui cupiebant, ſeſe adiunxerant. Ca-
um vniuerſi ferè, & maximi quiq; An-
cho obtemperabant, eiusq; imperium
ro patiebantur; adeò vt eius exercitu
iè profligato, ipſoque demum miſerè
rtuo, cum excutiendi iugi perpulchra
etur occaſio, filium ipſius Regem ac 1. *Machab. c.* 6. *v.* 21. *c.* 7 *& paſſim.*
minum non modo non inviti agnoſce-
t, verùm etiam ad Regnum capeſſen-
n invitarent. Poſſem etiam huc addu-
e exemplum Deboræ. Deus mancipa-
Iſraelem Iabino Regi Chanaan, iamq;
eſimum annum ei ſeruiebat. Itaq; tan- *Iudic. c.* 4. *& 5.*
empore ius regni quodammodo præ-
ſcripſe-

ſcripſerat, Iſrael ferè vniuerſus Deos alienos colebat. Præcipuæ quæquæ Tribus, Ruben, Ephraim, Beniamin, Dan, Aſer, & cæteræ, quarum maiores erant vires, Iabino adhærebant. Nilominus Debora Prophetiſſa, quæ ius dicebat Iſraeli, excitat ad arma Tribus Zabulon, Nephtali, & Iſachar, vel ſaltem quoſdam ex illis tribubus, Duce Barac, Siſaram magiſtrum militiæ Iabini fundit, Iſraelemque tandem iugo Chananæorum, invitum, & tantum non renitentem non liberat modò, verum etiã cultum Dei veri reſtituit. Verum quia extraordinario motu Debora excitata videtur, nec diſertis verbis Scriptura probat Lobnenſium factum, etſi tacendo conſentire videatur, vt neque etiam libri Machabæorum vſque adeo magna fuit in primitiua Eccleſia authoritas, ac præterea legibus magis, quam exemplis, diſceptandũ vulgo dicant: ex facto, quid iuris ſtatuendum ſit, examinibus.

Diximus, Regem iuraſſe in legem Dei, Eccleſiæq; conſeruationem, quatenus fieri poſſet, ſpopondiſſe. Viniuerſum item Iſraelem, tanquam vnum aliquem, idem ſtipulante Deo, promiſiſſe, Iam verò dicim⁹, ſingulas etiam vrbes, ſingularumque vrbium, quæ Regni partem faciebant, magiſtratus, idem ſigillatim quatenus ſua intereſſet,

reſſet, diſerte ſpopondiſſe. quod & vr-
es & ſocietates omnes Chriſtianas tacitè
ciſſe conſequitur. Ioſue ſenio confectus, *Ioſue 24.*
morti proximus, congregat vniuerſum
aelem in Sichē ad præſentiam Dei. Erat
im in Sichem Arca fœderis Domini. Eò
cuntur conveniſſe Seniores Iſrael, Prin-
ces Tribuum, Iudices & præfecti, atque
deo omnes, qui publicam authoritatē
ſingulis Iſraelis vrbibus obtinebant, &
aſſe in Legem Domini, vltroq; & ſpon-
Dei omnipotentis iugum elegiſſe. Vnde
identer apparet, ſingulos Magiſtratus,
bium, à quibus mittebantur, nomine
pondiſſe ſe curaturos & operam datu-
s, vt Deus ex Legis præſcripto in medio
coleretur. Ioſue verò tum fœdere inter
eum & Populum ſanctè percuſſo, tabu- *Ioſue. 24. v.*
que fœderis ritè conſignatis, in perpe-
um rei memoriam, lapidem illico ere-
. Itaque ſi Arca Domini accerſenda eſt,
nvocantur omnium regionum Vrbiū-
e Principes, Chiliarchi, Centuriones,
æfecti, & cæteri, Dauidis & Synagogæ
aeliticæ decrero & mandato. Si Tem- *1. Chro. c. 13.*
um Domino extruendum, idem prorſus *2. Chro. c. 15*
ſeruatur. Ac ne quidquam Regib. crea- *1 Reg. c. 7.*
immutatum putetur, fœderi ſub Ioa, *1. Chr. c. 28.*
er Deum & Populum, itémque ſub Io-
ſanciundo, iidem omnes interſunt, ii-

E dem

Digitized by Google

dem omnes ſigillatim aſtringuntur. Itaq; non Rex modo, ſed Regnum, nec Regnũ modo vniuerſum, ſed Regni partes omnes Deo ſigillatim fidem & obſequium promittunt. Non, inquam, Rex modo, ſed Iſrael, nec Iſrael tantum, ſed ſingulæ Iſraelis vrbes, earumq; præfecti, ſe ſanctè Deo devinciunt, & quodam quaſi hominio ligio in perpetuum adverſus quælibet adſtringunt. Exemplum ex iis, quæ hodie in vſu ſunt, deſumptum, rem luculentiorem faciet. In Imperio Germanico, cum Imperator inaugurandus eſt, adſunt Electores & Principes, tum Eccleſiaſtici, tũ laici, aut ipſi, aut per legatos. Itẽ Prælati, Comites, Barones denique omnium vrbium imperialium legati, cum mandato in eam rem ſpeciali, ac ſeſe, eosque, quorum vicem gerunt, certis ſub conditionibus, Imperatori ſubmittunt ac ſubiiciunt. Iam eſto, aliquis, qui Inperatorem vltro agnitum, de gradu eo deiicere conetur, qui ipſe imperium affectet, Principes verò & Barones auxilia debita, & tributa conſueta Cæſari denegent, quin non conniueant modo ipſi, ſed etiam cum adverſario perfidè colludant: an non, putas, Argentoratenſes fortè, aut Norimbergenſes, qui fidem legitimo Imperatori promiſerunt, prædonem illum iure optimo arcere & exclu-

1.Reg.c.11.
2.Reg.c.23.
2.Chr.c.23.

ccludere poſſe? Imò verò ni fecerint, ni
boranti Imperatori ſuccurrerint, an fidei
ræſtitæ ſatisfeciſſe cenſebis? cum præſer-
m is, qui præpoſitum ſuum non protexit,
um poſſet, in pari cauſa factori habendus
t. Quod ſi ita eſt (vti revera in confeſſo
t) an non idem Lobnenſibus, aut Modi-
enſibus, & licet, & ex officio competit,
Deum, cuius obſequio ſeſe in primis de-
inctos ſciunt, cæteri Regni ordines de-
ruerint? Exiſtat ergo Ioramus, aut An-
ochus aliquis, qui cultum veri Dei tol-
t, qui ſeſe ſupra Deum extollat: conni-
eat, aut colludat Iſrael: quid ei vrbi, quæ
eum purè colere cupit, faciendum dice-
nus? Primùm, dicat cum Ioſue, vos qui-
em vniuerſi eligite, vtrum malitis obedi-
e Deo vero, an diis Amorrhæorum. At
go ſaltem & familia mea ſeruiemus Do-
ino. Eligite, inquam, vtrum huic, alienũ
nperium nullo iure invadẽti, ea in re pa-
ere velitis: ego ſanè cui fidẽ præſtiti, quo-
uo eventu ſeruabo. Nec vllatenus ſanè
ubito, quin Ioſue omni conatu ſuo, cul-
um Dei veri, in Thamnath Serath vrbe
Ephraim, quæ eius poſſeſſio & familia e-
at, retinuiſſet, etiamſi vniuerſi Iſraelitæ,
Deum Amorrhæorum in terra Chanaan
oli voluiſſent. Quid ſi verò Rex vlterius
ergat, Præfectos mittat, qui nos ad im-

L. 3. l. omne delictum. §. vlt. D. de re milit.

Ioſue c. 24. v. 15.

Ioſue c. 19. v. 50.

Digitized by Google

pulus Sauli legem Dei violanti, non reſiſtebat, & pios impiè perſequenti, Dauidem ſcilicet & Sacerdotes domini, applaudebat? E multis pauca ſimilia proferemus. Saul idem, vt tribus Iudæ poſſeſſiones amplificet, fidem publicam, iam

2. Sam. c. 22 inde ab ingreſſu Chanaan Gabaonitis datam frangit, ipſoſque adeo Gabaonitas, quantum quidem poteſt, è medio tollit. Violabatur eo facto tertium legis præceptũ. Deus enim teſtis eiuſce Pactionis fuerat. Quin & ſextum, innocuos enim iniuſtè interficiebat. Vtraq; legis Tabula vindicanda erat. Et Saul eiuſque familia quidem ea ſcelera perpetraſſe dicuntur. Interea tamẽ, Saule iam è viuis ſublato, Dauideq; Rege conſtituto, conſultus dominus reſpondet, tertium iam annum, propter idem ſcelus, terram Iſraelis vniuerſam fame laborare. Nec ea prius deſiit, quàm ſeptem è familia Saulis, Gaabonitis tanquam noxæ dederentur. Cur verò hic,

L. crimẽ. 26. D. de pœnis. cum vnuſquiſq; ex ſuo admiſſo ſorti ſubiiciatur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituatur quiſquam, vniuerſum Iſraelem ſceleris huius teneri dicas, ipſo reo iam vita functo, & actione cum reo quaſi extincta: niſi, quia cum deberet & poſſet publico & manifeſto ſceleri ſeſe opponere, ne-

L. ſancimus C. de pœnis. gligenter tulit? Cur pœnam irrogari vis,

quæ

ıæ nemini abſque culpa iure infligitur, ſi peccarit? Qua vero peccarũt,niſi quanus peccatum tolerarunt? Eodem mo- 1.Sam.c.8. o,cum Dauid mandat Ioabo & præfectis opuli Iſraelitici,vt Populum recenſeant, raue eo ipſo crimen commiſiſſe dicitur. empe vt Iſrael dei iram provocarat,cum egem peteret,quòd in eius peritia ſalutẽ am collocare videretur: ita hoc facinore auid, qui ex multitudine victoriam exectabat. Id enim propriè eſt, quod Pro- Abacuc 1. neta vocat, ſacrificare retibus, & hamis v. 16. ıura adolere: quæ ſpecies idololatriæ eſt. ræfecti quidẽ,quia prævidebant id Iſraeexitiale futurum, primum pauliſper reagantur:deinde etiam dicis cauſa & perınctoriè cenſum agunt. At populus vni- 2.Sam.c. erſus plectitur. Nec Dauid modò, ſed & vlt. niores Iſraelis, qui vniuerſitatem repræ- 2.Chr. c.21. ntant, ſaccum induunt,ſeſeq; cinere cõergunt.quod tamẽ propter Dauidis parcidium adulterio cumulatum neutiquã ccidit. Hic quis non videt, vniuerſos & eccaſſe, & pœnitere debuiſſe, & pœnas enique luiſſe? Dauidem nempe impia ręcipiendo,Deum provocaſſe:præfectos Populi, quos tamquam imperij Conſores & Aſſeſſores , Iſraelis nomine, reclanare oportuit,aut conniuẽdo,aut ſegnius epugnando, vniuerſos denique ad eum

quaſi delectum comparendo? Deum verò, non ſecus ac imperatorem, legionis vniuerſæ delictum, vniuerſali terrore, particulari quorundam ſupplicio, quadam quaſi decimatione caſtigaſſe? Cur verò tandem, Manaſſe Rege Templum Dei polluente, Deũ non ipſum modo Manaſſem, ſed vniuerſum populum alloquutum eſſe legimus, niſi vt Iſraelem, tanquam alterũ promittendi reum admoneret, ni Regem in officio cõtineret, ſuo damno futurum? Ecquid enim illud alioqui apud Ieremiã, domum Iuda propter impietatem & crudelitatem Manaſſis Aſſyriis mancipatam fuiſſe, niſi eo ipſo, quod ſceleri nõ reſtitit, ſceleris ream fuiſſe ſtatuamus? Propterea Auguſtinus & Ambroſius: Herodes & Pilatus condemnant Chriſtum, Sacerdotes neci tradunt: Populus ferè illachrymatur, vniuerſi tamen puniuntur. Cur ita? Quia, quem è manibus impiorum magiſtratuũ eripere poterant, quia non fecerunt, occiderunt. Plura verò in hanc ſententiam ex omnis generis Authoribus addi poſſent, ni Chriſtianis Sacræ ſcripturæ teſtimonia ſufficere deberent. Cæterum quia boni legislatoris eſt, non tam curare, vt delicta puniantur, quàm ne vlla committantur, cauere: vt boni Medici diætam præſcribere potius, quę morbos arceat, quàm remedia,

2.Chron.33. v.10.
2.Reg.c.24. v.4.
Iere.15. v.4.
Auguſt. in Pſal. 82.
Ambr. in offic.

, quibus coërceantur: pius certe Popu-
, non modo coercebit Principem Legē
i impiè abrogantē, verum etiam in pri-
s cauebit, ne quidquam eius culpa ne-
gentiáve ſenſim introducatur, quod
nporis tractu, purum Dei cultum cor-
mpere poſſit, ne crimina in diuinam
ieſtatem publicè commiſſa, nō tolera-
modo, verum etiam criminum occa-
nes diligenter auferet. Quod in cōfrin-
ndo æneo ſerpente, Ezechiam Regem,
expoſtulando cum Cis Iordanis, de al-
i erecto, Iſraelem convocato Concilio
olico, feciſſe legimus. Itaque licet Iſrae-
ſi Rex legem Dei Eccleſiamve evertat,
ſtere; nec id modo: verum, ni fecerit,
ſdem criminis tenebitur, & eandē pœ-
m luet. Reſiſtet verò verbo, ſi verbo op-
gnabitur; vi, ſi vi; arte, inquam, & Mar-
Quin & dolo bono, ſi dolo: cum nihil
erſit, vbi iuſtum bellum ſuſceperis, vtrū
erte pugnes, an ex inſidiis. ita tamen, vt
petuò dolum à perfidia, quæ nuſquam
ta eſt, accuratè diſtinguat. Verùm vi-
o iam, quid hic opponi poſſit. Quid, in-
les? An verò vniuerſam multitudinem,
luam, inquam, illam innumerorum ca-
um, tumultuari & concurrere in eam
n, quaſi agmine facto oportebit? Quis
ò in ea turba ordo eſſe queat? quæ Cō-

Auguſt. in Ioſuam. 23. q. 2. dominus. l. 1. D. de dolo malo.

D 5 ſilij,

Digitized by Google

ſilij, quæ rerum gerendarum ſpecies? Cum de vniuerſo Populo loquimur, intelligimus eos, qui à populo authoritatem acceperunt magiſtratus, nempe, Rege inferiores, à Populo delectos, aut alia ratione conſtitutos, quaſi imperij Conſortes & Regum Ephoros, qui vniuerſum populi cœtum repræſentat. Intelligimus etiam Comitia, quæ nil aliud ſunt; quàm Regni cuiuſque Epitome, ad quæ publica omnia negotia referuntur. Eiuſmodi erant ſeptuaginta in Regno Iſraelitico, quibus quodammodo pręerat ſummus Sacerdos, qui de rebus ſummis iudicabant, è LXX. familiis, quæ in Ægyptum deſcẽderant, ſeni primum electi. Tum Duces, ſeu Principes Tribuum, in ſingulis ſinguli. Demum Iudices & Præfecti ſingularum vrbium, id eſt, Chiliarchę, Centuriones & cæteri, qui totidem familiis præerant. Denique fortes, Purpurati, & cæteri, è quibus conflabatur Concilium publicum, quod ſæpiſſimè indictum legimus, his verbis: Et congregati ſunt ſeniores in Rama, vt in electione Saulis. Et congregatus eſt vniuerſus Iſrael, aut vniuerſus Iuda, & Beiamin, &c. cum vniuerſam turbam eo convenisse, veriſimile non ſit.

1 Sam. c. 5. 1. Chr. c. 27. & 28. 2. Chr. c. 13.

Eius generis ſunt in omni Regno benè conſtituto, officiarij Regni, Principes, Patres,

s, Patritij, Optimates, & cæteri ab ordi-
bus delegati, è quibus conflatur aut Cō-
lium ordinarium, aut Concilium extra
dinem, Parlamentum, Diæta, cæteriq́;
nventus, in diuerſis regionibus diuerſa
mina ſortiri; in quibus ne quid aut Reſ-
ubl. aut Eccleſia detrimenti capiat, pro-
dendum eſt. Illi verò vt ſingulis Rege in-
riores ſunt, ita vniuerſa ſuperiores. Vt
im rectè Baſilienſis & Conſtantienſis
nodi, Synodū Oecumenicam Pontifi-
ſuperiorem eſſe ſtatuerunt, vt Capitu-
m Epiſcopo, Vniuerſitatem Actore, Cu-
am decurione, eum denique, qui ab ali-
io cœtu authoritatem accepit, eo cœtu
feriorem eſſe, etſi ſingulis ſuperiorem;
a dubium eſſe non poteſt, quin Iſrael, qui
egem petiuit & conſtituit, quaſi Actorē
ıblicum, Saule ſuperior ſit, Iſraele poſtu-
nte, Iſraeliſque gratia conſtituto; vt plu-
bus poſtea oſtendetur. Itaque cum rebus
erię gerendis, ordine opus ſit, qui in tan-
turba ſeruari nequit: ea verò ſæpe acci-
ant, quæ multitudini abſque publico pe-
culo ac diſcrimine dici nō poſſint: quic-
uid vniuerſo Populo concedi aut com-
ıitti diximus, officiariis Regni; quicquid
raeli, Principibus & Senioribus Iſraelis
onceſſum commiſſumq́; dicimus, quod
vſus ipſe cōprobauit. Athalia Regina, 2. *Chron.* 23.
Ocho-

Ochozia filio Rege Iudæ mortuo, vniuerſam ferè ſtirpem Regiam delendam curat. Vix puer vnicus Ioas, in cunis adhuc vagiens, Ioſabæ amitæ prudētia ſimul & pietate, ſupereſt. Illa verò rerum ſummam inuadit, & ſex annos in Iuda regnat. Muſſabat tum fortè populus: nec enim promere, quicquid animo premebat, tutū erat. Tādem Ioiadas ſummus Sacerdos, vir Ioſabæ, conſilio cum Principibus Iſraelis clanculum inito, coniurationeq; ritè peracta, Ioam ſeptimo anno ætatis vngendum coronandumque curat. Matrem verò non modò è ſolio exturbat, verum etiam è medio tollit, Baalisq; idololatriam continuò deſtruit. Probatur Ioiadæ facinus, & meritò. Iuſta cauſa mouebatur. Tyrannidem enim, non regnum oppugnabat. Tyrannidem, inquam, primum ſine titulo, vt loquuntur Iuriſconſulti neoterici. Lex enim Regni Iudaici mulieres ad ſceptrum non vocabat. Deinde etiam exercitio. Invaſerat enim nepotum regnum ſummo ſcelere, & ſcelera innumera cōmittebat, quod verò caput ſcelerum erat, neglecto Deo vero, Baalem adorabat, adorariq́ue iubebat. Iuſtè verò, & ab eo, cuius munus erat, vindicabatur. Ioiadas enim non erat priuatus, ſed Pontifex ſummus, ad quem rerum etiam ciuilium cognitio tum pertinebat.

Bartol. de Tyrannid.
Deut. 17.

t. Deinde, habebat aſſeclas Principes dæ & Leuitas, denique erat affinis Re-;. Quod verò non indicit de more comi-. in Mizpah, nō culpatur, vt neq; etiam, ıod furtiuè conſilia iniret, & clanculum niuraret. Alioqui enim res minimè ſuc-ſſiſſet, & in incaſſum ceſſiſſet. Coniura-) autem bona maláve eſt, vt bonum, ma-mve finem ſpectat, & ab iis, quorum eſt, t ſecus, initur. Rectè ergo Principes Iu- fecerūt; malè verò, ſi ſecus ſe geſſiſſent. : enim tutor cauere debet, ne pupilli bo-ı depereant; ac, ni faciat, actione tutelæ netur: ita & hi populi ſalutem tueri, qui totum ipſorum curæ tradidit, & credi-t, ſuaſque in ipſos actiones omnes quo-.mmodo tranſtulit. In ſumma: vt licet iuerſo populo repugnare, ita & Princi-bus Regni, qui vniuerſum repræſentāt, ſecus ac decurionibus pro corporis vti-ate, contrahere. Vt verò refertur ad vni-:rſos, quod publicè per maiorem partem :ritur: ita, quod maior pars Principū ſeu ptimatum fecerit, omnes; ꝙ omnes, vni-:rſus populus feciſſe dicetur. Verùm hic ia nobis exoritur quæſtio.

Bartol. in Tract. de Guelph. & Gibel.

Vlp. l. 160. D. de regul. iuris.

An pars Regni reſiſtere poſſit.

Statuamus iam Regem aliquem, legem ei Eccleſiámve abolere: Vniuerſitatem nſentire, aut maiorem ſaltem eius par-m, Principes aut omnes, aut plures con-

niuere:

niuere partem interim aliquantulam Populi, vnum, inquam, aliquem ex Principibus Magiſtratibusque legem Dei retinere, Deumque rite colere velle: quid licere putes, ſi Rex aut eã partem ad impia ſacra cogere, aut ei piis ſacris interdicere velit? Hic de ſingulis, ſeu priuatis, non loquimur, qui vniuerſitatis partes non cenſentur, vt neque tabulæ, claui, paxilli, nauis, aut lapides, trabes, cæmenta, domus. Sed de aliqua Provincia vrbéve, quæ regni partem faciat, vt prora, puppis, carina, nauim; tectum, parietes, fundamentum, domum facere dicuntur. & de aliquo Magiſtratu, qui eius Provinciæ, vrbíſve curam gerat. Equidem ſi exemplis certandũ eſt, etſi ea propter aſſuetam hominum, in cultu Dei defendendo, deſidiam, rariuſculæ ſunt: tamen non prorſus deſunt. LOBNA, vrbs Sacerdotalis, ſeſe ſubducit Ioramo Regi Iuda, ab eoque quodammodo deficit, quia defecerat à Deo patrum ſuorum, à quo ipſa deficere nolebat: & forte verebatur, ne Baali ſacra facere cogeretur. Cõſimiliter Antiocho iubente, vt Iudæi vniuerſi, legem ipſius ſequerentur, ſuamque à Deo acceptam defererent: reſpõdet Mathathias: Non obtemperabimus, vt tranſgrediamur noſtram Religionem. Nec verò id modò; verùm Zelo Phinees correptus,

Ioſue c. 21. v. 13.
1. Chro. c. 6. v. 57.
2. Chr. c. 21. v. 10.

s, eo ipſo, qui ad impia ſacrificia con-
es ſuos adigebat, ſua manu interfecto,
a capit, in montes ſeſe recipit, manum
ligit. Denique pro Religione & patria, *1. Mach. c. 13*
aris, inquam, & focis, adverſus Antio- *v. 43. c. 2. v.*
um adeò proſpere, Deo fauente bellum *22. c. 3. v. 43*
it, vt Hieruſalem recuperet, & armis
atilium, in Eccleſiæ perniciem coniu-
s, fractis, & debilitatis, purum Dei cul-
i reſtituat. Quod ſi ſpectemus, quis il-
ſſet, erat Mathathias Machabæorum
ens, ex Tribu Leui. Itaque non licebat
ure ſanguinis, Regum à Tyrannide
dicare. Qui verò cum illo, initio mon-
næ, incolæ Modin, quibus vicini, aut
iam ex vniuerſa Iudæa, qui Eccleſiam
tui cupiebant, ſeſe adiunxerant. Ca-
m vniuerſi ferè, & maximi quiq; An-
ho obtemperabant, eiusq; imperium
o patiebantur; adeò vt eius exercitu
è profligato, ipſoque demum miſerè
tuo, cum excutiendi iugi perpulchra
etur occaſio, filium ipſius Regem ac *1. Mathab.*
minum non modo non inviti agnoſce- *c. 6. v. 21. c. 7*
t, verùm etiam ad Regnum capeſſen- *& paſſim.*
a invitarent. Poſſem etiam huc addu-
exemplum Deboræ. Deus mancipa-
ſraelem Iabino Regi Chanaan, iamq;
ſimum annum ei ſeruiebat. Itaq; tan- *Iudic. c. 4.*
empore ius regni quodammodo præ- *& 5.*
ſcripſe-

Digitized by Google

ſcripſerat, Iſrael ferè vniuerſus Deos alienos colebat. Præcipuæ quæquæ Tribus, Ruben, Ephraim, Beniamin, Dan, Aſer, & cæteræ, quarum maiores erant vires, Iabino adhærebant. Nilominus Debora Prophetiſſa, quæ ius dicebat Iſraeli, excitat ad arma Tribus Zabulon, Nephtali, & Iſachar, vel ſaltem quoſdam ex illis tribubus, Duce Barac, Siſaram magiſtrum militiæ Iabini fundit, Iſraelemque tandem iugo Chananæorum, invitum, & tantum non renitentem non liberat modò, verum etiã cultum Dei veri reſtituit. Verum quia extraordinario motu Debora excitata videtur, nec diſertis verbis Scriptura probat Lobnenſium factum, etſi tacendo conſentire videatur, vt neque etiam libri Machabæorum vſque adeo magna fuit in primitiua Eccleſia authoritas, ac præterea legibus magis, quam exemplis, diſceptandũ vulgo dicant: ex facto, quid iuris ſtatuendum ſit, examinibus.

Diximus, Regem iuraſſe in legem Dei, Eccleſiæq; conſeruationem, quatenus fieri poſſet, ſpopondiſſe. Vniuerſum item Iſraelem, tanquam vnum aliquem, idem ſtipulante Deo, promiſiſſe, Iam verò dicim⁹, ſingulas etiam vrbes, ſingularumque vrbium, quæ Regni partem faciebant, magiſtratus, idem ſigillatim quatenus ſua intereſſet,

:eſſet, diſerte ſpopondiſſe. quod & vr-
s & ſocietates omnes Chriſtianas tacitè
:iſſe conſequitur. Ioſue ſenio confectus, *Ioſue 24.*
morti proximus, congregat vniuerſum
aelem in Sichē ad præſentiam Dei. Erat
im in Sichem Arca fœderis Domini. Eò
:untur conveniſſe Seniores Iſrael, Prin-
es Tribuum, Iudices & præfecti, atque
deo omnes, qui publicam authoritaté
ingulis Iſraelis vrbibus obtinebant, &
aſſe in Legem Domini, vltroq; & ſpon-
Dei omnipotentis iugum elegiſſe. Vnde
denter apparet, ſingulos Magiſtratus,
oium, à quibus mittebantur, nomine
pondiſſe ſe curaturos & operam datu-
, vt Deus ex Legis præſcripto in medio
coleretur. Ioſue verò tum fœdere inter
um & Populum ſanctè percuſſo, tabu- *Ioſue. 24. v.*
que fœderis ritè conſignatis, in perpe-
m rei memoriam, lapidem illico ere-
Itaque ſi Arca Domini accerſenda eſt,
ivocantur omnium regionum Vrbiū-
: Principes, Chiliarchi, Centuriones,
:fecti, & cæteri, Dauidis & Synagogæ
elitieæ decrero & mandato. Si Tem- *1. Chro. c. 13.*
m Domino extruendum, idem prorſus *2. Chro. c. 15*
ſeruatur. Ac ne quidquam Regib. crea- *1 Reg. c. 7.*
immutatum putetur, fœderi ſub Ioa, *1. Chr. c. 28.*
r Deum & Populum, itémque ſub Io-
anciundo, iidem omnes interſunt, ii-

E dem

:cludere poſſe? Imò verò ni fecerint, ni
boranti Imperatori ſuccurrerint, an fidei
æſtitæ ſatisfeciſſe cenſebis? cum præſer-
n is, qui præpoſitum ſuum non protexit,
ım poſſet, in pari cauſa factori habendus
. Quod ſi ita eſt (vti revera in confeſſo L. 3. l. omni
:) an non idem Lobnenſibus, aut Modi- delictum. §.
nſibus, & licet, & ex officio competit, vlt. D. de
Deum, cuius obſequio ſeſe in primis de- re milit.
ıctos ſciunt, cæteri Regni ordines de-
uerint? Exiſtat ergo Ioramus, aut An-
chus aliquis, qui cultum veri Dei tol-
, qui ſeſe ſupra Deum extollat: conni-
ıt, aut colludat Iſrael: quid ei vrbi, quæ
um purè colere cupit, faciendum dice-
ıs? Primùm, dicat cum Ioſue, vos qui- Ioſue c. 24.
n vniuerſi eligite, vtrum malitis obedi- v. 15.
Deo vero, an diis Amorrhæorum. At
ſaltem & familia mea ſeruiemus Do-
no. Eligite, inquam, vtrum huic, alienũ
perium nullo iure invadẽti, ea in re pa-
: velitis: ego ſanè cui fidẽ præſtiti, quo-
eventu ſeruabo. Nec vllatenus ſanè
bito, quin Ioſue omni conatu ſuo, cul-
n Dei veri, in Thamnath Serath vrbe Ioſue c. 19.
hraim, quæ eius poſſeſſio & familia e- v. 50.
, retinuiſſet, etiamſi vniuerſi Iſraelitæ,
um Amorrhæorum in terra Chanaan
i voluiſſent. Quid ſi verò Rex vlterius
gat, Præfectos mittat, qui nos ad im-

Digitized by Google

pia ſacra adigant, Deum denique è medio noſtri expellere iubeat? an non Regi Regiisque portam, ſi poſſumus, occludemus potius, quam Deum Regem Regum vrbe noſtra excludamus? Advertant hic Municipes, Ciuéſve & municipiorum ciuitatũque Populi Dei præfecti, duplex ſe fœdus iniiſſe, duplex iuſiurandum pręſtitiſſe. Primum & antiquiſſimum Deo, vti populus ſit populus Dei: ſecundum, & proximum, Regi, vti populus obſequatur Regi, tanquam duci populi Dei. Itaque vt Vice Regi, adverſus Imperatorem Regémve ſuum coniurati, quantumvis magnam antè authoritatem accepiſſet, ſi in vrbe noſtra obſeſſum dedi poſceret, parendum non foret, imò ex ipſo fidelitatis formula omni modo reſiſtendum, Eodem pacto, ſummũ ſcelus, ac vix vllo modo expiandum arbitremur, ſi Deum in medio noſtri habitantem, iubente Principe, vaſallo, inquam & miniſtro Dei, aut expellamus, aut in manus hoſtium, quatenus in nobis ſitum eſt, prodamus. Dices tu fortè: Verùm vrbes ad Principem pertinent. itaque aditum iure denegare non poſſis. At, inquam ego, vrbes non conſiſtunt in lapidem coaceruatione, ſed in populo. Populus verò, eſt populus Dei, qui deo primum, dein Regi tenetur. Quantum verò ad ipſas vrbes pertinet,

10. Collat. de forma fid. & c. 1. de noua fide l. form.

,etſi ad Reges vrbium poteſtas,ad mu-
ipes tamen pertinet dominium. Sunt *Seneca li. 7. de benef. c.6 7. &c.*
nim vniuerſa in Regis imperio, non in
rimonio. Deus verò vnus eſt omnium
e proprietatis dominus, à quo & ille
perium, & hic patrimonium habet. Er-
,ais, licebit ſubditis, Religionis cauſa à
ge deficere? Annon verò, ſi ſemel hoc
uatur, quam rebellioni feneſtram ape-
;, vides? Attende verò hic patienter, &
accurate conſidera. Poſſem ego vnico
bo reſpondere, cum optio alterutrius
ur, à Rege magis, quam à Deo deficiē-
m eſſe, aut ex Auguſtino, vbi non eſt iu- *Auguſt. c. 21 lib. 9. de Ciuit. Dei, & lib. 4. c. 4.*
ia, ibi nō eſſe Rempublicam. Iuſtitiam
ò non eſſe, vbi homo ipſum hominem
o vero tollit, & immundis dæmonibus
dit, cum iuſtitia ea virtus ſit, quæ ſua
ique diſtribuit. Itaque qui eiuſmodi do-
niis ſeſe ſubtrahunt, dæmoniis ſeſe ſub-
here, & latronum multitudinē potius,
am Rempublicam deſerere. Verum, vt
ius rem repetam, videntur, qui eo mo-
ſe gerēt, quo diximus, defectorum lo-
non eſſe. Deficiunt à Rege vel Republ.
i hoſtili animo, Regis Reipublicæve
perio ſeſe ſubtrahunt. Itaq; & inter ho-
s numerantur, & plerunque quibuſvis
ſtibus periculoſiores exiſtunt. Hi verò, *L. 5. D. de cap. minut.*
quibus agimus, nil ſimile habent. Pri-

minùm imperata facere non recuſant, modo ea imperentur, quæ iure poſſunt, aut ſaltem Deo iniuriam non faciunt. Tributa, vectigalia, munera, oneraque conſueta non detrectant, modo id tributi, quod Deo debent, non intervertatur. Cæſari Cæſarem agenti parent: Cæſari fines ſuos excedenti, alienum imperium affectanti, Dei ſolium invadenti, ſuperiorem amborum Dominum bello petenti, parere, iniuſtum putant. Deinde hoſtiliter ſe propriè non gerunt. Hoſtium eſt laceſſere, provocare, vltro impreſſiones facere. Hi demum laceſſiti, armis inſidiiſque petiti, vix tandem imminente vndequaque morte, arma capiunt, ſeſeque adverſus illatam vim tuentur. Ac propterea cum hoſtibus non quotieſcunq; velis, pacem habeas. Neque enim quotieſcunque arma depones, aut laceſſere deſines, deponant illi continuo, & otium capeſſant. Cum his, quotieſcunq; optaris, præſto eſt. Deſine cædere, cedunt: deſine Deum oppugnare, deſinēt propugnare. Arma ſi velis iis è manibus excutere, ſatis eſt, modo ne percutias. Quia enim non inferunt, ſed excipiunt ictus, vbi enſem repoſueris, ſtatim clypeum abiiciunt, ac propterea plærunq; inſidiis & perfidiæ patent. quod exempla recentia ſatis oſtēdunt. Vt verò fugitiuum

iuum eum ſeruum non dixeris, qui vul-
s intentanti Domino manum opponit,
i furenti ſeſe ſubducit perſequenti, cel-
æ ſuæ ianuam, interea dum furor defer-
ſcit, occludit, multo minus hos defecto-
céſere queas, (cũ ſanè ſeruorum nomi-
& loco non cenſeantur) qui pari aut et-
ehementiori furore pcito Principi, por-
vrbis claudãt, vbi reſipuerit, & ad ſe re-
rit, imperata facere parati. In eo genere
Dauid dux exercituũ Iſraelis, ſub Saule 2.Sam.c.21. v.22.
ibũdo rege, qui ſæpe & calumniis vexa- 2.Sam.c.25. v. 28.
, & ex inſidiis petitus, montiũ aſperita-
ſeſe tuetur, quin & Ceilã quoq; vrbẽ fu-
i regis opponere parat. Is enim quoſcũ-
e poteſt, ad ſe allicit quidem, verum nõ
aulis vitam, quod evidenter apparuit,
at, ſed vt propriam tueatur. Itaque Io-
han Saulis filius, non veretur cum Da-
e fœdus percutere, & identidẽ renoua-
quod fœdus Dei Iehouæ vocatur. Abi-
l verò diſertè ait, Dauidẽ iniquè petitũ
ere bellũ Dei. In eo genere ſunt & Ma- 1. Mach.c.6.
bæi, qui oblatã ab Antiocho pacẽ, ſalua v.60. &c.
ligione, tum cum bellum commodiſſi-
geri poterat, recipiũt tum à Demetrio
ge, tũ etiam ab aliis. Noſtro verò etiam
ore meminimus eos, qui pro vera reli-
ne, adverſus impietatem in Germa-
Galliaque pugnarunt, quotieſcunque

Dei purè colendi poteſtas facta eſt, arma vltro depoſuiſſe, & plerunque adeò, cum aut Saulem Philiſtini arma aliò vertere cogerent, aut Antiochum vicinorum impetus revocarent, aut aliâs bello continuando opportuna eſſent omnia. Eiuſmodi ergo ſignis poſſint hi à defectoribus facilè diſtingui. Eſt verò & aliud manifeſtiſſimum, ſi ita ſecedant, vt quotieſcunque ſeceſſionis cauſa ſublata fuerit, ni extrema neceſſitas impediat, redeundum ſtatuant. Tum enim non à Rege, ſed à Ioramo vel Antiocho, non, inquam, à Republ. ſed à priuata vnius aut plurium Tyrannide ſecedere putantur. Hanc nos diſtinctionem Theologorum Pariſienſium cœtus (Sorbonam vocant) ſæpius docuit. Anno circiter CIↃCCC. Bonifacius octauus Pontifex, Regalia, quæ ad Regē Francorum pertinēt, ſibi vendicabat. Philippus Pulcher, Rex Francorum, eum per literas acerrimè obiurgauit. initium erat. PHILIPPVS, &c. BONIFACIO, ſeſe pro ſummo Pontifice gerenti, &c. At tum quidem vniuerſi agnoſcebant Pōtificem eſſe vicarium Dei in terra, & Eccleſiæ vniuerſæ caput. Itaque quod vulgo dicunt, communis error, iuris loco erat. Nihilominus tamen convocata Sorbona reſpondit, Regem Regnumque, abſq; ulla Schiſmatis culpa, eiuſmodi Pōtificis

Annales Franciæ. Archiua Cameræ Ratiocentorū Lutetiæ.

L. Barbar. Philip. D. de donat.

tificis

is obſeqo ſeſe ſubtrahere poſſe. Schiſ-
enim nō ſeparationem, ſed cauſam fa-
:. Quod ſi iuſta cauſa ſubeſſet, ſepara-
iem à Pontifice, non ab Eccleſia, & à
ifacio quidem propriè, non à Pontifi-
ore, eouſq; dum bonus aliquis ſedem
tificiam teneret. In quæ verò diſcri-
a vniuerſi Regni animas ab Eccleſia,
æc diſtinctio vera ſit, ſeparatas conii-
nt, nemo eſt, qui non facile diiudicet.
ion verò, rege iura Dei Opt. Max-in-
ente, animaſq; hominum, quas Chri-
ſanguine ſuo liberauit, duriſſima ſer-
te opprimente, multò æquius ea di-
ctione ea licebit? Conſimiliter anno
. CCCCVIII. Benedicto decimoter- *Annales*
Eccleſiam Gallicanam tributis & exa- *Car. 6. Mō-*
nib. grauante, Clerus Gallicanus à Ca *ſtrele. us.*
ſexto convocatus ſtatuit, Regem &
ni incolas Benedicto obtemperare nō
ere, nempe hæretico, Schiſmatico, ea
itate prorſus indigno. quod & ordi-
Regni probarunt, & Senatus Lutetia-
Areſto comprobauit. Quin & quos
edictus decimus tertius, tanquam Ec-
iæ hoſtes & defectores anathemate p-
rat, protinus abſoluendos cenſuit, &
iure Eccleſiæ communione non ex-
os fuiſſe iudicauit, &, vt aliàs ſæpè in
ia, & alibi quoque factitatum paſſim
E 5 legi-

Digitized by Google

legimus. Nempe vt evidenter oſtenderẽt, ſi is, qui Principẽ locum obtinet, ſeſe male gerat, ab eo ſine defectionis crimine ſecedi poſſe, & aliud omnino eſſe, à malo Pontifice, aliud ab Eccleſia, aliud à Rege impio, aliud à regno ſecedere. In ea verò cauſa Lobnenſes fuiſſe vident᷑, quos reſtituto in integrum dei cultu, inter Ezechiæ ſubditos annumerari legimus. Quod ſi verò hęc diſtinctio obtinet, cum Papa Principis alicuius (qui eum ſuperiorem agnoſcit) iura invadit: an non longe iuſtius, ſi Princeps, ſi vaſallus, inquam, Regalia Dei iura ad ſe rapere conetur? Statuendum ergo tãdem, vniuerſum populum, Principẽ impia iubentem, aut pia vetantem, authoribus iis, qui populi authoritatem penes ſe habent, aut pluribus coercere poſſe & debere. Deinde vniuerſos, aut ſaltem potiores in ſingulis regionibus vrbibúſve, authorib. præcipuis magiſtratibus, tanquam à Deo primùm, dein à Principe conſtitutis, impia ſacra à ſuis mœnibus arcere iure poſſe, piaq́; iiſdem tueri: quin & Eccleſiæ, quæ vna omnino eſt, pomœria dilatare poſſe; ac ni fecerint, diuinæ Maieſtatis, ſi ſaltem potuerint reos eſſe.

2. Reg. c. 19. v. 8.

Extrau. ed. nuio. & obed.

Supereſt modo, vt de ſingulis agamus, qui priuati dicuntur. Primum ex fœdere inter Deum & vniuerſum populum,

An priuati repugnare armis poſſint.

Digitized by Google

ĩt Populus Dei, ſinguli non tenentur. enim quod vniuerſitati debetur, ſinis non debetur : ita nec quod debet uerſitas, ſinguli debent. Deinde, non entur ex officio. Tenentur enim quiſ: Deo inſeruire in eo munere, ad quod atus eſt. Priuati verò nõ habent poteem, non funguntur magiſtratu, non ent imperium, nõ vllum ius gladij. Ita-, vt gladium priuatis non tradidit De⁹: nec vſum gladij ab iis repoſcit. Priuatis tur: Mitte gladium tuum in vaginam. nagiſtratibus: Nõ geritis gladium fru-. Illis, ſi ſtringant, culpæ datur: his, ni opus eſt, ſtringant, magna negligenculpæ loco eſt. Quid verò? dices. An i ſingulis fœdus eſt cum Deo, vt vniſis? idiotis, vt magiſtratibus? Quorſum circũciſio, quorſum Baptiſmus? quor- illa toties repetita tota Scriptura ſafœderis mentio? Eſt ſanè omninò: ſed gè diuerſiſſimum. Vt enim omnes oino ſubditi iuſti Principis, cuiuſcunq; dem gradus ſint, tenentur ei obedire: dam verò, peculiari quadã obligatiovt magiſtratus, curare præterea, vt cæobediant: ita omnes omnino homi-, Deo quidem inſeruire tenentur: at dam, vnà cum maiori munere, maius s acceperunt, adeò vt de cæterorum

L.ſicut.7.§.1. D.quod cuiuſque vniuerſ.

Matth. 26.
Rom. 13.

culpa

culpa, ſi negligant, quodammodo teneātur. Curare debent Reges, vniuerſi, quiq; ab vniuerſis gladium habent, Magiſtratus, vt Eccleſiæ corpus ritè gubernetur: ſinguli, vt eius tantum Eccleſiæ membra ſint. Illi, ne Templum Domini polluatur, ne collabatur, ſed adverſus omnem corruptionem internam, iniuriámve externam tutū ſit. Hi, ne corpus ſuum, quod Templum Dei eſt, impurum ſit, vt in eo ſpiritus Dei inhabitet. Qui enim vaſtabit Templum Dei, quod vos eſtis, ait Paulus, Deus quoque eum vaſtabit. Illis ea de cauſſa commiſſus eſt gladius, quo extrinſecus accinguntur. His commendatus tantum gladi⁹ ſpiritus; verbū nempe Domini, quo Paulus Chriſtianos omnes adverſus Diaboli impetum accingit. Quid ergo facient, ſi Rex ipſos ad impia ſacra adigere velit? Si, qui ab vniuerſo Populo authoritatem habent, Optimates ſeſe opponāt, aut ſui ſaltem magiſtratus, pareant, obſequantur, & omni conatu, omni induſtria, tanquam Deo ipſi militantes, pios piorum conatus adiuuent? Habent exemplum inter alia Centurionum & militum, qui Principibus Iuda, Ioiadæ hortatu, Eccleſiam ab idololatria, Regnumque à Tyrannide Athaliæ Reginæ vindicantibus, alacriter paruerūt. Sin optimates & magiſtratus furioſo Regi applau-

1. Cor. c. 3. v. 17. & c. 6 7. 19.

Eph. 6. v. 17

plaudunt,aut ſaltem non reſiſtunt,prę-
) eſt cōſilium Chriſti; in aliam ciuitatem
recipiant. Habent exemplum piorum è Matth.10.
cem Tribub⁹ Iſrael, qui veri Dei cultu p ver.23.
:oboamū ſublato,vniuerſis conuenien-
ous, ad Regem Iuda, apud quem cultus 2.Chr.c.11.
i remanſerat, ſeſe recipiunt. Sin alio fu- v.13.c.15.
re non datur,vitæ potius,quàm Deo re- v.9.
ncient,crucifigātur potius, quàm Chri-
m, vt Apoſtolus loquitur,denuo cruci-
ant. Nolite, ait Dominus noſter, time- Hebr.c.6.
:os, qui corpus tātum occidere poſſunt. v.6.
verò & ipſius Apoſtolorum, & innu- Matth.10.
:rorum piorum Martyrum exēplo edo- v.28.
ſumus. Ergo nemini priuato licebit ar-
; reſiſtere? Quid ergo de Moſe ſtatue-
.s, qui Iſraelem,invito Pharaone Rege,
luxit? De Ehod,qui decimo octauo re- Exod.12.
demum anno, quo Regnum vſucaptū &c.
eri poterat, Eglonem regem Moab in- Iu.c.3.v.16.
-ecit, Iſraelemq; Moabitarum iugo li-
auit? De Iehu denique, qui Ioramum
gē,cui ipſe militabat,interfecit,Achabi 2.Reg.c.9.
oem deleuit, Baalitas ad internecionē
nes excidit? An nō erant illi omnes pri-
i? Certè ſi ipſos per ſe ſpectes,quia ordi-
iè conſtituti non erant,priuatos dicere
as. At ex quo extra ordinem vocatos
ı⁹, ipſo quaſi Deo, ſuo illos gladio evi-
ter accingente,non modo priuatos nō
cenſe-

Digitized by Google

cenſebimus, verum quibuſvis ordinariis potiores. Moſis vocatio & expreſſo Dei verbo, & ſignis evidentiſſimis comprobatur. Ehod dicitur à Deo excitatus, qui Tyrannum occidendo, ſaluum faceret Iſraelem. Iehu, iuſſu Elizæi Prophetæ vnctus, qui ſtirpem Achabi deleret, etſi præcipui quique, Regem eum, antequam rem aggrederetur, ſalutarant. Idem de cæteris, qui ex ſacra Scriptura adduci poſſint, oſtẽdi poſſit. Iam verò cum neque Deus ore ſuo, neq; extra ordinem per Prophetas loquatur, eſt, quod hac in re ſobrij in primis & circunſpecti ſimus. Si quis enim eam ſibi authoritatem, quaſi diuino ſpiritu afflatus, arroget, videat ſanè, ne arrogantia inflatus ſit, ne ſibi ipſe Deus ſit, ne ſibi ex ſe magnos illos ſpiritus ſumat. ne itaq; cõcipiat vanitatem & pariat mendacium. Videat verò etiam popul⁹, ne dum ſub ſignis Chriſti militare cupit, Theudæ forte Galilæo alicui, aut Barcaba (quod non ita pridem in Germania Müncerianis accidit) magno ſuo malo militet. Nec eo quidem id dico, quod idẽ ille Deus, qui nobis noſtro hoc ſeculo Pharaones & Achabos immittit, liberatores etiam aliquãdo aliquos extra ordinem non excitet. Certè ipſius neque iuſtitiæ, neque miſericordiæ quidquam vllo tempore decedit. At ſane ſi mi-

nus

s exteriora illa ſigna adſunt, interiora
té hæc agnoſcamus ex effectibus opor-
, mentē ab omni ambitione vacuā, ve-
n & feruidum zelum, conſcientiam de-
q; & ſcientiam, ne aut errore ductus, a-
nis diis, aut furore ambitionis percitus,
i magis, quam vero Deo ſeruiat.
Porro ne quid ſcrupuli ſuperſit, reſpo-
lum iis videtur omnino, qui Eccleſiam
ɔis defendi non poſſe aut cenſent, aut
:e, quod veriſimilius eſt, cenſere videri
ant. Aiunt, hi non ſine magno myſte-
Deum vetuiſſe in Lege, ne altare ferro
iretur. Cōſimiliter eò, quòd in extruē-
Salomonis Templo nullus ſerræ mal-
e ferrei ſtrepitus auditus ſit; Eccleſiam,
: viuum Templum Dei eſt, armis non
inſtaurandam, innui volunt, quaſi la-
:s ipſi ex lapidicinis, abſq; ferro exciſi
int, quod ipſe Scripturæ textus fal-
eſſe, arguit. Quod ſi ſpecioſæ iſti alle-
æ opponamus, quod Nehemiæ quar-
ıpite legimus, partem populi cæmen-
, partem enſem, quoſdam etiā vtrum-
in extruendo ſecundo Templo geſtaſ-
e nouum opus ab impiis turbaretur,
pe, non vt gladio extruerent, ſed ne
ueretur, cauerent: eodemque modo
:ſiam non propagari armis quidem,
dverſus hoſtes, qui propagationem
eius

An armis iuſtè pro Religione capiantur.
Exod. 20. v. 25.
Deut. 27.
Ioſue 4.
1. Reg. c. 6. v. 7.

eius impedire conantur, propugnari. Deniq; pios Reges & Principes innumeros, cultũ Dei adverſus Ethnicos, armis, quod tota Scriptura adparet, vindicaſſe. Obiiciunt illi continuo; illa quidem locum habuiſſe ſub lege: at ex quo Chriſtus gratiam attulit, nec phalerato quidem equo, ſed aſello vectus Hieruſalem ingredi voluit, omnino deſiiſſe videri. Primùm, in confeſſo apud omnes eſt, Chriſtum, quandiu in terris egit, non iudicis, ſed rei, non Regis, ſed priuati partes egiſſe. itaque quod arma nòn tractarit, ad rem non pertinere. Verum hos iam rogatos velim: An per adventum Chriſti, ius gladij magiſtratib. ablatum putent? Si aiunt: obſtat Paulus, qui magiſtratus nō fruſtra geſtare gladium dicit, & adverſus plebis impetum opem eorum non recuſat. Sin contra: cur ius gladij habere eos velint, niſi vt bonos ſeruando, malos male perdendo, Deo, qui ipſos gladio accinxit, inſeruiant? Quà verò magis in re, quam in Eccleſia, quæ ei dicata eſt, adverſus impios tuenda? in peculio Chriſti adverſus prædones aſſerendo? Rogarim deinde, an militiam omnem inter Chriſtianos exauctoratam putent. Si aiunt: Cur ergo Ieſus Centurionis orationem exaudit? Cur milites Ioannes ſtipendio contẽtos eſſe, neminem concutere iubet, militiam

Rom. 13.
Act. 23.

Matth. 8.
Luc. 3. *v.* 14.

m deſerere non iubet? Cur Cornelium *Act.10.*
nturionem, primitias, inquam, Gētium
trus baptizat? nec tamen ad cingulum
litiæ deponendum hortatur? Quod ſi
ò militia iuſta eſt, quæ tandem illa iu-
or eſſe poſſit, quæ ſuperioris iuſſu, pro
leſiæ defenſione, proque piorum ſalu-
ſcipitur? An enim aut vlla maior Ty-
nis eſt, quam quæ in animam exerce-
? aut laudabilior militia, quàm qua ex-
na Tyrannis coercetur? Rogarim de-
m, an vlla Chriſtianis bella gerere li-
t. Si negant: cur ergo milites, Centu-
ies, Tribuni militum in Eccleſiam re-
untur, quorum unum id munus eſt, vt
o inſeruiant? Cur integras legiones è
iſtianis conflatas legimus, Militēſem,
iam, victoria tantopere ab antiquis
ſtoribus & Hiſtoriographis decantata
gnem, Mauritianamque martyrio de-
itam? Quod ſi verò licet, vt fortè tuen-
inibus, arcendiſque hoſtibus licere fa-
intur; an non multò æquius, tuendis
arcendis impiis, propugnandis deni-
Regni Chriſti, Eccleſiæ, inquam, fini-
? Eccur enim alioqui meretricem Ba- *Apoc.c.17.*
onicam decem Regum, quos ipſa faſci- *v.16.*
t, armis exterminatum tandem iri Ioā-
prædicit? Ad hæc, quid aliâs, de bello
ſtantini in Maxentium, Liciniumque

F tot

Digitized by Google

tot panegyricis celebrato, tot doctorũ calculis cõprobato? quid deniq; de Principũ Chriſtianorum in Turcas & Saracenos expeditionib. ſtatuemus? quorũ vnus omniũ finis aut fuit, aut eſſe debuit, ne Templum Domini aut extructum deſtruerẽt, aut extruendum turbarent? Ergo Eccleſia etſi armis non propagatur, armis tamen iuſtè ꝓpugnari poteſt. Quin non minus martyres ſunt, qui in ſacro illo bello moriuntur, quã qui crucẽ Religionis cauſa patiuntur. Imò ſane eo videntur potiores, ꝙ illi oblatam quidẽ mortem non recuſant, hi verò vltro ſcientes prudentesq; ſuſcipere videantur. Propagare conantur Turcæ ſuam opinionẽ armis, qui quancunq; provinciã armis ſubegerint, Mahumetis impia dogmata, ſola violentia nixi, inducunt, qui arma in Alcorano ſuo tantopere cõmendauit, vt illac recta ad ſuperos iri, dicere non vereatur: etſi neminem ipſi interea cogunt. At multo magis adhuc is Religionis Chriſtique hoſtis, & ij Reges, quos ipſe faſcinauit, qui luci Euãgelij flammas, verbo Dei verbera, gladio ſpiritus acies inſtructas opponunt, omnesque, quãtum in iis eſt, ad impia ſacra, oblatis tormentis adigunt. qui q̃ ſuam fidem vocant, perfidia, & traditiones ſuas aſſiduis proditionibus defendere, & aſſerere non verentur. Propugnant verò

contra

ntra pij Principes & magiſtratus, qui ꝓ-
gatam propagandámve Chriſti vineam,
ab apris vaſtet, ſæpe circundant & mu-
űt, qui prædicatione verbi ad puram re-
ioné cõverſos ſcuto ſuo protegunt, gla-
oq; tuentur. qui templum Dei, è viuis la-
dibus extructum, dum ad faſtigium vſq;
ſurgat, adverſus violentos impiorum
pet⁹, vallo, foſſa, aggere, omni induſtria
mmuniunt. Hæc hactenus, ne quis in eá
æſtione hęreat. Sciant itaq; vniuerſi, aut
i ab iis conſtituti ſunt, Regni officiarij,
rúmve plures, aut ſinguli, ni Regem Le-
m Dei corrumpentem, reſtituíve prohi-
tem, intra fines ſuos contineant, ex fœ-
re cum Deo inito grauiter peccare. Ci-
s Provincialéſve, qui Regni alicuius a-
uantulam partem faciunt, ni impietaté
iis ſaltem finibus arceant, quam Rex in-
dere velit, aut piam doctrinam quibuſ-
n q; modis, etiamſi ad tempus ſeceden-
m ſit, retineant, conſimiliter pœnæ ob-
xios eſſe. Priuati demum, ſi impia iubé-
areant, nullo modo excuſari. Cæterum
extra ordinem ad id munus vocatos e-
denter appareat, ſuapte authoritate ar-
ma ſe capere nullo iure poſſe. Et ea
quidem omnia ex Scriptura
ſacra conſtare viden-
tur.

TERTIA QVÆSTIO.

AN ET QVATENVS PRINcipi Rempublicam aut opprimenti, aut perdenti, reſiſtere liceat. Item, quibus id, & quo modo, & quo iure permiſſum ſit.

QVIA nobis hîc de legitima Principis authoritate agendum eſt, non equidem dubito, quin Tyrannis & malis Principibus hæc quæſtio odioſa futura ſit. Qui enim quodcunque libet, ſibi licere putant; non mirum, ſi rationis & legis vocem ſuſtinere nullo modo poſſint. At bonis ſaltem Principib. gratam eam fore ſpero, qui magiſtratum, qua tandem authoritate potiantur, nil niſi animatam legem eſſe ſciunt. Nec verò ſi q̃d in illos acrius dicatur, ægrius hi ferẽt, quaſi ſua vllatenus interſit. Tyranni Regibus, iniuſti Principes iuſtis, è diametro opponuntur.

Digitized by Google

ntur. Itaque tantum abeſt, vt quod in
yrannos dicitur, quidquam Regibus de-
hat, vt contra quo plus illis detrahitur,
plus gloriæ his accreſcat, nec illi quidē
uperari poſſint, quin hi laudentur. Illi
ıè quid ſentiant, ſuſque deque habeo.
que enim ipſis, ſed in ipſos ſcribo. Hi
in cōſentiant, vix dubitare queam, qui
n ſecus ac Paſtores lupos, Medici vene-
os, Prophetæ Pſeudoprophetas, Tyran-
& iniquos Principes odiſſe debent.
od enim odium natura canibus in fe-
inſeuit, ratio certè Regibus in Tyran-
ingeneret omnino neceſſe eſt: cum il-
pto viuant, hi rapinæ coercendæ nat-
lati ſint. Adulatores Tyrannorū fron-
forte, ſi quā habent, contrahent, quos
beſcere cōuenientius eſſet. Amici Re-
n, ſcio, non modo aſſentientur & an-
nt, verum etiam adſtipulari non vere-
ıtur. Vt quis ergo hæc legendo, aut ſtu-
, aut ira mouebitur, ita ſe mente affe-
n putet. Ad rem itaque adgrediamur.

Oſtendimus antea, Deum Reges inſti- *Reges à Po-*
e, Regna Regibus dare, Reges eligere. *pulo.*
imus iam, Populum Reges cōſtituere,
na tradere, electionem ſuo ſuffragio
probare. Quod quidem ita fieri vo-
Deus, vt quantancunq; authoritatem
oteſtatem haberent, Populo, ſecundū

ipſum, acceptam ferrent. Itaque omnem ſuam curam, cognitionem, induſtriam in vtilitatem populi conſerrent. Nec verò ſe, ob aliquam naturæ præſtantiam cæteris hominibus, non ſecus ac homines gregib⁹ aut armẽtis, præeſſe arbitrarentur. Verum eadem omnino cum cæteris ſorte natos, ſuffragiis & tanquam humeris populi, ex humo in eum gradum ſublatos meminiſſent, in quorum poſtea humeros reipublicæ onus, magna ex parte, recumberet.

Aliquot ante ſeculis, quam Populus Iſraeliticus Regem à Deo peteret, Deus legem Regni ſanxerat, quæ extat Deuteronominij XVII. Cum perveneris in terram, quam dominus Deus tuus tibi poſſidendam dedit, in eaq; habitaueris, ait Moſes, tu dices, Conſtituam Regem ſuper me, vt cæteræ gentes, quæ ſunt in circuitu; tum verò eum Regem conſtitues, quem Dominus tuus elegerit è medio fratrum tuorum, &c. Hic vides electionem Regis tribui Deo, conſtitutionem populo. Poſtquam verò eò ventum fuit, ita prorſus obſeruatum legimus. Seniores populi Iſraelitici, qui populum vniuerſum repræſentabant, (eo enim nomine comprehenduntur, vt paſſim, Chiliarchi, Centuriones, Quinquagenarij, Decuriones, Iudices & præfecti omnium Tribuum Iſrael,

1. Sam 8. v. 5.

tum

Digitized by Google

m vero maximè Principes & Capita tri-
ium) conueniunt in Rama ad Samuelē,
partim filiorum Samuelis, qui inique
s dicebant, pertæſi, partim bello eò me-
is geſtum iri rati, Regem à Samuele po-
ılant. Conſulenti Samueli retegit Deus, 1.*Sam.c.9.* *v.16.*
Saulem elegiſſe, qui populum regeret.
muel itaque Saulem vngit. quæ omnia
Electionem Regis poſtulante populo
ctam pertinent. Ac ſatis fortè fuiſſe vide-
tur, ſi Samuel electum à Deo Regē po-
ılo adduxiſſet, & ei parendum eſſe, mo-
iiſſet. Nihilominus tamen quo ſe Rex à
ɔpulo conſtitutum ſciat, Samuel indicit
omitia in Maſpha, ibique quaſi re adhuc
ane integra & infecta, quaſi, inquam, 1.*Sam.c.10.* *v.17.& ſeq.*
ɔndum conſtaret Saulis Electio, ſors ia-
tur, quæ è Tribubus Tribum Beniamin,
gentibus gentem Metri, è gente Metri,
ulem, eum ipſum, quem Deus elegerat,
ligit. Tum verò demum, populo vniuer-
acclamante, Saul Rex nominatus dici-
r. At tandē, ne ſorti omnia tribuat, poſt- 1.*Sam.c.11.* *v.14.*
iam liberatis Ammonitarum obſidione
bezanis, ſuæ virtutis ſpecimē quodam-
odo edidit, nequicquam ſecedentibus
iibuſdam è populo, ab vniuerſis in Gal-
l, coram Domino rex confirmatur. Hic
les, eum, quem Deus ipſe elegerat, quē
rs à reliquis ſelegerat, ſuffragiis po-

pes earum turmarum, quæ ſtatis quæque
mporibus Regi miniſtrabant, Chiliar-
os & Centuriones ſingularum vrbium, 1.Chr. c.28.
æfectos dominij Regij, filios ſuos, quin v.1. & c.29.
purpuratos omnes, & egregios quoſq; v.22. & 24.
ros, qui de Electione ſtatuerent. Ac in
cœtu, Dei nomine invocato, ab vniuer-
Iſraelis agmine Salomon rex proclama-
ts, in Regem vngitur, inque Iſraélis ſo-
(ita enim legitur) collocatur. Tum pri-
um verò Principes, Optimates, atq; ipſi
leò fratres, ei ſeſe iureiurando publicè
evincunt. Ne verò id in ambigua tantum
atrum ſucceſſione factum putes, eodem
mnino modo alios paſſim cõſtitutos le-
imus. Mortuo Salomone populus con-
eniſſe dicitur, ad conſtituẽdum Roboa-
um. Cæſo Amaſia, Ozias filius eius vni- 2.Reg. c.19.
us, ab vniuerſo populo Rex conſtituitur. 2.Chr. c.16.
Poſt Ioramum, Ochozias, poſt Ioſiã Ioa- c.36. c. 22.
ham filius, cui patris alioqui pietas non
arum patrocinari potuiſſet. Quo perti-
et & illud Chuſai ad Abſalom: Sequar, 2.Sã. c.16.
it, eum Regem, quem Deus, populus & v.18.
vniuerſi ex Iſraele eligerint, id eſt, Regem
legitimè & ritè conſtitutum. Itaque etſi
Deus lucernam populo ſuo è ſtirpe Daui-
dis perpetuam promiſerat, etſi, inquam,
Regum Iſraelis ſucceſſio ipſo Dei verbo Pſal.132.
cõprobata erat, nihilo minus tamen, cum

Digitized by Google

Reges nõ prius regnaſſe videamus, quam à populo ritè conſtituti fuiſſent; concludere licet, Regnum Iſraelis, ſi ſtirpem ſpectas, hæreditarium certè fuiſſe: at ſane ſi perſonas, omnino Electiuum. Quorſum verò hæc, ſi de Electione conſtabat, vt in cõfeſſo eſt, niſi vt tantæ dignitatis à populo collatæ recordatio ipſos ſui officij perpetuò memores faceret?

Ita verò Ethnicos etiam Reges à populo conſtitutos legimus, Nempe cum aut foris bellum, aut domi lites eſſent, vnus aliquis, cuius de fortitudine & iuſtitia magna erat multitudinis opinio, communi conſenſu in Regẽ aſſumebat. Et apud Medos, inquit Cicero, Deioces ex arbitro iudex, è Iudice Rex creatus, & apud Romanos primi Reges. Itaq; cum Romulo ſublato centum Senatorum interregnum Quiritib. minus gratum eſſet, convenit, vt poſtea Reges ſuffragiis populi, comprobante Senatu deligerentur. Tarquinius verò Superbus ideo Tyrannus habetur, quòd neque à populo, neque à Senatu creatus, ſola vi & potentia nixus, imperium teneret. Propterea Cæſar etſi imperium vi invaſerat, tamen vt aliquo ſaltẽ iuris prætextu imponeret, imperium à populo Senatuq; accepiſſe videri volebat. Auguſtus verò etſi à Cæſare adoptatus, hæredem ſe imperij

Hero. lib. 1.
Cicc. lib. 1. Offic.
Liuius lib. 9

j nunquam, quaſi ex teſtamẽto, geſſit,
in potius Senatui populoq́; acceptum
t, vt & Caligula, Tiberius, Claudius.
:o verò, qui primus vi ac ſcelere invaſit
ɔerium, nullo iuris colore fretus, à Se-
u damnatus fuit. Omnino cum nemo
x naſcatur, nemo per ſe Rex eſſe, nemo
que populo regnare poſſit: Populus
ò contra & per ſe eſſe queat, & Rege
ɔr tempore ſit: Reges omnes à populo
nùm conſtitutos fuiſſe, certiſſimè con-
. Etſi verò, ex quo virtutẽ patrum imi-
filij, nepotáſve, Regna ſibi quaſi hære-
ıria feciſſe videntur, in quibuſdam re-
nibus Electionis libera facultas deſiiſ-
uodammodo videatur; manſit tamen
petuò in omnibus Regnis bene con-
ıtis ea conſuetudo, vt de mortuis non
ıs ſuccederent liberi, quam à populo,
ıſi de nouo conſtituerentur, nec tam-
ım ſui hæredes Patribus agnaſceren-
, ſed tum demum Reges cenſerentur,
n ab iis, qui populi maieſtatem repræ-
tarent, Regni inveſtituram, quaſi per
ptrum & diadema accepiſſent. In Re-
ıs Chriſtianis, quæ hodie per ſucceſſio-
n deferri dicuntur, huiuſce rei veſti-
evidentiſſima extant. Reges etenim
ınciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & cæteri, ab
dinibus Regni, Paribus, Patritiis, Ma-
gnati-

Reges nõ prius regnaſſe videamus, quam à populo ritè conſtituti fuiſſent; concludere licet, Regnum Iſraelis, ſi ſtirpem ſpectas, hæreditarium certè fuiſſe: at ſane ſi perſonas, omnino Electiuum. Quorſum verò hæc, ſi de Electione conſtabat, vt in cõfeſſo eſt, niſi vt tantæ dignitatis à populo collatæ recordatio ipſos ſui officij perpetuò memores faceret?

Ita verò Ethnicos etiam Reges à populo conſtitutos legimus, Nempe cum aut foris bellum, aut domi lites eſſent, vnus aliquis, cuius de fortitudine & iuſtitia magna erat multitudinis opinio, communi conſenſu in Regẽ aſſumebat. Et apud Medos, inquit Cicero, Deioces ex arbitro iudex, è Iudice Rex creatus, & apud Romanos primi Reges. Itaq; cum Romulo ſublato centum Senatorum interregnum Quiritib. minus gratum eſſet, convenit, vt poſtea Reges ſuffragiis populi, comprobante Senatu deligerentur. Tarquinius verò Superbus ideo Tyrannus habetur, quòd neque à populo, neque à Senatu creatus, ſola vi & potentia nixus, imperium teneret. Propterea Cæſar etſi imperium vi invaſerat, tamen vt aliquo ſaltẽ iuris prætextu imponeret, imperium à populo Senatuq; accepiſſe videri volebat. Auguſtus verò etſi à Cæſare adoptatus, hæredem ſe imperij

Hero. lib. 1.
Cice. lib. 1. Offic.
Liuius lib. 9

ɛrij nunquam, quaſi ex teſtaméto, geſſit. Quin potius Senatui populoq; acceptum ılit, vt & Caligula, Tiberius, Claudius. Nero verò, qui primus vi ac ſcelere invaſit mperium, nullo iuris colore fretus, à Senatu damnatus fuit. Omnino cum nemo Rex naſcatur, nemo per ſe Rex eſſe, nemo abſque populo regnare poſſit: Populus verò contra & per ſe eſſe queat, & Rege prior tempore ſit: Reges omnes à populo primùm conſtitutos fuiſſe, certiſſimè conſtat. Etſi verò, ex quo virtutē patrum imitati filij, nepotáſve, Regna ſibi quaſi hæreditaria feciſſe videntur, in quibuſdam regionibus Electionis libera facultas deſiiſſe quodammodo videatur; manſit tamen perpetuò in omnibus Regnis bene conſtitutis ea conſuetudo, vt de mortuis non prius ſuccederent liberi, quam à populo, quaſi de nouo conſtituerentur, nec tamquam ſui hæredes Patribus agnaſcerentur, ſed tum demum Reges cenſerentur, cum ab iis, qui populi maieſtatem repræſentarent, Regni inveſtituram, quaſi per ſceptrum & diadema accepiſſent. In Regnis Chriſtianis, quæ hodie per ſucceſſionem deferri dicuntur, huiuſce rei veſtigia evidentiſſima extant. Reges etenim Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & cæteri, ab Ordinibus Regni, Paribus, Patritiis, Ma-
gnati-

Digitized by Google

gnatibus, qui vniuerſitatem populi repræſentant, inaugurari ſolent, & quaſi in Regni poſſeſſionem mitti: non ſecus ac Imperatores Germaniæ ab Electoribus, & Reges Poloniæ à Vayvodis ſeu Palatinis, vbi ius ſuum Electio integrũ obtinet. Nec verò illis Regius honos in vrbibus Regni prius exhibetur, quàm ritè inaugurati fuerint. Vt neque etiam olim Regni tempus, niſi à die inaugurationis, quod in Gallia accuratè obtinuit, computabatur. Ac ne ob continuatam aliquot ſucceſſionum ſeriem hallucinemur, in illis iiſdem Regnis, ſæpe filio agnatum, primogenito ſecundogenitum Ordines Regni prætulerunt. vt in Francico, Roberto Druidarum Comiti, Ludoicum fratrem; item Roberto Capeti, nepoti, Henricũ fratrem ſecundogenitum, & cæteros aliis. Quin & Regnũ idem populi authoritate, de gente in gentem, extantibus legitimis hæredibus, trãſlatum fuit, à Merouingiis ad Carlingos, à Carlingis ad Capetanos. Quod & in cæteris factum, è veriſſimis hiſtoriis ſatis cõſtat. Ne verò à Francico, quod cæterorum exemplar ſemper habitum fuit, in quo, inquam, ſucceſſio plurimum obtinere videtur, recedamus, Pharamundum anno CCCCXIX. electum legimus: Pipinum DCCLI. Pipini filios, Carolum Magnum, &

Annales Gillij.

arolõmanũ. DCCLXVIII. non habi-
atris ratione. Sublato demũ DCCLXXI.
olomano, non accreuit continuò Ca-
o Magno fratris portio, vt in hæredita-
us fieri ſolet, ſed populo & Concilio
olico decernente. Eodem auctore Lu-
uicus Pius, anno DCCCXII. quamvis
roli Magni filius, eligitur. In ipſo verò
roli teſtamẽto, quod apud Nauclerum *Nauclerus.*
tat, rogat populũ, è ſuis Nepotibus per
oncilium Regni publicum, quem volue-
, eligat, patruos verò acquieſcere popu-
decreto iubet. Vnde Carolus Caluus, è
udouico Pio, & Iuditha nepos, ſeſe apud
imoinum Hiſtoriographum, Regẽ ele-
tum profitetur. In ſumma: omnes omni-
o Reges, ab initio electi fuerunt. Et qui
odie per ſucceſſionem Regnum adire vi-
entur, priùs à populo conſtituantur ne-
eſſe eſt. Denique etſi populus ob egregia
quædam merita ex aliqua ſtirpe Reges ſi-
bi diligere, in quibuſdam regionibus ſo-
lèt; ſtirpem ipſam, non ſurculum diligit;
nec ita diligit, quin ſi degeneret, aliam eli-
gere nõ poſſit. Qui verò ex ea ſtirpe etiam
proximi ſunt, non tam Reges naſcuntur, *Populus po-*
quàm fiunt; non tam Reges, quàm Regum *tior Rege.*
Candidati habentur.

Iam verò, cum Reges à populo conſti-
tuantur, omnio ſequi videtur, populum
vniuer-

Digitized by Google

vniuerſum Rege potiorẽ eſſe. Ea enim vis verbi eſt, vt qui ab aliquo conſtituitur, eo minor habeatur; qui ab aliquo authoritatem accepit, ſuo authore inferior ſit. Putiphar Ægyptius conſtituit Ioſephum ſuper familiam ſuam: Nabuchodonozor Danielẽ ſuper Babylonicam Provinciam. Darius Præſides cẽtum & viginti ſuper Regnum. Nẽpe domini ſeruos, Reges miniſtros cõſtituere dicuntur. Sic etiam populus Regẽ, tanquã miniſtrum Reip. conſtituit. Quod nomen boni reges non aſpernati ſunt; mali etiam affectarunt, adeò vt aliquot ſeculorum ſpacio, ex Imperatoribus Romanis nemo, niſi manifeſtè Tyrannus, quales Nero, Domitianus, Caligula, dominus vocari voluerit. Deinde Reges populi cauſa inſtitutos conſtat. Neque enim propter centum plus minus homunciones, cæteris plerunq; longè peiores & inferiores, vniuerſos creatos potius, quam illos horum cauſa, dixeris. Ratio verò poſtulat, vt is, cuius ratione alius extitit, eodem potior cenſeatur. Sic nauis cauſa, gubernator à domino nauis inſtituitur, qui, ne ipſa ad cautes frangatur, aut malè curſum teneat, ad clauum ſedeat. Et ei quidem in eam rẽ incumbenti, cæteri inſeruiunt, ac dominus ipſe paret: eſt tamen ipſe nauis ſeruus, vt mediaſtinus quilibet, nec à mediaſti-

Geneſ. 39. v. 4.
Dan. c. 2. v. 48. c. 6. v. 1.

no ge-

genere, ſed ſpecie tantum differt. In
publ. quæ naui comparari ſolet, Rex
bernatoris, populus domini loco eſt. Illi
que publicam ſalutem curanti, popu-
ipſe paret & obtemperat: cum tamen
n minus ſit & cenſeri debeat ipſe Rei-
b. ſeruus, ac iudex aut Tribunus quili-
t, nec ab his alia re differat, quàm quod
aiora onera ferre, & plura pericula ob-
e teneatur. Propterea verò quæcumque
ex aut bello inquirit, aut cum finitima
ccupat iure belli, aut iure dicundo, vt quę
i fiſcum rediguntur, acquirit ipſe Regno,
on ſibi; populo, inquam, qui Regnum
onſtituit, nō ſecus ac ſeruus domino, nec
lla cum illo, niſi authore populo, obliga-
io contrahi poteſt.

Præterea viuunt innumeri Populi abſq;
Rege: Regē abſq; populo, ne mente quidē
concipere poſſis. Nec ideò Regiam digni-
tatem quidam adepti ſunt, quod à cæteris
hominibus ſpecie differrent, iiſq; tamquā
Paſtores gregibus, quadā naturæ præſtan-
tia præeſſe deberent. Quin potius ex eadē
maſſa eretos, in eum gradum populus ex-
tulit, vt ſi q̃ authoritatem, ſi quam poten-
tiam haberēt, illi acceptam ferrent, ac tan-
q̃ precariam poſſiderēt. quod Francorum
antiquus ritus aptè oſtendit, qui in clypeo
ſublatum Regē proclamabant. Cur enim,
quæſo,

Digitized by Google

quæſo, dicuntur Reges innumeros habere oculos, innumeras aures, longas manus, celerrimos pedes? An, quòd Argo, Gerioni, Midæ, aut iis, quos fabulæ finxerunt, ſimiles ſint? Minime verò. At ſanè, quia Populus, cuius intereſt, vniuerſus ſuos Regi oculos, ſuas aures, ſuas vires aut facultates in Reip. vſum commodat. Recedat à Rege populus: qui modò oculatus, auritus, robuſtus & vegetus videbatur, cæcutiet, obſurdeſcet, repente concidet: qui modò magnificè triumphabat, vno momento apud omnes viliſcet: qui modò diuinis propè honoribus afficiebatur, ludimagiſtrum Corinthi agere cogetur. Subrue iſtius Gigantææ molis, ac tanquam Rhodiani Coloſſi imam tantùm baſim; corruat, ac in fruſta comminuatur neceſſe eſt. Cum itaque Rex per populum & propter populũ exiſtat, nec abſque populo conſiſtere poſſit; cui mirum videatur, ſi populum Rege potiorem eſſe concludamus?

Populus vniuerſus repræſentatur per Regni Officiarios ordinariè, per Ordinum conuentus ex

Porro, quod de vniuerſo populo dicimus, de iis etiam, vt in ſecunda Quæſtione, dictum volumus, qui populum vniuerſum in omni Regno, vrbéve legitime repræſentant. qui quidem vulgò, Regni, non Regis Officiarij cenſentur. Regis Officiarij à Rege pro arbitrio creantur, aut exauctorantur, quin & eo mortuo nullo

loco

loco ſunt, & quodammodo mortui habẽtur. Regni Officiarii contrà à populo, in Concilio nempe publico, authoritatem capiunt, aut ſaltem olim capere ſolebant, nec abſque eodem exauctorari poſſunt. Itaque pendent illi à Rege; hi à Regno: illi à ſupremo Regni officiario, qui Rex ipſe eſt: hi à ſupremo dominio populi, à quo ipſe Rex, non ſecus ac illi, pendêre debet. Illorum munus eſt, Regem curare: horũ, ne quid detrimẽti Reſpublica vſquàm capiat. Illorum, vt Regi, tanquam domino cuilibet domeſtici, adeſſe ac inſeruire: horum, populi iura & Priuilegia tueri, & ne quid Princeps ipſe in illius perniciem cõmittat, omittátve, diligenter providere. Denique ſunt illi Regis miniſtri, ſerui, domeſtici, ad obſequium tantummodo inſtituti: hi contrà Regis in iure dicundo velùti Aſſeſſores, Regij imperij cõſortes, adeo vt omnes quidem illi Rempubl. adminiſtrare teneantur non ſecus ac Rex; is tamẽ inter eos quaſi Præſes, primum tantùm locum teneat. Vt verò populus vniuerſus Rege ſuperior eſt; ita etiam hi, etſi ſinguli Rege inferiores ſint, vniuerſi tamen ſuperiores cenſendi ſunt. Primorum ferè Regum quàm lata poteſtas fuerit, ex eo ſatis adparet, quod Ephron Rex Hethæorum, ius ſepulchri Abrahamo, inconſulto po-

tra ordinẽ, aut annuatim.

Geneſ. 23. & 4.

pulo, concedere non audet: neq; Hemor Hæuius Rex Siché, fœdus cum Iacobo ferire: nempe grauiora negotia ad populum referri ſolita. Et in iis quidem imperiis, quę tunc temporis vna ferè vrbe circumſcribebantur, facile id fuit. At ex quo Reges fines ſuos amplificare cœperunt, nec populus vniuerſus in vnum locum convenire abſque confuſione potuit; Regni Officiarij, qui populi iura ordinariè tuerentur, inſtituti fuerunt, ita tamē, vt ſi quando opus eſſet, aut populus vniuerſus, aut eius ſaltē quædā quaſi Epitome, extra ordinem convocaretur. In Regno Iſraelitico, quod omniū ferè politicorum iudicio, optimè cōſtitutū erat, eum ordinē fuiſſe videm⁹. Habebat Rex ſuos pincernas, dapiferos, cubicularios, magiſtros domus, ſive œconomos, qui familiæ ſuæ proſpicerent. Habebat & Regnum ſuos, vnum & ſeptuaginta ſeniores, & duces ex ſingulis Tribubus electos, qui Remp. ſive pacis, ſive belli tempore curarent: ſuos deniq; in ſingulis municipiis Magiſtratus, qui vt illi vniuerſum Regnū, ſuas ſinguli vrbes tenerentur. Hi ſi quando de re maxima deliberādum erat, conveniebant, nec iis inconſultis, quidq̄, quod ad ſummā Reip. pertineret, decerni poterat. Hos itaq; convocat Dauid, quando Salomonē inveſtiri Regno cupit, quan-

Regni Officiarii in Regno Iſrael.

do

do Politiam à ſe reſtitutam examinari & probari; quando reducenda eſt Arca, &c. Quia verò vniuerſum populum repræſentant, vniuerſus tum populus conueniſſe dicitur. Idem denique Ionathan, Saulis Regis ſententia damnatũ, morti eximunt; ex quo à Rege ad populum appellationem fuiſſe apparet. Ex quo verò Regnum propter Roboami ſuperbiam ſciſſum fuit, Synedrium Hieroſolymitanum Septuaginta & vni⁹ virorum, ea authoritate fuiſſe videtur, vt non ſecus ac Rex ſingulos, hi Regem iudicare poſſent. Huic autẽ præerat Dux domus Iuda, id eſt, Primarius quiſque, ex tribu Iuda electus, vt vrbi Hieroſolymitanæ Primarius ex tribu Beniamin. Exemplis res dilucidor fiet. Ieremias miſſus à Deo, qui vrbi Hieroſolymitanæ excidium nunciaret, ea propter damnatur primum à ſacerdotibus & Prophetis, id eſt, à Iudicio ſeu Senatu Eccleſiaſtico. Deinum ab vniuerſo populo vrbis, hoc eſt, ab ordinariis vrbis iudicibus, Chiliarchis nempe & Centurionibus, tandem à Principibus Iehuda; id eſt LXXI. viris aſſidentibus ad nouam portam Templi, cauſa cognita abſoluitur. Ij verò, in eo ipſo iudicio diſertè damnant Regem Iehorakin, qui Vriam Prophetam paulo ante ſimilia comminantem crudeliſſimà truci-

1. Chron. 5. 29. v. 1.
2. Chron. 11. v. 1.
1. Sam. c. 14. v. 45.
2. Chron. c. 19. v. 1.
Nehe. 11. v. 9.
Ierem. 26. v. 19. & 17.

daſſet. Alibi verò legimus, Sedechiam huius Synedrii authoritatem adeò reveritum eſſe, vt Ieremiam à LXXI. viris, in tetrum carcarem detruſum non modo non liberare, verum etiam vix in mitiorem transferre auderet. Suadentibus autem illis, vt in Ieremiæ mortem conſentiret, reſpondet, eum in ipſorum manibus eſſe, ſeque ipſis contradicere nulla in re poſſe. Quin & veritus idem, ne in ſermones, quos cum Propheta habuerat, inquirerent, quaſi rationem eorum, quæ dixiſſet, redditurus, mendacium comminiſcitur. Ergo erant in hoc regno, regni officiarii rege ſuperiores, in hoc, inquam, quod non à *Platone* aut Ariſtotele, ſed à Deo ipſo omnis ordinis authore, omnis Monarchiæ ſummo inſtitutore, inſtitutum & ordinatum fuerat. Tales erãt in Perſico imperio ſeptem Magi ſeu Sapientes, item ὁμότιμοι, quaſi honoris regij conſortes, & qui regum aures & oculi nuncupabantur, quorum iudicio reges acquieuiſſe legim⁹. In Spartano Ephori, ad quos à rege appellabatur; quiq; ipſos etiam reges iudicabant, vt eſt apud Ariſtotelem. In Ægyptiaco miniſtri publici regi per populum eligi tradique ſoliti, eò tantum ne adverſus leges quidquam cõmitterent. Vt verò Ariſtoteles reges, quibus eiuſmodi officiarij adiungũtur, legitimos

Ierem. 37. & 38.

Eſther 1.

Ariſtot. lib. 5. *Pol.c.*11. & *c.*7. *lib.*3.

paſſim

paſſim vocat, ita etiam non veretur dicere, vbi ij deſint, non Monarchiam eſſe, ſed aut planè barbaricam Tyrannidem, aut Tyrannidi quam proximam dominationem. In Romano hunc locum obtinebāt Senatores & Magiſtratus per populū creari ſoliti, Tribunus Celerum, Præfectus vrbi, & cæteri, adeò vt à rege ad populum provocatio eſſet. quod Seneca è libris Ciceronis de Repub. citat, & hiſtoria Horatij tergemini, ob cædem ſororis à regiis iudicibus damnati, & à populo abſoluti, ſatis indicat. Sub Imperatoribus verò, Senatus, Conſules, Prætores, Præfecti Prætorio, Præſides Provinciarum, quæ populo Senatuique tribuebantur, qui propterea omnes Magiſtratus populi Romani vocabantur. Itaque cum decreto Senatus, Maximinus Imperator, hoſtis Reipublicæ iudicatus eſſet, inque eum Maximus & Albinus à Senatu Imperatores creati eſſent, milites iurarunt, ſe fideliter obſequuturos populo Romano, Senatui & Imperatori, vtcumque ſub Tyrannide hoc ius violaretur. Ad hodierna verò imperia quod attinet, (Turcicum, Moſchicum, & alia huius generis, magna latrocinia, magis, quam imperia ſunt) nullum omnino eſt, quod ſi non hoc tempore, ſaltem olim non ita adminiſtratum fuerit. Quod ſi verò illorum

Herod. lib. 8. in orat. Maximi & Albini ad milites.

culpa & deſidia factum eſt, vt quibuſdam locis deteriorẽ Rempublicam poſteri acceperint, tenentur nihilo minus, qui eũ locũ hodie obtinent, ad antiquum ſtatum omnia, quantũ in ſe eſt, revocare. In Germanico, quod per Electionem confertur, ſunt Electores & Principes tum Laici, tum Clerici, Comites, Barones, Ciuitates, Ciuitatumq́; Legati, qui vt ſuis quiq; locis Rempublicã curant, ita etiam in Comitiis, vniuerſi Imperij Maieſtatem, quando op⁹ eſt, repræſentant. vbi, nequid Reſpubl. ex priuatis Cæſaris ſtudiis odiiſve detrimenti capiat, proſpicere tenentur. Itaque alius eſt imperij, alius Imperatoris Cancellarius, alij atque alij huius & illius officiarij, diuerſa æraria, diuerſi quæſtores. Et adeo quidem vulgatum eſt, Imperium Imperatori anteferri, vt Imperator imperio hominum præſtare paſſim dicatur. Conſimiliter in Polonico eum locum obtinent Epiſcopi, Palatini, Caſtellani, Nobiles, Ciuitatum regionumq́ue Legati extra ordinem convocati, quorum in cœtu tantum nouæ cõſtitutiones fiunt, & bella decernuntur. Ordinariè verò Regni Polonici Conſiliarij, Cancellarius Reipubl. Polonicæ, &c. etſi ſuos interea Rex cubicularius, œconomos, miniſtros & domeſticos habet. Apud Polonos verò, qui diſputet,

Sæculum Saxonicũ.

vter

vter potior ſit, Rex, an vniuerſus Regni populus per optimates repræſentatus, perinde faciat, ac qui Venetiis diſputet, vtrum dux Republica ſuperior ſit. Quid autem de iis Regnis dicemus, quæ per ſucceſſionem deferri dicuntur? Nihilo ſanè ſecius res ſe habet. Regnum Francicum, quod cæteris non ita pridem legum & ordinum præſtantia anteponebatur, ita olim conſtitutum fuit. Etſi verò qui eum locum tenent, ſuo officio minus ſatisfaciunt; non eò tamen minus tenentur. Habet quidem Rex ſuũ magnum magiſtratũ, ſeu Archiœconomum, ſuos cubicularios, venatores, ſcutarios, pincernas & cæteros, quorum officia olim à Rege adeò pendebant, vt eo vita functo, ſuo ipſi officio planè defuncti viderentur. Vnde etiamnũ poſt finẽ luctus Regij, magnus Magiſter ſeu Archiœconomus, quædam quaſi concepta verba pronunciare ſolet, quibus familiam Regiã dimittit, ac ſibi quemq; proſpicere iubet. At nihilominus ſuos habet Regnum Francicum officiarios, Maiorem Palatij, qui poſtea Comes ſtabuli nominatus fuit, Mareſchallos, Amiralium, Cancellarium ſeu magnum Referendariũ, Secretarios, Quæſtores & cæteros: qui quidem olim non niſi in concilio publico trium ordinũ Cleri, Nobilitatis & populi creabantur. ex quo

Aimonius lib. 5. c. 26. in Carolo Caluo.

verò Parlamentum Lutetianum ſtatarium factum eſt; non prius in eo gradu conſtituti cenſentur, quàm à Senatu Lutetiano recepti & comprobati ſint, & neque etiam abſq; eiuſdem conſenſu & authoritate deſtitui poſſunt. Iſti verò omnes, primũ Regno, id eſt, vniuerſo populo, deinde Regi, tamquam eius curatori fidẽ dant. quod vel ex ipſa iuriſiurãdi formula perſpicuum eſt. Comes ſtabuli verò in primis, quando Enſe liliato per Regem accingitur, (vt ex verbis, quæ Rex ipſe pronunciat, apparet) eo accingitur, vt Rempub. tueatur atque defendat. Habet præterea Regnum Francicum ſuos ſive Pares, tanquam Regis cõſortes, ſive Patricios, tanquam Reipubl. Patres, ſingulos à ſingulis Regni Provinciis denominatos, quibus Rex inaugurandus, tanquam vniuerſo Regno, fidem dare ſolet. Ex quo, illos Rege ſuperiores eſſe, liquet. Hi verò viciſſim iurant, ſe non Regẽ, ſed Regium diadema tuituros, Rẽpubl. conſilio adiuturos, ſacro Principis conſilio in eam rem, pacis bellive tempore, affuturos, vt ex formula Patriciatus liquidò patet. Itaque non ſecus ac Pares Curiæ Longobardico iure, in ſententiis ferẽdis, feudi domino non modò aſſidebant, verum etiam inter ipſum ſæpe ſuperioris feudi dominum & vaſallum cognoſcebãt.

§. filiusfam. Inſtit. quibus modis patria pot. ſoluitur.

Renat. Choppinus lib. 3.

Vide-

Videmus etiam hoſce Franciæ Patricios, inter Regem & ſubditos ſæpe diiudicaſſe; adeo quidem, vt cum Carolus VI. in Ducem Britanniç ſententiam ferre vellet, obſtarent illi, dicerentque, non Regis, ſed Parium eſſe eiuſmodi iudicium, quorum authoritati nil derogare poſſet. Hinc etiã hodie Senatus Lutetianus, qui curia pariũ ſeu Patriciorum nuncupatur, quaſi Iudex inter Regem & populum quadamtenus conſtitutus, imò inter Regem & priuatum quemlibet, ſingulos adverſus Regis procuratorem aſſerere, ſi quid contra ius invadat, quaſi obligatione tenetur. Præterea ſi quid Rex domi ſtatuat edicatve, ſi quid cum vicinis Principibus paciſcatur, ſi quod bellum gerendum eſt, ſi quæ pax, vt nuper cum Carolo V. facienda, authorem ſenatum fieri oportet, & in ei⁹ acta omnia quæ ad Rempublicam pertinent, referri. Quç quidem non prius rata ſunt, quam ab eo comprobata fuerint. Ne verò Regem metuerent Senatores, neque olim in eum gradum, niſi à Senatu nominati cooptabantur, neque abſque eiuſdem authoritate, legitima de cauſa exauctorari poterãt. Denique & literæ Regni, ni à Secretario Regni ſubſcribantur, & reſcripta ni à Cancellario (qui cancellandi poteſtatem habet) obſignentur, nullam authoritatem

Digitized by Google

habent. Sunt & Duces, Marchiones, Comites, Viceçomites, Barones, Caſtellani, item in Vrbibus Maiores, Vicarij, Conſules, Syndici, Scabini, & cæteri, quibus aliqua ſigillatim aut Regio, aut vrbs cõmendata eſt, vt populũ tueantur, quatenus eorũ iuriſdictio patet, etſi quędam ex illis dignitatibus hereditariæ hoc tẽpore habentur. Et hæc quidem ordinariè. At præter hæc, quotannis olim, pòſt verò aliquantò, quotieſcunque ſaltem neceſſitas poſtulabat, habebatur trium ordinum conventus, quo regiones vrbesque omnes alicuius nominis ſuos Legatos mittebant, & quidem Plebei, nobiles, Eccleſiaſtici in vnaquaq; ſigillatim, vbi de his, quæ ad Rẽpubl. pertinebant, publicè ſtatuebatur. Eius vero conventus ea fuit perpetuò authoritas, vt non modo, quæ ibi ſtatuta forent, ſacra ſanctaque haberentur, ſeu pax facięda, ſeu bellum gerendum, ſive Regni Procuratio cuiquam deferenda, ſeu vectigal imperandum eſſet: verum etiam reges luxus, deſidiæ, tyrannidiſve cauſa in cœnobia detruderentur, eoque authore, vniuerſæ adeo ſtirpes regni ſucceſſione priuarẽtur, nõ ſecus ac primũ, populo authore, ad regnum vocatæ fuerant. Nempe quos conſenſus extulerat, diſſenſus exturbabat; quos virtutum paternarum imitatio, in

Aimonius.

eam

eam quaſi hæreditatem vocarat, degener & ingratus animus, vt incapaces & indignos fecerat, ita & exhæredes faciebat, Ex quo ſanè liquet ſucceſſionē tolleratā quidem ad vitandum ambitum, ſeceſſionem, interregnum, & alia Electionis incommoda. At ſane vbi grauiora damna conſequerentur, vbi Regnū Tyrannis, vbi regis ſolium Tyrannus invaderet: Populi legitimū conventum, & Tiranni regiſve ignaui expellendi, adve agnatos deducendi, & boni regis in eius locum adſciſcendi, authoritatem ſibi perpetuo retinuiſſe. Nimirum habebant fortè hoc à Gallis Franci, authore Cæſare lib. 5. de bello Gallico. Fatetur enim Ambiorix Rex Eburonum, ea fuiſſe tum regum Galliæ imperia, vt non minus Populus ritè convocatus, in regem, quàm rex in Populū, authoritatis haberet. Quod etiam in Vercingetorige apparet, qui corā Populi cœtu cauſam ſuam agit. In regnis Hiſpaniæ, præſertim Aragonum, Valentino, Catalanico, ita etiam ſeſe habet. Eſt enim penes Iuſtitiam Aragonicam, quam vocant, ſumma regni authoritas. Itaque non verentur magnates, qui populum repræſentant, regem his verbis tum in ipſa inauguratione, tum tertio quoque anno in conventu publico diſertè compellare: TAMTVM valemus nos, quantum, vos: at

Cæſ. lib. 5. & 7. de bel Gallico.

ſuper

ſuper nos ambos eſt, (Iuſtitiam Aragonicam intelligunt) qui magis imperat, quàm vos. Sæpe verò, quæ rex rogauit, Iuſtitia illa abrogat; quæ edixit, vetat. Tributum verò indicere nullum vſquam abſque eius conventus authoritate auſit. In Anglico & Scotico penes Parlamentum, quotannis ferè haberi ſolitum, ſumma rerum eſt. Parlamentum verò vocant, Ordinum regni conventum, vbi Epiſcopi, Comites, Barones, Ciuitatum, Regionúmve legati cõmuni ſuffragio de reipubl. ſtatuunt. Cuius vſque adeò ſacroſancta eſt authoritas, vt, quę ſemel ſanxerit, regi abrogare ſit nefas. Omnes verò regni officiarij ab eo conventu faſces accipere ſolent, quique ordinariè regi reginæve in conſilio aſſidiſſent. In ſumma: cætera regna Chriſtiana, Hungaricum, Bohemicum, Danicum, Suedicum, & reliqua, ſuos regni officiarios regiíve imperij conſortes habent, quos ſua authoritate aliquando vſos eſſe, vel in regibus ipſis exauctorandis, aut hiſtoriæ docent, aut recens memoria ſatis oſtendit. Nec verò eſt, quòd iccirco potentiam regiam minui putemus, regéſve quaſi capitis diminutionem paſſos. Deum certè non eo minus potentem cenſemus, quòd per ſe peccare non poſſit, neq; eius imperium anguſtius, quòd ruere & peſſum ire nequeat.

queat. Neq; ergo regem, ſi, qui per ſe peccare poſſet, aliena ope ſuſtinetur; ſi quod fortè imperium ſua negligentia culpáve amiſiſſet, aliena prudentia diutiſſimè retineat. An etenim eo minus ſanum aliquem putes, quòd Medici ei aſſideant, quin ipsū ab intemperie dehortētur, qui noxiorum ciborum eſu interdicant, qui etiam invitum ſæpe ac renitenrem purgent? An verò medicos illos, qui illius ſalutem curant, an adulatores, qui inſalubria quæque obtrudunt, magis amicos putes? Hæc itaque diſtinctio omnino adhibenda eſt. Alij ſunt amici Regis, alij Cæſaris. Amici Cæſaris ſunt, qui Cæſari inſeruiūt, amici Regis Imperatoríſve, qui Regno. Cum enim quis regni cauſa, rex dicatur, regnumq; in populo conſiſtat, regno verò perdito, labefactatóve, aut omnino rex eſſe deſinat, aut minus ſaltem rex ſit: qui ſanè regni vtilitati ſtudent, regis verè amici ſunt; qui regni vtilitatem negligunt aut evertunt, verè hoſtes. Ac vt neque regnum à populo, neque regem à regno; ita nec amicos regis à populi regniq́ue amicis ſeparare vllo modo poſſis. Imo verò cum, qui verè Cæſarē amant, regem eum, quàm priuatum malint: regem verò abſque regno habere non poſſint: iidem ſanè regni, qui & Cæſaris amici erunt. qui verò Cæſaris magis, quàm

regni,

regni, ſive Populi amici videri volent, adulatores vere & hoſtes pernitioſſimi cēſendi erunt: Quod ſi verò illi vere amici ſunt, an non regem eo potentiorē & ſtabiliorem fore manifeſtum eſt, vt Theopompus Ephoris inſtitutis dicebat, quo plures & potentiores erunt ii, quibus Populi regnive vtilitas cōmēdata cōmiſſaq; fuerit?

An præſcriptio obſtet.

Dices verò fortaſſe; Tu mihi Patritios optimates, regni officiarios narras. Ego vero contra, nil præter laruas, & antiqua, tanquā in Tragœdiis, paludamēta video: antiquę vero libertatis & authoritatis vix vlla vſquā veſtigia cerno. Denique, pleroſque paſſim ſua curare, regibus aſſentari, Populo illudere videas: vix vſquam, qui Populi eviſcerati miſereatur, nedum qui miſero opē ferat, invenire poſſis. Quod ſi qui verò eo animo aut sūt, aut eſſe putantur, rebelles & perduelles iudicantur, exulant, ac tātum non victum quęritare coguntur. Quid? ita res ſe habet. Tanta ferè ſemper, & vbique locorum fuiſſe videtur aut regum audacia, aut optimatū partim prævaricatio, partim ignauia, vt reges quidem eam, qua hodie plęrique inſoleſcunt, licentiam, quadam quaſi longi temporis præſcriptione vſucepiſſe: Populi vero authoritatem ſuam aut tacitè ceſſiſſe, aut nō vtendo amiſiſſe videantur. Sic nempe plæ-

plærumque accidit, vt quod omnes curare tenẽtur, curet nemo; quod omnibus cõmiſſum eſt, nemo ſibi commendatum putet. Nihilominus tamen aduerſus Populũ neque pręſcriptio, neque prævaricatio iſta quidquam facit. Vulgatum eſt, nullam fiſco præſcriptionem nocere; multò verò minus Populo vniuerſo, qui rege potior eſt, cuiusque gratia Princeps id priuilegium habet. Cur enim alioqui cum fiſci Princeps adminiſtrator tantum ſit, Populus verò, vt inferius probabitur, verè proprietarius? Deinde: an non ſcitum eſt illud; liberati nulla, ne diutiſſima quidem ſeruitute, violentia præſcribi poſſe? Quod ſi verò reges à populo conſtitutos fuiſſe, qui ante 50. fortè annos viuebat, non ab eo, qui hodie extat, obiicias: at, inquam ego, etſi moriuntur reges, populus interim, vt neque vlla alia Vniuerſitas, nunquam moritur. Vt enim perennem fluuium fluxus; ita & populum immortalem ortus & interitus viciſſitudo facit. Itaque vt idem eſt, qui ante mille annos, Rhenus, Sequana, Tyberis; idem etiam eſt populus Germanicus, Gallicus, Romanus; (niſi fortè coloniæ intervenerint) nec aut aquæ fluxu, aut indiuiduorum mutatione, ius eorum vllatenus immutari potuit.

L. proponebatur. 76. D. de iudiciis, l. qui res ſuas. 98. §. vlt. de ſolution. l. inter ſtipul. 83. §. ſacram D. de verb. oblig.

Præterea

Vlpian. de reg.iuris,l. 54.

Præterea ſi non populo, ſed patri regnum acceptum ferunt, hic verò auo, & ita deinceps; an plus iuris potuit ille ad alium trãſferre, quàm ipſe habuerit? Quod ſi verò non potuit; (vt certè non potuit) an non manifeſtum eſt, quicquid præterea ſibi arrogarit, non magis eum, quàm prædonem quemlibet vſurpare poſſe? Populum verò contrà perpetuæ evictionis ius integrum habere? Ergò, quòd in aliquo regno Optimates aliquamdiu oppreſſi fuerint, populo præiudicare non poteſt: quin potius, vt nõ audiretur ſeruus, qui, quòd dominum diutiſſime captiuum detinuiſſet, non modò ſe liberum iactaret, verùm etiam necis vitæque poteſtatem ſibi in dominum arrogaret; neque prædo, qui quòd aut x x x. annos prædatus, aut prædonis filius eſſet, ſeſe extra culpam eſſe putaret; imò verò, quò diutius, eò grauiùs puniretur: ita ſanè minimè audiendus princeps, ferendúſve fuerit, qui, quòd Tyranno ſucceſſit, populúmve, à quo ipſe regnum accepit, mancipij loco diu habuerit, aut optimatib. vim fecerit, quidquid libuerit, ſibi licere, aut iure concedi putet. Neque enim demunt anni quidquam iure populi, ſed addunt iniuriæ Regis. Quid verò, ſi optimates ipſi cum principe colluſere? quid, ſi prodita cauſa, populum vinctum quaſi, in manus

Tyranni

Tyranni prodidere? Iſtane prævaricatione proditionéve authoritas populi in Regem planè tranſlata videbitur? An, inquã, eo facto quicquam aut libertati populi demitur, aut Principis licentiæ adiungit? Sibi ipſi imputent, dices, qui eiuſmodi hominum perfidam fidẽ elegerint. At enim ſunt iſti, tanquam Patroni, qui vtilitati publicæ, populique ſaluti & libertati patrocinentur. Itaq; non ſecus ac Patronus cum clientis adverſario de quota litis, vt loquuntur, pactus, ſi clientis cauſam prodidiſſet, ei minimè noceret: non poteſt ſanè iſta quaſi Magnatum, in damnum necémque populi inita conſpiratio, quidquam eius iuri detrahere. Verum & illi in pœnam legis, quæ in prævaricatores lata eſt, incident, & his, ac ſi res omnino integra eſſet, & patronum alium eligere, & ius ſuum, denuo perſequi, lex permittet. Etenim ſi populus Romanus Imperatores ſuos noxæ dedit, qui ad Furcas Caudinas indecorè cũ hoſtibus pepigerãt, coacti licet, & in ſummas anguſtias redacti, nec ea ſe pactione vllatenus teneri iudicauit; an non multò minus tenebitur Populus id iugum pati, quod non vi, ſed vltro, non mortis metu, ſed lucri cupidine, aut ſi, qui excutere debebant, impoſuerint, aut qui poterant, tolerarint.

Quis ſit Regum finis.

Iam verò cum à Populo reges conſtituti ſint, iisq; quidam quaſi imperij conſortes adiuncti, qui ipſos in officio contineãt, & ſinguli quidem rege inferiores, vniuerſi verò ſuperiores: ſequitur, vt videamus, cur primũ conſtituti fuerint, & quod ſit ipſorum maxime officium. Iuſtum enim demum quid ac bonum cẽſetur, cum eum finem attingit, ad quem inſtitutum eſt. Primum ſanè palam eſt, homines natura liberos, ſeruitutis impatientes, & ad imperandum magis, quàm ad parendum natos, nõ niſi magnę cuiuſdam vtilitatis cauſa imperium alienum vltro elegiſſe, & ſuæ quaſi naturæ legi, vt alienam ferrent, renunciaſſe. Neque enim, ait Æſopus, æquus liberè antea vagari ſolitus, frenum ſeſſorémve vnquam, niſi Tauri vincẽdi ſpe, admiſiſſet. Non itaque exiſtimemus, electos fuiſſe reges, vt bona multorũ ſudore parta, in proprios vſus converterent; quiſque enim ſua amat, ſuaque ſequitur. neque, vt publica potentia ad ſuam libidinem abuterentur: quiſque enim ferè potentiores aut odio, aut invidia proſequi ſolet. At ſanè, vt tum ſingulos à mutuis, tum vniuerſos ab externis iniuriis, ſeu iure dicundo, ſeu vim vi repellendo, defenderent. Propterea, inquit Auguſtinus, qui aliorum vtilitati conſulunt, imperare dicuntur,

Auguſt. lib. 19 de Ciuit. Dei, c. 15.

vt

vt vir vxori, parentes filiis: ij verò, quibus conſulitur, obedire. etſi qui ita imperant, iis verè inſeruiunt, quibus imperare dicuntur. quia, vt ait idem, dominandi cupiditate non imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia. Seneca verò epiſtola XCI. Penes ſapientes, ait, aureo ſeculo regnum erat. Hi continebant manus, & inferiores à validioribus tuebantur. Suadebant, diſſuadebantque, & vtilia atque invtilia monſtrabant. Horum prudentia, ne quid deeſſet, ſuis providebat. Fortitudo arcebat pericula, beneficiis augebat ornabatq; ſubiectos. Officium erat imperare, non regnum. Nemo quantum poſſet adverſus eos, experiebatur, per quos caperet poſſe, &c. Imperare ergo nihil aliud eſt, quàm cõſulere: Imperij finis vnicus, populi vtilitas. Imperatorum reguimque officium vnum, vt populo conſulant. Regia verò dignitas non eſt propriè honos, ſed onus; non immunitas, ſed munus; non vacatio, ſed vocatio; non licentia, ſed publica ſeruitus; quæ ideò honore afficitur, quòd primis illis temporibus moleſtias illas, niſi honore quaſi conditas, vix quiſquam deguſtare voluiſſet. Vt nihil eo verius ſit, quod ille dicere ſolebat: Si, quantis moleſtiis diadema regium in-

Digitized by Google

volutum eſſet, omnes cognoſcerent, qui vel in via repertum capiti imponere vellet, inventum iri neminem. Cùm igitur MEVM illud, & TVVM, orbem invaſiſſent, ac de rerũ dominio inter ciues, mox verò etiam de finibus inter finitimos bella exorirentur: populus ad vnum aliquem confugere cœpit, qui tum, ne tenuiores à diuitibus; tum, ne vniuerſi à finitimis vim paterentur, iuſtè fortiterque provideret. Vt verò aut lites, aut bella magis ingruebant, is etiam eligebatur, cuius de fortitudine, aut de induſtria, magna erat omniũ opinio. Itaque reges olim creati ſunt, vt domi ius dicerẽt, foris verò exercitum ducerent: nec modò hoſtium excurſiones, agrogrum depopulationes, cæteraſq; corporis calamitates depellerẽt; verùm multò magis flagitia, ſcelera, vitia arcerent à republica, aut coercerent: quorum alterum bello, alterum iure perficitur. Id verò ex omnib⁹ tum ſacris, tum prophanis Scriptoribus planum eſſe poteſt. Populus Dei primùm Regem alium non habebat, quàm deum. Quia enim in medio populi verſabatur, & reſponſa inter Cherubim in grauioribus cauſis edebat, & duces belli extra ordinem iudiceſque deſignabat: vicariis opus eſſe apud eos non videbatur, qui ſummi regis præſentia perpetuò fruerentur.

tur. Ethnici verò, qui tantis beneficiis carebant, in eum finem reges inſtituerunt. Itaque cum populus Dei, iniuſtitiæ filiorum Samuelis pertæſus, & ſenectuti Samuelis minus confidens, regem exemplo cæterarum Gentium, id eſt, Ethnicorum, poſtulat: Da nobis, inquit, regem, qui nos iudicet, qualem cæteræ gentes habent. vbi primum & præcipuum regis munus attingit. Paulo verò poſt, vtrumque. Quin imo habebimus, ait, Regem ſuper nos, vt cæteræ Gentes. Rex noſter nos iudicabit, & exibit ante nos, & acies noſtras inſtruet. At illud ſemper primo loco, quia ordinarium & perpetuum eſt: hoc non niſi extra ordinem, &, vt loquuntur, in caſu. Hinc Ariſtoteles, temporibus Heroicis, reges omnes, iudices & duces belli fuiſſe, ait. Lacedæmoniorum verò reges, ſuo etiam tēpore in exercitu tantum (nec tamen ſine ſcytala, id eſt, mandato Ephororum) abſolute imperaſſe. Similiter cum Medi per effrænem licentiam mutuis ſeſe iniuriis perpetuò vexarent, Deiocem tandem, cuius in arbitrationibus ſpectata fuerat iuſtitia, primùm Iudicem, mox & Regem elegerunt, ſatellitesque ipſi, quo facilius potentiores quoſque reprimere poſſet, atribuerunt. Cicerò verò omnes olim Reges fruēdæ iuſtitiæ cauſa cōſtitutos fuiſſe, ait, eandemque

1. Sam. c. 8. v. 5. & 20.

Ariſt. in Polit. c. 12. lib. & 3. lib.

Herod. lib.

liorum filiarumq; tuarum. Propterea boni reges, quales Dauid, Ioſaphat, & cæteri, quia omnibus ius ipſi dicere non potuiſſent, (etſi in grauioribus cauſis, vt è Samuele apparet, ſupremum ſibi iudicium recipiebant) nil prius, neque antiquius habuerunt, quàm vt iudices bonos, & peritos vbiq; locorum conſtituerent, remque iudiciariam ſollicitè curarent, ſeq; gladio magis ad ciues impios coërcendos, quàm ad hoſtes arcendos, accinctos eſſe putauerũt. In ſumma: Princeps, ait Apoſtolus, eſt miniſter Dei, in bonum & commodum ſubditorum inſtitutus, gladioq; tuendis bonis adverſus improbos accinctus; cui in eam rem incumbenti honor debetur. Cum itaque reges in cõmodum ſubditorum à Deo inſtituti, & à populo conſtituti ſint, commodum verò illud duabus maxime in rebus cernatur; iuſtitia inter ciues, fortitudine adverſus hoſtes: eum ſanè principem, qui ſuæ tantùm vtilitati, libidiníve inſeruit, qui iura omnia negligit & pervertit, qui in populum quovis hoſte ſęvior & truculentior eſt, Tyrannum propriè dici poſſe: quæ verò ita adminiſtrentur imperia, vtcumque lata ſint, non niſi magna latrocinia eſſe, conſequitur.

2. Sam. c. 15. v. 2.

1. Chro. 23. v. 4. & c. 26 v. 29.

2. Chron. c. 19. v. 1.

Rom. 13.

Hîc nobis vlteriùs paulò progrediendum eſt: an etenim Rex, quia iuri dicun-

Auguſt. lib. 4. c. 4. & 6. de Ciu. Dei.

ſcant, & impotentiam illam muliebrem magis, quam potentiam, de qua Satyricus: *Iuuenalis.* Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas, à ſe alieniſſimam eſſe debere putent. Nec verò eò ſe minus imperare ſentiant, quòd legi obſequantur. Cum enim lex quoddam quaſi organum ſit, diuinitus datum, quo ſocietates humanæ regantur optimè & ad beatum finem dirigantur; perinde ridiculi fuerint reges, qui legi obſequi turpe duxerint, ac Geometra foret, qui regula, gnomone, cæteriſque organis, quę à peritiſſimis quibuſq; ad agrimenſionem adhiberi ſolent, vti abſurdum & indecorum putaret: aut nauta, qui phantaſia ſua duce, temere errare & vagari, quã ad verſoriam, ſeu pixidem nauticam curſum nauis rectè dirigere mallet. Quis verò ambigat, quin legi, quàm regi parêre, id eſt, homini, vtilius & honeſtius ſit? Lex eſt boni regis anima: per hanc mouetur, ſentit, viuit. Rex Legis organum, & quaſi corpus, per quod illa ſuas vires exerit, ſua munera obit, ſua ſenſa eloquitur. Animæ verò, quã corpore parere, iuſtius eſt. Lex eſt multorũ prudentũ in vnũ collecta ratio & ſapientia. Plures autem oculatiores & perſpicaciores ſunt, quàm vnus. Tutius itaque eſt Legem, quàm hominem, quantumvis pſpicacem, ducem ſequi. Lex eſt ratio ſive

mens, ab omni perturbatione vacua, non ira, non cupiditate, non odio, non ſtudio mouetur, non precibus, non minis flectit. Homo contrà, quantumvis rationis particeps ſit, ira, vindicta, aliòve ſubinde appetitu vincitur, rapiturque. & ita variis affectibus perturbatur, & ſui ipſe compos non ſit: nempe, quia ex appetitu & ratione cõſtat, quin hic interdum vincat, fieri nequit. Itaque Valentinianus, Imperator bonus alioqui, quia duas vxores ſimul habere voluit, idem ſingulis lege permiſit. Cãbyſes Cyri filius, nuptias cum germana ſorore, quia ſororem deperibat, licitas eſſe voluit. Chabades Perſarum rex, adulteriorum pœnam ſuſtulit. Tales verò ſubinde leges expectemus oportet, ſi legẽ regi ſubiectam eſſe volumus. Deniq; lex eſt mens, vel potiùs mentium congregata multitudo: mẽs verò diuinæ auræ particula, vt qui legi paret, deo parêre, deumque arbitrum quodammodo facere videatur. Contrà verò quia homo ex mente diuina, & anima illa belluina conſtans, ſibi ſæpe non conſtat, ſæpe dementat & inſanit; cùm verò ita afficitur, non iam homo, ſed bellua eſt: qui Regi parêre mauult, quàm Legi, belluæ, quàm dei imperium malle videtur. Itaque, ait Ariſtoteles, Alexandri licet præceptor, Diuinitatem cum nulla re aptiùs, quàm

quàm cum antiqua lege Societatis humanæ bene conſtitutæ conferre queas. Eam qui Reipub. præficit, Deum præficit: qui hominem, verè belluam. Quò etiam Prophetæ alludere videntur, qui immania illa imperia, belluarum rapacium nomine paſſim depingunt: An non verò planè bellua erit, qui cœcum, quàm oculatum; amentem, quàm mentis compotem; belluam, quàm Deum, ducem ſequi malit? Inde verò factum eſt, inquit idem, vt cùm primis temporibus reges abſolutè imperarent, quorum arbitrium lex erat, paulo pòſt inter politiores & ciuiliores paſſim legitimi fierent, id eſt, Legibus ſeruandis cuſtodiendisque obligarentur: abſoluta verò illa poteſtas, penes Barbarorum reges tantùm maneret. Et eam quidem tyrannidi proximam idem ille vocat, tyrannidemque abſolutè vocaſſet, ni à belluis illis ſponte recepta fuiſſet. At non eſt fortè regium, dices, voluntatem legibus alligatam habere. Imò, inquam, nil magis regium, quàm legum vinculis coërcere libidinem. Miſerum eſt, nõ facere omnia, quæ velis: miſerius verè, velle, quod non licet: miſerrimum, poſſe facere, ꝗ ita velis. Videor mihi audire Durionium Tribunũ plebis, adverſus legẽ Sumptuariam his verbis intercedentem: Fræni

Ariſtot. lib. de Mundo, & lib. 3. Polit. c. 7.

ſunt

ſunt iniecti vobis, Quirites, alligati & conſtricti eſtis duriſſimo ſeruitutis vinculo. Periit libertas, Lex data eſt vobis, quæ vos frugi eſſe iubet. Quid verò opus eſt libertate, ſi volentibus luxu perire, non licet? Idem ferè hodie reges plærique regumq; adulatores: Periit regia dignitas, niſi regnũ nobis perdere liceat. Perierunt reges, ſi leges conſeruantur. Miſerum fortè eſt viuere, ni quotieſcunque inſania vexaris, tibi manus conſcire conceditur. Quid enim, quæſo, aliud faciunt reges, qui legibus vim faciunt, ſine quibus nulla vnquã non modò imperia, verùm etiam latrocinia conſiſtere potuerunt? Valeant ergo Aulicorum aſſentatorum impia nugamenta, qui reges numina, regum reſponſa oracula vocant; nec verò verentur regibus ſuadere, nil per ſe iuſtum eſſe, ſed vt rex ita vel ſecus iuſſerit, iuſtum iniuſtúmve fieri; quaſi de[9] ipſe ſit, qui peccare nullo modo poſſit. Certè iuſtum eſt, quicquid Deus vult, eò tantùm, quia vult. At quidquid rex vult, iuſtũ prius eſſe debet, quàm ipſe velit. Neque enim quid iuſtum eſt, quia rex ſanxit: ſed iuſtus eſt rex, qui quæ per ſe iuſta ſunt, ſancta eſſe iubet. Itaq; non dicemus, quod Anaxarchus Alexandro, de Clyti, quem interfecerat, nece vehemẽter anxio: Themin atque Iuſtitiam aſſidere regi, non ſecus

Cic. lib. 2. off.

cus ac Ioui, quæ quicquid ei cordi fuerit, confeſtim ſanciant. Quin potius regnis præſidere, quæ, ſi reges legum maieſtatem violent, lædántve, pœnas ab illis grauiſſimas repoſcat. Non, quod Thraſymachus ille Chalcedonius, Principum vtilitate & libidine ius omne definiri: quin imò Principum vtilitatem iure terminari, libidinẽ legibus coerceri. Non, quod mater Antonino Caracallæ, quod libet, licere: verùm, quod per leges licet, collibeſcere debere. Non denique, quod ipſe Caracalla, Imperatores leges dare, non accipere. Quin potius in omnibus regnis bene conſtitutis, regẽ à populo leges, quas tueatur, quáſque intueatur, accipere. quod ſi quid contra eas, inve earum fraudem faciat, iniuſtũ iudicari. Hæc exemplis demonſtrari poſſunt. Antequam rex eſſet in Iſraele, Deus illi Legem per Moſem præſcripſerat, tum Sacram, tum Ciuilem, quam perpetuò ante oculos haberet. Vbi verò Saul electus eſt & à populo conſtitutus, Samuel eã ipſi deſcriptam tradit, quam diligenter cuſtodiat. nec priùs cæteri reges, quàm in ipſius verba iurati, recipiuntur. Ritus verò erat hic, vt vnà cum diademate teſtimonium (quod Legem Dei doctiſſimi quiq; interpretantur) regum capiti imponeretur. Cyrus, ſi quis leges patrias rumpere tentet, tanquam

Reges à Populo leges accipiunt.
Deut. 17.
1. *Sam. c.* 10. *ver.* 25. & *paſſim.*

Digitized by Google

tanquam legum cuſtos, legibus auxilium promittit, ſeque, cùm inauguratur, iiſdem colendis obnoxium facit, vtcumque Cambyſi, filio Cyri, adulatores quidvis licere obſtreperent. Reges Spartæ, quos legitimos vocat Ariſtoteles, iureiurando ſingulis menſibus renouari ſolito, Ephoris regni nomine ſtipulantibus, ſe iuxtà Leges patriæ à Lycurgo latas, regnaturos iurabant. Hinc *A*rchidamus, Zeuxidami filius, rogatus, quinam eſſent Spartanæ ciuitatis præfecti? Leges, ait, & legitimi magiſtratus, Ne verò leges contemptui eſſent, diuinitus inſpiratas, vel potiùs à deo ipſo cœlitus acceptas iactabant, quò non ab hominibus homines, ſed à Deo Opt. Maximo ſe iudicari putarent. Ægyptiorum reges omnia agebant iuxta Legum decreta, ſeque legibus parendo beatos fore profitebantur. Romulus Romanum regnum inſtituens, cum Senatu ita paciſcitur, vt Populus Leges ferat, ipſe ne rumpantur, prouideat, legumque cuſtos habeatur. Antiochus III. Aſiæ rex, omnibus regni ſui vrbibus ſcripſit: Si quid in literis, quæ eius nomine ſcriberetur, legibus repugnaret, crederent, ſe ignaro ſcriptas fuiſſe, & propterea non parerẽt. Etſi verò Iurecõſulti quidam dicunt, Cæſarem Octauianum Senatus decreto ſolutum fuiſſe legibus; Theodoſius

1. Chro. c. 11. v. 3.
2. Reg. c. 11. v. 17. & 12.
Xenoph. lib. 8. Pædias.
Xenoph. de Reb. Laced.
Dionyſ. Halic. lib. 1.
Fulgoſ. lib. 6. 5. 6.

doſius tamen, & omnes iuſti Imperatores ſeſe legibus alligatos eſſe profeſſi ſunt, ne, quod vi extortum fuerat, iuris locũ haberet. Nimirum armis & potentia Cæſaris ꝓſtrata reſpublica, nil aliud poterat liberè dicere, niſi ſe libertatem amiſiſſe. Quia verò Cæſarem, Tyrannum nominare non audebat, legibus ſolutum, quod idem erat, ac planè exlegem prædicabat. Idem verò ius in omnibus orbis Chriſtiani benè moratis imperiis perpetuò obtinuit. Neque enim Imperator, Rex Franciæ, reges Hiſpaniæ, Angliæ, Poloniæ, Hungariæ, & omnes omnino legitimi principes, *Archidux Auſtriæ*, Dux Brabantiæ, Comites Flandriæ, Hollandiæ, & reliqui priùs in principatum recipiuntur, q̃ Electoribus, Palatinis, Patriciis, Paribus, Optimatibus, Baronibus, ſe ſecundum leges patrias ius cuique ſuum reddituros, promiſerint. Et hæc quidem adeo, vt provinciarum, imò ne vrbium ſingularum quidẽ municipalia iura, in conſultis provinciis municipiiſve ipſis, vllatenus immutare poſſint. Sin fecerint, non minus crimen Maieſtatis in leges committant, quàm populus in ipſos, ſi ſecundum leges imperantibus parêre recuſet. In ſumma: Principes legitimi, leges à Populo accipiunt, diadema verò, honoris; ſceptrum, poteſtatis inſigne, vt & acceptas tuean-

tueantur,&ex earum præcipuê tutela gloriam ſibi quærant.

An Princeps nouas leges ferre poſſit.

Quid ergo eſt? An non licebit principi nouas leges ferre, veteréſve abrogare? Sanè, quia regis eſt, advertere non modo, ne quid contrà, inve fraudem legum fiat, verum etiam, ne quid in ipſis deſit, aut redundet, ne vetuſtate obſoleſcant, ne obliuione ſepeliantur: ſi quid abrogandum, ſurrogandum, derogandum putabit, populum, populíve Optimates aut Ordinarios, aut extra ordinem cōvocatos admonebit, legemque rogabit. At ſanè nō priùs iubebit, quàm ab iiſdem rite expenſa comprobataque fuerit. Vbi verò iuſſerit, non eſt amplius pœnitētiæ locus, eidē omnino parére tenetur. Quia enim plus exempla, quàm verba mouent; quam tulerit, ipſe ferat oportet, cū fruſtra ſane & inique quodammodo Princeps à ſubditis poſtulare videatur, vt leges curent, qui quas cuſtodire tenetur, ipſe negligit. Neque enim reges à ſubditis impunitate, ſed æquitate & iuſtitia differre convenit. Propterea Auguſtus, etſi decreto Senatus legibus ſolutus dicebatur; cùm adoleſcentem repræhenderet, quòd in legem Iuliam de adulteriis peccaret; ac ille eandem ab *Auguſto*, qui legem tuliſſet, violari obiiceret, erratum agnouit, ac præ mœrore cibo abſtinuit.

ſtinuit. Adeò nil magis naturæ convenit, quàm vt, quod verbo doces, exemplo ipſe doceas. Solebat legiſlator Solon leges cõferre cum numiſmatis, quia illæ ſocietatẽ hominum, vt hæc commercium conſeruant: nec ineptè. Quod ſi verò ſemel probata mutare, aut extenuare reges iure non poſſunt, abſque Reip. conſenſu; an non multo minus leges figere, & refigere; ſine quibus neque reges, neque homines vſquam eſſe poſſunt, ſed ferarum inſtar, aut per ſyluas vagantur, aut in antris deliteſcunt? Itaque in imperio Germanico, ſi quã legem neceſſariam eſſe putet Imperator, rogat primũ in Comitiis. Si probatur: Principes, Barones, Ciuitatũ legati ſubſignant, ac demum lex rata eſſe ſolet. Iurat verò, ſe & legeſlatas ſeruaturum, & nouas non niſi de communi conſenſu, vllas laturum. In regno Polonico lex eſt, ne vllæ nouæ conſtitutiones fiant, præterquam de publico conſenſu, aut alibi, quàm in Comitiis. In Francico, vbi tamen ampliſſima vulgò cẽſetur regnum authoritas, ferebantur olim Leges in trium Ordinum cõventu, regióve conſilio ambulatorio. Ex quo verò Parlamẽtum ſtatarium eſt, fruſtra ſunt omnia regum edicta, ni Senatus ille comprobet, cum tamen Senatus ſeu Parlamenti Areſta, ſi lex deſit, legis vim paſſim obtineant.

Demoſth. in Orat. cõtra Timocratẽ.

Innoc. 3. ad Regem Tarrac. in c. quando. de iureiurãdo.

Renouata anno 1454. *&* 1538.

Et in Angelico, Hiſpanico, Hungarico, & cæteris idẽ iuris eſt, & vt in antiquis quoq; fuit. Etenim ſi à legum conſeruatione regna pendent; leges verò ipſæ ab homuncionis libidine: an non certiſſimum eſt, nullius vnquam imperii ſtatum ſtabilem futurum? An non, ſi, quod quibuſdam accidit, aut continenter, aut per intervalla mente titubet; regnum etiam titubare, breuique ruere neceſſe erit? Quòd ſi verò, vt oſtendimus, leges regibus potiores ſunt, ſi reges legibus, vt ſerui dominis, parére tenentur; quis non legi, quã regi parére malit? quis regi legem violanti obſequatur? quis violatæ auxilium ferre recuſet?

An principe vitæ necíſq; poteſtatem in ſubditos habeat.

Iam cum Princeps legum dominus minimè ſit; in aliis quatenus dominus cenſeri debeat, videndum eſt. Adulatorum aulicorum axioma percelebre eſt, Principes in ſubditos eam, quam domini olim in ſeruos poteſtatem, vitæ, inquam, & necis habere. Adeo verò iſtis nugis principibus impoſuerunt, vt plærique etſi ea ſæuitiâ non vtantur, non eo minus tamen ſibi licere putẽt, ſed de ſuo iure quodammodo cedere videantur. Dicimus verò nos cõtra, Principem tãquã legis miniſtrũ & executorẽ, in eos tantùm, quos Lex iuſſerit, gladium ſtringere poſſe. Sin fecerit,

rit, non regem amplius, ſed tyrannum; non iudicem, ſed prædonem; non legis cuſtodem, ſed violatorem eſſe. Hîc conſiderandum eſt, in primis certiſſimum totius huiuſce diſputationis fundamentum, quo reges vtilitatis publicę cauſa conſtitutos fuiſſe ſtatuimus. Eo enim poſito tota lis finita eſt. Quid enim? *An* regem quæſiſſe homines veriſimile eſt, qui, quotieſcunque collibitum eſſet, quos vellet, temerè necare poſſet? qui, vt ira vindictáve corriperetur, obvios quoſque ad mortem raperet? qui in linguæ acie, vt inquit Sapiens, mortem circumferret? Minime omnium. Nemo eſt, qui ſalutem ſuam ab alieno arbitrio vltro pendêre velit. vix quiſquam amico, vix fratri vitam ſuam cõcredere auſit. Multò minus itaq; extraneo, quamvis præſtantiſſimo, cũ Athamas in filios, Aiax in amicos, æmulatione, odio, furore correptus interdum deſæuiat. Sin verò quilibet, vt vitam ſuam diligit, ita maximè conſeruatam cupit; quam, quæſo, ſecuritatem putes, ſi mucro tenui de filo ſuſpẽſus, ceruici tuæ perpetuò immineat? quas dapes non faſtidias, ſi iſte metus adſit? Quod verò tenuius filum deligere queas, quàm ſi homuncioni in dies, in horas, in momenta mutari ſolito, millies quotidie frænum rationis, vt variis perturbationibus rapi-

tur, excutienti, vitam, ſalutemque tuam commiſeris? Quæ, quæſo, ſpes, hunc metum, quæ vtilitas hoc damnum periculũque compenſare vllo pacto queat? Innocẽtes ergò tantùm, quos Legis vox damnarit, gladium ſtringere poſſunt. An non verò fortè, quia vitæ cauſa fouarabilior eſt, quos lex damnarit; abſoluere ſaltem rex poterit? Nihilo ſanè magis. Quid enim? Graſſatores, prædones, ſicarios, raptores, veneficos, magos fortè, & alias humani generis peſtes, quod tyrannos paſſim feciſſe legimus, & facere etiamnum videm⁹, præpoſtera iſta clementia foueret. Itaq; quod vnum lex violata perfugium habet, Aſylum ſceleratorum omnium foret. Qui vindicãdo ſceleri gladium à Lege accepit, ſcelus ipſum adverſus legem armaret: lupos deniq; in ouile accerſeret, qui arceſſere deberet. At certè, quia interdum ea accidere poſſunt, in quibus lex muta, lege loquente, legis ratio, regis oratione, quaſi interprete, opus habet, cùm quis nempe in legis verba magis, quàm in ipſius ſentẽtiam incidit, licebit regi, ne ſummum ius ſumma iniuria fiat, adhibita in conſilium ratione, quæ legis anima ipſa eſt, Legem interpretari: nimirum, quia, quod ex Legis ſententia eſt, ex lege ipſa eſſe iudicatur. Ne tamen perturbatio vlla ſedem rationis occupet,

L. nominis & rei. §. ver-

cupet, inconſultis Sapientibus, quod Alexandrum Seuerum Imperatorem Romanum ſolitum facere legimus, nil planè definiendum putabit. Hoc modo homicidam quidem ſeuerè puniet: ei tamen indulgebit, qui excuſſà è manib. ſecuri, tranſeuntem fortè aliquem occiderit. Graſſatorem morte mulctabit: qui graſſatorem, vim vi repellendo, interfecerit, abſoluet. In cæteris denique caſum à dolo, bonam fidem à ſtricto iure, quodam quaſi boni viri arbitrio diſtinguet: dolo, aut malæ fidei nunquam patrocinabitur. Nec verò propterea minus poterit clementis nomen aſſequi. Clementior certè eſt paſtor, qui lupum necat, quàm qui ſeruat; rex, qui ſontem carnifici tradit, quam qui eripit. Si necas, vnius nece innocentes multos morti eripis: ſin parcis, quia & iſtum ſua impunitate, & alios paris impunitatis ſpe ad quodvis ſcelus patrandum audaciores facis, innocuos poſtea innumeros illorum manibus interficis. nẽpe quoſdam necare, clementia eſt; quoſdam ſeruare, crudelitas. Itaque vt regi, tanquam cuſtodi Legis, verba interpretari interdum licet; ita & Senatui, in omnibus regnis bene conſtitutis, iniunctum eſt, & ex officio conuenit, tum interpretationem regis examinare, tum etiam eiuſdem ſeueritati clemẽtiæve, mo-

bum ex lege D. de ver. ſignif.

dum adhibere. Quòd ſi verò hominum corruptela factum eſt, vt hæc minus re ipſa obſeruentur; idem tamen perpetuò ius eſt, quod in libertatem vindicari oportet. Ne plura exempla in re tam manifeſta accumulemus, in Francico regno ita obſeruatum fuit. Quos enim rex abſoluerat, capite plecti; quos occiſos voluerat, abſolui ſæpe vidimus. Interdum etiam ſcelera, teſte rege commiſſa, impunita fuerunt: quia plures teſtes non ſuccurrebant. quod ſub Henrico II, in cuiuſdam extranei, grauiſſimi criminis à rege ipſo accuſati, perſona accidit. Cùm quis verò reus amicorũ precibus veniam, à rege impetrauit. Cancellari⁹, cauſa cognita, recuſare poteſt. Sin & hîc cõniuet, ad iudices nihilominus veniat oportet. qui quidem nõ modò, an obreptitia venia ſit, ſed etiã an ciuilis & legitima, diligenter examinare debent. Reus verò, qui codicillos illos veniales impetrauit, nõ prius iis vti & niti poteſt, quàm ſeſe coram iudicibus ſtiterit, capite aperto, genib. flexis, carcereſq; vltrò ſubierit, interim dum cauſæ, quæ regẽ impulerunt, penſitantur. Hæ ſi minus idoneæ ſunt, mulctatur reus, perinde ac ſi rex non condonarit. Si contrà; eſt ſane, quòd non regi, ſed legi eiuſq; æquitati, vitã acceptam ferat. Hæc partim, ne reges aut priuata odia, publica potentiâ

freti

freti, exerceant, aut publicas iniurias authoritate propria remittant; partim etiam, ne ſubditi reges advers⁹ leges exorari poſſe putent, rectiſſimè inſtituta fuerũt. Quæ ſi hoc ſeculo male obſeruantur; manet tamẽ id perpetuò ratum, quod dicimus, Leges in regni incolas, vitæ necisque poteſtatem habere, non reges, qui legum tantùm miniſtri & cuſtodes ſunt.

Enimverò ſubditi regis ſerui, vt vulgò dicitur, minimè ſunt. neq; enim aut bello capti ſunt, aut precio empti. Quin potiùs, vt vniuerſi domini, quod antea probauimus, ita ſinguli fratrum, ſeu agnatorum & conſanguineorum loco cenſendi ſunt. *Subditi ſunt regis fratres, non ſerui.*

Ne quis miretur: hæc eſt vox Dei, legem regibus præſcribentis: Ne cor ſuum ſuper fratres ſuos extollant, è quorum medio delecti ſunt. è qua Bartolus ipſe, licet in ſeculo tyrannorum feraci natus, non veretur elicere, ſubditos non eſſe regis ſeruos, ſed fratres, & fratrum loco & conditione etiam habendos. Itaq; Dauidem ſubditos eo nomine compellare non pudet. Priſci verò reges vocabantur Abimelech, quod Hebraice ſonat Pater meus rex. Nimirum Deus opt. maximus, cuius quotidie clemẽtiam, rarò ſeueritatẽ, etſi iuſtiſſimam, ſemperque cum miſericordia coniunctam experimur, Principes vicarios ſuos docere *Deut. 17.* *1. Chr. c. 28.* *Bartol. in tract. de regim. Ciuit.*

voluit, non metu, ſed amore ſubditos retinendos eſſe. Nec verò nobis ipſi ſuccenſeant, quaſi eo pacto quid regiæ dominationi detrahatur. Verè eò amplior eſt, quò diuturnior. Malus verò, inquit ille, diuturnitatis cuſtos metus, cùm oderint, quem metuant; &, quem quiſque odit, periiſſe expectat. At contrà, cum ad opes tuendas nil aptius ſit, quam diligi, benevolentia vel ad perpetuitatem fidelis eſt. Itaq; qui ſubditos fratrum loco habet, in mediis periculis tutus videatur; qui ſeruorum, in eo metu verſetur neceſſe eſt, in quo procul dubio dominus eſſet, qui in medio ſeruorum agmine, ſolus in aliqua ſylua relinqueretur. Quot enim quis ſeruos, tot & hoſtes habet. quod omnes ferè tyranni, à ſubditis cæſi, experti ſunt: cum bonorum regum contrà ſubditi non minus de illorum, quàm de propria ſalute ſoliciti ſint. Huc pertinet, quod paſſim apud Ariſtotelem legitur, & ab Agaſicle rege Spartæ pronunciatum fuit, Reges imperare tanquam patres filiis, tyrannos tanquam dominos ſeruis. Quod ita accipiendum eſt, vt patriam poteſtatem non in atrocitate, ſed in pietate, vt ait Martianus Iuriſconſultus, conſiſtere intelligamus. Quod enim ſub glandibus obtinuit, vt patri filium mancipare, & occidere impune liceret, non modò in-

Cic. lib. 2. Off.

Plato lib. 8. de Repub. Seneca.

Aliud eſt ſeruire, aliud obedire. aliud libertas, aliud licētia.

L. 5. D. de parricid.

dò inter Chriſtianos locum non habet, ſed inter Ethnicos bene moratos etiam erga ſeruos iampridem obſoleuit. Itaque & pater inauditum filiũ occidere nequit, quin in Corneliam de ſicariis incidat: & lege Pompeia de parricidiis, non minus teneatur pater, qui filium, quàm filius, qui patrẽ occiderit; adeo vt Hadrianos Imperator patrem, qui filium ſuum in venatione necauerat, quia nouercam adulterare dicebatur, tanquam latronem, in inſulam deportari iuſſerit. Ad ſeruos verò quod attinet, admonemur in Sacris literis, eos tanquam fratres tractare: in prophanis, ſaltem vt mercenarios quoſque: iure verò ciuili tum Ægyptiorum, tum Romanorum, ex Antoninorum conſtitutione, non ſecus in eum, qui proprium ſeruum occiderit, pœna dicitur, quàm qui alienum. Quin & ſeruus, cui dominus ægrotanti non proſpexerit, quémve eſurire patiatur, liberatur eius poteſtate; & libertus, cui patronus atrocem iniuriam intulerit, poteſt actionẽ criminis ei intendere. Quòd ſi verò longè intereſt inter ſeruos & filios, inter dominos & patres, nec tamen olim apud Ethnicos dominis in ſeruos ſæuire licuit: quid, quæſo, de eo patre dicem⁹, qui cum Atreo tragicè exclamabit, Natis ſepulchrum ipſe eſt parens; de eo principe, qui ſubditorum

l. 2. ad leg. Corn. de ſicar. vbi Vlp. leg. 1. C. de parricid.

Eccleſiaſt. 33

Cic. lib. 3. Off.

Diod. Sic. lib. 2. c. 2.

L. 1. D. de his qui ſunt ſui, vel alterius.

inauditorum cæde adeò recreatur, vt aliquot millia vno die interficiat, qui cruore nunquam ſatiatur, qui Caligulæ, qui propterea orbis Phaëton vocitabatur, exemplo, vnam populo ceruicem, quam vnico ictu amputare poſſit, ſubinde exoptat? An non adverſus hanc rabiem legis auxilium implorare, & eum gladium, quem legi cuſtodiendæ, tuendiſque bonis acceptum, in bonorum necem, legiſq; contemptum ſtringit, tamquam tyranno extorquere licebit?

An omnia ſunt Regis.

Sequitur iam, vt videamus, ſi minùs vitæ, an bonorum ſaltem dominus dici poſſit? ac primùm in bonis cuiuſque priuatis diſpiciendum eſt. Nulla ferè hodie in principum Comitatu vox crebrior eſt, quàm eorum, qui regis omnia eſſe, dicunt. Itaque quod ipſe à ſubditis capiat, non auferre, verùm quod non auferat, vtendum donare: adeoq; pervaſit hæc opinio quorundam principum mẽtes, vt miſeros ſubditos, non ſecus ac boues aratorios, quicquid arent, quidquid terant, ſibi arare terrereque, dicere non vereantur. Et quidem ita ex facto ſeſe habet, etſi ius planè contrarium ſit. Meminerimus hîc perpetuò, Reges in vtilitatem populi creatos eſſe, & qui populi commodis ſtudent, reges, qui ſuis, quod ait Ariſtoteles, tyrannos

nos verè cenſeri. Cùm igitur ſua quiſque amet, plærique etiam aliena appetant, an veriſimile eſt homines aliquem quæſiuiſſe, cui omnia ſua magno labore conquiſita, vltro donarent; an potiùs, qui, vt ſua cuique diuiti æquè ac pauperi conſtarent, operam daret; qui ſibi cuncta attribueret; an potiùs, cui ſua cuique æquabili iure tribueret? qui tanquam fucus inutilis, apum labores exhauriret; an potiùs, qui mella conſeruaret? qui denique propria cuiuſque invaderet; an qui ne ab hoſtibus invaderentur, proſpiceret? Quid, quæſo, mea refert, dicat *Agricola*, hoſtis, an rex mea mihi rapiat, ſi æquè fame pereo? peregrinus, an ciuis horreum meum everrat, cellam exhauriat, domum diruat, ſi æquè eſurio, contabeſco, compluor? barbari militis, an Romani manu cadam, ſi æquè occido? Cur hoſtis, dicet ille, barbarus, ſi tu ciuis? Cur tyrannus ille, ſi tu rex? Imò verò quò homicidio parricidium grauius eſt, eò ſcelus regis ſcelere hoſtium in pari damno ſuperat. Quòd ſi verò homines regem creando ſua quique regibus non donarunt, ſed conſeruanda commendarunt, quo tandem, niſi prædonum titulo, ea ſibi vendicare queant? Propterea Pharaones Ægyptiorum, rerum priuatarũ cuiuſque, ipſo iure domini non erant, ſed tum demũ

Gen. 5. fuiſſe dicuntur, cùm ſua quique frumento commutaſſent. Etſi de eius contractus vi diſputari ſane & ambigi poteſt. *1. Reg. c. 28.* Non poterat etiam Achabus rex Iſrael Nabothum cogere, vt vineam ſuam vẽderet; quin potius etiamſi voluiſſet vendere, ex lege diuina non poterat. Imperatores Romani, quorum immenſa iactatur authoritas nihilo plus iuris habuerunt. *L. venditor. 13. D. de com. præd. diuid.* Hodie verò nullum regnum eſt, in quo non liceat ſingulis, etiam viliſſimis, adverſus regem apud Iudices ius ſuum perſequi, ita vt ſæpi⁹ rex, quàm priuatus cauſa cadat: vbi verò cécidit, legi parére æque teneatur. Nec obſtat, quòd quidam ex Imperatorum familiaribus ſcripsêre, Iure ciuili omnia regis eſſe, Cæſaremque omnia habere. *Seneca lib. de benef. 7. c. 4. 5. 6.* Iidem enim ſuam ita ſententiam interpretantur, vt ad reges vniuerſorum imperium pertineat, ad ſingulos proprietas, omniaque Cæſar imperio, ſinguli dominio poſſideant. Scitum verò eſt illud apud Iureconſultos, nõ ſi quis nauem aut domum in vniuerſum vendicare poteſt, idcirco ſingulas tabulas, vel ſingulos lapides poſſe vendicare. *l. naue. 36. D. de euictionibus.* Itaq; regnum Germaniæ, Franciæ, Angliæ, rex aſſerere, vindicare, euincere iure poterit: neminem tamen probum, niſi cum manifeſta iniuria, proprio lare excludet, quaſi idem, qui vniuerſorum, ſingulorum

rum etiam poſſeſſor eſſe debeat, aut iure poſſit.

An verò patrimonij regij, publici, inquam, dominij proprietarius dominus eſt? Hoc ſane caput paulo accuratiùs nobis tractandum eſt. Notandum hoc primùm, aliud eſſe fiſci, aliud principis patrimoniũ: alias, inquam, res Imperatoris, regis, principis, alias Antonini, Henrici, Philippi. Res regis ſunt, quas ipſe, vt rex, poſſidet: res Antonini, quas vt Antoninus. Et illas quidem à populo, has à parentibus accepit. Hæc diſtinctio in iure Ciuili crebra eſt, in quo aliud imperij, aliud Cæſaris patrimonium dicitur; alius fiſcus Cæſaris, aliud Reip. ærarium; alius Cæſaris alius fiſci Imperatorij procurator; alij Comites ſacrarum largitionum, alij rerum priuatarum: adeo vt, qui tanquam Imperator præfertur priuato in hypotheca, tanquam Antoninus poſtponi interdum poſſit. Conſimiliter in Imperio Germanico aliæ ſunt res Maximiliani Auſtriaci, aliæ Maximiliani Imperatoris; & alij Imperij, alij ipſius quæſtores, vt etiã alio iure ſunt gentilitiæ principum ditiones, alio, quæ Electoratus dignitatibus annexæ ſunt. Quin & alij ſunt apud Turcas fundi ſeu horti patrimoniales Selimi, alij fundi fiſcales: & illi quidem in menſam principis, hi in ſuſtentationem

An Rex ſit regni proprietarius.

l. bene à Zenone. C. de quad. præſc. l. vnus de quæſt. Mag. lib. 12. C. l. fiſcus. D. de iure fiſci.

Impe-

Imperij tantùm impenduntur. Sunt tamen regna, vt Francicum, Anglicum & cætera, in quibus priuatum patrimonium reges non habent, ſed publicum tantùm, à populo acceptum: in quibus propterea ea diſtinctio non adhibetur. Ac quantum ad res priuatas principis, ſi quæ ſunt, attinet; non dubium eſt, quin earum proprietarij ſint, non ſecus ac ſinguli ciues, quique eas iure ciuili vẽdere diſtrahereq; pro arbitrio poſſint. At certè fiſci, regni, patrimonij regalis, quod domanium vulgato vocabulo nuncupatur, proprietarij domini nulla ratione cenſeri poſſunt. Quid enim? An quia te aliquis paſtorem gregis cauſa fecit, gregem ipſum deglubendum, divendendum, agendum ferendumque pro libito tradidit? An quia te populus ducem iudicémve vrbis regioníſve alicuius conſtituit, vrbis regioníſve alienandæ, vendundæ, perdendę poteſtatem fecit? Cùm verò populi vnà cum regione fiat alienatio, an ſui diſtrahẽdi, proſtituendi, mancipandi cui volueris, idcirco tibi authoritatem dedit? Deinde, num regia dignitas poſſeſſio eſt, an potius functio? Si functio, quid cum proprietate commune habet? ſin poſſeſſio; an non ſaltem eiuſmodi, vt is, à quo traditur, populus ſibi perpetuo proprietatem retineat? Denique, ſi patrimonium fiſci, ſeu domanium,

L. cùm ſeruus. 39. §. vlt. D. de leg. 1. l. vniuerſi. 9. & l. ſeq. C. de fundo patrimon.

ſium reipubl. dos verè dicitur, & ea quidem dos, cuius diſtractione, dilapidationéve & reſpub. ipſa, & regnum, & rex denique ipſe perit; qua tandem lege dotem iſtā alienare licebit? Infatuetur ergo Wēceſlaus Imperator, inſaniat Carolus VI. Galliæ rex, regnumq́ue, aut eius partem Angelis donet vendátve: prodigat Malcolmus Scotiæ rex regios fundos, regiámque gazam exhauriat: quid ſequetur: Qui regem adverſus exterorum impetus elegerunt, regis dementiâ ſerui exterorum fient: qui ſuis ſigillatim opibus ea ratione caueri voluerunt, vniuerſi prædæ exponentur: quæ ſibi quiſque, quæve pupillis, vt in Scotia, ademerit, vt remp. dotaret, leno aliquis abliguriet. Si vero, quod iam ſæpius diximus, reges in vſum populi creati ſunt; quis tandem vſus erit, ſi non modo vſus, ſed etiam abuſus conceſſus eſt? Cui bono tot mala, cui vtilitati tot damna, totq́ue pericula? Si, inquam, dum libertati meæ incolumitatíve proſpicere volo, memet ipſe mancipo, memet ipſe vnius libidini expono, memet in cōpedes numellasq́ue induo? Itaq; hoc iuris vt natura inſitum, ita & vſu apud omnes ferè gētes cōprobatum videmus, vt rempubl. regi ſuo arbitratu minuere nō liceat; iſque, qui cōtrà faxit, non regem, ſed tyrannum agere

cenſea-

cenſeatur. Certe cùm reges crearentur, aliquas opes iis tribuere neceſſe fuit, quibus tum regium decus ſeruarent, tum verò maxime regia onera ſuſtinerent. ita etenim & honeſtas & vtilitas poſcere videbatur. *A*d munus regium pertinebat, iudices vbique locorum conſtituere, qui munera non caperent, quique ius venale non proſtituerent; præterea vim, quæ iuri, ſi quando opus eſſet, opem ferret, pręſtò habere, tutas vias, tutum commercium præſtare, &c. Sin bellum metueretur, adverſus hoſtes vrbes præſidio munire, valloq; cingere, exercitum alere, armamentaria inſtruere. Scitum verò eſt illud, neq; pacem abſque bello, neque bellum abſque milite, neque militem abſque ſtipendio, neq; ſtipendium abſque tributo conſiſtere poſſe. *A*d pacis itaque onera ſuſtinenda, inſtitutum fuit domanium; (qui apud Iurecōſultos Canō vocitatur) ad belli, tributum; ita tamen, vt ſi quid grauius ingrueret, extra ordinē indictio ſuccurreret. Quorum quidem omnium finis eſt, vtilitas Reipub. vt qui in priuatam ea convertat, regis nomine plane indign⁹ ſit. Eſt enim Princeps,
Rom. 13. ait Paulus, Dei miniſter in bonum populi, eique vt in id incumbat, tributa & vectigalia perſoluūtur. Et vere omnia fere olim hanc originem habuiſſe videntur vectiga-

lia

lia Romanorũ, vt tutæ eſſent merces pretioſæ, ex India, Arabia, Æthiopia advehi ſolitę, adverſus pyraticas incurſiones, quarũ cauſa claſſis publicè inſtruebatur. quo in genere erat vectigal maris Rubri, Pedatica, Nauigia, Portoria & cætera, vt viæ publicæ, quæ propterea Prætoriæ, Conſulares, regiæ vocabantur, tutæ à latronibus, planæq; & faciles præſtarentur. quod etiamnum onus regio cognitori incumbit, vt Pontes publici reſtaurarentur, vt ex cõſtitutione Ludouici Pij, duodecim ſuper Sequanam, vt naues traiiciendis fluminibus præſto eſſent, &c. Salinarum vectigalia nulla erant, imò pleræquæ in priuatorum dominio erant; quia quæ natura vltro dabat, non magis quam lux, aura, profluens vendi poſſe videbantur. Cumque rex quidam Lycurgus nomine, in Aſia minore ſalinis vectigal imponere cœpiſſet, quaſi natura ſuam liberalitatem reſtringi non patiente, derepente exaruiſſe dicuntur. Etſi verò hodie,

Plin. lib. 19. c. 4.

Archid in Can. ſi quis Romipetas & peregr. 24 q. 3. Bal. in c. 1. §. conuenticula. de pace iurāt. fir. l. 2. D. ne quid in loco publ. §. viarum. l. magis puto. D. de rebus eorum.

Si quid Palphurio, ſi credimus Armillato,
Quicquid cõſpicuũ pulchrũq; ex æquore toto eſt,
Res ſiſci eſt, vbicunq; natat. Qui primus tamen hoc vectigal Romæ inſtituit, Liuius Cenſor, vnde Salinatoris cognomen adeptus eſt, ob neceſſitatem reip. præſentiſſimã fecit. In Gallia verò Philippus Longus

Iuuenalis.

ob eandem cauſam, in quinquennium tā-
tùm obtinuerat; cuius continuatio quos
motus peperit, nemo neſcit. Tributa de-
nique in bellica ſtipendia inſtituta fuiſſe,
vel ex eo apparet, quòd ſtipendiariam &
& tributariam Provinciam facere, idem re
ipſa ſit. Sic Salomon tributa imperat mu-
1. Reg. 9. & 12. niendis vrbibus, & armamētario publico
Poſtell. lib. 3. inſtruendo, quibus propterea, iis cōfectis,
de rep. Turc. populus ſub Roboam leuari cupit. Turcæ
verò ipſi tributum provinciarum, Sacrum
populi ſanguinem appellant, quē profun-
dere, aut aliò, quàm ad populum defen-
dendum, convertere, ſit nefas. Itaq; quæ-
cunque rex bello acquirit vbivis gentium,
quia communibus opibus acquirit, popu-
lo acquirit, non ſibi, quaſi ſeruus inſtitor
domino. Quin etiam ſi quid per matrimo-
nium fortè adipiſcitur, (quod, in quā, purè
ſimpliciterq́; vxoris ſit) regno acquiri pu-
tatur: quia præſumitur non eam ipſam v-
xorē ducere, quatenus Philippus, aut Ca-
rolus eſt, ſed quatenus rex. Contrà verò,
vt Reginæ partem habent eorum, quę ma-
riti nondum in regnū cooptati, acquiſiue-
runt conſtante matrimonio, ita eorū quæ
poſt regnum adeptum, nullam planè; quia
publicis opibus, nō priuatis regis nummis
parta cenſentur, quod in regno Francico
inter Philippum Valeſium & Iohannam
Burgun-

Burgundam vxorem iudicatum fuit. Ne verò pecuniæ in alium vſum extorqueant, iurat Imperator, ſe nulla, niſi conuentus publici authoritate vectigalia impoſiturum, tributáve indicturum. Idē reges Poloniæ, Hungariæ, Daniæ, Angliæ conſimiliter, ex Leg. Eduardi primi. Francorum reges olim in trium Ordinum conventu vectigalia imperabant. Vnde etiam eſt lex Philippi Valeſij, ne collectæ iudicantur, niſi ſumma neceſſitate vrgente, deq́; triū Ordinum conſenſu. Quin & olim collectæ illæ in arcis per ſingulas diœceſes recondebantur, ſelectiſque viris (Electos etiamnum vocant) cuſtodiendæ tradebantur, quibus militibus oppidatim conſcriptis per eorundem manus ſtipendia numerarentur. quod & in aliis regionibus, vtputà Belgicis, fieri ſolebat. Hodie ſaltem, ni Senatus conſentiat, rata non ſunt quæcunque imperentur. Sunt verò quædam provinciæ, quæ non niſi de Ordinum conſenſu, ex pacto tenentur; vt Linguado cana, Britānica, Provincia, Delphinatus & cæteræ quædam; vt & in Belgio planè omnes. Denique ne fiſcus, quo tanquam liene tumente, cętera membra contabeſcunt, omnia ad ſe rapiat; ſuum vbiq; locorum fiſco demenſum tribuitur. Cùm itaque tandem conſtet, quæ regibus ordi-

 nariè

nariè aut extra ordinē tribuuntur, tributa, vectigalia, domaniumque adeo quod vocatur, vniuerſum, (quod nomine Portoria, iſagogica, exagogica, regalia, bona ἀκληρονόμητα, caduca, commiſſa, & cætera huiuſmodi comprehendimus) in populi vtilitatem & defenſionem, regniq; ſuſtentamentum attributa fuiſſe: & ita quidem, vt iis neruis ſuccisis, populum labaſcere; iis ſubrutis fundamentis, regnum corruere neceſſe ſit: ſequitur ſane, eum, qui in diſpendium populi, populum onerat, qui è publico damno lucrum captat, ipſumque adeo proprio gladio iugulat, regem non eſſe: contrà, verum regem, vt publicorum negotiorum curatorem; ita & publicarum opum adminiſtratorem, non autem proprietarium dominum eſſe, qui quidē domanium regium nō magis, quàm regnum ipſum, alienare, aut diſſipare poſſit. Quòd ſi verò aliter ſe geſſerit, ſanè ſi reipublicæ intereſt, vt quiſque ſua propriaque re bene vtatur; multò magis, vt re publica quis bene vtatur, reipublicæ intereſt. Ac propterea ſi dominus, qui ſua prodigit, ad agnatos & gentiles authoritate publica deducitur, ſuisque rebus abſtinere cogitur; multo ſanè æquius curator Reipubl. qui rem publ. in publicam perniciem conuertit, aut funditus euertit, ab iis, quorum in-

tereſt;

tereſt, quibusq; ex officio convenit, omni adminiſtratione, ni admonitus deſinat, ſpoliari poterit. Quòd autem rex in omnibus legitimis imperiis, patrimonij regij proprietarius dominus non ſit, facile eſt oſtēſu. Ne antiquiſſima illa ſecula petamus, quorum imaginem habemus in perſona regis Hethæorum Ephron, qui ne agrum quidem ſuum, inconſulto populo, Abrahamo vendere audet. In omnibus imperiis id iuris hodiè vſurpat. Imperator Germaniæ, antequam coronetur, ſanctè iurat, ſe ex his, quæ ad Imperium imperiiq; patrimonium pertinent, nihil alienaturum, diſtracturum, oppigneraturúmve. Si quid verò recuperet, aut acquirat viribus publicis, Imperio, non ſibi quæſitum iri. Itaque cùm Carolus quartus, vt Wenceſlaus fili[9] deſignaretur imperator, Electorum cuiq; centum coronatorū millia pollicitus, quia pecuniam in numerato non habebat, illis eo nomine telonia, vectigalia imperalia, oppida, proprietates & iura, pignoris titulo obligaſſet, acerrimo diſſertatio coorta eſt, & plæriq; oppignerationem irritam eſſe iudicarunt. quæ ſane non valuiſſet, niſi iis ipſis, qui imperium tueri debebant, eamque oppignerationem imprimis oppugnare, quæſtuoſa fuiſſet. Propterea verò Wenceſlaus ipſe coactus eſt tanquam

Geneſ. 25.

Sleid. lib. 1. & Bulla aurea.

l. 1. & paſſim, c. de cō. re alien.

Naucler. in Chron.

Geneſ. 46.

 inca-

incapax, ſeſe Imperio abdicare, quòd regalia iura, ducatus pręſertim Mediolanenſis, ſibi eripi paſſus eſſet. In regno Polonico lex vetuſta eſt, de non alienandis terris regni Poloniæ, renouata CIↃ. CCC. LXXV. per regem Ludouicum. Eſt eadem in Hungarico. vnde legimus, Andream Panoniæ regem circa annum CIↃ. CC. XXI.

c. intellecto. de iniuriando, in Decretal.

apud Honorium tertium Pontificem poſtulatum fuiſſe, quòd neglecto iureiurando, dominica prædia diſtraxiſſet. In Anglico, lege Eduardi, anno CIↃ. CC. XCVIII. In

Polydor. Virgil.

Hiſpanico pariter ex conſtitutione ſub Alfonſo facta, renouata demum CIↃ. IↃ. LX. in Toletanis comitiis, quę quidē leges ſancitæ fuerunt, cùm longo antè tempore cōſuetudo vim legis obtinuiſſet.

In Cod. Hiſpan par. 5. t. 5. Conſtit. 9.

At certe in Francico, in quo, tanquam cæterorum exemplari, diuti⁹ hæreo, hoc ius perpetuò ſacroſanctū erat. Lex eſt regni antiquiſſima, Iura, inquā, cum ipſo regno nata, de domanio non alienando, anno CIↃ. IↃ. LXVI. etſi male obſeruetur, renouata. Excipiuntur tantùm duo caſus, Panagium ſiue Appennagium (alimenta) liberis fratribúſve attribuendum; ita tamen, vt ius clientelare perpetuò retineatur. deinde, ſi neceſſitas bellica poſtulet, cum pacto tamen redhibitorio. Quod interim vtrumque, irritum olim cenſebatur, ni trium Ordi-

Papon. Areſtor. lib. 5. tit. 10. art. 4.

num

num conventus iuſſiſſet: hodie verò, ex quo Parlamentum ſtatarium factum eſt, ni Senatus Lutetianus, qui Senatus Parium eſt, & Camera ratiociniorum publicorum comprobarint, & præfecti fiſci etiam, edicto Caroli VI. & IX. Vſque adeò verò hoc verum eſt, vt ſi quam Eccleſiam priſci Galliæ reges dotare vellent, etſi ea tum cauſa fauorabilis in primis videbatur, optimatum conſenſum adhibere tenerentur. vt exemplo eſſe poteſt Chidelbertus rex, qui abſque Francorum & Neuſtraſiorum conſenſu monaſterium diui Vincentij Pariſienſis dotare auſus non fuit, vt neq; Clodoueus II. & cæteri. Quin ne regalia quidem, aut ius nominandi prælatos cuiquam Eccleſiæ remittere poſſunt. Si qui verò fecerunt, vt in gratiam Senonenſis Eccleſiæ Ludouicus XI. Altiſſiodorenſis Philippus quartus; Niuernenſis Philippus Auguſtus, Senatus, irritum pronunciauit. In hanc legem rex Francorum Rhemis inaugurandus iurat: quam ſi violet, perinde valeat, ac ſi de Turcico Perſicóve imperio contrahat. Hinc Conſtitutiones, ſive, vt vocant, ſtatuta Philippi Sexti, Ioannis Secundi, Caroli Quinti, Sexti, Octaui, de revocandis iis, quæ per maiores ſuos alienata fuerant. Hinc reſciſſæ in Turconico trium Ordinum conventu, cui

§. 5. 11. & 16. legis regiæ latæ 1566.

Aimoi. & cæt.

Aimoi. lib. 4. c. 41.

L. peto. 69. §. prædium. D. de leg. 2.

Digitized by Google

Anno 1329. 1360. 1374. 1401. 1483. Carolus VIII. intererat, Ludoici vndecimi patris, alienationes plæræque, & hæredibus ablata, quæ Tãcredo Caſtellano, de ipſo bene merito, propria authoritate donarat, oppida. Quod & in poſtremo trium Ordinum conventu Aureliæ habito, denuò ſancitum fuit. Hæc de fundis publicis.

Anno 1483. 1522. 1531. 1549. *Areſtis etiam Curiæ.* *Anno* 1560.

At quò regnum Regi præferri evidentiùs appareat, eumque, quam à populo accepit maieſtatẽ, priuata authoritate minuere nõ poſſe, neminem ſuo imperio eximere poteſt, neque vlla regni in parte, ſummi imperij iure cedere. Conatus eſt aliquando Carolus Magnus, Francicum regnum Germanico imperio ſubiicere. Franci verò, verba faciente Vaſcone quodam principe, acriter reſtiterunt. Ac res ad arma ꝓlapſa fuiſſet, ſi Carolus vlteriùs perrexiſſet. Conſimiliter, cùm pars aliqua regni Francici, Anglis tradita fuit, ſummum ius perpetuò ferè exceptum fuit. Si quando verò vis extorſit, vt fœdere Britiniaco, quo rex Ioannes, in Vaſconia & Pictonib. ſummo iure ceſſit: neque pactum ſeruauit rex, neq; magis potuit aut debuit ſeruare, quã tutor curatórve captiuus, vt tum ille erat; qui vt ſe redimeret, bona pupillorum obligaret. Eodem iure Senatus Lutetianus fœdus confluentinum reſcidit, quo Carolus Burgundus Ambianum & vicinas vrbes

Paulus Aemil. lib. 3.

Anno 1159. 1200. 1269. 1297. 1303. 1325. 1330.

Anno 1360.

Anno 1465. & 1525.

bes regi extorſerat: noſtro etiam tempore Madritianum pactum, inter Franciſcum primum captiuum, & Carolum quintum Imperat. de Ducatu Burgundiæ. Caroli ſexti verò donatio regni Franciæ mortis cauſa, in Henricum Angliæ regem collata, ſummæ ipſius inſaniæ argumentum, ſi alia deſint, idoneum eſſe poteſt. Vt autem alia omittam, quæ in hanc rē dici poſſent, quo iure tandē regnum regníve partem vllam donare aut vendere rex poſſit: cùm illa in populo, non in mœnibus conſiſtant; liberorum verò hominum non ſit commercium. cùm ne libertos quidem patroni cogere poſſint, vt alio loco, quàm illis placeat, domicilium ſuum ponant. Maximè verò, cùm non ſerui, ſed fratres; nec fratres modò regis ſinguli ſint, ſed vniuerſi domini regni dici debeant?

Anno 1420. Monſtrelet. c. 225.

L. liber homo. 103. D. de verb. oblig. l. ſi emptor 34. § 1. D. de contr. empt. l. penult. C. de oper. libert.

An verò, ſi minus regni proprietarius rex eſt, regni ſaltem domaniique vſufructuarius dici poteſt? Sane ne vſufructuari⁹ quidem. Fructuarius pignori dare poteſt. Diximus verò, reges fiſci patrimoniū oppignerare non poſſe. Fructuarius de fructu donare ſuo arbitrio poteſt. Regis contrà dona immenſa, irrita cenſetur: impenſæ non neceſſariç reſcinduntur, ſuperfluæ reſecantur: quod in alium, quàm in publicū vſum converterit, rapuiſſe cenſetur. Nec

An Rex ſit Regni vſufructuarius.

Digitized by Google

verò minus lege Cincia tenetur, quàm priuatus ciuis apud Romanos quilibet: in Gallia præſertim, abſque Cameræ ratiociniorum, quam vocant, conſenſu, nulla dona valent. Hinc Cameræ ordinariæ ſub prodigis regibus annotationes: Trop donnè, ſoit repeté; id eſt, immenſa eſt hæc donatio, itaque repetatur. Hæc eadem verò, qualecunque tandem reſcriptum à rege accipiat, ſe nil, quod regno reiq́ue publicæ damnoſum ſit, admiſſuram ſanctè iurat: etſi certè parum ſanctè obſeruat. Fructuarius denique, quo modo fructibus ſuis vtatur fruaturq́ue, lex non curat. Regi contrà, quo modo, & in quem vſum iis vti debeat, lex præſcribit. Itaque priſci Galliæ reges, dominicos reditus quadrifariam partiri tenebantur. Pars vna impendebatur in ſuſtentationem miniſtrorum Eccleſiæ, & inopum: altera, in menſam principis: tertia, in familiarium ſtipendium: poſtrema in refectionem arcium, pontium, ædiumq́ue regiarium. Reſidium ſi quod erat, in ærario reponebatur. Qui verò motus anno circiter c I ɔ. c c c c. x I I. in Lutetiano trium Ordinum conventu fuerint, quòd Carolus V I. in ſuam libidinem, ſuorumve, omnia convertiſſet, quodq́ue domeſticæ rationes, quæ antea nonaginta quatuor Francicorum numorum millia

Monſtreletus in Carolo 6.

non

non exceſſerant, in tam miſero reipublicæ ſtatu, ad quingẽtorum quadraginta Francicorum millia excreuiſſent; ex Hiſtoriis ſatis conſtat. Vt autem dominici reditus ita impendebantur, ita & oblationes ſeu auxilia in bellum, vt & indictiones ſeu taleæ in militum ſtipendia tantùm deſtinatæ erant. In cæteris regnis nihilo ſanè plus authoritatis rex habet; imò in plæriſque minus. vt in Imperio Germanico & Polonico. Hoc vero ideò in Francico probare voluimus ita ſe habere, ne, quò quis plus iniuriæ audet, eò plus etiam iuris habere putetur. In ſumma, quod antè diximus, regis nomen non hæreditatem, nõ proprietatẽ, non vſumfructum, ſed functionem & procurationem ſonat. Vt Epiſcopus ad animæ, rex ad corporis curam ſaltemq; (in iis, quæ ad bona publica attinent) inſtitutus eſt: vt ille bonorum ſacrorum, hic profanorum diſpenſator eſt: &, quem ille in Epiſcopalibus, hic in dominicis prædiis poteſtatem, & nihilo maiorem habet: prędiorum Epiſcopalium, abſque conſenſu capituli, alienatio non valet; vt nec dominicorum, abſq; concilio publico, optimatúmve ſenatu: fructuum ſacrorum pars vna ædificiis, altera pauperibus, tertia ſodalibus, quarta Epiſcopo ipſi dicatur: idem verò ferme in reditibus regni diſpenſandis

Ex Concil. Valent. in c. 1. de his, quæ fiunt à prælatis abſque conſ. Capit.

regem

regem præſtare debere videmus. Non obſtat, quòd hodie paſſim contrà vſurpetur. Etenim non, quòd Epiſcopi plęrique pauperibus tollant, quæ in lenones profundant, aut prædia omnia nemoraque vaſtent, officium Epiſcoporum vllatenus immutatum eſt. Non, quòd imperatores nōnulli omnimodam poteſtatem ſibi tribuerunt. neq; enim quiſquam in ſua cauſa iudex eſſe poteſt. Quòd ſi verò Caracalla aliquis dixit: quandiu gladius ſupereſſet, pecuniam non defuturam; aderit & Hadrianus Cæſar, qui dicat, ſe ſic geſturum principatum, vt ſciat rem populi eſſe, nō ſuam. quod vnum ferè regem à tyranno diſtinguit. Non, quòd Attalus Pergamenorum rex, populum Romanum, regni hæredem inſtituerit: quòd Alexander Ægypti, Ptolomæus Cyrenorum regnum, populo Romano, aut Praſutagus Icenorum Cæſari legauerint. Iſta ſane magna vis, Iuris vim debilitare non poteſt: imò, quò maior eſt, eò minus ius noſtrum lædit. Quæ etenim Romani, iuris prætextu capiebant, ſi is prætextus defuiſſet, nihilomin⁹ vi occupaſſent. Videmus verò noſtro fere tempore, Venetos imaginariæ cuiuſdam adoptionis prætextu, quæ abſque vi ridicula planè fuiſſet, regnum Cypri occupaſſe. Non obſtat quoque donatio Conſtantini in Syluestrem

Florus lib. 2
Liuius l. 70
Tacitus lib. 14.

Ponti-

Pontificem. iſta enim palea Gratiani iampridem exoleuit, igniq́ue damnata eſt. Nō donatio Ludouici Pij in Paſchalem, Romæ nempe, cum parte Italiæ. quia enim donabat Pius, quæ non poſſidebat, nemo reſtitit. At Carolo patri, Francorum regnū imperio Germanico ſubdere volenti, Frāci iure reſtiterunt; &, ſi perrexiſſet, vi reſiſtere parabant. Non, quòd Salomonem Hiramo regi Tyri, viginti oppida tradidiſſe legimus. neque enim ea donauit, ſed creditori in ſolutum tradidit, ac intra certum tempus recuperauit. quod ex ipſo textu liquet. Erant verò prætere a fundi ſteriles, à reliquis Gentium culti, quos ab Hiramo receptos Iſraelitis demum excolendos incolendosq́ue dedit. Nihilo magis obſtare poteſt, quòd in quibuſdam forte regnis ea pactio inter regem & populum non ita diſertè intercedat. Etenim vt ea etiam nulla ſit, conſtat tamen iure Naturæ, reges reipubl. non everſores, ſed moderatores eſſe, ius reipublicæ ſuis pactionibus mutare non poſſe; dominos tantùm, cúm pupillis proſpiciunt, non ſecus ac tutores haberi: dominum verò eum non cenſeri, qui ciuitatem libertate ſpoliat, & mancipij inſtar divendit. Non denique, quòd quædam regna ſint à regibus ipſis parta. quia enim non ſuis, ſed publicis manibus, virib⁹, opibus

Volater. lib. Geogr. 3.

1. Reg. c. 9. 2. Chro. c. 8.

l. 2. §. ius reipub. D. de adminiſtr. rer. ad ciu. pert. l. tutor 27. D. de ad min. tutor.

l. ſi fundum. §. ſi tutor. D. depoſiti, & expreſſius Extra-

vag. de re iudicata, c. intellecto. bus regna acquirunt; nil verò magis ratio-ni conſentaneum eſt, quàm vt ea, quæ publicis opibus, & communibus ciuium periculis parta ſunt, abſq; communi conſilio non alienentur; quod & inter ipſos prædones obtinet. *l. 2. & paſſim, C. de interd. com. re. alienat.* Societatem humanam dirimit, qui contrà facit. Itaq; etſi imperium Germanicum Franci, iidemq; Gallicũ regnum vi occuparint; id tamẽ iuris in vtroque obtinet. In ſumma: ſtatuamus tandem oportet, reges patrimonij regij non proprietarios non fructuarios, ſed adminiſtratores tantùm eſſe, cumq; ita ſit, multò ſanè minus, aut rerum priuatarũ cuiuſque, aut rerum publicarum, quæ ad ſingula municipia pertinent, proprietatem, vſum fructúmve ſibi tribuere poſſe.

Hic tamen nobis, antequam vlteriùs progrediamur, ſcrupulus eximendus eſt. Cùm Populus Iſraeliticus regem poſtulaſſet, dixit Deus Samueli: *1. Sam. c. 8. v. 14.* Audi vocem populi: verùm ſignifica ei primùm, quodnam ſit futurum ius Regis: qui regnabit ſuper eos. Tum verò Samuel hoc Regis ius futurum inter alia expoſuit, vt agros, vineas, olìueta cuiuſque capiat, quæ miniſtris ſuis donet, res cuiuſque priuatas in ſuum vſum convertat: denique ipſos in ſeruitutem redigat. Mirum verò, quanti hunc textum *Aulici* noſtri faciant;

qui

qui aliàs vniuerſam Scripturam ludibrio habent. Vult hîc Deus Opt. Max. Populo Iſraelitico ipſius leuitatem oſtendere. qui cùm Deum ipſum præſentem haberet, qui iudices, ducesque belli, quotieſcunq; rogabatur, pios & probos ipſi eligeret; lubricum tamẽ homuncionis, in horas mutari ſoliti, quàm Dei immortalis immutabile imperium mallet. Indicat itaque illis, quàm lubrico in loco ſit rex conſtitutus, q̃ procliuis virium in violentiam lapſus, quã præceps regni in tyrannidem mutatio. Regem etenim, quem ei tradat, gladium in ipſos ſtricturum, ſua poteſtate præpoſterè vſurum, ius in vi omne poſiturum. Hoc verò, quod vltrò ſibi accerſant malum, tum demum cenſuros, cùm remedio locus non fuerit. Denique, non, quod ſit ius regum, ſed quod ius ſibi reges tribuere ſoleant: nõ, quid facere ex officio debeãt, ſed quid plærumq; ex maleficio vſurpent, hoc in textu deſcribitur. Id autem ex Deuteron. XVII. capite, quo Deus Legẽ regib. præſcribit, manifeſte liquet. Hîc dicit Samuel, Regem ſubditos loco ſeruorum habiturum: illic præcipit Deus, ne cor ſuum ſuper fratres extollat; ne, inquã, in ſubditos, quos conſanguineorũ loco habere tenetur, inſoleſcat. Hîc, currus fabricaturũ, equites inſtructurum, propria cuiuſque *Deuter. 17.*

inva-

invaſurum dicit: illic, ne equos congreget, ne aurum argentúmve accumulet, ne populum in Ægyptum, id eſt, in ſeruitutem reducat, monetur. Hîc Achabus depingitur, qui Nabothi vineam ſcelere acquirit; illic Dauid, qui ne aquam quidem periculo ſuorum hauſtam, bibere iuſtum putat:

1.Reg.c.21.
2.Sam.c.23. v.16.

hîc prædicit Samuel, Regem, quem iuri cuſtodiendo poſtularint, exlegem futurũ: illic contrà Deus, Legem ſuam regi per ſacerdotes tradi iubet, quam deſcribat, perpetuoque ante oculos habeat. Itaque Samuel ipſe, ſacerdos ſummus, Legem ipſam regiam, quæ Deuter. XVII. extat, Sauli in volumine deſcriptam tradit. quod certe minime feciſſet, ſi eandem violare ius fuiſſet. In ſumma: perinde eſt, ac ſi dixiſſet Samuel: Petiiſtis regem exemplo cæterarum gentium, plærique verò ſunt tyranni. Regem, qui vobis ius diceret: plærique verò quicquid velint, ſibi licere arbitrantur. Interim tamen Deum, cuius ipſa voluntas iuſtitiæ regula eſt, vltro deſeritis. Extat autem apud Herodotum Hiſtoria, è qua facilè cognoſcitur, quàm procliuis ſit regni in tyrannidem mutatio, cuius Samuel populum admonitum volebat. Deioces propter inſignem iuſtitiæ commendationem à Medis, iudex primum eligitur: mox, vt, ſi qui iuri reſiſterent, eos cōpeſcere poſſet, cum

Herod. lib.1.

cum idonea poteſtate rex conſtituitur. Tũ ſatellites petit, dein arcem Ecbatanã, adverſus contumacium iniurias ſibi extrui curat: demum in propriis iniuriis vel minimis vlciſcendis totus eſt: ad extremum verò regis vultum intueri, regis in conſpectu ridere, aut ſpuere, crimen iudicatur. Vſqueadeò periculoſum eſt, impotenti animo, qualis eſt plærorumq; hominum, nimiam potentiam concedere. Non ergo docet eo in loco Samuel, abſolutam eſſe regis potentiam; imò contrà populum, ne diſſolutæ hominis impotentiæ, nimiũ potentiæ tribuat, admonitum cupit. Non regis vim exaggerat, ſed aggere coërcendam dicit: non effrænem aliquam licentiam regi concedit: quin potius frænum iniiciendum, tacitè ſuadet. Hac verò oratione moti Iſraelitæ, regum ſuorum potẽtiam temperaſſe videntur: quod & omnes prudentes nationes, ſive proprio, ſive hoc eodem exemplo, ſive etiam alieno periculo edoctæ, ſapienter fecerunt, vt ex iis, quæ ſequuntur, manifeſtum erit.

Diximus in conſtituendo rege duplex fœdus initum fuiſſe; primum, inter Deum & regem & populum, de quo ſuprà: ſecundum, inter regem & populum; de quo nobis iam agendum eſt. Saule rege conſtituto, traditur ei lex regia, ſecundum quam

Fœdus ſiue pactum inter regem & populum.
Deuter. 17.
1 *Sam.* 20. *v.* 25.

2.Sam.c.5. v.3. imperet. Dauid in Hebron init fœdus coram Domino, id eſt, Deo teſte adhibito, 1.Chro. c.11. v.3. cum omnibus ſenioribus Iſrael, qui vniuerſum populum repręſentabant: tum verò demum in regem vngitur. 2.Reg.c.11. v.17.& 12. Ioas quoque 2.Chro.c.23 v.3. cum vniuerſo populo terræ, in domo Domini, Ioiada ſummo ſacerdote verbis præeunte. 2.Reg. c. 23. v.3. Impoſitum verò dicitur ei vnà cum diademate teſtimonium; quod plæriq; legem Dei, quæ paſſim eo nomine vocatur, interpretantur. Cõſimiliter Ioſias promittit, ſe obſeruaturum præcepta, teſtimonia & ſtatuta, in libro fœderis cõpręhẽſa. quibus nominibus intelliguntur leges, quæ tum ad pietatem, tum ad iuſtitiam pertinent. Quibus omnibus in locis dicitur fœdus initum cum vniuerſo populo, vniuerſa multitudine, omnib. ſenioribus, omnibus hominibus Iudæ: vt intelligam⁹, quod etiã ſigillatim exprimitur, non modò principes Tribuum, verùm etiam omnes Chiliarchos, Centuriones, magiſtratusq; inferiores adfuiſſe, vrbiũ nomine, quæ ſingulę per ſe cum rege paciſcerentur. In eo pacto agebatur de creando rege. Populus enim regem faciebat, non rex populum. Itaque non dubium eſt, quin populus ſtipularet̃, rex promitteret. Stipulatoris verò partes in iure potiores cẽſentur. Stipulabatur ille à rege, an non iuſtè & ſecundũ leges regnaturus

rus eſſet? hic, facturum ſpondebat. Populus demum ſe iuſtè imperanti, fideliter obſequuturum reſpondebat. Itaq; promittebat rex purè, populus ſub conditione: quæ ſi non impleretur, populus ipſo iure omni obligatione ſolutus cenſeretur. In primo fœdere ſeu pacto, Pietas in obligationem venit: in ſecũdo, Iuſtitia: illo promittit rex, ſe piè obediturum Deo: hoc, ſe iuſtè imperaturum populo: illo, ſe gloriam Dei; hoc, vtilitatem populi curaturum: in illo ineſt conditio. Si legem meam obſeruaris; in hoc, Si ius vnicuique ſuum tribueris. Illius, ni impleatur, Deus proprie vindex eſt; huius legitimè vniuerſus Populus, quíve vniuerſum populum tuẽdum ſuſceperint, regni proceres. In omnibus verò legitimis imperiis ita perpetuò obſeruatũ fuit. Perſæ, ſacrificiis ritè peractis, hanc cum Cyro conuentionem faciunt: Tu primùm Cyre, ſi quis Perſis bellum faciat, aut leges violet, promittíſne auxilium patriæ tuæ, omnibus viribus tuis? Ac vt ſpopondit; Nos Perſæ, aiunt illi, viciſſim tibi auxilio erimus, ſi quis tibi patriam tuenti obſequi nollet. Xenophon verò hanc conventionẽ *συμμαχίαν*, id eſt, confœderationẽ vocat, quo modo Iſocrates orationem de Officio ſubditorũ erga principẽ, *συμμαχικὸν λόγον*. Inter reges Spartanorũ & Ephoros

Xenophon lib. 8. Pæd.

Xenophon de Repub. Lacedæm.

fœdus ſingulis menſibus renouabatur, etſi illi ſemper ex Heraclidis erant. Vt verò iurabant reges, ſe ſecundum leges patriæ regnaturos; ita Ephori, ſi feciſſent, regnum in ipſorum manu ſtabilituros. Conſimiliter in regno Romanorum Romulus cum Senatu & populo hoc pactum facit. Populus leges ferret, ipſe rex latas cuſtodiret: Bellum populus decerneret, ipſe gereret. Etſi verò Imperatores plæriq; vi & ambitu magis, quàm vllo iure imperium Romanorum adepti ſunt, & lege regia, quam vocant, omnimodam poteſtatem ſibi arrogarunt; quæ tamen extant legis illius fragmenta tum in libris, tum in Romanis inſcriptionibus, ſatis docent, Reipublicæ curandæ & adminiſtrandæ, non euertendæ, & per tyrannidem opprimendæ facultatem conceſſam illis fuiſſe. Quin & legibus ſeſe teneri, profeſſi ſunt boni imperatores, & ſenatui imperium acceptum tulerunt, & ad ſenatum grauiſſima quæque retulerunt, eoque inconſulto, quidquam, quod ad ſummam rei pertineret, decernere nefas putarunt. Quòd ſi verò hodierna imperia ſpectemus, nullum ſanè eſt, quod eo nomine dignum cenſeatur, in quo inter Principem & ſubditos pactum eiuſmodi non intercedat. In imperio Germanico, nō ita pridem ſolebat rex Romanorum, in

Dionyſ. Halicar. lib. 1.

Impera-

Imperatorem coronandus, fidem & hominium præſtare imperio, non ſecus ac vaſallus ſeniori, cùm inveſtituram feudi accipit. Licet verò per Pontifices verba concepta, in quæ iurabat, paulò immutata fuerint, res tamẽ eadem perpetuò manet. Itaque Carolum V. Auſtriacum certis legibus & conditionibus in Imperatorẽ cooptatum ſcimus, vt & alios, qui ſequuti ſunt, quarum ſumma erat: Leges latas cuſtoditurum; nouas, inconſultis Electoribus, non laturum: publica publico conſilio curaturum: nil alienaturum oppigneraturúmve ex iis, quæ ad imperium pertinent; & cætera, quæ ſigillatim ab Hiſtoriographis recenſentur. Cùm verò imperator Aquiſgrani coronatur, Colonienſis Archiepiſcopus ſtipulatur primùm, An non ſit Eccleſiam defenſurus, iuſtitiam adminiſtraturus, imperium cõſeruaturus; viduas, orphanos, omneſque omnino miſeratione dignos protecturus? Quod vbi ſolenniter ante aram iurauit, rogantur principes, quique imperium repræſentant, an ipſi eidem promittere velint. Nec verò priùs aut vngitur, aut gladium, reipubl. defendendæ nomine, aliáve imperij inſignia accipit, quàm iuſiurãdum illud præſtiterit. Ex quo ſanè manifeſtum eſt, Imperatorem purè, principes imperij ſub conditione obligari.

Specul. Saxon. lib. 3. artic. 54.

Sleid. lib. 1. & 2.

Digitized by Google

In regno Polonico quin idem obſeruetur, dubitabit nemo, qui ritum in Henrici Andegauenſis electione coronatioq́ue nuper admodum obſeruatum intellexerit. In primis cùm conditio de vtraque religione, tum Euangelica, tum Romana, cõſeruanda appoſita fuit, quã conceptis verbis ter ſtipulantibus proceribus, ter ſpopõdit. In Hũgarico, Bohemico & cæteris, quę recenſere longũ eſſet, idẽ planè fit. Nec verò tantum, vbi electionis ius integrum hactenus mãſit, verũ etiam vbi ſucceſſio mera vulgò obtinere putatur, eadem prorſus ſtipulatio intervenire ſolet. Rex Franciæ quando inaugurat᷑, rogant primum Laudunenſis & Bellouacus Pares Eccleſiaſtici, populũ, qui adeſt, vniuerſum, eũne regẽ eſſe cupiat iubeatq́ue? vnde etiam à populo tum eligi in ipſa inaugurationis formula dicitur. Vbi populus cõſenſiſſe videatur, iurat, ſe leges Franciæ priuilegiaq́ue ac iura in vniuerſum omnia tuiturum, domaniũ non alienaturum, & cætera; quæ etſi interpolata fuerunt, & lõgè diuerſa ab antiqua formula, quæ extat in Bibliotheca capituli Bellouacenſis, in quam Philippus primus iuraſſe comperitur; nihilo minus tamen diſertè ſatis exprimuntur. Nec verò priùs accingitur gladio, vngitur, coronatur à paribus, (qui & ipſi corollis ornati ſunt) ſceptrum-

ptrumq; & virgam iuſtitiæ accipit, aut rex proclamatur, quàm populus iuſſerit: neque etiam prius ei pares iurant, quàm ipſis fidem dederit, ſi leges accuratè cuſtoditurum. Eæ verò ſunt, ne patrimonium publicum dilapidet, ne vectigalia, portoria, tributa ſuopte arbitrio imponat indicátve, ne bellum decernat, pacémve faciat: denique, ne quid in publicum, niſi publico conſilio ſtatuat. Item ſua ſenatui, ſua Comitiis, ſua regni officiariis conſtet authoritas; & cætera, quæ perpetuò in regno Francico obſeruata fuere. Vbi verò prouinciam aliquam, vrbémve ingreditur, priuilegia eiuſdem confirmare tenetur, inque eius leges & conſuetudines ſeſe ſacramento devincit. Quod nominatim apud Tholoſates, Delphinates, Armoricos, Provinciales, Rupellanos ipſos obtinet; quorum cum regibus cõventiones diſertiſſimæ ſunt; quæ fruſtrà omnes eſſent, niſi locum conditionis in contractu tenere cenſerentur. Extat antiquorum regum Burgũdiæ iuſiurandum, his verbis: Omnibus legem, iuſtitiam, maniburgium, id eſt tutelã, conſeruãbo. In Anglia, Scotia, Suedia, Dania idẽ ferè mos eſt, qui in Francia. At certè nuſquã diſertiùs, quàm in Hiſpania. In Regno.n. Aragonico, pactis multis ceremoniis inter eum, qui iuſtitiã Arago-

In Anal. Burgund.

 nicam

nicam, ſeu publicam maieſtatem repræſentat, in ſublimiori quodam ſolio, & regem inaugurandum, qui illi fidem & hominium præſtat, lectisque legibus & conditionibus, quibus implendis obligatur, his tandem verbis Proceres lingua vernacula regem affantur: Nos, qui tantum valemus, quantum vos, (ita enim fert idioma Hiſpanicum) & plus poſſumus, quàm vos, regem vos eligimus, cum his & his cõditionibus. Inter vos & nos vnus imperat magis, quàm vos. Ne verò ſe perfunctoriè tantùm aut conſuetudinis antiquæ obſeruandæ cauſa iuraſſe putet, tertio quoque anno in publico conventu hæc eadẽ verba ei repeti ſolent. Quòd ſi regia potentia fretus inſoleſcat, leges publicas violet, fidem datam denique negligat; tum ſanè ipſo iure, ſummo eo anathemate devotus cenſetur, quo olim Eccleſia Iulianum imperatorem apoſtatam devouit. Cuius quidem ea vis eſt, vt nõ pro eo amplius, ſed in eum preces concipiantur; ipſi verò ſua fide & obligatione planè ſoluti ſint, eo iure, quo vaſallus ſeniori excommunicato parêre neque ex officio debet, neq; ex ſacramento tenetur. quod tum Concilij, tum Conventus publici apud eos decreto ſancitum eſt. Conſimiliter in regno Caſtellæ, Concilio indicto rex inaugurandus publicè primùm

In Concil. Tolet. 4. c. 4. 5 in Tolet. 5. lib. 2. feud. 28. §. 1.

primum admonetur ſui officij; mox perleguntur conditiones diſertiſſimæ, quæ ad reipublicæ vtilitatem pertinent. Tum iurat rex, ſe eas diligenter & fideliter obſeruaturum. Demum verò magnus Equitum magiſter illi ſeſe iureiurando adſtringit, quem ceteri deinde principes ciuitatumq; legati ſuo quiq; ordine ſequuntur. Quod & in Luſitanico, Legionenſi, cæteriſque Hiſpaniæ regnis perinde obſeruatur. Neque verò minores principatus alio iure inſtituti fuerunt. Extant Brabantinorum cęterorumque Belgiæ populorum, Auſtriacorum, Carinthiorum & cęterorum cum Principibus ſuis diſertiſſimæ conventiones, quæ ſanè conditionum locum obtinent. Brabantini verò in primis, ne vlli ambiguitati locus daretur, cõditionem iſtam expreſſerunt. In duce enim ſuo inaugurãdo, conventionibus antiquis, quibus nil ferè ad reipub. conſeruationem deeſt, coram duce perlectis, ni eas omnes obſeruarit, ſibi integrum eſſe alium quẽlibet ſuo arbitratu eligere, palàm ei diſerteque proteſtantur. Ipſe verò tum in eas, accepta cõditione vltroque agnita, ſeſe ſacramento devincit. Quod etiam poſtremò in Philippi Hiſpaniarum regis inauguratione obſeruatum fuit. In ſumma: inter regẽ & ſubditos contractum mutuò obligatorium

La ioyeuſe entree.

Ludouicus Guicciard.

 eſſe,

eſſe, nemo negare poſſit, nempe vt bene imperanti bene obediatur, qui quidem iureiurando ab illo primùm, deinde ab his confirmari ſolet. Quæro verò hîc, cur iurat aliquis, niſi vt ex animo ſe ac ſerio loqui oſtendat? An verò quidquam naturæ magis conſentaneum eſt, quàm vt ea, quæ placuerunt, ſeruentur? Deinde cur lex rex primus iurat, ſtipulante populo, niſi vt conditionem ſive tacitam ſive expreſſam recipiat? Cur verò conditio contractui apponitur, niſi eo tantùm, vt, ni ea impleatur, contractus ipſo iure ſolutus ſit? Quòd ſi verò conditionis implendæ defectu contractus ipſo iure ſolutus eſt, quis periurum populum vocet, qui regi conditionem, quam implere debuit & potuit, negligenti, legemque, in quam iurauit, violanti, obſequium deneget? Quis verò contrà eum regem fœdifragum, periurum, eo beneficio prorſus indignum non cenſeat? Etenim ſi vaſallum clientelæ nexu lex liberat, in quem ſenior feloniam commiſit, etſi ſanè ſenior fidem propriè non dat vaſallo, ſed vaſallus ipſi: ſi patronum clienti fraudem facientem lex duodecim Tabularum ſacrum eſſe iubet: ſi liberto adverſus patroni atrocem iniuriam actionem ciuilia iura permittunt: ſi ſeruum ipſum iis caſibus, poteſtate

l. 1. D. de pact. l. non minorem. 20. D. de tranſact.

lib. 2. Feudor. t. 26. §. 24. & t. 47.

Dionyſ. Halic. lib. 2.

ſtate herili liberant, cùm tamen naturalis tantùm, non ciuilis obligatio inſit: an non multò magis ſolutus erit populus ea fide, quam regi præſtitit, ſi rex, qui primus ipſi, tamquam domino procurator, ſolenniter iurauit, fidem fregerit? An non verò etiam ſi non iſti ritus, non ea ſacra, non ea ſacramenta intervenirent; ſatis tamen ipſa natura docet, Reges ea conditione à populo conſtitui, vt bene imperent? iudices, vt ius dicant? duces belli, vt exercitum adverſus hoſtes educant? Quòd ſi verò ſæuiunt, iniuriam inferunt, hoſtes ipſi fiunt; vt reges non ſunt, ita nec agnoſci à populo debere. Quid ſi, inquies, populum aliquē vi ſubactum, in ſua verba iurare princeps coëgit? Quid ſi, inquā ego, prædo, pyrata, tyrannus, cum quo nulla iuris vllius ſocietas eſſe cenſetur, admoto gladio, ſyngrapham ab aliquo extorſerit? An non ſcitum eſt, fidem vi elicitam non obligare? maximè verò, ſi contra bonos mores, contra Naturę ius quidquā promittatur? Quid verò magis cum Natura pugnat, quam ſi populus ſibi ipſe catenas & compedes iniiciat? ſi iugulum ſe ſuum mucroni obiecturum, ſi manus ſibi ipſi ſe violēter allaturū, principi (quod idem planè eſt) promiſerit? Itaq; inter regē & populum mutua obligatio eſt, quæ ſive Civilis, ſive Naturalis tantū *Cicer. 1. Off.*

ſit,

ſit, ſive tacita, ſive verbis concepta, nullo pacto tolli, nullo iure violari, nulla vi reſcindi poteſt. Cuius quidem tanta vis eſt, vt princeps, qui eam contumaciter violet, tyrannus; populus, qui vltrò rumpat, ſeditioſus verè dici poſſit.

Qui ſint tyranni.

Iam cum hactenus regem deſcripſerimus; ſequitur, vt Tyrannum paulò accuratiùs deſcribamus. Regem eum eſſe diximus, qui regnum ſive per ſtirpem, ſive per electionem delatum, riteq; commiſſum, legitimè etiam regit atque gubernat. Eum itaque tyrannum, vtpote regi planè contrarium eſſe, ſequitur, qui aut vi malisque artibus imperium invaſit, aut vltrò ſponteq; delatum regnum contra ius & fas regit, contraque leges & pacta, quibus ſeſe ſacroſanctè devinxit, pervicacitèr adminiſtrat. Quod etiam vtrumq; in vnum eundemque hominem cadere poteſt. Ille vulgò dicitur Tyrannus abſq; titulo, hic Tyrannus exercitio. Poteſt verò fieri, vt & vi occupatum regnum, iuſtè; & iure delatũ, iniuſtè quis regat. At certè cùm regnum ius ſit magis, quàm hæreditas; & functio, quàm poſſeſſio; videtur, qui ſuo munere malè fungitur, quàm qui munus non ritè accepit, eo nomine dignior. Sic Papa male ingreſſurus, dicitur intruſus; male gubernans, dicitur abutens. Dicebat ille Ξο-

Ariſt. c. 10. lib. 5 Polit. Bartol. in tract. de Tyrannide.

νὸς ἀνὴρ δίκαιος ꙋ μόνον πολίτꙋ, ἀλλὰ καὶ συγγενῦς διαφέρει. Præſtat extraneus quivis iuſtus, non modò ciui, verùm & conſanguineo. Ita etiam nobis dicere liceat: Princeps non ritè conſtitutus, modò iuſtus ſit, cuivis ritè inaugurato, qui iniuſtè gubernet, longiſſime præſtat. Cum etenim reges paſcendo, iudicando, curãdo populo ſint inſtituti: malo ſane me fur paſcat, quàm paſtor devoret; malo mihi prædo ius dicat, quàm iudex vim faciat: malo me empiricus curet, quàm medicus rite infulatus veneno interimat: malo falſus tutor mea bona bene adminiſtret, quã legitimus dilapidet. Deinde vtcumque illum ambitio ſollicitet, videri poſſit quodammodo vim primò feciſſe, vt poſtea iuſtitiã exerceret, vt Cyrus, Alexander, Romani, qui victis plærumque autonomiam & immunitates priuilegiaque concedebant: cùm hic ſane eò tantùm, vt iniuſtè regnet, ius ſuum iactare videatur, quod hodie nõ modò Moſchi, Turcæve; verùm & Chriſtiani principes permulti faciunt. Itaque illorum factũ tractu temporis interdum cõvaleſcit: horum quo ſeneſcit magis, eò deteri⁹ evadit. Quod ſi verò, ait Auguſtinus, ſunt illa regna, magna tantùm latrocinia, in quibus iuſtitia locum non habet: ſunt in eo quidẽ pares, quòd vterque latro, vterque prædo, vter-

Pythagoras.

Xenophon. Plutarchus in Alexan. in Aemilio, Cæſare. Suetonius in Cæſare. c. 75.

Auguſt. lib. 4. de Ciuit. Dei, c. 4.

Digitized by Google

iniuſtus poſſeſſor eſt, cùm ſanè non minus fur iniuſtus poſſeſſor ſit, qui rem alienam inuito domino capit, quàm qui oblata male vtitur. At eius certè lõgè grauius flagitium eſt, qui interimendum, quam qui conſeruandum cepit; eius, inquam, qui vano titulo fretus, iniuſtè, quàm qui eo titulo planè deſtitutus, iuſtè tamen regnum vi occupatum gubernat. Iam verò & Tyranni abſque titulo differre inter ſe poſſunt. Sunt enim, qui fines alienos ambitioſe invadunt, quales Nimbrodus, Ninus, Chananæi, vt ſuos dilatent. Hi etſi inter ſuos reges dicantur, in illos tamen, quos vltrò nec laceſſiti invadunt, tyrannidem exercent. Sunt, qui regnum ſuffragiis deferri ſolitum adepti, hæreditarium fraude, ambitu, corruptela aliiſve artibus facere conantur. quorum exempla non longè petenda forent: qui ſane eò peiores illis exiſtũt, quò fraus, quam vis odioſior, ait Cicero, eſſe debet. Sunt, qui nefando parricidio patriam ipſi invadunt, ac viperarum inſtar, matrem in ipſo enixu eviſcerant. quales qui duces belli creati à populo, rempublicam invadunt, vt Cæſar Romæ dictaturæ prætextu, ac plærique Italiæ principes. Sunt & fœminæ, quę regna legibus patriis maſculis tantùm deferri ſolita, occupant, eorúmve ad-

miniſtra-

miniſtrationem ad ſe rapiunt: vt Athalia Iudaici, Semyramis Aſſyrij, Agrippina Romani imperij ſub Nerone filio; Mammea ſub Alexãdro Seuero; Semiamira ſub Heliogabalo; Brunechildes aliquot Francici regni. Quæ quidem impuberes filios ita educari curabãt, vt puberes facti voluptatibus tantùm indulgerent; itaq; omnium rerum poteſtas penes eas tantùm earúmve ſeruos, miniſtros & proagogos remaneret. Sunt denique ij, qui deſidia, ignauia, luxu legitimorum alioqui principum abutentes, ipſosq́ue voluptatibus, deliciisque ineſcantes, quales ſub Gallicis præſertim Merouingiis quidam Maiores palatij ob illa egregia miniſteria creati, regiam authoritatem ad ſe totam transferunt, nudúmque nomen regibus relinquunt. Qui quidem omnes eius generis ſunt, vt quamvis cæteroquin iuſte gubernarent, eo tamẽ ipſo, quod iuriſdictionem illam prædonũ tantùm iure habent, meritò tamen tyranni ſine titulo cenſeri poſſint. Iam Tyranni exercitio qui dicantur, non tam facile, ac, quinam verè reges, definire poſſis. Etenim quia illis libido, his ratio imperat; & hæc quidem ipſa ſibi ſuos limites præſcribit, illa verò contrà nullis finibus circumſcribi poteſt; quod ſit propriè regum ius, facile; quæ verò, quantæque tyrannorum

miu-

iniuriæ, difficulter admodum explicari queat. nimirum, vt rectum vniforme atq; vnicum eſt; obliquum contrà varium & multiplex; ita ius ſimplex eſt, & paucis verbis explicabile, cùm iniuriæ nullis caſibus definiri poſſint, quin perpetuò plures omittantur, quam explicentur. Etſi verò certæ regulæ ſunt, quibus eos ſi non depingere, ſaltem vt agnoſci poſſint, aptè delineare queas; nulla tamen certior, quàm ſi artes tyrannicas cum regiis virtutibus actionibuſque contuleris. Tyrannus eminentes in ſegete ſpicas demetit; primores reipub. dolo, fraude, calumniis opprimit; conſpirationes in ſe initas ſubinde, quò citiùs eos è medio tollat, comminiſcitur, vt Tiberius, Maximinus & cæteri: denique, ne conſanguineis quidem ac fratribus parcit: Rex contrà, non fratres modo quaſi conſortes agnoſcit; verùm etiam optimates omnes fratrum loco habet, iiſq; dignitatem ſuam acceptam ferre non veretur. Tyrannus adverſus nobiles, ignobiles & quaſi terræ filios extollit; qui quod ſua omnia ipſa debeant, quibuſlibet in rebus adulentur & inſeruiant: Rex vnumquemque in ſuo gradu tuetur, Proceres tãquam regni amicos fouet, iiſque non minus, quã ſibi conſultum cupit. Tyrannus viros graues & iuſtos odio proſequitur, ſuſpectoſq; habet,

habet, ac ne qui tales euadant, omni arte curat; quia verò non priùs ſe tutum putat, quàm omniū mores corruperit, popinas, ganeas, lupanaria, ludos, vt Cyrus domandis Sardis, inſtituit: Rex contrà viros bonos vndequaque acceſſit, inuitat, inuitos ad ſe trahit; ne verò deſint, literarios ludos aperit, gymnaſia inſtituit, ſeminaria virtutum vbique locorum excolit. Tyrannus congregationes publicas, quantum in ſe eſt, aut vitat, aut tollit, conuentus Ordinū, Comitia, diætas reformidat, ac veſpertilionis inſtar lucem hominum refugit; quin & colloquia, ſermones geſtusque ſubditorum ſuſpecta habet: Rex, quia teſte cœlo viuit, in multitudine Senatorum gloriatᷣ, iisque in conſultis nil agendum putat: nec modò eos conuentus non veretur, verùm reueretur in primis & honorat. Tyrannus ſubditos inter ſe collidit, factiones in rep. ſerit, fouet & alit; vnius ope alteram delet, ac ſuperſtitem tandem opprimit, ex eoque tanquam vlcere, quod perfidi chirurgi ſolent, lucrum perpetuum captat; denique, quod Vitellius ille, olere hoſtem mortuū, præſertim ciuem, dicere non veretur, aut ſaltem ſentit: Rex pacem inter ſubditos, vt pater concordiam inter liberos, cōſeruat, rixarum ſemina ſuffocat, cicatricem quam citiſſimè obducit, ne rebellium quidem

Machiau. in Principe.

Ariſtot. c. 11. lib. 5. Polit.

M cædem

cædem abſque lachrymis audire poteſt. Itaque quos hic adverſus hoſtium impetus tuetur & defendit; ille, quovis hoſte pernicioſior, proprium mucronem in ſua viſcera vt adigant, cogit. Tyrannus exteros in præſidiis collocat, arces adverſus ciues extruit, populum exarmat & arce expellit, barbaris & ſtigmatitiis ſatellibus circumſtipatur, otacouſtas & delatores in ſubditos, tanquam exploratores in hoſtem, publico ære conducit: Rex adverſus hoſtes non tam ſe mœnibus, quàm populi beneuolentiâ tuetur; quot ciues habet, tot ſe ſatellites habere putat; non tam quot circũ ſe habeat, quàm ne quos habere cogatur, cogitat; arces arcendis hoſtibus, non coercendis ciuibus extruit; in populo denique præſidium ſuum omne collocat. Itaque etſi habet ille lictores & ſatellites innumeros, qui turbam ſummoueant, non ſummouent ij tamen metum ſuſpicionẽ, miſeroſque miſeræ mentis tumultus: vtcumque arcem vrbis muniat, arcem interterea ſummam, mentem, inquam, tyrannorum tyrannus Metus & Pauor occupat. Hic neq; in turba, animo turbatus eſt, neque in ſolitudine ſollicitus, ipſa conſcientia tutus, ipſa turba ſtipat[9], vrbem, forum, plateas ſecure obambulat. Tyrannus, ſi ciuiles diſſenſiones deſint, bellum foris gerit,

Liu. lib 2. c. 1 Dionyſ. Halic. lib. 5. de Arunte filio Porſenæ.

Prouerb. 14. v. 28. Bartol. in tract. de Tyrannid.

rit, munimenta extruit, qualia Pharao, vt Iudæos, Polycrates, vt Samios occuparet, quò cętera minus attenderent: ideoq; bellum ſemper aut parat, aut minatur, aut imminere ſimulat; accerſit denique potius, quàm arceſſat. Rex nunquam niſi coactꝰ, nunquam niſi reipublicę cauſa, bellum facit, nunquam denique hamo aureo piſcatur, aut bellum ſuſcipit, è quo plus reſpublica periculi metuere, quàm lucri ſperare poſſit. Ille demum artes omnes init, quibus opes ſubditorum exhauriat, vt in victu quærendo anxij, de libertate recuperanda minus cogitent; itaq; omnia in fiſcum cõvertit, hic in priuatorum opibus ſuas conſiſtere ratus, apud ſubditos ſuas quodammodo opes deponit, ſeque tum ampliſſimum theſaurum habere putat, cũ ſubditi diuitijs affluunt. Demit ille multis, quod paucis iiſque indignis donet; exhaurit omnes, vt in paucos profundat; publica diruit, vt ſua ędificet: ſanguinē populi ad deliquium vſq; elicit, quem adulatorib. aliquot ebibendum propinet: hic ſibi ſuiſq; cõmodis demit, vt populo largiatur, publica extruit atq; ornat, vniuerſos locupletat, ſanguineq; adeò ſuo populum alit & ſuſtētat. Si ille, quod interdum Tiberius, Nero, Cõmodus & cæteri, viſcerationes populo cõcedit, facit, vt populũ eò faciliùs poſtea euiſce-

Aegid. Rõ. de reg. princ.

euiſceret, ipſique ſua quaſi viſcera comedenda apponit: cùm hic ſane, ſi venam ſecet interdum, ſi ſanguinem eliciat, ad incolumitatem populi ſalutemq; tuendam, non propriam libidinem exatiandam; faciat. Itaque vt hunc Scriptura ſacra paſtori, ita & illum leoni rugienti comparat, cui tamen vulpes ſæpiſſime copulata eſt. Quæ enim totius iniuſtitiæ, ait Cicero, capitaliſſima eſt, etſi reipſa id facit Tyrannus; id tamen ita ferè curat, vt tum, cùm maxime fallit, vir bonus eſſe videatur. Itaque pietatem erga Deum ſimulat, quam Ariſtoteles artium tyrannicarum potiſſimam vocat. Verùm, vt populus quidq; in eum moliri vereat, quem quia Deũ reveretur; Deo charum eſſe veriſimile ſit. Studium erga rempublicam; verùm, non tam vt reipublicæ proſit; quàm ne ſibi ipſi noceat. Iuſtitiæ quoq; & fidei laudem in quibuſdam rebus, nimirum leuioribus, affectat; verũ, quo faciliùs in grauioribus iniuriam facere & fallere poſſit; non ſecus ſane, quàm latrones, & qui maleficio & ſcelere paſcũtur, qui ſine iuſtitiæ portiuncula ſaltem aliqua diu conſiſtere nullo modo poſſent. Clementiæ denique; verùm ita, vt ſceleſtis quibuſdam veniam indulgeat, quos morte mulctare, clementia ſumma eſt. Breuiter, quod rex ipſe eſt, tyrannus callidus videri

Prouerb. 18. v. 5.

Ariſt. c. 11. lib. 5. Polit.

Digitized by Google

deri vult; & vt virtutis amore homines incendiſcit, ita & virtutis vmbra aliqua decipiendos eſſe nouit: at certa vtcumq; vultum fingat, vulpina cauda ſemper prominet; vtcumque obganniat, rictus & rugitus leonem prodit. Porrò vt regnum bene conſtitutum omnia cæterorum bonorum regiminum commodo in ſe habet; ita & tyrannis omnium prauorum incommoda & vitia continet. Habet ab ariſtocratia regnum, quod optimates quiq; in conſiliũ adhibentur; habet & ab oligarchia tyrannis, quòd peſſimi & corruptiſſimi quique. Vt illic multitudo regum, hîc tyrãnorum caterua dominatur. Habet regnum à politia, quod omnium ordinum conventus habentur, ad quos optimi quique, de republica deliberaturi, mittendi diliguntur: habet & à democratia ſeu ochlocratia tyrannis, quod, ſi minus eos conventus impedire poſſit, ſaltem vt corruptiſſimi quique ambitu & malis artibus eò mittantur, ſollicite curet. quod noſtris etiam temporibus factitatum ſcimus. Sic paſſim regis vultum tyrannus, regi ſpeciem tyrannis imitatur: & quò aſtutius, eo diutius durat; cum tamen vix vlla, teſte Ariſtotele, ad cẽteſimum vſque annum perveniſſe legatur. In ſumma: Rex ſtudet vtilitati publicæ, tyrannus propriæ. At ſanè cùm, vt ſunt ho-

Tho. aquin. in ſecund. ſecund. q.12 11 art. 11.

homines, nuſq̃ reperiri queat, qui omnib⁹ in reb⁹ vtilitatẽ publicam ſpectet, nec diu conſiſtere, quin vllatenus eius rationẽ habeat: vbi vtilitas publica prævalet, rex & regnũ; vbi propria, tyrãnus & tyrannis locum habere dicentur. Hæc de tyrannis exercitio, in quib. deprauatiſſimorũ motum rationẽ non habemus, qui nõ tam malum principem, q̃ malum virum facere dicuntur. Si cui verò hæc deſcriptio vſquequaq; non ſatisfaciet, præterquam quòd accuratiores fortè tyrannorum imagines in Hiſtoriis inveniet, viuos & ſpirantes tyrannos, omnibuſque numeris abſolutos hoc tempore, quos intueatur, multis in regionibus, quod & Ariſtoteles ſuo ſeculo conqueritur, habet. Ac tandem ad ſummam quæſtionem his tanquam gradibus pervenimus.

Bartol in tract. de Tyrann. & de Regim. civi.

Vidimus, quomodo reges, ſiue ſecundũ capita, ſiue etiam ſecundum ſtirpes eligãtur à Deo, & conſtituantur ab vniuerſo populo, quid rex, quid regni officiarij præſtari teneantur quantum pareat illius potentia, quantum etiam horum munus & officium, quæ pacta quamque ſancta in rege conſtituendo intercedant, & quæ ijs conditiones inſint, ſive tacitæ, ſive expreſſæ; demum, quis tyrannus abſque titulo, quis etiam exercitio: ſequitur modò tandem,

cùm

cum legitimo Regi, ſuoque officio tum erga Deum, tum etiam erga populum bene fungenti, tanquam Deo obediendum eſſe conſtet; vt, an, & per quos, tyranno reſiſti, quibusq́ue modis iure poſſit, ediſſeramus. Ac de eo, qui abſq; titulo tyrannus vulgo vocitatur, primùm agendum eſt. Ergo Ninus aliquis populum nullo ſibi iure devinctum, nulla iniuria laceſſitus, vi invadat: Cæſar patriam remq́ue publicam Romanam opprimat: Popelus dolo parricidióque regnum Polonicum ex electiuo hæreditarium facere conetur: Brunichildis aliqua Francici adminiſtrationem vnà cum Protadio ſuo totam ad ſe transferat; aut Ebroinus, Theodorici ignauia fretus, gubernacula regni invadat, populumque ſeruitute opprimat: quid hîc iuris ſtatuemus? Primùm docet nos ius Naturale, vitam & libertatem noſtram, qua ſine vita vix vitalis eſt, adverſus omnem vim & iniuriam conſeruare & tueri. Inſeuit id Natura canibus adverſus lupos, tauris adverſus leones, colũbis adverſus accipitres, pullis adverſus miluos; longè verò magis homini adverſus hominem ipſum, ſi ipſi fiat lupus. Itaque repugnare, necne liceat, qui ambigit, cum natura ipſa pugnare videtur. Accedit ius Gentiũ, quo diſtincta ſunt dominia, fixi limites, cõſtituti fines, quos quiſq;

Qui tyrannos abſq; titulo coercere teneantur.

Otto Friſing Chron. 5. c. 7
Aimoi. li. 4. c. 1.
Greg. Turõ. lib. 4 c. 51. lib. 5. c. 39. lib. 8. c. 29.

adverſus quoſlibet defendere tenetur. Itaque nō minus licebit reſiſtere Alexandro, ſi nullo iure fretus, nulla iniuria laceſſitus, gentem aliquam cum potentiſſima claſſe invadat, quā Diomedi pyratæ, ſi vno myoparone mare infeſtum reddat. Nec enim eo poſito, Diomedem Alexander iure, ſed impunitate tantùm ſuperat. Non minus Alexandro regionem aliquam depopulāti, quàm graſſatori pallium involanti; non minus, ſi vrbem machinis ſubruat, quàm latroni, qui parietem ſuffodiat. Accedit verò potiſſimùm ius Ciuile, quo ſocietates hominum, quæque certis legibus conſtitutæ ſunt, vt illæ vno, hæ alio modo gubernentur; aliæ ab vno, vel paucis, aliæ ab vniuerſis regantur: quædam imperiū muliebre reſpuant, nōnullæ admittant: quædam reges ex quadam ſtirpe, quędam promiſcue eligant: & cætera. Hoc ius ſi quis vi dolóve rumpere tentet, quia ſocietatem, cui debet omnia, violat, quia in patriā cuniculos agit, cui naturâ, cui legibus, cui ſacramento devincti ſumus, ei omnes reſiſtere tenemur; adeò vt, ſi negligamus, ꝓditores patrię, deſertores ſocietatis humanæ, iuris contemptores verè ſimus. Vt verò nos adverſus hoſce tyrannos, iura naturæ, gentium, ciuilia, arma capere iubent; ita nec vlla omnino ratio dehortari poteſt.

Non intervenit iuſiurandum, nõ pactum vllum, non vlla obligatio. neque publica, neque priuata. Itaque vel priuato cuilibet tyrannidem huiuſmodi, ſi intrudatur, depellere licet. Non habet hîc locum Lex Iulia maieſtatis, quæ perduelles in patriam, aut in principem punit. Neque enim princeps is eſt, qui rempublicam alienóſve fines, nullo iure fretus, invadit: neque perduellis, qui patriam armis defendit. Quin potiùs huc pertinet iuſiuraudum, quod Athenis puberes omnes pręſtare in Aglauræ templo ſolebant: Pugnabo pro ſacris, ꝓ legibus, pro aris & focis, ſiue ſolus, ſiue cũ multis; & ne patriam meam deteriorem, quàm accepi, poſteris tradam, omnibus viribus enitar. Non leges de ſeditioſis. Seditioſus eſt is, qui contra publicam diſciplinam populum defendendum ſuſcipit. Seditionem autem nõ facit, ſed tollit, qui euerſorum Patriæ, publicæque diſciplinæ coercet. Habet verò contrà locum lex de Tyrannicidis, quæ & viuos præmiis, & mortuos epitaphiis & ſtatuis honorat, vt Hormodium & Ariſtogitonem Athenis: Brutum & Caſſiũ in Græcia ſtatuis æneis, publico decreto: Aratum Sycionium quoque; quòd patriam illi à Piſiſtrati, Cæſaris, Nicoclis tyrannide liberaſſent. Quod quidem vſque adeo probauit antiquitas, vt

L. vlt. D. ad leg Iul. Maieſtat.

Bartol. in tract. de Guelph. & Gibel.

Plin. lib. 4. Alexan. ab Alex. lib. 6. c. 4.

Xiphilinus in Auguſto.

Plutarch. in Arato.

Valer. Maxim. lib. 2. c. vlt.

l. 3. & l. omne delictum. §. vlt. D de re milit.

Xerxes ipſe, Athenis devictis, Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuas, in regnum ſuum trāſferret; Seleucus in priſtinam ſedem reportandas curarèt: Rhodij verò eaſdem vbi ſuę appulſas, cùm in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam in puluinaribus collocarent. Habet etiam Lex de deſertoribus & proditoribus adverſus eos, qui patriam oppreſſam neglexerint, cùm eos, qui metu hoſtium languorem ſimulant, clypeúmve abiiciunt, pari cum illis pœna afficiendos eſſe ſtatuat. Ad hoc itaq; tamquā incendium publicum, omnes ſinguloſque conclamare, cum hamis & falcibus concurrere, aquam conferre oportet. Non expectandus præfectus vigilum, ſi obdormiat; non præfectus vrbi, ſi cunctêtur: certatim quiſque aquam hauriat, tectum ſcandat, flammam arceat oportet. Si etenim, dum Capitolium furtim conſcendunt Galli, conſopiti ſunt milites, dormiunt vigiles, muti ſunt canes; anſeres ipſi excubent, vigilent, ad arma conclament, oportet. Et illi quidem exauctorabuntur, infamia mulctabuntur, inque perpetuam rei memoriam ſuſpendentur; hi contrà, & in Capitolio perpetuò nutrientur, & immortali laude decorabuntur.

Hæc, dum tyrannis, vt loquuntur, eſt in Fieri, id eſt, dum Tyrannus molitur, ma-

[illegible] At certè ſi ſemel [illegible], vt populus victus, ſeſe [illegible] & deuinciat, reſpublica oppreſſa ſuam in eius poteſtatem transferat, regnum in ſuarum legum mutationem illi conſentiat: tum ſanè, quia titulum, quem antea nullum habebat, adeptus eſt, nec ex ficto tantùm, ſed iure poſſidere videtur, etſi Populus ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id ingratum recipit: æquum tamen eſt, vt obtemperet. & Dei voluntati, qui regna de gente in gentem ſuo arbitrio transfert, placidè acquieſcat. Alioqui enim nullum eſt regnum, cuius iuriſdictio in dubium reuocari non poſſit: id tamen, modo, qui prius ſine titulo tyrannus erat, eum titulum adeptus, legitimè gubernet, & tyrannidem non exerceat. Itaque iure optimo reſtitit regis auſpicijs populus Iudaicus Sennacheribo Aſſyrorum regi, Palæſtinam invadenti. At damnatur puniturque Sedechias rex, vnaque vniuerſus populus, qui poſt fidem ritè datam, nulla iniuria laceſſitus, à Nabuchodonozore deficit. nimirum, vbi fides data eſt, non eſt vllus amplius pœnitentiæ locus; ac vt in prœliis quidem quiſque, quantum viribus poteſt, eniti debet; vbi verò captiuus fidem dederit, præſtare tenetur: ita & contendat populus omni conatu, *2. Reg. c. 24. & 25. Ierem. 37.*

vt

vt ſua iura retineat: at vbi ſeſe alieno iuri, non tam nolens, quàm non volens, ſubiecit, imperium victoris æquo animo patiatur. Sic Pompeius, Cato, Cicero, & cæteri, bonorum ciuium officio fungebantur, cùm arma adverſus Cæſarem rempublicã evertentem arripuerunt, nec excuſari poſſint ij, quorum deſidiâ factum eſt, vt illorum conatus minus felicem exitum conſequerentur. Auguſtus ipſe cuidam Catonem convitiis proſcindẽti, reſpondiſſe legitur; bonum ciuem fuiſſe Catonem, qui præſentem reipublicæ ſtatum mutari nollet, qui quidem abſque ſummo omnium diſcrimine mutari nequeat. Quin & Brutus, Caſſius, Caſca, & cæteri, qui, re adhuc flagrante, Cæſarem interfecerunt, accuſari non poſſint. Itaque publico decreto ſtatuæ æneæ Athenis ipſis erectæ fuerunt, iuxta Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuas, cùm Auguſtum & M. Antonium cæſo Cæſare fugerent. At certè ſeditioſus fuerit Cinna, qui lege regia iam lata, qua populus ſuam in Auguſtum omnem poteſtatem contulerat, in eum conſpiraſſe legitur. Conſimiliter dum regnum Francorum Carlingi à Merouingiis, aut Capetani à Carlingis ad ſe rapere conabantur, abſque vlla ſeditionis culpa reſiſtere licuit: ex quo publico conſilio, Ordinumque authoritate tranſ-

Xiphilinus in Auguſto.

latum

ſatum fuit regnum. non amplius licuit. Idē verò prorſus iuris eſt, ſi quæ fœmina regni Salici gubernacula occupet, ſi quis merè electiuum regnum hęredibus aſſerat, quãdiu leges illæ publicæ, authoritate Concilij vniuerſi, id eſt, eorum qui populum vniuerſum repræſentant, abrogatæ nō ſunt. Nec verò ſpectare hîc oportet, vtra factio maior ſit, vtra potentior, vtra clarior. Plures libidine, quàm ratione reguntur: itaq; plures fermè tyrannidi, quàm reipublicæ inſeruiunt. At Roma eſt, inquit Pompei⁹, vbi Senatus. Senatus, vbi legum reverentia, libertatis amor, patriæ cōſeruandæ ſtudium. Itaque etſi Romam Brennus occupare videtur; Roma interim Veiis eſt, vbi Camillus, qui Romam vindicet à ſeruitute. Veios itaq; migrent Quirites oportet, eumque omni ſtudio, omni conatu, omni induſtria adiuuent. Etſi, inquam, Themiſtocles, relictis Athenis, in claſſem cc. triremium cum bonis omnibus ſeſe recepit, non ideo quiſquam ex illis ciuitate priuatus eſt. Quin potius, vt ille reſpondiſſe legitur: Ducentæ hæ triremes, ſunt nobis vice ciuitatis totius Græciæ maximæ. quia ad defenſionem eorum omnium, qui ſalutē publicam tueri volunt, comparatæ ſunt. Non etenim vbi arca fuerit, ibi continuò Eccleſia Dei erit: poteſt enim capi à Pale-

Plutarch. in Themiſt.

ſtinis

ſtinis. Nõ inquam, vbi aquilæ viſentur, vbi legionum nomina audiẽtur, ibi continuò Romanum exercitum eſſe cõſequitur. At omninò ſanè, vbi qui patriam adverſus tyrannidẽ tueatur, qui ſeruitute oppreſſum populũ ad pileum vocet, qui muliebrem impotentiam coërceat, qui adulatores ignauia principis ad omnẽ iniuriam abutẽtes comprimat, qui ambitionem intra ſuos limites manere iubeat: Et hæc quidem de tyrannis abſque titulo dicta ſunto.

Aduerſus Tyrannos exercitio quantum iure concedatur.

Ad eos verò, qui tyrannidem exercent, ſive ij iure primùm, ſive vi imperium adepti ſunt, quantum attinet, cautè admodum nobis examinandum eſt. Primùm ſanè conſideremus oportet, Principes omnes homines natos eſſe: propterea non minus à perturbatione rationem, quam animam à corpore ſeparari poſſe. Non eſt ergo, quòd nõ niſi perfectos Principes habere velimus; ſed potius nobis optimè conſultum putemus, ſi vel mediocres nacti fuerimus. Itaque non, ſi quibusdam in rebus princeps modum nõ ſeruat; non, ſi rationi interdum non obtemperat; non, ſi ſegnius vtilitatem publicam curet; non, ſi aut in iure dicundo minus diligens, aut in bello propulſando minus acer: continuò tyrannus erit. Equidem cùm non vt bobus, homo hominibus deus aliquis, ſed

ſed homo eadem ſorte natus præſit; vt ſuperb. princeps fuerit, qui hominibus tamquam beſtiis abuti voluerit; ita iniqu⁹ populus, qui in principe deum, in lubrica iſta natura diuinitatem quæſiuerit. At certè ſi rempub. conſultò euertat, ſi iura proteruè peruertat, ſi nullã fidei datæ, nullam conventionũ, nullam iuſtitiæ, nullam pietatis curam habeat; ſi ſuorum ipſe ſit hoſtis, ſi deniq; eas artes, quas enumerauimus, aut omnes, aut pręcipuas ineat; tum ſanè tyrãnus, (etſi id nomẽ antè non malè ſonabat) id eſt Dei hominumq́; hoſtis, iudicari poterit. Ergo nõ de minus bono principe, ſed ſed de peſſimo; nõ de minus prudenti, ſed de malitioſo, & veteratore; nõ de iuris imperito, ſed iuris contẽptore; non de imbelli, ſed de populi hoſte regniq́; vaſtatore agimus. Illum iuuare poſſet prudentiâ ſenatus, iuris cognitione prætor, belli peritià tribunus: hic optimatibus, ſenatoribus, ducibus belli vnam ceruicẽ optat, quam vnico ictu amputare poſſit, nec vllos magis odio proſequitur. Et ille quidem & ſi iure tolli etiam poſſet, tolerari tamen vtcumq; queat: hic contrà, quò diutius toleratur, eò intolerabilior euadit. Præterea, vt principi non, quod libet, licet, ita nec populo ſæpe, quod licet, expedit. Sæpe etenim accidere poteſt, vt remedium, quod adhibetur,

betur, ipſo morbo deterius ſit. Itaque omnia prius, quàm ferrum adhibere; omnia prius, quàm arma experiri, ſapientem decet. Si quid ergo per vim fraudémve, adverſus remp. geri videant, qui Populum repræſentant, principem admoneant primùm: nec verò expectent, dum malũ ingraueſcat, & vires acquirat. Eſt tyrannis febri hecticæ ſimilis, quæ primò facilis curatu, difficilis cognitu; poſtea verò cognitu facilis, curatu in primis difficilis evadit. Itaque principiis obſtabunt, nec quidquã vel minimum prætermittent. Si verò pergat, nec ſæpius admonitus reſipiſcat, ſed eò tantùm tendat, vt impunè quidvis patrare poſſit; tum ſanè tyrannidis reus peractus eſt, & quæcunque adverſus tyrannũ ſeu iure, ſeu iuſta vi licent, adverſus eum adhiberi poſſunt. Eſt tyrannus non modò crimen, ſed omnium criminum caput, & quidem veluti aceruus. Tyrannus remp. ſubruit, ex vniuerſis prædam agit, omniũ vitæ inſidiatur, omnibus fidem violat; omnem ſacri iuſiurandi religionem contemnit. Itaque quovis latrone, prædone, homicida, ſacrilego, tãtò eſt ſceleratior, quãtò plures & vniuerſos, quàm ſingulos offendere, grauius eſt. Quòd ſi cenſentur illi omnes infames, ſi capite plectuntur, ſi morte pœnas luũt; quis pœnas tam atroci

crimi-

crimine dignas comminiſci queat? Deinde probauimus, reges omnes regiam dignitatem à populo accipere; populum vniuerſum rege potiorem & ſuperiorem eſſe; regem regni, imperatorem imperii ſupremum tãtùm miniſtrum & actorem eſſe; populum verò; verè dominum exiſtere. Sequitur ergo, tyrannum in populum, tanquam feudi dominum, feloniam committere, regni imperiíque ſacram maieſtatem lædere, rebellem eſſe: ac propterea in eaſdem leges incidere, & longe grauiores pœnas mereri. Itaque, ait Bartolus, poterit is deponi à ſuperiore, vel ex lege Iulia de vi publica, iuſtiſſime puniri. Superior verò, vniuerſus populus eſt, quíve eum repræſentant, electores, palatini patricij, ordinum conventus, & cæteri. Quod ſi verò eo progreſſus fuerit, vt non abſq; vi armata expelli poſſit; tum ſane licebit illis populum ad arma vocare, exercitum cõſcribere, & tanquam adverſus hoſtem patriæ reique publicæ iudicatum, vim, dolum, omnemque machinam experiri. Denique de eo eandem ſententiam, quæ de Manlio Capitolino lata fuit, ferre licebit: Manlius fuiſti mihi, cùm præcipites ageres Senones. Iam quia vnus factus es ex Senonibus, vnde eos depuliſti, tu ipſe præcipitandus es. Non incident propterea regni officiarij in

In tract. de Tyran. & in tract. de Regim. ciuit.

Valerius lib. 6. c. 3

crimen ſeditionis. In ſeditione enim duas omnino partes eſſe neceſſe eſt; quæ cùm de contradictoriis plærumque certent, vnius iuſtam, alterius iniuſtam cauſam eſſe conſequitur. Iuſta ſanè erit, quæ leges defendet, quę communem vtilitatem tuebitur, quæ regnum iis præſertim authoribus conſeruabit. Iniuſta contrà, quæ leges violabit, legum violatores defendet, patriæ euerſores tuebitur. Iuſta, inquit Bortolus, quę tyrannicum regimen deponere volet. iniuſta, quæ iuſtum. Licita, quæ ad bonum publicum: illicita, quæ ad priuatum tendet. Itaque, ait Thomas, quia regnum tyrannicum, quod nõ ordinatur ad bonum commune, ſed ad priuatum regentis, non eſt iuſtum; perturbatio iſtius regni non habet rationem ſeditionis. Nõ incident quoque in crimen Maieſtatis. Committitur hoc crimen in legitimum principem. Legitimus verò princeps, nil niſi lex animata eſt. Itaque cùm is, qui leges, quantum in ſe eſt, exanimat, eo nomine cenſeri non poſſit: hi, qui in ipſum arma capient, eo crimine non tenebuntur. Committitur & in rempub. At quia illa demum ibi eſt, vbi legum authoritas valet, non vbi priuata tyranni libido rempub. abſorbet, tyrannus eius criminis reus erit, qui publicam maieſtatem lędit: vindices reipub. hi, qui tyrannum,

Bartol. in tract. de Guelph. & Gibell. arg. l. 3. §. cum igitur. D. de vi & vi ar.

Thom. Aq. ſec. ſecun. q. 12. art. 11. in fine.

l. 1. D. ad leg. Iul. maieſt.

Cic. Parad. 4.

num, ſua authoritate freti, exque officio oppugnabunt. Neque enim hoc caſu ſinguli, ſed vniuerſi, non, inquam, ſubditi, ſed domini ab actore ſuo rationem rei geſtæ repetere videntur. Nihilo magis perfidi cenſebuntur. Eſt inter principem & populum vbique locorum mutua & reciproca obligatio. promittit ille, ſe iuſtum principem futurum: hic, ſi talis fuerit, ſe obſequuturum. Obligatur ergo populus principi, ſub conditione: princeps, populo purè. Itaque ſi minus adimpletur conditio, ſolutus eſt populus, irritus contractus, obligatio ipſo iure nulla. *Perfidus* ergo rex, ſi iniuſte imperet; perfidus populus, ſi iuſte imperanti non obtemperet. At omni perfidiæ crimine vacuus populꝰ, ſi iniuſte imperanti publice renunciet, aut regnum retinere illegitime cupienti, armis euincere conetur. Ergo licet regni officiarijs aut omnibus, aut ſaltem pluribus, tyrannũ coërcere. Nec verò modò licet, verũ ita quidem illis ex officio incũbit, vt, ni fecerint, nullo pacto excuſari poſſint. Neque enim putẽt Electores, Palatini, Patricij, cæteriq; Optimates, eò tantùm creatos & inſtitutos eſſe ſe, vt ſemel fortè in rege inaugurando ſeſe antiquo more paludatos conſpiciendos exhibeant, vt palliatam quandã fabulam ludant, vt Rolandi, Oliuarij, Renaldi,

l. 60. D. de reg. Iur.

ſeſe obligari putabunt, quò ille magis fœdifragus fuerit. Itaque ſi colludunt, prævaricatorum; ſi conniuent, deſertorum & proditorum; ſi rempublicam à tyrannide non vindicant, tyrannorum numero cenſentur. vt certè patroni, tutores, reguli denique ſunt, ſi quam tuendam ſuſceperunt, omnibus modis tueantur atq; defendant. Hæc verò etſi ſatis per ſe firma, exẽplis etiam demõſtrari poſſunt. Reges Chananæi, qui populum Iſraeliticum dura ſeruitute, tum corporali, tum ſpiritali, premebant, (commeatu enim & armis interdicebant) tyranni vere erant, exercitio, inquam, non abſque titulo. Eglon enim & Iabin viceſimum ferè annũ placidè imperabant. Deus verò excitat extra ordinem Ahod, qui Eglonem ex inſidiis confodiat; & Deborã, quæ exercitum Iabini profliget, atque eo miniſterio populum ex tyrannide liberat. Non id quidem, quòd magiſtratibus ordinarijs, principibus tribuum & cæteris minus liceret: quin potius Debora ſuam ipſis ignauiam deſidiamq; improperat, & nonnullos etiam propterea execratur. At certe Deus, populi ſui miſertus, deſidiæ ordinariorum extra ordinẽ ſuccurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non neceſſarijs populũ leuare recuſat, rogatꝰ ab vniuerſo populo in Comitijs inſoleſcit, adu-

Iudic.5.

Auguſt. lib. 17. de Ciuit. Dei, c. 22.

latorum-

latorumq́; conſilio fretus, grauiora etiam arroganter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regẽ & populum primũ initum, eam ſuperbiam coërcere optimates potuerint. At in eo peccatũ fuit, quod per ſeceſſionem fecerunt, quæ in Comitijs faciunda erant: deinde, quòd à ſtirpe Iuda (cui regnum Deus ipſe attribuerat) ad aliã ſceptrum tranſtulerunt. Denique, quòd ſępe alias accidit, rem iuſtam & legitimam, iniuſte fecerunt. In alijs imperijs crebra eiuſce rei exempla occurrunt.

Brutus tribunus celerum, & Lucretius præfectus vrbi, adverſus Tarquinium Superbum populum convocant: cuius authoritate regno pellitur. Quin & bona eius in fiſcum rediguntur. Vnde ſatis apparet, ipſum, ſi præhenſus fuiſſet, ſecundum leges publicas proculdubio mulctatum fuiſſe. Cauſæ verò narrantur hę: quòd morem tolleret, quo rex ſenatum conſulere ſolebat, quòd ſuo arbitrio pacem bellúmque faceret, quòd fœdera, inconſulto populo, ſenatuque, iniret: quòd leges, quarũ cuſtos eſſe debuerat, violaret; in ſumma; quòd fœdus inter reges & quirites, vt antè retulimus, ſancitũ negligeret. Ad imperatores verò Romanos quod attinet, palam eſt ſententia, qua ſenatus Romanus Neronem hoſtem reipubl. iudicauit, vncoq́; & *Liuius lib. 1.*

Xerxes ipſe, Athenis devictis, Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuas, in regnum ſuum trãsferret; Seleucus in priſtinam ſedem reportandas curarèt: Rhodij verò eaſdem vrbi ſuę appulſas, cùm in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam in puluinaribus collocarent. Habet etiam Lex de deſertoribus & proditoribus adverſus eos, qui patriam oppreſſam neglexerint, cùm eos, qui metu hoſtium languorem ſimulant, clypeúmve abiiciunt, pari cum illis pœna afficiendos eſſe ſtatuat. Ad hoc itaq; tamquã incendium publicum, omnes ſingulosque conclamare, cum hamis & falcibus concurrere, aquam conferre oportet. Non expectandus præfectus vigilum, ſi obdormiat; non præfectus vrbi, ſi cunctêtur: certatim quiſque aquam hauriat, tectum ſcandat, flammam arceat oportet. Si etenim, dum Capitolium furtim conſcendunt Galli, conſopiti ſunt milites, dormiunt vigiles, muti ſunt canes; anſeres ipſi excubent, vigilent, ad arma conclament, oportet. Et illi quidem exauctorabuntur, infamia mulctabuntur, inque perpetuam rei memoriam ſuſpendentur; hi contrà, & in Capitolio perpetuò nutrientur, & immortali laude decorabuntur.

Plutarch. in Arato.

Valer. Maxim. lib. 2. c. vlt.

l. 3. & l. omne delictum. §. vlt. D de re milit.

Hæc, dum tyrannis, vt loquuntur, eſt in Fieri, id eſt, dum Tyrannus molitur, machina-

[illegible] At certè ſi ſemel [illegible] poſt [illegible] vt populus victus, ſeſe iureiurando ei devinciat, reſpublica oppreſſa, ſuam in eum poteſtatem transferat, regnum in ſuarum legum mutationem [illegible] conſentiat: tum ſanè, quia titulum, quem antea nullum habebat, adeptus eſt, nec ex facto tantùm, ſed iure poſſidere videtur, etſi Populus ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id iugum receperit; æquum tamen eſt, vt obtemperet. & Dei voluntati, qui regna de gente in gentem ſuo arbitrio transfert, placidè acquieſcat. Alioqui enim nullum eſt regnum, cuius iuriſdictio in dubium revocari non poſſit: id tamen, modo, qui prius ſine titulo tyrannus erat, eum titulum adeptus, legitimè gubernet, & tyrannidem non exerceat. Itaque iure optimo reſtitit regis auſpicijs populus Iudaicus Sennacheribo Aſſyrorum regi, Palæſtinam invadenti. At damnatur puniturque Sedechias rex, vnaque vniuerſus populus, qui poſt fidem ritè datam, nulla iniuria laceſſitus, à Nabuchodonozore deficit. nimirum, vbi fides data eſt, non eſt vllus amplius pœnitentiæ locus; ac vt in prœliis quidem quiſque, quantum viribus poteſt, eniti debet; vbi verò captiuus fidem dederit, præſtare tenetur: ita & contendat populus omni conatu,

2. *Reg. c.* 24. & 25. *Ierem.* 37.

vt

vt ſua iura retineat: at vbi ſeſe alieno iuri, non tam nolens; quàm non volens, ſubiecit, imperium victoris æquo animo patiatur. Sic Pompeius, Cato, Cicero, & cæteri, bonorum ciuium officio fungebantur, cùm arma adverſus Cæſarem rempublicã euertentem arripuerunt, nec excuſari poſſint ij, quorum deſidiâ factum eſt, vt illorum conatus minus felicem exitum conſequerentur. Auguſtus ipſe cuidam Catonem convitiis proſcindẽti, reſpondiſſe legitur; bonum ciuem fuiſſe Catonem, qui præſentem reipublicæ ſtatum mutari nollet, qui quidem abſque ſummo omnium diſcrimine mutari nequeat. Quin & Brutus, Caſſius, Caſca, & cæteri, qui, re adhuc flagrante, Cæſarem interfecerunt, accuſari non poſſint. Itaque publico decreto ſtatuæ æneæ Athenis ipſis erectæ fuerunt, iuxta Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuas, cùm Auguſtum & M. Antonium cæſo Cæſare fugerent. At certè ſeditioſus fuerit Cinna, qui lege regia iam lata, qua populus ſuam in Auguſtum omnem poteſtatem contulerat, in eum conſpiraſſe legitur. Conſimiliter dum regnum Francorum Carlingi à Merouingiis, aut Capetani à Carlingis ad ſe rapere conabantur, abſque vlla ſeditionis culpa reſiſtere licuit: ex quo publico conſilio, Ordinumque authoritate tranſ-

Xiphilinus in Auguſto.

latum

ſatum fuit regnum. non amplius licuit. Idē verò prorſus iuris eſt, ſi quæ fœmina regni Salici gubernacula occupet, ſi quis merè electiuum regnum hęredibus aſſerat, quādiu leges illæ publicæ, authoritate Concilij vniuerſi, id eſt, eorum qui populum vniuerſum repræſentant, abrogatæ nō ſunt. Nec verò ſpectare hîc oportet, vtra factio maior ſit, vtra potentior, vtra clarior. Plures libidine, quàm ratione reguntur: itaq; plures fermè tyrannidi, quàm reipublicæ inſeruiunt. At Roma eſt, inquit Pompei⁹, vbi Senatus. Senatus, vbi legum reverentia, libertatis amor, patriæ cōſeruandæ ſtudium. Itaque etſi Romam Brennus occupare videtur; Roma interim Veiis eſt, vbi Camillus, qui Romam vindicet à ſeruitute. Veios itaq; migrent Quirites oportet, eumq́ue omni ſtudio, omni conatu, omni induſtria adiuuent. Etſi, inquam, Themiſtocles, relictis Athenis, in claſſem cc. triremium cum bonis omnibus ſeſe recepit, non ideo quiſquam ex illis ciuitate priuatus eſt. Quin potius, vt ille reſpondiſſe legitur: Ducentæ hæ triremes, ſunt nobis vice ciuitatis totius Græciæ maximæ. quia ad defenſionem eorum omnium, qui ſalutē publicam tueri volunt, comparatæ ſunt. Non etenim vbi arca fuerit, ibi continuò Eccleſia Dei erit: poteſt enim capi à Paleſtinis.

Plutarch. in Themiſt.

ſtinis.

ſtinis. Nō inquam, vbi aquilæ viſentur, vbi legionum nomina audiētur, ibi continuò Romanum exercitum eſſe cōſequitur. At omninò ſanè, vbi qui patriam adverſus tyrannidē tueatur, qui ſeruitute oppreſſum populū ad pileum vocet, qui muliebrem impotentiam coërceat, qui adulatores ignauia principis ad omnē iniuriam abutētes comprimat, qui ambitionem intra ſuos limites manere iubeat. Et hæc quidem de tyrannis abſque titulo dicta ſunto.

Ad eos verò, qui tyrannidem exercent, ſive ij iure primùm, ſive vi imperium adepti ſunt, quantum attinet, cautè admodum nobis examinandum eſt. Primùm ſanè conſideremus oportet, Principes omnes homines natos eſſe: propterea non minus à perturbatione rationem, quam animam à corpore ſeparari poſſe. Non eſt ergo, quòd nō niſi perfectos Principes habere velimus; ſed potius nobis optimè conſultum putemus, ſi vel mediocres nacti fuerimus. Itaque non, ſi quibusdam in rebus princeps modum nō ſeruat; non, ſi rationi interdum non obtemperat; non, ſi ſegnius vtilitatem publicam curet; non, ſi aut in iure dicundo minus diligens, aut in bello propulſando minus acer: continuò tyrannus erit. Equidem cùm non vt bobus, homo hominibus deus aliquis,

Aduerſus Tyrannos exercitio quantum iure concedatur.

ſed

ſed homo eadem ſorte natus præſit; vt ſuperb. princeps fuerit, qui hominibus tamquam beſtiis abuti voluerit; ita iniqu⁹ populus, qui in principe deum, in lubrica iſta natura diuinitatem quæſiuerit. At certè ſi rempub. conſultò evertat, ſi iura proteruè peruertat, ſi nullã fidei datæ, nullam conventionũ, nullam iuſtitiæ, nullam pietatis curam habeat; ſi ſuorum ipſe ſit hoſtis, ſi deniq; eas artes, quas enumerauimus, aut omnes, aut prçcipuas ineat; tum ſanè tyrãnus, (etſi id nomẽ antè non malè ſonabat) id eſt Dei hominumq; hoſtis, iudicari poterit. Ergo nõ de minus bono principe, ſed ſed de peſſimo; nõ de minus prudenti, ſed de malitioſo, & veteratore; nõ de iuris imperito, ſed iuris contẽptore; non de imbelli, ſed de populi hoſte regniq; vaſtatore agimus. Illum iuuare poſſet prudentiâ ſenatus, iuris cognitione prætor, belli peritià tribunus: hic optimatibus, ſenatoribus, ducibus belli vnam ceruicẽ optat, quam vnico ictu amputare poſſit, nec vllos magis odio proſequitur. Et ille quidem & ſi iure tolli etiam poſſet, tolerari tamen vtcumq; queat: hic contrà, quò diutius toleratur, eò intolerabilior evadit. *Præterea*, vt principi non, quod libet, licet, ita nec populo ſæpe, quod licet, expedit. *Sæpe* etenim accidere poteſt, vt remedium, quod adhibetur,

betur, ipſo morbo deterius ſit. Itaque omnia prius, quàm ferrum adhibere; omnia prius, quàm arma experiri, ſapientem decet. Si quid ergo per vim fraudémve, adverſus remp. geri videant, qui Populum repræſentant, principem admoneant primùm: nec verò expectent, dum malũ ingraueſcat, & vires acquirat. Eſt tyrannis febri hecticæ ſimilis, quæ primò facilis curatu, difficilis cognitu; poſtea verò cognitu facilis, curatu in primis difficilis evadit. Itaque principiis obſtabunt, nec quidquã vel minimum prætermittent. Si verò pergat, nec ſæpius admonitus reſipiſcat, ſed eò tantùm tendat, vt impunè quidvis patrare poſſit; tum ſanè tyrannidis reus peractus eſt, & quæcunque adverſus tyrannũ ſeu iure, ſeu iuſta vi licent, adverſus eum adhiberi poſſunt. Eſt tyrannus non modò crimen, ſed omnium criminum caput, & quidem veluti aceruus. Tyrannus remp. ſubruit, ex vniuerſis prædam agit, omniũ vitæ inſidiatur, omnibus fidem violat, omnem ſacri iuſiurandi religionem contemnit. Itaque quovis latrone, prædone, homicida, ſacrilego, tãtò eſt ſceleratior, quãtò plures & vniuerſos, quàm ſingulos offendere, grauius eſt. Quòd ſi cenſentur illi omnes infames, ſi capite plectuntur, ſi morte pœnas luũt; quis pœnas tam atroci crimi-

crimine dignas comminiſci queat? Deinde probauimus, reges omnes regiam dignitatem à populo accipere; populum vniuerſum rege potiorem & ſuperiorem eſſe; regem regni, imperatorem imperii ſupremum tãtùm miniſtrum & actorem eſſe; populum verò; verè dominum exiſtere. Sequitur ergo, tyrannum in populum, tanquam feudi dominum, feloniam committere, regni imperiíque ſacram maieſtatem lædere, rebellem eſſe: ac propterea in eaſdem leges incidere, & longè grauiores pœnas mereri. Itaque, vt ait Bartolus, poterit is deponi à ſuperiore, vel ex lege Iulia de vi publica, iuſtiſſime puniri. Superior verò, vniuerſus populus eſt, quíve eum repræſentant, electores, palatini patricij, ordinum conventus, & cæteri. Quod ſi verò eo progreſſus fuerit, vt non abſq; vi armata expelli poſſit; tum ſane licebit illis populum ad arma vocare, exercitum cõſcribere, & tanquam adverſus hoſtem patriæ reique publicæ iudicatum, vim, dolum, omnemque machinam experiri. Denique de eo eandem ſententiam, quæ de Manlio Capitolino lata fuit, ferre licebit: Manlius fuiſti mihi, cùm præcipites ageres Senones. Iam quia vnus factus es ex Senonibus, vnde eos depuliſti, tu ipſe præcipitandus es. Non incident propterea regni officiarij in

In tractat. de Tyran. & in tract. de Regim. ciuit.

Valerius lib. 6. c. 3

N crimen

crimen ſeditionis. In ſeditione enim duas omnino partes eſſe neceſſe eſt; quæ cùm de contradictoriis plærumque certent, vnius iuſtam, alterius iniuſtam cauſam eſſe conſequitur. Iuſta ſanè erit, quæ leges defendet, quę communem vtilitatem tuebitur, quæ regnum iis præſertim authoribus conſeruabit. Iniuſta contrà, quæ leges violabit, legum violatores defendet, patriæ euerſores tuebitur. Iuſta, inquit Bortolus, quę tyrannicum regimen deponere volet. iniuſta, quæ iuſtum. Licita, quæ ad bonum publicum: illicita, quæ ad priuatum tendet. Itaque, ait Thomas, quia regnum tyrannicum, quod nõ ordinatur ad bonum commune, ſed ad priuatum regentis, non eſt iuſtum; perturbatio iſtius regni non habet rationem ſeditionis. Nõ incident quoque in crimen Maieſtatis. Committitur hoc crimen in legitimum principem. Legitimus verò princeps, nil niſi lex animata eſt. Itaque cùm is, qui leges, quantum in ſe eſt, exanimat, eo nomine cenſeri non poſſit: hi, qui in ipſum arma capient, eo crimine non tenebuntur. Committitur & in rempub. At quia illa demum ibi eſt, vbi legum authoritas valet, non vbi priuata tyranni libido rempub. abſorbet, tyrannus eius criminis reus erit, qui publicam maieſtatem lędit: vindices reipub. hi, qui tyrannum,

Bartol. in tract. de Guelph. & Gibell. arg. l. 3. §. cum igitur. D. de vi & vi ar. Thom. Aq. ſec. ſecun. q. 12. art. 11. in fine.

l. 1. D. ad leg. Iul. maieſt.

Cic. Parad. 4.

num, ſua authoritate freti, exque officio oppugnabunt. Neque enim hoc caſu ſinguli, ſed vniuerſi, non, inquam, ſubditi, ſed domini ab actore ſuo rationem rei geſtæ repetere videntur. Nihilo magis perfidi cenſebuntur. Eſt inter principem & populum vbique locorum mutua & reciproca obligatio. promittit ille, ſe iuſtum principem futurum: hic, ſi talis fuerit, ſe obſequuturum. Obligatur ergo populus principi, ſub conditione: princeps, populo purè. Itaque ſi minus adimpletur conditio, ſolutus eſt populus, irritus contractus, obligatio ipſo iure nulla. *Perfidus* ergo rex, ſi iniuſte imperet; perfidus populus, ſi iuſte imperanti non obtemperet. At omni perfidiæ crimine ſolutus populꝰ, ſi iniuſte imperanti publice renunciet, aut regnum retinere illegitime cupienti, armis evincere conetur. Ergo licet regni officiarijs aut o- *l. 60. D. de reg. Iur.* mnibus, aut ſaltem pluribus, tyrannũ coërcere. Nec verò modò licet, verũ ita quidem illis ex officio incũbit, vt, ni fecerint, nullo pacto excuſari poſſint. Neque enim putẽt Electores, Palatini, Patricij, cæteriq; Optimates, eò tantum creatos & inſtitutos eſſe ſe, vt ſemel fortè in rege inaugurando ſeſe antiquo more paludatos conſpiciendos exhibeant, vt palliatam quandã fabulam ludant, vt Rolandi, Oliuarij, Renaldi,

cæterorumq; procerum perſonam eo die, quaſi in ſcena induant, vt Arthuri mēſam rotundam, quam vocant, ſpecie quadam repræſentent: cæterum, poſtquam dimiſſa eſt tū: bâ, & Calliopius, Vale, dixit: ſuis ſe partibus optime functos arbitrentur. Non iſta per iocum dicuntur; non iſta perfunctorie fiunt, non ſunt iſthæc puerorum ludi; qui regem, vt eſt apud Horatium, per fabulam creant: quin potiùs ſciant Optimates, vt in honoris, ita & in oneris partē ſe vocari, & rempublicam commiſſam & commendatam eſſe regi quidem, vt ſupremo eius ac præcipuo tutori; ipſis verò, vt contutoribus. Itaque vt tutores (etiam honorarij) dati ſunt, quaſi obſeruatores act⁹ eius, qui tutelā præcipue gerit, qui rationem ab eo aſſidue exigant & ſollicite curent, qualiter converſetur: ita & hi, vt obſeruent regem, (qui, quantum ad providētiam pupillarem, tantùm domini loco habetur) ne quid in populi detrimentum gerat. Item vt contutoribus imputatur, tutoris, qui gerit, factum, ni, cùm deberent & poſſent, ſuſpectum fecerint, remouendumque etiam curarint, nempe ſi cum iis adminiſtrationem non communicet, ſi nō ex fide tutelam curámve geret, ſi dolum admittet, ſi quid ſordide aget, vel perniciose pupillo, ſi quid intèrcipiet ex rebus pupil-

Vlt. l. 3. D. de adm. & peric. tut. & curat.

l. 27. D. eod.

l. 14. D. de adminiſt. & peric. tut. l. 3 D. de ſuſpect. tut. & cur.

pupillar[illegible] de-
nique, ſi [illegible] ſuppetias,
&c. ita & [illegible] ex principes [illegible]
nebuntur, [illegible] tollãt,
aut anteverta[illegible], aut ſegnitie[illegible] ſua vigilan-
tia & diligentia ſuppleant. Denique, vt,
quotieſcunq; non facit tutor nomine pu-
pilli, quod quivis paterfamilias idone⁹ fa-
ceret, non videtur defendi: vt verò meliùs
defendatur, contutores proſpicere tenen-
tur; ita multò æquius, ſi non patremfami-
liâs, ſed hoſtem agat princeps, optimates
in ipſum agere poterunt, ac debebũt. cùm
ſane nihilo minus ex ipſius facto, ac e pro-
prio teneantur. Attendant optimates præ-
terea, regem in adminiſtranda republ. pri
mas partes tenere quidem; at ipſos ſecun-
das, tertias, ſuas quoſque ſuo loco. Non er-
go, ſi ille ſuas male agat, hi ſequentur; non,
ſi rempublicam perdat, conniuebunt. reſ-
publica enim iis non ſecus, quàm illi con-
credita eſt; & ita quidem, vt nõ modo ipſi
per ſe ſuo officio bene fungantur, ſed prin-
cipem in officio ſuo contineant. Denique,
vt rex vtilitatem reipub. curaturum ſe pro-
mittit; ita & illi. Non igitur, ſi fidem fran-
gant, ſuo ſe propterea ſacramento abſolu-
tos putabunt, non magis ac epiſcopi, ſi põ-
tifex hæreſim tueatur, aut Eccleſiam per-
dat: imò eò magis implendo ſacramento

l. 10. & 11. D de adm. & peric. tutor. & cur.

ſeſe obligari putabunt, quò ille magis fœdifragus fuerit. Itaque ſi colludunt, prævaricatorum; ſi conniuent, deſertorum & proditorum; ſi rempublicam à tyrannide non vindicant, tyrannorum numero cenſentur. vt certè patroni, tutores, reguli denique ſunt, ſi quam tuendam ſuſceperunt, omnibus modis tueantur atq; defendant. Hæc verò etſi ſatis per ſe firma, exẽplis etiam demõſtrari poſſunt. Reges Chananæi, *Iudic. 5.* qui populum Iſraeliticum dura ſeruitute, tum corporali, tum ſpiritali, premebant, (commeatu enim & armis interdicebant) tyranni vere erant, exercitio, inquam, non abſque titulo. Eglon enim & Iabin viceſimum ferè annũ placidè imperabant. Deus verò excitat extra ordinem Ahod, qui Eglonem ex inſidiis confodiat; & Deborã, quæ exercitum Iabini profliget, atque eo miniſterio populum ex tyrannide liberat. Non id quidem, quòd magiſtratibus ordinarijs, principibus tribuum & cæteris minus liceret: quin potius Debora ſuam ipſis ignauiam deſidiamq; improperat, & nonnullos etiam propterea execratur. At certe Deus, populi ſui miſertus, deſidiæ ordinariorum extra ordinẽ ſuccurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non neceſſarijs populũ leuare recuſat, rogatꝰ ab vniuerſo populo in Comitijs inſoleſcit, adu- *Auguſt. lib. 17. de Ciuit. Dei, c. 22.*

latorum-

latorumq́; conſilio fretus, grauiora etiam arroganter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regẽ & populum primũ initum, eam ſuperbiam coërcere optimates potuerint. At in eo peccatũ fuit, quod per ſeceſſionem fecerunt, quæ in Comitijs faciunda erant: deinde, quòd à ſtirpe Iuda (cui regnum Deus ipſe attribuerat) ad aliã ſceptrum tranſtulerunt. Denique, quòd ſępe alias accidit, rem iuſtam & legitimam, iniuſte fecerunt. In alijs imperijs crebra eiuſce rei exempla occurrunt.

Brutus tribunus celerum, & Lucretius præfectus vrbi, adverſus Tarquinium Superbum populum convocant: cuius authoritate regno pellitur. Quin & bona eius in fiſcum rediguntur. Vnde ſatis apparet, ipſum, ſi præhenſus fuiſſet, ſecundum leges publicas proculdubio mulctatum fuiſſe. Cauſæ verò narrantur hę: quòd morem tolleret, quo rex ſenatum conſulere ſolebat, quòd ſuo arbitrio pacem bellúmque faceret, quòd fœdera, inconſulto populo, ſenatuque, iniret: quòd leges, quarũ cuſtos eſſe debuerat, violaret; in ſumma; quòd fœdus inter reges & quirites, vt antè retulimus, ſancitũ negligeret. Ad imperatores verò Romanos quod attinet, palam eſt ſententia, qua ſenatus Romanus Neronem hoſtem reipubl. iudicauit, vncoq́; & *Liuius lib. 1.*

 gemo-

gemoniis damnauit: qua Vitellium ignominioſe mutilatum, perq; vrbem tractum, morte mulctauit: qua Maximinum imperio ſpoliauit, Maximum verò & Albinum in eius locum ſuffecit. Quibus aliæ ex probatiſſimis authorib⁹ adiungi poſſint. Nec verò Traianus imperator ſe aut legibus ſolutum putauit, aut pœnæ tyrannorum exemptum voluit; qui cùm gladium præfecto Prætorij traderet: Si bene, inquit, imperauero, pro me: ſin contrà, adverſus me ſtringito. Conſimiliter Franci, Concilij publici authoritaté, curantibus regni officiariis, Childericum primum, Sigebertum, Theodoricum, Childericum tertium regno expulerũt, alioſq; ac nõnullos ex alia ſtirpe, propter tyrannidem iis ſuffecerunt. Quin & ꝓpter deſidiam, ignauiã, iniuriã, quã aut exterorum iniuriis, aut adulatorũ mulierúmve libidini & impotentiæ patebant, quoſdam exauctorarunt, & quaſi Phaëthonti habenas abſtulerunt, ne vniuerſi incendio eodem conflagrarent: vt Theodoricum Ebroini cauſa, Dagobertũ Plectrudis & Theobaldi ipſius amaſij, & cæteros: nempe perinde eſſerati, ſiue mulier, ſiue mulieroſus princeps imperaret; ſeu tyrannus, ſeu ſub ignauo principe tyrannuli dominarentur; ſeu denique ipſe diabolus eſſet, ſeu à diabolo ipſo poſſideretur.

retur. Non ita verò pridem Ludouicum vndecimum [illegible] imperio [illegible], curatores [illegible] recipere coëgerunt, quorum [illegible] rempublicam gerere teneretur. Regnum autem alij [illegible] habuerunt aut Carlingi Merouingorum loco in regnum cooptati, aut qui hodie obtinent, Capetani, Carlingis publici Concilij decreto antelati; niſi populo vniuerſo per regni Concilium, quod trium ordinum conuentum vocant, quaſi per epitomé repræſentato, & illos exauctorare, & hos auctoritate ſua in ſolio ſtabilire iure licuit? Eodē pacto Imperio Germanico ſpoliatos legimus Adolphum CIↃ. CC. XCVI. quòd pecunia corrupt⁹, bellum feciſſet regi Galliæ in gratiā Angli: Wenceſlaū CIↃ.CCCC. etſi nō tam mali principes hi dici poſſunt, quàm minus boni. Anglico Eduardus ſecund⁹ ob tyrannidem in ſubditos, præſertim Proceres, quos inaudita cauſa de medio tollebat, Eliſabetha vxore ipſius Parlamentum regni adverſus eundem implorante: quo authore, regno indignus iudicatus eſt. Non ita pridem Chriſtiernus Danico, Ericus Suedico, Maria regina Scotico nuper admodum. quod & in Polonico, Hungarico, Hiſpanico, Luſitanico, Bohemico, & cæteris, factitatum, hiſtoriæ fide dignæ teſtantur. Quid verò de Ponti-

Froiſſar. lib. 1. cap. 1. & ſeq.

ſice ipſo? Cardinales, inquiunt, quia ipſum elegerunt, aut ſi minus officio ſuo fungantur, patriarchæ, qui primates ſunt poſt Cardinales, poſſunt, eo inuito, certis de cauſis conuocare Concilium, in eoq; pontificem iudicare. Si per notorium delictum ſcandalizet vniuerſam Eccleſiam: ſi ſit incorrigibilis: ſi reformatio neceſſaria ſit tā in capite, quàm in membris; ſi contra iuramentum pręſtitum Concilium congregare nolit, & cætera. Ex facto verò multos Concilij auctoritate deſtitutos fuiſſe legimus. Sin verò, ait Baldus, pervicaciter abutant; primò vtendum eſt verbis; ſecundò, herbis, id eſt medicamentis; poſtremò, lapidibus. & vbi non ſufficit virtutis ingeniū, valere debet armorum præſidium. Quod ſi verò & doctorum ferè omnium calculis, & Cōciliorum decretis, & ipſis rebus geſtis probatur, Concilium Papā deponere, vt loquūtur, iure poſſe, qui tamē regem ſeſe regum iactet; & quantò ſol luna, tantò imperatore ſuperiorem venditat; quin etiam regum imperatorumq; pro libito exauctorandorum authoritatem ſibi arrogat: quis tandē dubitare queat, quin à Concilio publico cuiuſq; regni, non modò tyrannus, ſed rex regno, ob ſuam inſaniam pernicioſius, deponi & exauctorari poſſit?

Ant. de But. Cōſil. quod poſitum eſt inter Cōſil. Paul. de Caſtro, vol. antiq. nu. 412. incip. viſo puncto.
Mart. Laudenſ. in tractat. de Cardin. in 2. q. 35.
Philip. Dec. in quodam conſilio, cuius verba fuerunt
Andr. Barb. in d. conſil. 1. lib. 2. c. 6.
Bald. in c. olim col. pen. de reſcri. in Decretal.
Bonifacius 8. de maior. & obed.

Age verò, in naui iſta noſtra politica vi-

no ſe-

no ſeſe ingurgitet nauarchus, adiutores plærique aut dormiant, aut mutuis poculis inebriati imminentem ſcopulum ludibundi intueantur. Nauis interea aut eum curſum nō teneat, quem domino expedit, aut breui peſſum itura videatur: quid hîc ſuppræfecto alicui, vigili & ſolicito, faciēdum putes? An dormientibus aurem vellicabit, aut latus fodiet tantùm: interim verò, ne quid cæterorum iniuſſu facere videatur, periclitanti naui opem atque operam ſuam non præſtabit? Quæ verò iſthæc aut amentia, aut potius impietas fuerit? Age dū, inq̃, cum tyrannis, vt ait Plato, quædā phrænesis ſit & ebrietas, princeps remp. funditus evertat, optimates plæriq; colludant, conniueant; ſaltē conſopiti ſint: Populus, qui reipub. dominus eſt, miniſtrorū illorū aut fraude, aut negligentia, quæ ipſa culpa eſt, in ſummas anguſtias redactus ſit: exiſtat interea optimatum vnus aliquis, qui graſſantem tyrānidem animadvertat, & ex animo execretur; quid huic adverſus illum faciendū putes? An collegas ſui tantùm officij admonebit, qui ipſi, quantum poſſunt, officiunt? At, præterquā quòd admonere pericuioſum eſt, & eo rerum ſtatu crimen capitale cenſetur; perinde faciat, ac qui, cæteris auxiliis ſpretis, proiectis armis, apud prædones, in media ſylua leges citet,

Plato lib. 8. & 9. de Repub.

citet, & orationem de iuſtitia habeat: id verò vere eſt, quod dicitur, cum ratione inſanire. Quid ergo? ad gemitus populi obſurdeſcet, ad latronum ingreſſum obmuteſcet, & oſcitabit denique, & manus in ſinum inſeret? At ſi vel in caligatum, qui metu hoſtium languorem ſimularit, proditoris pœnā iura ſtatuunt: quam tandem in eum ſtatuemus, qui, quos ipſe tuẽdos ſuſcepit, ſiue malitiâ, ſiue ignauiâ prodit? Quin potiùs, nautis per celeuſma, quę opus erit, imperabit: curabit, ne quid reſpubl. detrimenti capiat, ac rege etiam inuito & renitente, regnum, per quod ipſe rex exiſtit, conſeruabit, regemq́ue ipſum, tanquam phreneticum, aut furioſum, ni aliâs poſſit, pedib. manibusq́; revinctum, ſanabit. Enimverò non eſt, vt diximus, vniuerſa regni adminiſtratio regi à populo commendata: vt nec pontifici vniuerſalis Eccleſiæ epiſcopatus, (aiunt) ſed optimatum cuique pro virili. At certe, quia concordia ab vnitate proficiſcitur; ne qua inter Pares æmulatio eſſet, rex inſtitutus fuit, qui ſupremum in adminiſtratione reipub. locum teneret. Iurat rex, ſe ſalutem regni curaturum, idem optimates etiam ſinguli per ſe. Num ergo, ſi rex, aut optimates plęrique, neglecta fide, rempublicam aut perdant, aut periclitantem deſerant, debebunt

l. 3. & l. omne delict. §. ult. D. de re milit.

C. nullus, in Carthagin. Concil. D[illegible] Pontifici.

bunt propterea cæteri rempublicam deſerere, aut ſaltem minus defendere tenebũtur, quaſi ſuo iureiurãdo ſoluti ſint? Quin potiùs tum maxime fidem ſuam præſtare debent, cùm cæteri negligunt; præſertim cùm in eum finé præcipuè, tãquam ephori, ſint inſtituti: ac quidq; demum adultum cenſeatur, cùm finem ſuum attigit. Num etenim ſi plures eandem rem promiſerũt, vnius periurio alterius obligatio perimitur? num, ſi plures eiuſdem ſummæ correi ſunt, vnius fuga cęteri liberantur? Num, ſi plures contutores pupillum male tuentur, ibi ideo eorum culpa vnus aliquis vir bonus tutelę onere minùs tenetur? Quin potiùs, nec illi perfidiæ infamiam vitare poſſunt, ni quatenus in iis poſitum eſt, fidei ſuæ ſatisfacere conentur: nec hi ſeſe periculo tutelæ malè geſtæ iudicioq́ue eximere, ni cæteros contutores ſuſpectos agant. cum ſane non modò tutor vnicus cæteros ſuſpectos agere poſſit, & remouendos curare, verum etiam remotus. Itáque, qui regno imperióve vniuerſo opem operamq́; ſuam promiſerint, quales Comes ſtabuli, Mareſchalli, Patricij & cæteri, aut qui alicui ſpeciatim regioni, vrbíve, quæ regni partem faciat; quales Duces, Marchiones, Comites, Maiores & cæteri, vniuerſæ reipublicæ, ſive reipublicæ parti, quam ipſis

l. 3 D. de adminiſt. & peric. tutor. & cur. l. 3. D. de ſuſpec. tut. & cur.

ſecun-

ſecundum regẽ populus cõmiſerit, tyrannide oppreſſæ ſuccurrere tenentur. Et illi quidẽ vniuerſum regnum à tyrannide vindicare debent, ſi poſſunt: hi, tanq̃ tutores per regiones dati, eam regni partem, cuius tutelam ſuſceperunt. Illi, inquã, tyrannum coërcere, hi à ſuis finibus arcere tenentur. Itaq; Mathathias, tanquam optimatum vnus, cæteris partim conniuentibus, partim colludentibus, Antiocho regnum Iudæorum tyrannicè opprimente, populum arma capturis his verbis affatur: Reſtauremus ſtatum populi noſtri, demicemus pro populo noſtro, proque ſanctis locis noſtris. Vnde non pro religione tantùm, ſed pro patria, pro focis, inquam, non minus iuſtè, quam pro aris arma capi poſſe adverſus tyrannum, (qualis is erat) liquidò apparet. Neq; enim repræhenduntur à quoquam, quòd regnum evicerint, ſed quòd regiam dignitatem, quæ ad tribum Iudæ pertinebat, ſibi vendicarint. Exempla eodem pertinẽtia apud hiſtoriographos plurima occurrunt. Arbactus Mediç præfectus, Sardanapalũ inter mulieres penſa diſtribuentẽ, opesq; regias in meretrices profundẽtem, interficit. Vindex Galliarum, & Galba Hiſpaniarum Præſides, à Nerone, conniuente ad ipſius tyrannidem ſenatu, deficiunt, vnaq; Gallia & Hiſpania vniuerſa. Verùm

Machab. li. 1. c. 3. v. 45.

Iuſtin. lib. 1. Diodor. lib. 2. c. 37.

inſigne

inſigne eſt in primis Laconicum illud iudicium; q̄ ſane ab eo ſenatu ꝓfectum, apud omnes gẽtes in rem iudicatam tranſire debet. Cum Lacędemonij Byzantium poſſiderẽt, Clearchum ducẽ exercitus vrbi præfecerant, qui frumentum ciuib. ereptum, militibus extraneis diſtribuebat. Interea verò familiæ ciuium famæ peribant. Anaxilaus igitur, vnus ex vrbis optimatibus, ea tyrannide commotus, de patriæ deditione cum Alcibiade paciſcitur. atque is paulo pòſt in vrbẽ recipitur. Anaxilaus Spartæ accuſatus ob Byzantij deditionem, cauſam ſuam ipſe agit. Spartani hominem abſoluerunt: quia, aiunt, bella gerẽda ſunt cum hoſtibus, non cum rerum naturâ. Nil verò magis naturæ repugnat, quã ſi, qui vrbem aliquam defendere tenentur, ipſis hoſtibꝰ iniquiores ſint. Hæc Lacedæmonij, qui iuſte regnabant, quib. vix vlli boni reges nõ aſſentiantur. Nimirum, qui bene regnare cupiunt, quid in tyrannos ſtatuatur, quid optimates iure poſſint, quid populus ipſe, ſusque deque habent. Verùm vlteriùs adhuc nobis progrediendum eſt.

Tenetur nautarum quilibet, ſi nauarchi culpâ negligẽtiave nauis periclitetur, manum admouere. Tenetur Optimatum quilibet, ſi principis collegarumq; ſcelere vel deſidia reſpub. pereat, laborãti ſuccurrere.

regnum

regnum deniq; in ſolidum, eiúſve ſaltem eam partem, quæ ſibi commiſſa fuerit, à tyrannide vindicare. An verò tandem mediaſtino cuilibet idem licebit? An Herdonio Sabino, Euno, Suriano, Spartaco gladiatori fortè, an, inquam, priuato cuilibet ſeruos ad pileum vocare, ſubditos ad arma ciere, manus denique cùm principe conſerere, ſi tyrannis vrgeat, licebit? Minimè verò. Singulis ſeu priuatis reſpub. commiſſa nō eſt; imò ipſi optimatum & magiſtratuum curæ, non ſecus ac pupilli, commiſſi ſunt. Itaque non tenentur rempublicam tueri, qui ſeipſos tueri non poſſint. Singulis neque à Deo, neque à populo gladius conceſſus eſt. Itaq; ſi gladium iniuſſi ſtringant, ſeditioſi ſunt, quamvis cauſa iuſta videatur. Singuli denique principem non conſtituunt, ſed vniuerſi. Itaque vniuerſorum, eorum, inquam, qui vniuerſos in regno, regione, vrbéve quæ regni partem faciat, repræſentant, iuſſum expectent oportet, aut vnius ſaltem ex illis, antequàm adverſus principem quidquam moliatur. Etenim vt pupillus, non niſi tutore authore, actionem intendere poteſt, etſi pupillus quidem dominus verè eſt; tutor verò pro domino tantùm, quantum ad pupillarem providentiam attinet, habetur: ita neque populus, niſi iis authoribus, in quos ſuam

l. 1. C. de ſeditioſis.

l. 8. l. 9. D. de aucto. & conſ. tuto. & cur.

ſuam authoritatem & poteſtatem tranſtulit, ſive ij ordinarij magiſtratus ſint, ſive in conventu publico extra ordinem creati; quos, inquam, gladio ſuo in eam rem accinxit, quibus ſe regendum curandumque tradidit: qui denique, non ſecus ac prætor ille Romæ, qui inter ſeruos & dominos ius dicebat, eo loco vere conſtituti ſunt, vt ſi quæ lis inter regem & ſubditos aboriatur, iudices & vindices ſe præſtent, ne ipſi ſubditi in ſua ipſorum cauſa ſententiam pronuncient. Itaq; ſi vectigalia & tributa iniqua imperari, ſi quæ cõtra pacta inve fraudem fieri videantur, nec tamẽ optimatum vllus reclamet, aut repugnet; conquieſcẽdum ſibi putent, ac cogitent, optimos medicos morbum vt antevertant, aut tollant, venæ ſectionẽ, humorum evacuationem, ſcarificationem ſæpe imperare. Ita enim rerum natura comparatum eſſe, vt vix vllum malum abſque altero curari, vix quicquam boni abſque improbo labore acquiri poſſit. Habent exemplum populi Iſraelitici ſub Salomone, qui tributa, quæ ad templum extruendum, regnumque muniendum grauiſſima imperabantur, non recuſauit; quia publico conſilio, ad Dei gloriam reiq; publ. decus & ornamentum ea imperari iudicabat. Habent & Chriſti Seruatoris noſtri, qui etſi Rex ipſe regum

Seneca lib. 1. de Benef.

erat, quia tamen priuatam perſonam tum
Iob. 34. v. 30. ſuſtinebat, tributum libenter perſoluit. Si
manifeſtè tyrannidi faueant optimates i-
pſi, aut ſaltem non repugnent; recordent,
propter peccata populi, Deo permittente,
regnare hypocritas. qui, ni ſe ad Deum ipſi
ex corde cõvertant, nullis machinis euerti
poſſint. Itaq; nõ pedibus, non manib⁹, ſed
genib. flexis op⁹ eſſe. Denique, malos prin-
cipes ferãt, meliores optẽt, & non ſecus ac
grandinẽ, illuuiones, tẽpeſtates, cæteraſq;
naturales calamitates, tyrannidẽ illam ſibi
æquo animo ferendã, aut ſedes mutandas
putent. Si Dauid in montes ſeſe recipit, &
Sauli tyranno parcit; quia non erat ex o-
ptimatibus populi: Chriſtus, quia regnum
ipſius non erat de hoc mundo, in Ægy-
ptum fugit, ſeſeq; tyrannidi ſubducit. Pau-
lus, quia ſingulorum Chriſtianorum, non
magiſtratuum, officium deſcribit, vel Ne-
roni ipſi obediẽdum eſſe docet. At ſi opti-
mates omnes, aut plærique, aut vnus ſal-
tem aliquis manifeſtam tyrannidem coërcere, aut magiſtratus ab ea regni parte,
quæ ſibi commiſſa fuerit, arcere conetur,
& ita quidem, vt is ſit, qui eius expellendæ
prætextu aliam non invehat; tum ſanè, tã-
quam agmine facto, certatim ad delectum
concurrant, obnixè pedibus manibuſque
opẽ ferant, ac tanquam Deus ipſe cœlitus
ſignum

ſignum pugnæ adverſus tyrannos dederit, rempub. regnumq; à tyrannide vindicare conentur. Etenim vt populum per tyrannos, ita & tyrannos per populum punit & caſtigat Deus : ratumque perpetuò eſt, quod Sirachus dicit, Regna transferri de gente in gentem, propter iniquitates, iniurias & ſcelera principum : omnem verò tyrãnidem parum diuturnam exiſtere. Sic Centuriones & milites, Ioiadæ ſummi ſacerdotis iuſſa alacriter exequuntur in vindicanda Athaliæ reginæ tyrannide. Sic pij omnes ex Iſraele, ad Machabæos ſeſe recipiũt, partim vt verum Dei cultum, partim vt rempublicam adverſus impios & iniquos conatus Antiochi tueantur: Deus verò iuſtis eorum conatibus fauet, & proſperum exitum largitur. Quid verò? An nõ etiam aliqñ ex ipſius priuatis vindicẽ tyrannidis aliquẽ Deus excitare poteſt? An non idẽ ipſe, qui tyrannos è plebe, nullo titulo, nullo prætextu fretos, puniendo populo excitat, liberatores etiam vel ex ima plebe excitare poterit ? An non idem, qui Iabino, qui Egloni populum mancipauit, per Ehodem, Baracum, Deboram, eundem ab optimatib. derelictũ liberauit, & quaſi manumiſit? Quid ergo iã obſtat, dices, quin idẽ Deus, qui nobis tyrannos hoc tempore immiſit, tyrannorum vltores etiã extra

Eccleſ. 10.

1. Machab. 3. v. 43. &c.

ſeſe obligari putabunt, quò ille magis fœdifragus fuerit. Itaque ſi colludunt, prævaricatorum; ſi conniuent, deſertorum & proditorum; ſi rempublicam à tyrannide non vindicant, tyrannorum numero cenſentur. vt certè patroni, tutores, reguli denique ſunt, ſi quam tuendam ſuſceperunt, omnibus modis tueantur atq; defendant. Hæc verò etſi ſatis per ſe firma, exẽplis etiam demõſtrari poſſunt. Reges Chananæi, qui populum Iſraeliticum dura ſeruitute, tum corporali, tum ſpiritali, premebant, (commeatu enim & armis interdicebant) tyranni vere erant, exercitio, inquam, non abſque titulo. Eglon enim & Iabin viceſimum ferè annũ placidè imperabant. Deus verò excitat extra ordinem Ahod, qui Eglonem ex inſidiis confodiat; & Deborã, quæ exercitum Iabini profliget, atque eo miniſterio populum ex tyrannide liberat. Non id quidem, quòd magiſtratibus ordinarijs, principibus tribuum & cæteris minus liceret: quin potius Debora ſuam ipſis ignauiam deſidiamq; improperat, & nonnullos etiam propterea execratur. At certe Deus, populi ſui miſertus, deſidiæ ordinariorum extra ordinẽ ſuccurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non neceſſarijs populũ leuare recuſat, rogat⁹ ab vniuerſo populo in Comitijs inſoleſcit, adu-

Iudic. 5.

Auguſt. lib. 17. de Ciuit. Dei, c. 22.

latorum-

latorumq́; conſilio fretus, grauiora etiam arroganter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regẽ & populum primũ initum, eam ſuperbiam coërcete optimates potuerint. At in eo peccatũ fuit, quod per ſeceſſionem fecerunt, quæ in Comitijs faciunda erant: deinde, quòd à ſtirpe Iuda (cui regnum Deus ipſe attribuerat) ad aliã ſceptrum tranſtulerunt. Denique, quòd ſępe alias accidit, rem iuſtam & legitimam, iniuſte fecerunt. In alijs imperijs crebra eiuſce rei exempla occurrunt.

Brutus tribunus celerum, & Lucretius præfectus vrbi, adverſus Tarquinium Superbum populum convocant: cuius authoritate regno pellitur. Quin & bona eius in fiſcum rediguntur. Vnde ſatis apparet, ipſum, ſi præhenſus fuiſſet, ſecundum leges publicas proculdubio mulctatum fuiſſe. Cauſæ verò narrantur hę: quòd morem tolleret, quo rex ſenatum conſulere ſolebat, quòd ſuo arbitrio pacem bellúmque faceret, quòd fœdera, inconſulto populo, ſenatuque, iniret: quòd leges, quarũ cuſtos eſſe debuerat, violaret; in ſumma; quòd fœdus inter reges & quirites, vt antè retulimus, ſancitũ negligeret. Ad imperatores verò Romanos quod attinet, palam eſt ſententia, qua ſenatus Romanus Neronem hoſtem reipubl. iudicauit, vncoq́; & *Liuius lib. 1.*

gemoniis damnauit: qua Vitellium igno
miniose mutilatum, perq; vrbem tractum
morte mulctauit: qua Maximinum impe
rio ſpoliauit, Maximum verò & Albinum
in eius locum ſuffecit. Quibus aliæ ex pro
batiſſimis authorib⁹ adiungi poſſint. Ne
verò Traianus imperator ſe aut legibus ſo
lutum putauit, aut pœnæ tyrannorum ex
emptum voluit; qui cùm gladium præfe
cto Prætorij traderet: Si bene, inquit, im
perauero, pro me: ſin contrà, adverſus me
ſtringito. Conſimiliter Franci, Concilij pu
blici authoritate, curantibus regni offici
riis, Childericum primum, Sigebertum
Theodoricum, Childericum tertium re
gno expulerūt, aliosq; ac nōnullos ex al
ſtirpe, propter tyrannidem iis ſuffecerunt
Quin & ꝓpter deſidiam, ignauiā, iniuri
quā aut exterorum iniuriis, aut adulato
mulierúmve libidini & impotentiæ pat
bant, quoſdam exauctorarunt, & qu
Phaëthonti habenas abſtulerunt, ne vn
uerſi incendio eodem conflagrarent:
Theodoricum Ebroini cauſa, Dagober
Plectrudis & Theobaldi ipſius amaſij,
cæteros: nempe perinde eſſe rati, ſiue m
lier, ſiue mulieroſus princeps imperar
ſeu tyrannus, ſeu ſub ignauo principe t
ranni'i dominarentur; ſeu denique ip
diabolus eſſet, ſeu à diabolo ipſo poſſic

reti

Digitized by Google

tetur. Non ita verò pridem Ludouicum vndecimum, principem imperioſiſſimum, curatores triginta ſex recipere coëgerunt, quorum conſilio rempublicam gerere tenerentur. Ecquid autem aliud iuris habuerunt aut Carlingi Merouingorum loco in regnum cooptati, aut qui hodie obtinent, Capetini, Carlingis publici Concilij decreto antelati; niſi populo vniuerſo per regni Concilium, quod trium ordinum conuentum vocant, quaſi per epitomē repræſentato, & illos exauctorare, & hos auctoritate ſua in ſolio ſtabilire iure licuit? Eodē pacto Imperio Germanico ſpoliatos legimus Adolphum CIↃ. CC. XCVI. quòd pecunia corrupt⁹, bellum feciſſet regi Galliæ in gratiā Angli: Wenceſlaū CIↃ.CCCC. etſi nō tam mali principes hi dici poſſunt, quàm minus boni. Anglico Eduardus ſecund⁹ ob tyrannidem in ſubditos, præſertim Proceres, quos inaudita cauſa de medio tollebat, Eliſabetha vxore ipſius Parlamentum regni adverſus eundem implorante: quo authore, regno indignus iudicatus eſt. Non ita pridem Chriſtiernus Danico, Ericus Suedico, Maria regina Scotico nuper admodum. quod & in Polonico, Hungarico, Hiſpanico, Luſitanico, Bohemico, & cæteris, factitatum, hiſtoriæ fide dignæ teſtantur. Quid verò de Ponti-

Froiſſar. lib. 1. cap. 1. & ſeq.

ſice ipſo? Cardinales, inquiunt, quia ipſum elegerunt, aut ſi minus officio ſuo fungantur, patriarchæ, qui primates ſunt poſt Cardinales, poſſunt, eo inuito, certis de cauſis convocare Concilium, in eoq́; pontificem iudicare. Si per notorium delictum ſcandalizet vniuerſam Eccleſiam: ſi ſit incorrigibilis: ſi reformatio neceſſaria ſit tã in capite, quàm in membris; ſi contra iuramentum prȩſtitum Concilium congregare nolit, & cætera. Ex facto verò multos Concilij auctoritate deſtitutos fuiſſe legimus. Sin verò, ait Baldus, pervicaciter abutant̃; primò vtendum eſt verbis; ſecundò, herbis, id eſt medicamentis; poſtremò, lapidibus. & vbi non ſufficit virtutis ingeniũ, valere debet armorum præſidium. Quod ſi verò & doctorum ferè omnium calculis, & Cõciliorum decretis, & ipſis rebus geſtis probatur, Concilium Papã deponere, vt loquũtur, iure poſſe, qui tamẽ regem ſeſe regum iactet; & quantò ſol luna, tantò imperatore ſuperiorem venditat; quin etiam regum imperatorumq́; pro libito exauctorande rum authoritatem ſibi arrogat: quis tand dubitare queat, quin à Concilio public cuiuſq; regni, non modò tyrannus, ſed r regno, ob ſuam inſaniam pernicioſius, d poni & exauctorari poſſit?

Ant. de But. Cõſil. quod poſitum eſt inter Cõſil. Paul. de Caſtro, vol. antiq. nu. 412. incip. viſo puncto.
Mart. Laudenſ. in tractat. de Cardin. in 2. q. 35.
Philip. Dec. in quodam conſilio, cuius verba fuerunt Andr. Barb. in d. conſil. 1. lib. 2. c. 6.
Bald. in c. olim col. pen. de reſcri. in Decretal.
Bonifacius 8. de maior. & obed.

Age verò, in naui iſta noſtra politica

no

no ſeſe ingurgitet nauarchus, adiutores plærique aut dormiant, aut mutuis poculis inebriati imminentem ſcopulum ludibundi intueantur. Nauis interea aut eum curſum nō teneat, quem domino expedit, aut breui peſſum itura videatur: quid hîc ſuppræfecto alicui, vigili & ſolicito, faciēdum putes? An dormientibus aurem vellicabit, aut latus fodiet tantùm: interim verò, ne quid cæterorum iniuſſu facere videatur, periclitanti naui opem atque operam ſuam non præſtabit? Quæ verò iſthæc aut amentia, aut potius impietas fuerit? Agedū, inq̃, cum tyrannis, vt ait Plato, quædā phrænesis ſit & ebrietas, princeps remp. funditus evertat, optimates plæriq; colludant, conniueant; ſaltē conſopiti ſint: Populus, qui reipub. dominus eſt, miniſtrorū illorū aut fraude, aut negligentia, quæ ipſa culpa eſt, in ſummas anguſtias redactus ſit: exiſtat interea optimatum vnus aliquis, qui graſſantem tyrānidem animadvertat, & ex animo execretur; quid huic adverſus illum faciendū putes? An collegas ſui tantùm officij admonebit, qui ipſi, quantum poſſunt, officiunt? At, præterquā quòd admonere periculoſum eſt, & eo rerum ſtatu crimen capitale cenſetur; perinde faciat, ac qui, cæteris auxiliis ſpretis, proiectis armis, apud prædones, in media ſylua leges citet,

Plato lib. 8. & 9. de Repub.

citet, & orationem de iuſtitia habeat: id verò vere eſt, quod dicitur, cum ratione inſanire. Quid ergo? ad gemitus populi obſurdeſcet, ad latronum ingreſſum obmuteſcet, & oſcitabit denique, & manus in ſinum inſeret? At ſi vel in caligatum, qui metu hoſtium languorem ſimularit, proditoris pœnã iura ſtatuunt: quam tandem in eum ſtatuemus, qui, quos ipſe tuẽdos ſuſcepit, ſiue malitiâ, ſiue ignauiâ prodit? Quin potiùs, nautis per celeuſma, quę opus erit, imperabit: curabit, ne quid reſpubl. detrimenti capiat, ac rege etiam inuito & renitente, regnum, per quod ipſe rex exiſtit, conſeruabit, regemq́ue ipſum tanquam phreneticum, aut furioſum, n aliâs poſſit, pedib. manibusq́; revinctum ſanabit. Enimverò non eſt, vt diximus, v niuerſa regni adminiſtratio regi à popul commendata: vt nec pontifici vniuerſal Eccleſiæ epiſcopatus, (aiunt) ſed optima tum cuique pro virili. At certe, quia con cordia ab vnitate proficiſcitur; ne qua in ter pares æmulatio eſſet, rex inſtitutus fui qui ſupremum in adminiſtratione reipu locum teneret. Iurat rex, ſe ſalutem reg curaturum, idem optimates etiam ſingu per ſe. Num ergo, ſi rex, aut optimates pl rique, neglecta fide, rempublicam aut pe dant, aut periclitantem deſerant, deb bu

l. 3. & l. omne delict. §. vlt. D. de re milit.

C. nullus, in Carthagin. Concil. Do ... Pontifici.

ſunt propterea cæteri rempublicam deſerere, aut ſaltem minus defendere tenebũtur, quaſi ſuo iureiurãdo ſoluti ſint? Quin potiùs tum maximè fidem ſuam præſtare debent, cùm cæteri negligunt: præſertim cùm in eum finé præcipuè, tãquam ephori, ſint inſtituti: ac quidq; demum iuſtum cenſeatur, cùm finem ſuum attigit. Num etenim ſi plures eandem rem promiſerũt, vnius peremptio alterius obligatio perimitur: num, ſi plures eiuſdem ſummæ correi ſunt, vnius fuga cæteri liberantur? Num, ſi plures contutores pupillum male tuentur, ibi illorum culpa vnus aliquis vir bonus tutelæ onere minùs tenetur? Quin potiùs, nec illi perfidiæ infamiam vitare poſſunt, ni quatenus in iis poſitum eſt, fidei ſuæ ſatisfacere conentur: nec hi ſeſe periculo tutelæ malè geſtæ iudicioq́ue eximere, ni cæteros contutores ſuſpectos agant. cum ſane non modò tutor vnicus cæteros ſuſpectos agere poſſit, & remouendos curare, verum etiam remotus. Itaque, qui regno imperióve vniuerſo opem operamq; ſuam promiſerint, quales Comes ſtabuli, Marelchalli, Patricij & cæteri, aut qui alicui ſpeciatim regioni, vrbíve, quæ regni partem faciat; quales Duces, Marchiones, Comites, Maiores & cæteri, vniuerſæ reipublicæ, cíve reipublicæ parti, quam ipſis ſecun-

l. 3 D. de adminiſt. & peric. tutor. & cur. l. 3. D. de ſuſpec. tut. & cur.

ſecundum regẽ populus cõmiſerit, tyrãni-nide oppreſſæ ſuccurrere tenentur. Et illi quidẽ vniuerſum regnum à tyrannide vindicare debent, ſi poſſunt: hi, tanq̃ tutores per regiones dati, eam regni partem, cuius tutelam ſuſceperunt. Illi, inquã, tyrannum coërcere, hi à ſuis finibus arcere tenentur, Itaq; Mathathias, tanquam optimatum vnus, cæteris partim conniuentibus, partim colludentibus, Antiocho regnum Iudæorum tyrannicè opprimente, populum arma capturis his verbis affatur: Reſtauremꝰ ſtatum populi noſtri, demicemus pro populo noſtro, proque ſanctis locis noſtris. Vnde non pro religione tantùm, ſed pro patria, pro focis, inquam, non minus iuſtè, quam pro aris arma capi poſſe adverſus tyrannum, (qualis is erat) liquidò apparet. Neq; enim repræhenduntur à quoquam, quòd regnum evicerint, ſed quòd regiam dignitatem, quæ ad tribum Iudæ pertinebat, ſibi vendicarint. Exempla eodem pertinẽtia apud hiſtoriographos plurima occurrunt. Arbactus Mediç præfectus, Sardanapalũ inter mulieres penſa diſtribuentẽ, opesq́; regias in meretrices profundẽtem, interficit. Vindex Galliarum, & Galba Hiſpaniarum Præſides, à Nerone, conniuente ad ipſius tyrannidem ſenatu, deficiunt, vnaq́; Gallia & Hiſpania vniuerſa. Verùm

Machab. li. 1. c. 3. v. 45.

Iuſtin. lib. 1. Diodor. lib. 2. c. 37.

inſigne eſt in primis Laconicum illud iudicium; q̃ ſane ab eo ſenatu ꝓfectum, apud omnes gẽtes in rem iudicatam tranſire debet. Cum Lacędemonij Byzantium poſſiderẽt, Clearchum ducẽ exercitus vrbi præfecerant, qui frumentum ciuib. ereptum, militibus extraneis diſtribuebat. Interea verò familiæ ciuium famæ peribant. Anaxilaus igitur, vnus ex vrbis optimatibus, ea tyrannide commotus, de patriæ deditione cum Alcibiade paciſcitur. atque is paulo pòſt in vrbẽ recipitur. Anaxilaus Spartæ accuſatus ob Byzantij deditionem, cauſam ſuam ipſe agit. Spartani hominem abſoluerunt: quia, aiunt, bella gerẽda ſunt cum hoſtibus, non cum rerum naturâ. Nil verò magis naturæ repugnat, quã ſi, qui vrbem aliquàm defendere tenentur, ipſis hoſtib' iniquiores ſint. Hæc Lacedæmonij, qui iuſte regnabant, quib. vix vlli boni reges nõ aſſentiantur. Nimirum, qui bene regnare cupiunt, quid in tyrannos ſtatuatur, quid optimates iure poſſint, quid populus ipſe, ſusque deque habent. Verùm vlteriùs adhuc nobis progrediendum eſt.

Tenetur nautarum quilibet, ſi nauarchi culpâ neglĩgẽtiáve nauis periclitetur, manum admouere. Tenetur Optimatum quilibet, ſi principis collegarumq; ſcelere vel deſidia reſpub. pereat, laborãti ſuccurrere,

regnum

regnum deniq; in ſolidum, eiúſve ſaltem eam partem, quæ ſibi commiſſa fuerit, à tyrannide vindicare. An verò tandem mediaſtino cuilibet idem licebit? An Herdonio Sabino, Euno, Suriano, Spartaco gladiatori fortè, an, inquam, priuato cuilibet ſeruos ad pileum vocare, ſubditos ad arma ciere, manus denique cùm principe conſerere, ſi tyrannis vrgeat, licebit? Minimè verò. Singulis ſeu priuatis reſpub. commiſſa nō eſt; imò ipſi optimatum & magiſtratuum curæ, non ſecus ac pupilli, commiſſi ſunt. Itaque non tenentur rempublicam tueri, qui ſeipſos tueri non poſſint. Singulis neque à Deo, neque à populo gladius conceſſus eſt. Itaq; ſi gladium iniuſſi ſtringant, ſeditioſi ſunt, quamvis cauſa iuſta videatur. Singuli denique principem non conſtituunt, ſed vniuerſi. Itaque vniuerſorum, eorum, inquam, qui vniuerſos in regno, regione, vrbéve quæ regni partem faciat, repræſentant, iuſſum expectent oportet, aut vnius ſaltem ex illis, antequàm adverſus principem quidquam moliatur. Etenim vt pupillus, non niſi tutore authore, actionem intendere poteſt; etſi pupillus quidem dominus verè eſt; tutor verò pro domino tantùm, quantum ad pupillarem prouidentiam attinet, habetur: ita neque populus, niſi iis authoribus, in quos

l. 1. C. de ſeditioſis.

l. 8. l. 9. D. de aucto. & conſ. tuto. & cur.

ſuam

ſuam authoritatem & poteſtatem tranſtulit, ſive ij ordinarij magiſtratus ſint, ſive in conventu publico extra ordinem creati; quos, inquam, gladio ſuo in eam rem accinxit, quibus ſe regendum curandumque tradidit: qui denique, non ſecus ac prætor ille Romæ, qui inter ſeruos & dominos ius dicebat, eo loco vere conſtituti ſunt, vt ſi quæ lis inter regem & ſubditos aboriatur, iudices & vindices ſe præſtent, ne ipſi ſubditi in ſua ipſorum cauſa ſententiam pronuncient. Itaq; ſi vectigalia & tributa iniqua imperari, ſi quæ cõtra pacta inve fraudem fieri videantur, nec tamẽ optimatum vllus reclamet, aut repugnet; conquieſcẽdum ſibi putent, ac cogitent, optimos medicos morbum vt antevertant, aut tollant, venæ ſectionẽ, humorum evacuationem, ſcarificationem ſæpe imperare. Ita enim rerum natura comparatum eſſe, vt vix vllum malum abſque altero curari, vix quicquam boni abſque improbo labore acquiri poſſit. Habent exemplum populi Iſraelitici ſub Salomone, qui tributa, quæ ad templum extruendum, regnumque muniendum grauiſſima imperabantur, non recuſauit; quia publico conſilio, ad Dei gloriam reiq; publ. decus & ornamentum ea imperari iudicabat. Habent & Chriſti Seruatoris noſtri, qui etſi Rex ipſe regum

Seneca lib. 1. de Beneſ.

ſignum pugnæ adverſus tyrannos dederit, rempub. regnumq́; à tyrannide vindicare conentur. Etenim vt populum per tyrannos, ita & tyrannos per populum punit & caſtigat Deus: ratumque perpetuò eſt, quod Sirachus dicit, Regna transferri de gente in gentem, propter iniquitates, iniurias & ſcelera principum: omnem verò tyrãnidem parum diuturnam exiſtere. Sic Centuriones & milites, Ioiadæ ſummi ſacerdotis iuſſa alacriter exequuntur in vindicanda Athaliæ reginæ tyrannide. Sic pij omnes ex Iſraele, ad Machabæos ſeſe recipiũt, partim vt verum Dei cultum, partim vt rempublicam adverſus impios & iniquos conatus Antiochi tueantur: Deus verò iuſtis eorum conatibus fauet, & proſperum exitum largitur. Quid verò? An nõ etiam aliqñ ex ipſius priuatis vindicẽ tyrannidis aliquẽ Deus excitare poteſt? An non idẽ ipſe, qui tyrannos è plebe, nullo titulo, nullo prætextu fretos, puniendo populo excitat, liberatores etiam vel ex ima plebe excitare poterit? An non idem, qui Iabino, qui Egloni populum mancipauit, per Ehodem, Baracum, Deboram, eundem ab optimatib. derelictũ liberauit, & quaſi manumiſit? Quid ergo iã obſtat, dices, quin idẽ Deus, qui nobis tyrannos hoc tempore immiſit, tyrannorum vltores etiã extra

Eccleſ. 10.

1. Machab. 3. v. 43. &c.

ordinem mittat? Cur, ſi Achab ſæuit in viros bonos, ſi Iezabel Nabotho falſos teſtes ſubornat, non erit & Iehu, qui familiam Achabi deleat, qui ſanguinem Nabothi vindicet, qui Iezabelem canibus lacerandam proijciat? Certè, quod antea reſpondi, vt iuſtitiæ, ita neque miſericordiæ diuinæ, vllo tempore quidquam decedit. At verò, cum evidentia illa ſigna, quibus extraordinariam illorum heroum vocationem Deus confirmare ſolebat, nobis hoc ſeculo vt plurimùm deſint; videat populus, ne, dum ſicco pede, duce aliquo impoſtore, mare transfretare cupit, in gurgitem, quod Iudæis accidiſſe aliquando legimus, præceps ruat: ne, dum vindicem tyrannidi quærit, ſequatur fortè aliquē, qui, eo tyranno expulſo, tyrannidem ipſam ad ſe transferat: ne denique, dum reipub. merere geſtit, priuatę alicuius libidini militet: itaque, quod multis rebuſpubl. præſertim Italicis accidit, dum pręſens malum arcere conatur, longè grauius accerſat.

In ſumma, vt hunc tandē tractatum cōcludamus, principes eliguntur à Deo, conſtituuntur à populo. Vt ſinguli principe inferiores ſunt; ita vniuerſi, & qui vniuerſos repræſentant, regni officiarij, principe ſuperiores ſunt. In conſtituendo principe intervenit fœdus inter ipſum & populū, ta-

citum,

citum, expreſſum, naturale, vel etiã civile, vt bene imperanti bene pareatur, vt reip. inſeruienti omnes inſeruiant, vt legib⁹ obtemperanti omnes obſequantur: & cætera Hui⁹ verò fœderis ſeu pacti, regni officiarij vindices & cuſtodes ſunt. Qui hoc pactũ perfide & pvicaciter violat, is verè exercitio tyrannus eſt. Itaq; regni officiarij ipſum & ſecundũ leges iudicare, & renitentẽ vi coërcere, ſi aliâs nõ poſſunt, ex officio tenentur. Hi duorum generũ ſunt. Qui regni vniuerſi tutelã ſuſceperunt, quales Comes ſtabuli, Mareſchalli, Patricij, Palatini & cæteri ſinguli p ſe, cæteris conniuentib⁹ aut colludẽtibus, tyrannum coërcere debent: qui alicuius partis, regioníſve, quales duces, marchiones, comites, conſules, maiores, tyrannidẽ tyrãnumq; ab ea regione vrbéve arcere iure ſuo poſſunt. Porrò ſinguli ſive priuati adverſus tyrannos exercitio, gladiũ non ſtringent; quia non à ſingulis, ſed ab vniuerſis cõſtituti ſunt. At adverſus eos, qui abſq; titulo ſeſe intrudũt, quia nulla pactio interceſſit, promiſcuè admittuntur. Quo in genere cenſeri poſſunt ij, q ignauia deſidiáve legitimi principis abutentes; tyrannidem in ipſius ſubditos exercent. Et hæc hactenus: quibus ex ſecunda quæſtione, quæ forte deſunt, adiungi poſſunt.

QVARTA QVÆSTIO.

AN IVRE POSSINT, AVT debeant vicini Principes auxilium ferre aliorum Principum ſubditis, religionis puræ cauſa afflictis, aut manifeſta tyrannide oppreſſis?

SVccedit iam alia quæſtio, in qua certè definiẽda cõſcientia magis, quã ſciẽtia op⁹ eſt, quæque, ſi charitas hoc ſeculo locũ ſuũ obtineret, planè otioſa eſſet. At quia, vt nunc ſunt mores, charitate ipſa nil quidquã eſt inter homines aut carius aut rarius; videtur etiã à nobis breuiter tractanda. Tyrãni, tum animarũ, tũ corporũ, tũ Eccleſiæ, tum reip. regnive, coërceri, expelli, & puniri per populum poſſunt. Vtrumq; iã rationib. evicim⁹. Verũ, q̃a vel ea fraus tyrannorum, vel ea ſubditorum ſimplicitas plærumque eſt, vt vix antè cognoſcãtur illi, q̃ rapuerint; aut hi de ſua ſalute cogitẽt, q̃ fermè perierint, in eaſque

quæ anguſtias redacti, hi, à quibus ſuis viribus emergere nō poſſunt, alienas implorare cogantur: quæritur, vtrum iis religionis, aut reipub. regni Chriſti, aut regni ſui cauſam tuentibus, principes Chriſtiani auxilium ferre iure poſſint? Et multi quidem, cum afflictis opem ferendo ſuas ſe opes aucturos ſperarunt, protinus licere iudicarunt. Sic enim Romani, Alexander Magnus & cæteri multi, tyrannorum coercendorum prætextu, pomœria ſæpe ſua protulerunt. Nec ita pridē vidimus Henricum II. Franciæ regē, bellum intuliſſe Carolo V. Principum Imperij & quidē Proteſtantium liberandorū defendendorumq; prætextu: vt etiam Henricum VIII. Angliæ regem, Proteſtantibus Germaniæ opem ferre paratum, vt Carolo V. negotium faceſſeret. At ſi aut periculi aliquid inde metuatur, aut lucri minus ſperari poſſit, tum ſanè plæroſque principes, liceat, nec ne, diſputantes audias. Et vt illi pietatis prætextu, aut ambitionem, aut quæſtum tegebant; ſic hi deſidiæ ſuæ iuſtitiam obtēdunt, cum ſanè nec illos verè hortaretur pietas, quæ aliena tantum quærit, nec hos iuſtitia dehortari debeat, quæ tota foras ſpectat, & quaſi proiecta eſt. Ergo, vtriſq; poſthabitis, in religionis primùm cauſa quid vera pietas, quidq; iuſtitia ſuadeant, videamus.

Primum ratum ſit. Vnicam eſſe Eccleſiam, cuius caput Chriſtus, cuiusque ita membra inter ſe cohærent conſentiuntque, vt nullum ex illis vel minimum, vim læſionẽve pati poſſit, quin cætera lædantur & dolorem percipiant, vt vniuerſa Scriptura docet. Propterea comparatur Eccleſia corpori. Corpus verò ſæpe non brachij modò, aut cruris, ſed minimi etiam digiti læſione afficitur, aut vulnere perit. Fruſtra itaque iactet aliquis, huius ſibi corporis ſalutem cordi eſſe, qui, quod totum tueri poteſt, membratim dilaniari & diſcerpi patitur. Comparatur ædificio. Ædificium verò, quamcunq; in partem cuniculi agãtur, totum ſæpe corruit; quamcunq; contignationem flamma invadat, in vniuerſum periclitatur. Ridiculus itaque fuerit, qui fortè quod in hypogæo habitet, flammam à tecto arcere cunctetur Male ſanus, qui cuniculos contrarijs eludere nolit; quòd in hunc, nõ in illum parietem admoueantur. Comparatur & naui. Nauis verò tota ſimul periclitatur, tota ſimul perit. Itaque æquè tuti ſunt, qui in prora, ac qui in puppi, qui in carina, ac qui in tranſtris; ſi tempeſtas ſæuiat. cùm certè vel vulgato proverbio, qui in eodem periculo verſantur, in eadem naui eſſe dicantur. His poſitis, certè qui eius dolore, incendio, iactatione

non

non commouetur, ex eo corpore non eſt, in familia Chriſti non cenſetur, locum in Arca nullum habet. Qui verò vel tãtillum commouetur, nihilo magis dubitare debet, an Eccleſię membris vexatis opem ferre debeat; quàm, an ſibi ipſi, an ſe ipſum iuuare, cum omnes in Eccleſia vnum ſimus. Quin potiùs quiſque in ſuo munere ſuam iis opem operamque præſtare tenetur: & eo vtique maiorem, quo ampliores à Deo opes, nec tam poſſidendas, quàm diſpenſandas accepit.

Hæc Eccleſia vt vnica eſt, ita etiam ſingulis Principibus Chriſtianis in vniuerſum & in ſolidum commendata atq; commiſſa eſt. Quia enim vni alicui vniuerſam cõmittere, lubricum erat; ſingulis verò ſingulas eius partes, ab eius vnitate planè alienum: vniuerſam ſingulis, ſingulas eius partes vniuerſis commiſit Deus. Nec verò vt propugnent eam tantùm, verùm etiam, vt, quantum poſſint, propagandam curẽt. Itaque ſi vnam eius partem, Germanicam fortè, aut Anglicam, princeps regionis illius curet, alteram verò oppreſſam, ſi opẽ ferre poſſit, deſerat & negligat, Eccleſiam deſeruiſſe cenſetur, cùm ſanè ſponſa Chriſti vnica ſit, quã, ne vſquam violetur, corrumpatúrve, omnibus viribus protegere ac tueri debeat. Huius vniuerſæ inſtaura-

tionem vt priuati quiq; genibus flexis, ita magiſtratus, pedibus, manibus, totis, inquam, viribus promouere tenentur. Neq; enim alia eſt Eccleſia Epheſina, alia Coloſſenſis, & cæteræ; ſed ſingulæ illæ vniuerſæ Eccleſiæ partes ſunt: vniuerſa verò, regnũ Chriſti eſt, quod omnes priuati optare debẽt; reges verò, principes, magiſtratus, amplificare, dilatare, propugnare & propagare vbique, & adverſus quoſcunq; tenent. Propterea apud Iudæos vnicum templum erat, à Salomone extructum, quod vnitatẽ Eccleſiæ repræſentabat. Ridiculus verò & plectendus foret æditůus, qui partem tantùm aliquam ſartam tectam curaret, cæteras cumplui pateretur. Conſimiliter reges Chriſtiani omnes, cùm inaugurantur, gladium tuendæ nominatim catholicæ ſeu vniuerſæ Eccleſiæ accipiunt. quo in manum accepto, omnes plagas Orbis deſignant, inq; orientem, occaſum, meridiem, ſeptẽtriones eum vibrant, ne vlla eius pars excepta cenſeatur. Cùm verò Eccleſiæ ꝓtectionem eo ritu ſuſcipiunt, veram proculdubio intelligunt, non falſam. Itaque ei, quam veram & puram eſſe profitentur, in integrum reſtituendæ operam ſuam præſtare debent. Ita verò à piis principibus obſeruatum fuiſſe, exempla docere poſ-
2. Chro. c. 21 ſunt. Tempore Ezechię regis Iuda, iampri-

dem

dem mancipatum erat regnum Iſrael regi Aſſyrorum, nimirum inde ab Oſea rege. Itaque ſi ea EccleſiaDei tantùm, quę in regno Iuda erat, nõ etiam vniuerſa, Ezechiæ commiſſa fuiſſet; ſi, inquam, eodem modo cuſtodiẽdi fuiſſent limites agrorum in Eccleſia defendenda, ac in tributo fortè imperando; Ezechias, proculdubio, ea præſertim tempeſtate, qua *Aſſyrij* orbis impio potiebantur, ſeſe continuiſſet. At videm⁹, eum inuitaſſe p̧ veredarios vniuerſum Iſraelem, ſubditos, inquam, regis Aſſyrij, ad Paſcha celebrandum in Ieruſalem: quin & pios in Iſraele, in diruendis excelſis ſuis, in ditionibus nimirum Ephraim & Manaſſe & cæteris, quæ Aſſyriis parebant, adiuuiſſe. Sic etiam legimus Ioſiam regem, in primis pium, non regnum ſuum modò, verùm & Iſraeliticum, regi tum *Aſſyriorũ* planè addictum, cultu idolorum repurgaſſe. Nimirum vbi Dei gloria, vbi Chriſti regnum agitur, nulli limites, nulli fines, nulli cancelli, piorum principum zelũ arcere debent. Sin vis fortè maior immineat, recordentur horum exẽplo, qui verè Dominum timẽt, neminẽ metuere poſſe. Hæc piorum principum exempla, ex quo Eccleſia, quæ priùs Palæſtina circumſcribebat̃, p̧ vniuersũ orbẽ diffuſa fuit, Chriſtiani principes multi inſequuti ſunt. Erãt Cõſtantinus & Licini⁹

2. Reg. c. 22.
2. Chro. 34. v. 6. & 35

impera-

imperatores ambo: ille Orientis, hic Occidẽtis. Erant & collegæ pari poteſtate præditi. Notum verò eſt, quod vulgo dicitur; Parem in parem nõ habere imperium. Nihilo minus tamen Conſtantinus Licinium Chriſtianos, in iiſque nobiles plærosque, religionis ſive cauſâ, ſive prætextu, relegãtem, divexantem, contrucidantem, bello petit, religionis liberum cultum Chriſtianis vi impetrat: fidem deniq; frangentem, & ad priſtinam ſæuitiam revertentẽ Theſſalonicæ morte mulctari iubet. Conſtantinus, inquam, ille Magnus, cuius vſq; adeo pietas ab omnibus illius ſeculi Theologis celebratur, vt de eo quidam dictũ velint, quod eſt apud Eſaiam Prophetam: Reges Eccleſiæ nutricios & paſtores futuros. Eo mortuo, diuiſum fuit Romanum imperiũ inter filios, æquo iure, nulla cuiquam adiuncta prærogatiua: ex his Conſtans Orthodoxos, Conſtantius natu maior Arrianos fouebat. Et hic quidem Athanaſium Arrianorum hoſtem, Alexandria expulerat. Certè, ſi limitum vlla ratio haberi debuit, inter fratres debuit. Interim tamen minatur ille fratri, ni Athanaſium reſtituat, vi facere paratꝰ, ni quàm primùm eum hic in integrum reſtituiſſet. Quòd ſi verò vniꝰ epiſcopi reſtituendi cauſa hæc facere non dubitauit: an non multò æquius, cùm pars

populi

populi aliquanta opprimitur, cùm auxiliũ implorat, Optimatibusq́ue authoribus religionem ſuam tueri cupit? Sic & Theodoſius, Attico epiſcopo ſuadente, adverſus Choſroëm Perſarum regem bellum ſuſcepit, vt Chriſtianis religionis cauſa vexatis ſuccurreret, etſi pij priuati verè erãt. Quod ſane iuſtiſſimi illi principes, qui tot leges ſanxerunt, quiq́ue tantam iuris curam habuerunt, minime feciſſent, ſi eo facto alienos fines, & iura gentium violari iudicaſſent. Quorſum verò tot expeditiones principum Chriſtianorum in Syriam adverſus Saracenos, quorſum toties imperatæ decimæ illæ Saladinides, quorſum tot bella ſocialia adverſus Turcas, tot adverſus eoſdem indictæ cruciatæ, ſi quibuſvis Chriſtianis principibus, etiamſi remotiſſimis, Eccleſiam Dei tyrannide, Chriſtianos captiuos ſeruituris iugo liberare nõ licuit? Quibus verò argumentis impellebantur ad id bellum, quibus rationibus vrgebantur? niſi, quod Eccleſia vna eſſet, quòd Chriſtus omnes omnino ad delectum vndiquaque vocaret? quòd communia pericula communib. armis depellẽda eſſent? quæ omnia pariter huic noſtræ cauſæ plane conveniunt. Quòd ſi verò licuit illis adverſus Mahometem, nec modò licuit, verùm vt alacribus præmium, ita & igna-

Sozom. lib. 7. c. 18.

uis & cunctatoribus pœna ſtatuta fuit: cur non & adverſus Chriſti hoſtẽ? Si inquam, in Græcos Troiam noſtram obſidẽtes; cur non & in Sinonẽ incendiarium? Denique, ſi Chriſtianos ſeruitute corporea (neminẽ n. cogunt Turcæ) liberare pium fuit; an nõ multò magis miſerorũ animas manumittere, inque libertatem reſtituere? Et hæc quidẽ tot piorum principum exempla, legis inſtar eſſe poſſunt. Verùm quid Deus ipſe per os Prophetarum in eos, qui Eccleſiæ inſtaurationem non promoueant, aut afflictionem negligant, paſſim decernat, audiendum eſt. Gaditæ, Rubenitæ, & di-
Num. 32. midia tribus Manaſſe, petunt à Moſe ſuam
Ioſue c. 4. *v.* 12. ſibi ſuiſque familiis portionem tribui cis
Deut. c. 3. *v.* 20. Iordanem. Et Moſes quidem tribuit: verùm ea lege atque conditione, vt Fratres, cæteros, inquam, Iſraelitas, in conſequenda terra Chanaan non adiuuent modò; verùm, quia primi portionem obtinuerunt, præcedant eos, & in prima acie ſint collocati. Sin minùs; eoſdem diris devouet, anathemate percutit, atq; iis comparat, qui ad Cadeſbarne rebelles iudicati fuerãt. Quid enim? ait: Fratres veſtri belligerabuntur; vos verò interea hîc quieſcetis? Quin potiùs traiicietis Iordanem, nec priùs huc ad penates veſtros regrediemini, quàm Deus hoſtes ſuos expulerit à facie ſua, requiemq;

fratri-

fratribus veſtris, non ſecus ac vobis, cōceſſerit. Tum demum verò innocentes eritis coram Domino & Iſraele; nimirum quos primos tanto beneficio dignatus eſt Deus optimus maximus, ni fratres adiuuent, ni laborum ſocii ſint, ni præcedant, grauiſſimæ pœnæ proculdubio manent. Conſimiliter cùm Debora duce, Nephthalitæ & Zabulonenſes in Iabinum tyrannum arma cepiſſent, ac interim tribus Rubē, quæ prima in armis eſſe debuerat, ſeſe fiſtula inter gregum paſcua oblectaret; Galaad intermedio amne ſeſe tutum putaret; Dan maris imperium iactaret; Aſſer denique montium aſperitate cōfideret; Spiritu Dei per Propheti ſſam loquente, diſertiſſimè omnes damnantur. Maledicite Meroz, ait Angel⁹ Domini, diris devouete habitatores eius; quia non venerunt in auxiliū Domini cū ſtrenuis. At benedicta Iahel vxor Heberi Cinæi, quæ (licet fœdus cum gentibus cauſari potuiſſet) Siſaram nihilo min⁹ ipſum hoſtilis exercitus ducem confodit. Itaque piè Vrias: Arca, inquit, Iſrael, Iuda, habitant ſub tentoriis, ſub pellib. degunt, noctem ſæpe inſomnem ſub dio tranſigūt: ego verò cū vxore epulabor, genio indulgebo, delitiabor? Viuit Deus, nunquam hoc faciam. Impiè contrà principes Iſrael, qui montiū Samariæ difficultate, Sioniſq́; munitio-

Iudic. 5.

2. Sam. c. 11. v. 11.

Amos 6.

munitione freti, luxu diffluunt, conuiuā-tur, comeſſantur, in eburneis lectis dormiunt, capillitium pervngunt. Interea verò Ioſephum contritum, cruciatum, mirè vexatum diſcipiunt, nec eius afflictione vllo modo commouentur. Propterea verò, ait Deus exercituum, ſuperbiam dom⁹ Iacob odi, magnificas ipſius ædes deteſtor. Iuraui per animam meam; Tradam ciuitatem, & circuitum eius. Qui verò tantopere luxuriabantur, in transmigratione mox primi erunt. Impiè quoque Ephraimitæ, qui Gedeoni & Iephtæ victoriam adeptis & triumphantibus non modò non gratulantur, verùm inuident; quos tamen periclitantes deſeruerant. Item Iſraelitæ, qui Dauide rerum potito, exclamant: En caro tua, & oſſa tua ſumus nos: qui priùs, eodē in anguſtias redacto, dicebāt; Non eſt nobis pars in Dauide, non in filio Iſai. Impiè Chriſtiani illi nominetenus omnes, qui ſacris Eccleſiæ epulis communicare volūt, calicem amaruditinis cum fratribus nè deguſtant quidem; qui ſalutem in Eccleſia quærunt, ſalutem & incolumitatem Eccleſię & membrorum ſuorum non curant. Denique vnum Patrem Deum, vnam familiam eccleſiam agnoſcunt, vnum ſe in Chriſto corpus eſſe profitentur: neque tamen aut Chriſto in membris affecto opem ferunt,

Iudic. 8. & 12.

2. Sam. c. 5.

erunt, aut inopi opes ſuas impertiuntur. Quam verò eius impietatis pœnam futuram putamus? Moſes comparat deſertores fratrum, rebellibus Cadesbarne. Horum verò nemo, ita decernente Deo, terram Chanaan ingreſſus eſt. Ne vllam itaque in Chanaan cœleſti ſibi ſedem quærant, qui Chriſto miſerrimè cruciato, ac millies quotidie morienti, opemq; illorũ oſtiatim quaſi imploranti non ſubveniunt. Chriſtus ipſe æterno igni damnat eos, qui ipsũ peregrinantem non exceperunt, frigẽtem non fouerunt, nudum non veſtierunt, inopem non iuuerunt, captiuum non liberarunt. Ignem itaque eternum paratum ſibi ſciant oportet, qui quotidie talia patiẽtem, ſurda aure prætereunt, quantumvis magna interim miracula edere videantur: & adeò quidem, vt quibuſvis infidelibus tolerabilius, quàm illis futurum ſit. Quid enim? Iudæine propriè, Scribæ, inquam, & Phariſæi, Chriſtum crucifigunt? Ethnicine, Turcæ, Chriſtiani denique quidam in membris ſuis perſequuntur, cruciant, divexant? Minime ſane. Iudæi impoſtorem, Ethnici maleficum, Turcæ infidelem, alij hæreticum credunt & profitentur. Itaque ſi mentem illorum omnium ſpectes, è qua vulgò crimen metimur, noxios illi omnes, impios & pœnam meritos perſequi, Chri- *Numer. 32.*

 ſtum

ſtum propriè occidere nõ videntur. At verè perſequuntur, verè occidunt ij tantùm, qui quem Meſſiam, Redemptorem, Deũ profitentur, in ſuis membris torqueri ac crucifigi, cùm impedire poſſint, vltrò patiũtur. In ſumma: qui quẽ neci eripere poteſt, nõ eripit; æquè tenetur, ac qui occidit. Quia.n. noluit opẽ ferre, voluit occidi. In crimine verò voluntas ipſa ſpectari debet. At certè eo grauius eſt, Chriſtianorum pręſertim Principũ, qui Religionis cauſa vexatis opẽ non ferunt, homicidiũ, quo plures, quos liberare poſſent, interficiunt; & quo fratrem, q̃ quemlibet, interficere, ſceleratius eſt. Atrocius, quã ipſorum Tyrannorũ ſcelus: quo virum bonum, iuſtum, pium, innocẽtem, quàm latronem, impoſtorem, magum, hæreticum, interficere: quo Deũ, quàm quemlibet hominem petere, flagitioſius eſt. quo denique perfidia in pari facto ignorantiam ſuperat.

Auguſt. in pſ. 82. Ambroſ. lib. 1. de Offic. Gratian. in Decret.

An verò de iis, qui tyrannide oppreſſis, rẽve publicam adverſus tyrannidẽ defendentibus, non opem ferunt, idem ſtatuere licebit? cum non tam arctæ neceſſitudinis, nõ tam arcti fœderis ratio habeatur; cùm, inquam, nõ de Eccleſia, quæ vna omnium eſt, quę vna vniuerſaque ſingulis commiſſa eſt: ſed de Republica, quæ alia aliorum eſſe poteſt, alia aliis ſigillatim commen-

data

data eſt, hic agatur? Proximus eſt, ait Chriſtus, non Iudęus Iudæo tantùm, ſed Samaritano, & cuivis homini. Proximum autem debemus, vt nos ipſos, amare. Itaque non Iudæus Iudæum tantùm, ſed & quemlibet peregrinũ etiam & ignotum, latroni, ſi poſſit, eripere tenetur, ſi officio ſuo ſatisfacere velit. Nec diſputabit quiſquam, an liceat alium defendere, qui ſeipſum tueri iuſtum iudicabit: cùm ſanè alium, quàm ſemetipſum, defendere eo iuſti⁹ ſit, quo quæ mera caritas, quàm quæ aut ira, aut vindicta, aut alia animi ꝑturbatio facit, iuſtiora exiſtunt, & in propriis iniuriis vlciſcēdis, nemo modum teneat: in alienis, licet grauioribus, immoderatiſſimi quiq; modum tenere poſſint. Verùm, eſt quod ab Ethnicis ipſis diſcamus, quid à nobis humana ſocietas hac in re, quidque communis omnium natura reqrat. Quia, ait Cicero, vna omniũ hominũ natura eſt, hoc vel Natura ipſa ꝑſcribit, vt homo homini, quicunque ſit, ob eã ipſam tamen cauſam, ꝙ homo ſit, cõſultum velit. Sin minus; omnis humana conſociatio diſſoluatur, neceſſe eſt. Itaq; vt iuſtitiæ duo fundaméta ſunt: primum, ne cui noceatur; deinde, vt omnium, ſi fieri poſſit, vtilitati ſeruiatur: ita & iniuſtitiæ duo genera ſunt; vnum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, ſi poſ-

Cic. lib. 1. & 3. Off.

ſi poſſunt, non propulſant iniuriam. Nam q iniuſte in quēpiam facit, aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quaſi manus violenter videtur afferre ſocio: qui autem non defendit, nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ, tam eſt in vitio, quam ſi aut parētes, aut amicos, aut patriam deſerat. Ita, quod ille facit, ira facere iudicatur, quæ furor breuis cenſetur: quod hic, mala mens verè & malus animus, qui tyrannus perpetu9 eſt. Et illius furor vtcumque, huius deſtinatum conſilium nulla ratione excuſari queat. Dices: Vereor, ne dum ab illo iniuriam depello, huic faciam iniuriam. Imò verò iuſtitiæ prętextu iniuſtitiam tuam tegere vis. cùm, ſi te ipſe conſulas, non te iuſtitia, vt officium deſeras, ſed quævis alia cauſa potiùs moueat. Etenim, vt ait ille alio loco, aut inimicitias, aut laborem, aut ſumptus ſuſcipere nō vis, aut etiam negligentia, pigritia, inertia, aut tuis ſtudiis, quibuſdámve occupationibus ſic impediris, vt eos, quos tutari debeas, deſertos eſſe patiaris. Dum verò tuum te negotium agere dicis, ne cuiquam facere videaris iniuriā, in alterum iniuſtitiæ genus incurris. Deſeris enim vitæ ſocietatem: quia nil confers in eam ſtudij, nil operæ, nil facultatum. Hæc Ethnici philoſophi & politici, pie ſane magis, qu ā multi hoc ſeculo Chriſtiani.

Hinc

Hinc vicinus, ni domino ſæuinti ſeruum eripiat, legib. Romanorum tenetur. Apud Ægyptios verò, qui obiter hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam pati comperiſſet, neq; ſubveniſſet, ſi potuiſſet; mortis erat reus: ſin minus, latrones, corã magiſtratu accuſare tenebatur. Quod ſi neglexiſſet; plagis ad certum numerum, triduanoque ieiunio plectebatur. Quod ſi id verò vicino in vicinum iure licet; imò ex officio incumbit; ſi obvio cuique in latronem: an non multò magis licebit bono principi, non ſeruis quidem adverſus ſæuientem dominum, aut filiis adverſus furentem patrem; ſed regno adverſus tyrannum, reipublicæ adverſus priuatam vnius libidinem, populo, domino, inquam, adverſus ſeruum & actorem publicum, opẽ ferre & patrocinari? imò verò ſi neglexerit; an non, vt ille latronis, hic tyranni nomen pœnasque merebitur? Hinc Thucydides, Non ij modò, ait, tyranni ſunt, qui alios in ſeruitutem redigunt, verùm longè potius ij, qui, cum eam violentiam reprimere poſſint, non curant. in primis verò, qui Defenſores Græciæ & communis patriæ vocitari volunt; patriæ verò oppreſſæ non opitulantur. & rectè. Tyrannus enim quam violenter invadit tyrannidem, violẽter retinere quodammodo cogitur. quia

Diod. Sic. lib. 2. cap. 2.

Thucyd. lib. 1.

lupum, vt dicebat Tyberius, auribus tenere ſibi videtur, quem neque abſque vi retinere, neque abſque periculo dimittere poteſt. Itaque crimen crimine vt extinguat, multa ſcelera patrat, ac aliis iniuriam inferre cogitur, ne ſibi ipſe iniurioſus ſit. Hic verò princeps, qui tyranni ſcelera, innocẽtumq; cædem, quæ impedire poteſt, otioſus ſpectat; quia ex eo quaſi gladiatorio ludo voluptatem captat, tantò tyranno criminoſior eſt, quantò qui gladiatores cõmittit, ipſo homicida gladiatore; quantò qui voluptatis cauſa, eo qui metu neceſſitatéve coactus, hominem interficit. Si opponunt quidam: Verùm culpa eſt, rei alienæ ſeſe immiſcere: reſpondet Terentianus Chremes: Homo ſum: humani à me nihil alienum puto. Si, quod alij, vt latebras impietati quærant, diſtinctos eſſe limites, diſtinctas iuriſdictiones; in alienam verò meſſem falcem inicere nõ licere: nec ego ſanè conſulo, vt eo prætextu fines alienos invadas, iuriſdictionẽ alterius ad te rapias, meſſem vicini in areã tuam traducas, quod plæriq; eo prętextu faciunt. Non, inquam, vt arbitri illius exẽplo, de quo Cicero, rem cõtroverſam tibi ipſe adiudices. Quin potius principẽ regnum Chriſti invadentem coerceas, tyrannum intra limites ſuos cõtineas, populo afflicto, reipublicæ proſtra-

Pompon. de reg. iuris leg. 6.

Cic. 1. Off.

tæ,

tæ, manum auxiliarem porrigas. Ita verò id præſtes, vt nõ tuæ vtilitati, ſed humanæ ſocietati omnino cõſulas. Cum.n. iuſtitia tota foras ſpectet; iniuſtitia ſui tantùm rationem habeat: iuſtè demum id feceris, ſi cõmodorum tuorum rationẽ nullam habueris. Breuiter, ſi princeps fixos pietatis & iuſtitiæ limites violenter tranſilit, poterit vicinus piè iuſteq́ue extra limites ſuos proſilire, non vt invadat aliena, ſed vt ſuis illum contentum eſſe iubeat: quin impius & iniuſtus erit, ſi negligat. Si princeps in populum tyrannidẽ exerceat, non minus aut ſegnius illi opem feret, quàm illi, ſi populus ſeditionẽ moueat: imò eò promptiùs debebit, quò plures, quàm vnũ pati, miſerabilius eſt. Si Porſena Tarquinium Superbũ Romam reducat; multò æquius Conſtantinus à populo ſenatuq́; Romano accerſitus, Maxentium tyrannum vrbe expellet. Denique, ſi homo homini lupus fiat, quin & homo homini deus, vt eſt in proverbio, eſſe poſſit, nil planè vetat. Itaq; Herculem in deorum numerum retulit Antiquitas, q̄ Procruſtem, Buſyridem, & alios tyrannos, humani generis peſtes, orbisq́; monſtra vbiq; terrarum puniret & domaret. Sic & imperium Romanum quamdiu liberũ ſtetit, Orbis terræ adverſus tyrannorum latrocinia patrocinium vocitabatur: quia *Cic. 2. Off.*

regum, populorum, nationum portus & refugium erat Senatus. *Sic Conſtantinus* à Romanis in Maxentium tyrannum accerſitus, ducem exercitus Deum habuit, cuius expeditionem vniuerſa Eccleſia miris laudibus extulit, cùm tamen eandem haberet authoritatem Maxentius in Occidente, quam in Oriente Conſtantinus. Carolus Magnus quoq; in Longobardos bellum ſuſcepit, à Patricijs Italiæ in auxilium vocatus; cùm tamen & Longobardorum regnum iampridem ſtabilitum eſſet, & nihil ipſe iuris in illos ſibi vendicare poſſet. Conſimiliter cũ Carolus Caluus rex Francorum, præſidem ei⁹ regionis, quæ Sequanam & Ligerim amnes interiacet, Lambertum ducem & Iamætium per tyrannidem de medio ſuſtuliſſet, ac cæteri Galliæ optimates ad Ludouicum Germaniæ regem, Caroli ex alia matre fratrem, confugiſſent, auxilium in Caluum eiusque matrem Iuditham, ſceleratiſſimam fœminam petituri: is in ampliſſimo principum Germaniæ cætu ſupplices audiuit, quorum vnanimi conſilio, reſtituẽdis exulibus, bellum in Caluum publicè decretũ fuit. Denique, vt tyranni vbique locorum extiterunt aliqui; ita & apud omnes Hiſtoriographos vindicatæ per Principes vicinos tyrannidis, defenſiq; populi exempla paſ-

Ioan. Auentin. in Annal. Boioaria.

ſim

ſim extant, quæ principes hodierni, in tyrannis tum corporum, tum animæ, tum reipubl. tum Eccleſiæ Chriſti, coërcendis, imitari debent, ni ipſi tyranni meritiſſimo iure nominari velint.

Ac (vt tandem vno verbo hunc tractatum concludamus) iubet pietas, legẽ Dei cuſtodire, Eccleſiamque tueri; iuſtitia, tyrannos, iuris reique publicæ everſores, coercere; charitas, oppreſſis ſuccurrere, manumq; adiutricem præbere. Qui verò hæc tollunt, pietatem, iuſtitiam, charitatem de medio tollere & extinguere omnino volunt.

FINIS.

ALPHONSVS MENESIVS BENAVIDES, TARranocenſis, Galliam adloquitur.

GALLIA, quid ſæuo toties fremis horrida motu;
Relligio ſanctas flet laniata comas?
Cur populus bello regem, populumq́; viciſſim
Rex petit? indigno terra cruore rubet?
Cur fratrem frater lacerat? cur viſcera ciuis
In ſua crudeles ipſe acuit gladios?
Vnde animis nouus iſte furor? quæ tanta libido,
Sanguine cognato commaculare manus?
Scilicet, vt quondam, ſtabulis emiſſus Iberis,
Prata per, & campos, & iuga, fertur equus:
Aut ratis in ſcopulos errat peritura latentes;
Nullus vbi celſa puppe magiſter adeſt:
Haud aliter, legum populo dum fræna relaxas,
Dum Regi ſoluis vincula, tota ruis.
At, populum & regem ſolitis tu ſiſte lupatis,
Ilicet antiquus reſtituetur honos.
Si ponas illi leges, hic ſeruet eaſdem,
Adtolles ſurſum, Gallia, læta caput.
Tu modò ne monitis aures præbere recuſa,
Diuino Brutus quæ pius ore canit.
Candida pax primùm coeat, Concordia ſurgat,
Fœdere ſacrorum conſocianda tibi.

Bis ſeni, vt ſolitum, Proceres moderẽtur habenas,
Quos Patriæ patres dicitis, atque Pares:
Queis olim ducibus Rex atque auctoribus vſus,
Arma foris rexit, templa, forumque domi.
Moribus antiquis, Regni Conventus agatur
Legitimus, ſtatuum nomine tergeminûm.
Hoc Regum indomitos freno diſtringere greſſus,
His placeat loris colla ſuperba regi.
Nam ſi nec leges, nec publica commoda rerum,
Vnius arbitrio cuncta licere ſinunt;
Quis nouus hic mos eſt? quæ tãta licentia? Gallus
Cur Princeps legum vincula nulla ferat?
Non licuit Regi, ius, vectigalia, cenſum,
Aut pacem, aut forti bella gerenda manu,
Connubii aut tædas, noua vel decernere pacta;
Ni Populus, veteri more, iuberet idem.
Ah: anne ille tamen, noſtri ô graue deduces æui,
Tunc Mahometanis miſcuit arma pia,
Et pepigit ſibi, captiuas vrbesq; domóſque,
At capita, & prædam, barbare Turca, tibi?
Germanæ thalamos an tunc laniena, ſuorum
Sanguine fœdabat? Marsq; Hymenæus erat?
Non ita Rex Populo ſemper tutorq; patérque:
Et Populus, proles Regis amica fuit.
Tunc potuit Pietas Regem populumq; fidelis
Commẽdare animos, tunc bene iunctus amor.
Fraudibus atque dolis te non inſtruxerat ille
Tuſcus adhuc, vitiis imbueratq; ſuis.
Fregerat arte fidem nemo, iurataq; Pacis
Numina, non vlli, fallere, ludus erat.

Sed

Sed Rex, Traiano ſimilis: ſi iura ſecutus,
Et patrias leges, impero, Galle, tibi;
Hoc pro me, dixit, gladio dux vtere in hoſtem:
Sin ſecus, hunc ipſum pectore conde meo.
Fœlix ô nimium, Pietas dum provida, Regni
Ordine tergemino te moderata fuit.
Verùm vbi ſucceſsit ſenibus ſcelerata Iuuentus;
Conſiliis prauis, ſtultitiaq; peris.
Nonne ego iam video, crudelibus vndiq; flammis
Sacra triumphari? non, tua iura rapi?
Non ego Nobilibus cædes, aconita parari?
Et nullum priſcis legibus eſſe locum?
Iuſtitiæq; decus temni? Virtutis honores?
Et peſſum Chriſti funditus ire fidem?
Sume animos fortes tamen, & patria adſere iura.
Præſto erit, audeto, numen ab arce Poli.
Fœdus ini, leges renoua, duce & auſpice Chriſto.
Hic tua certa ſalus, præſidiumq; tuum.
Si leuis anxietas, ſi te ſpes vana moratur,
Eximit has Brutus, Gallia, ritè tibi.
Quin, ego, te, quamvis telluris alumnus Iberæ,
Hoſtis & à patrii conditione ſoli,
Si licet, hortor idem, miſeratus damna tuorum,
Tot Populi cædes, tot fera fata Ducum.
Credo equidem: hæc vincens immania monſtra malorum,
Inſcribes domitis, BRVTE, MAGISTER ERAS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

B 69.